

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Speculum Monasticum

In Quo Totius Religiosæ disciplinæ Casus, Regulæ & difficultates clarè videntur, breviter explicantur & resolvuntur Canone, rationibus & Patrum auctoritatibus

Philippus <a Domina Nostra Septem Dolorum>

Augustæ Vindellicorum, 1688

urn:nbn:de:hbz:466:1-40761

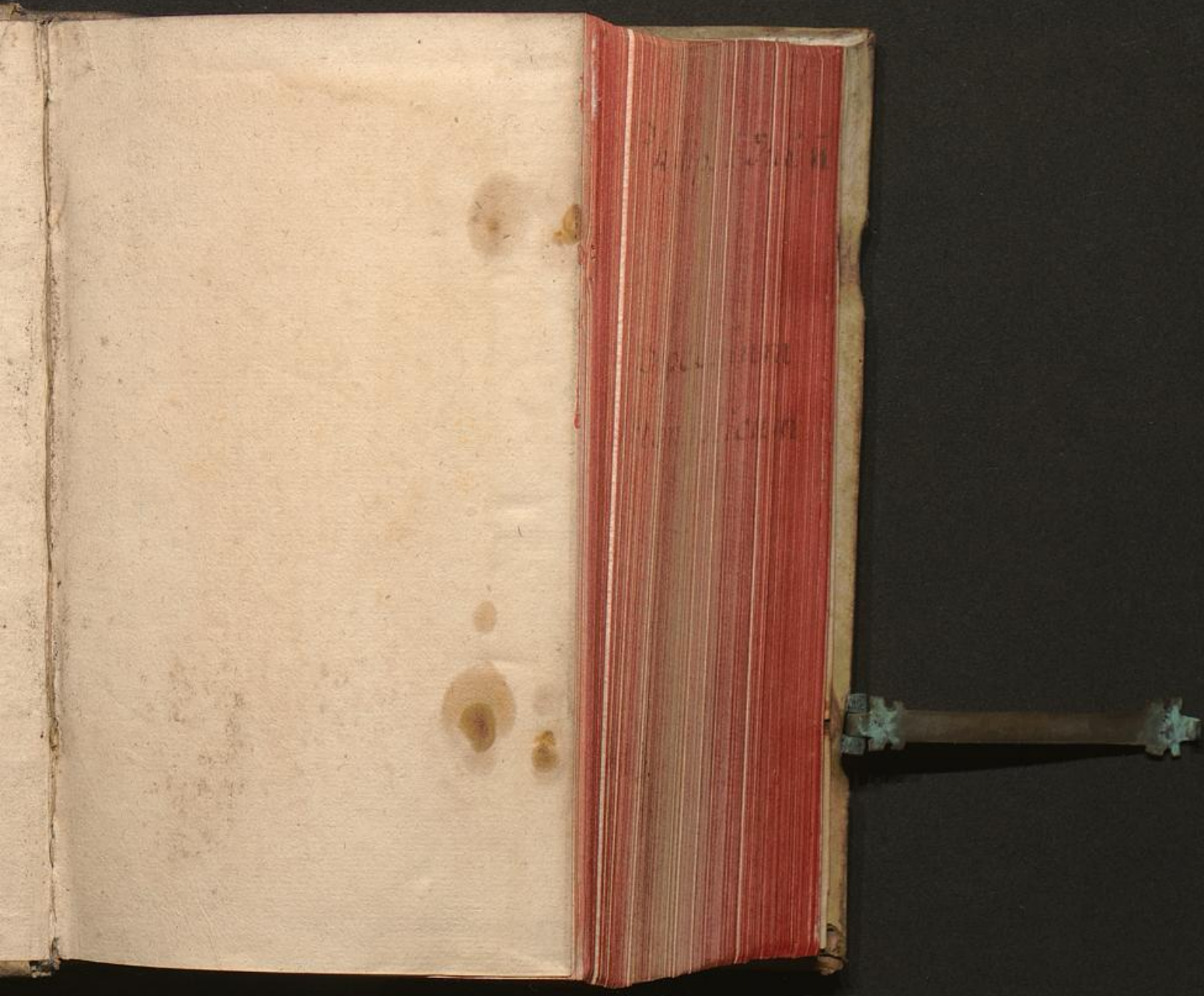

Th. 2216

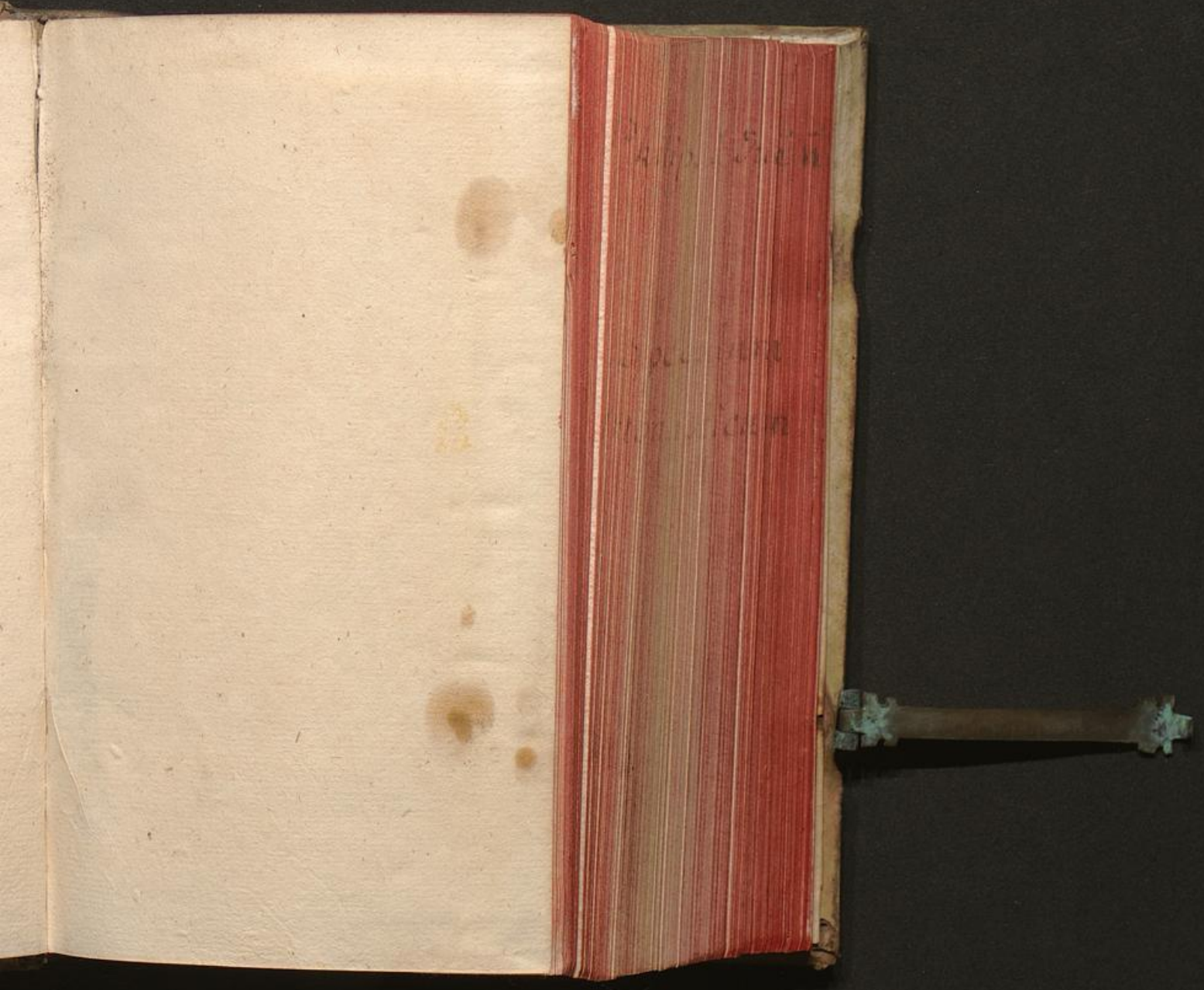
9. II

N. 3.

**SPECULUM
MONASTICUM,**

IN QUO TOTIUS RELI-
giosæ disciplinæ Casus, Regulæ & difficul-
tates clarè videntur, breviter explicantur & re-
solvuntur Canone, rationibus & Patrum
auctoritatibus:

OPERA ET STUDIO

**R.P. PHILIPPI A DO-
MINA NOSTRA SEPTEM
DOLORUM, FF. Eremitarum discalcea-
tarum Ordinis S. Augustini, Provinciæ Delphi-
natus Diffinitoris, & Conventus Lugdu-
nensis Subprioris.**

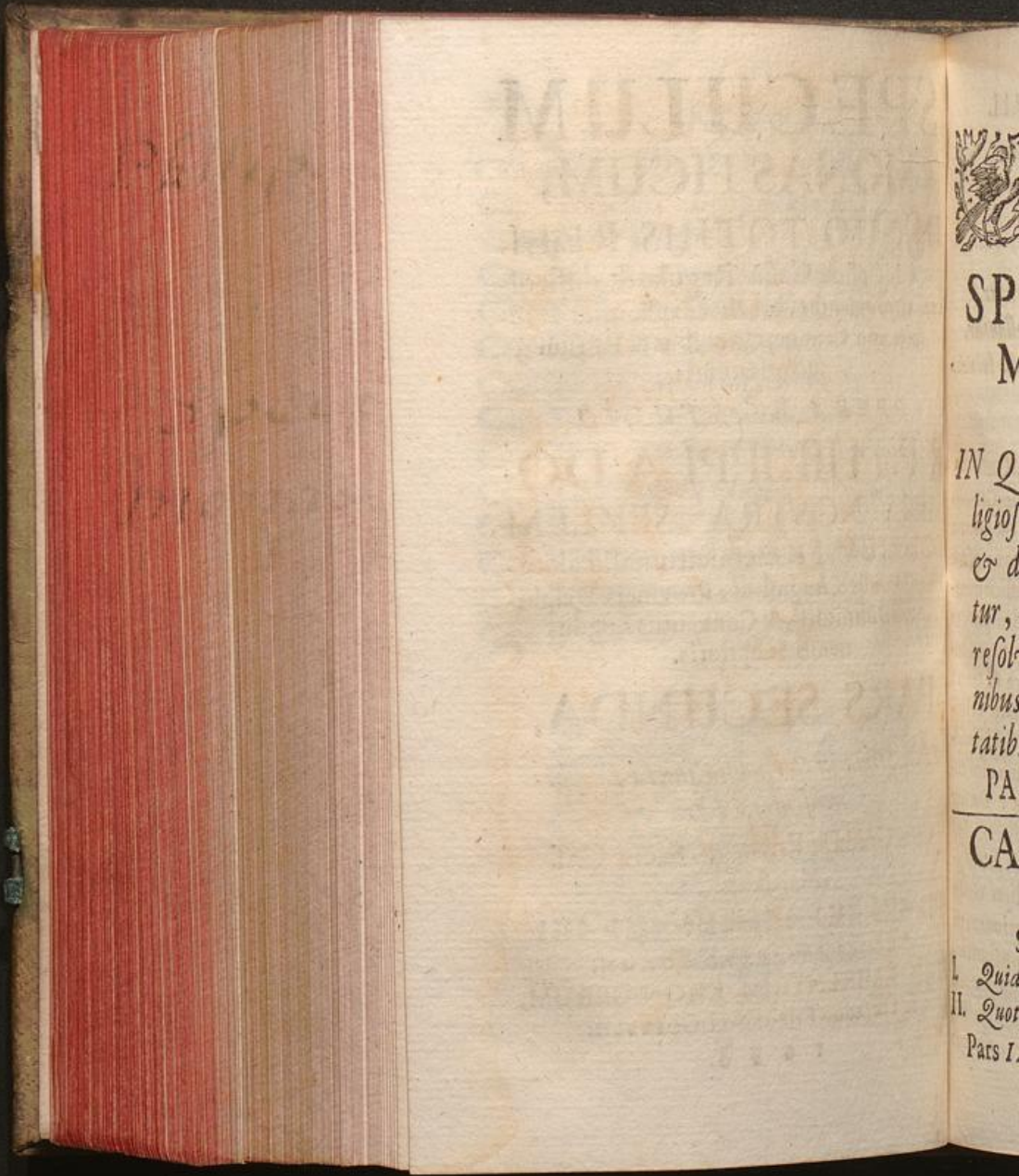
PARS SECUNDA.

*Editio prima in Germania juxta Lugdu-
nensem 1687.*

Cum Gratia & Privilegio Sacræ Cæs.
Majestatis.

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠
Augustæ VINDELICORUM,
APUD LAURENTIUM KRONIGERUM,
& Hæredes THEOPHILI GOEBELII.
1688.

SPECULUM MONASTI- CUM,

*IN QUO TOTIUS RE-
ligiosa disciplina Casus, Regula
& difficultates clarè viden-
tur, breviter explicantur &
resolvuntur Canone, ratio-
nibus & Patrum auctori-
tatibus.*

PARS SECUNDA.

CAPUT XXVII.

De Censuris.

SUMMARIUM.

- I. *Quid sit censura.*
  - II. *Quotuplex sit censura.*
  - III. *Quis*
- Pars II.   a

- III. *Quis potest ferre censuras.*
 IV. *Contra quos ferri possunt.*
 V. *Qualiter ferri debeant.*
 VI. *Propter quam causam.*
 VII. *Quenam monitio requiratur.*
 VIII. *Quibus modis censura tollantur.*
 IX. *An recusatio, & appellatio locum habeant in censuris.*

I. **CENSURA** apud Romanos significabat sententiam Censuram morum corrigentis, aut poenitentiam decernentis. Hinc vox censura à Scriptoribus Ecclesiasticis translata est ad significandam poenitentiam

spiritualem quam Prælati Ecclesie contumaciam imponunt & sic definitur. Censura est poenitentia spiritualis per quam homini baptizato delinquenti ac contumaci per potestatem Ecclesiasticam quorundam spiritualium bonorum usus auferitur donec à contumacia recedat: Dicitur poenitentia spiritualis, quia est merè Ecclesiastica, inquam solum potest infligere Prælati Ecclesiasticus, & per se primò, & principaliter versari debet circa rem spiritualem, seu privationem rei spiritualis. Dixi bonorum quorundam spiritualium, quia bona spiritualia quædam sunt propria & privata, ut dona gratiæ, Fides, Spes, Charitas, & alia quæ

aliaque virtutes earumque bona opera, & istorum bonorum spiritualium Ecclesia neminem spoliaré, eorumque usum nemini interdiceré potest. Alia verò sunt bona spiritualia, quæ sunt publica, & communia, cujusmodi sunt Ecclesiæ iustitia, satisfactio, jurisdictio spiritualis, Sacrificium, Sacramenta Ecclesiastica, beneficia, quorum omnium usum activum, & passivum Ecclesia interdiceré potest alicui propter culpam & contumaciam, quia illorum dispensatio est commissa Ecclesiæ, *Layman. lib. 1. tract. 5. part. 1. cap. 1. de Censuris. Bordon. resolut. 78. n. 1. Lezana Verbo Censura n. 1.* Exinde bene dicitur pena ad differentiam culpæ à qua distinguitur, ut effectus consequens ad suam causam, non enim datur pœna nisi consequenter ad culpam *l. sanctionum. c. de pœnis: D. th. 2. 2. q. 108. art. 4.* exponitur in ordine ad culpam, quod est peccatum: Ita quòd pœna punitiva peccati semper culpam supponit unde cõmuniter dicitur pœnam debere proportionari culpæ *Cap. non afferamus 21. 24. q. 1. cap. felicitis. §. illud de pœnis in 6. ubi refertur ad Deuteronomici cap. 25. pro mensura delicti erit et plagarum modus.* Ibi enim gravior debet esse pœna ubi major est culpa, & pœna augenda est crescente malitia & contumacia. *Bordon. supra. n. 2.* Additur in hac definitione. *A Pellizario tom. 2. tract. 7. cap. 1. sect. 2. n. 47.* Hæc particula, *In ordine ad salutem;* Ut demonstretur finem Censuræ esse non perditionem spirituales delinquentis; sed

ejus emendationem, ac resipiscentiam, ut patet ex usu Ecclesiæ, & ibi notat cum DD. pro peccato præterito non posse ferri Censuram, & probat quòd alioquin Censura non ferretur, tanquam medicina ad avertendum à peccato, ut pote que supponeret peccatum jam commissum ante infirmitatem ipsius, & consequenter haberet rationem, non medicinæ sed puræ vindictæ. Unde si peccatum commissum est tale, ut omnino transcat, nec ullam relinquat obligationem satisfaciendi vel quasi continuationem moralem peccati, ut in concubinato vel furto non restitutum Ecclesia numquam ratione illius fert Censuram, quia sic per solam pœnitentiam curatur; & nihil aliud exigit Ecclesia per Censuras, quàm ipsam pœnitentiam. Hoc tamen non facit quin pro peccato præterito possit aliquando pœna aliqua imponi, scilicet privatio communionis Eucharisticæ, officij, aut beneficij ad certum tempus, & alij; pœna non est propriè Censura quæ nunquam fertur in puram pœnam delicti: *Bordonus supra citatus n. 4.* vocat pœnam censuræ medicinale, quia fertur ut transgressor resipiscat à malo, et enim, ut ait *D. Pater Augustinus lib. 1. retr. cap. 9.* pœna medicina culpæ in ordine ad hominem peccatorem qui per illius sufferentiam in seipso patiendo delet culpam, & reatum pœnæ, esse quod peccator sanatur per pœnitentiam, & quòd censura sit medicinalis probatur & habetur. *cap. multi. 18. 2. q. 1. cap. 1. de sent. excommuni. c. 6.*

II. Triplex est censura, videlicet, excommunicatio, suspensio & interdictum prout respondit Gregor. Papa cap. quarenti 20. de Verborum Significat. Et ita omnes Doctores, estque hæc sententia stylus Curia ordinarius, solum enim istas, & non alias pro Censuris usurpat. cap. statutum. cap. 15. cni de sent. excom. in 6. Aliqui tamen quinque Censuras numerant. Cessationem scilicet à divinis, & irregularitatem quæ per culpam contrahitur. Sotus in 4. d. 22. q. 3. art. 1. in principio: Alij etiam depositionem & degradationem annumerant, & ideo septem Censuras colligunt, sed illorum sententia claudicat, nec recipi potest. Vera igitur & communis est: esse solum triplicem, 1. quia concessa alicui potestas absolvendi à censuris non extenditur ad irregularitates quæ non per absolutionem sed per dispensationem tolli debent. 2. quia qui violat censuram celebrando aut Sacramenta administrando, incurrit irregularitatem; qui verò cessationem à divinis transgreditur non fit irregularis, neque etiam irregularis celebrans novam irregularitatem incurrit: ergo irregularitas & cessatio à divinis non sunt Censuræ. Sylvester verbo interdictum 1. n. 3. & Verbo cessatio à divinis q. 5. 3. Censura cum sit poena medicinalis infligitur per modum vinculi facile solubilis, cum primùm reus à contumacia recesserit, & ideo ipsam spirituales potestatem non aufert sive jus radicale, sed tantùm ligat seu usum impedit & exercitium. Irregularitas

ritas verò, depositio, degradatio ipsam spiritua-
lem potestatem, quatenus fieri potest, homini
simpliciter, & sine spe ordinariæ recuperationis
adimunt. 4. depositio & degradatio cum sit
pura pœna fertur propter peccatum merè præter-
ritum; Censura verò propriè dicta cum sit potius
medicina quàm pœna non decernitur propter
peccatum præteritum, sed contra quòd tractum
successivum habet, & in quo peccator contumaci-
ter persistit. 5. Deniq; depositio, degradatio
& cessatio à divinis non incurruntur ante iudicis
sententiam, quia sunt pœnæ gravissimæ, & que
non statim auferuntur tametsi delinquens sit
emendatus. Censuræ verò propriè dictæ sæpe ipso
jure incurruntur ob delictum ante omnem iudicis
declarationem, quia id ab Ecclesia statutum est
eo quòd sint pœnæ medicinales, & plerumq; ve-
cultæ à quibus facilis absolutio post emendatio-
nem conceditur. *Layman. sup. citat. cap. 1. §. 1.
n. 1. Bordonus etiam sup. cit. n. 19. Lezana verò
Censura n. 1. Pellizar. citat. n. 48.*

Censura alia est à jure, ea videlicet quæ fertur
per legem vel statutum perpetuò duratura contra
omnes subditos, qui tale crimen committunt.
Alia est, quæ fertur ab homine non per legem vel
statutum, sed per præceptum, decretum vel sen-
tentiam, & inter illas hoc discrimen est quòd
Censura sententiæ latæ per Judicem vim suam
amittit post mortem vel depositionem ferentis,
ut nemo deinceps eam incurrere possit quamvis
si ante

ante incurfa est, eâ ligatus maneat, donec ab-
 olvatur: At verò Censura juris seu statuti per-
 petuò durat, sicut ipsum statutum donec revo-
 cetur: Præterea Censura ab homine alia est ge-
 neralis, quæ fertur generaliter contra omnes spe-
 cies delinquentium, vel contra plures delinquen-
 tes unius speciei, & alia specialis quæ fertur con-
 tra aliquam determinatam personam ex facto
 seu causa particulari. Insuper censura alia est
 lata sententiæ, alia sententiæ ferendæ. Ita Gre-
 gorius 1. lib. 2. *Dialogorum cap. 23.* Lata senten-
 tiæ illa est quam reus sine alia judicis sententiâ
 ipso facto vel criminis admissione incurrit;
 Unde dicitur in *cap. pastoralis. §. Verum de appel-
 las.* quod excommunicatio lata sententiæ execu-
 tionem secum trahit. Censura sententiæ fe-
 rendæ dicitur, quæ non ipso facto seu delicto, sed
 per judicis sententiâ sicut aliæ pœnæ infligi
 debet: *Pelliz ar citatus sup. Laiman. sup. cap. 2.
 n. 3. Lezan. verbo Censura. n. 1.* Porro Censura
 sententiæ lata cognoscitur, quando ponuntur
 hæc verba: Ipso facto, ipso jure, eo ipso. Vel
 per ista verba apposita, excommunicamus, ana-
 thematizamus, suspendimus, prohibemus sub ex-
 communicatione ipso facto incurrenda &c. Sen-
 tentiæ verò ferendæ, quando dicitur sub pœna,
 &c, vel excommunicetur, vel suspendatur, eaque
 non incurritur donec per judicem facta sit de-
 claratio seu sententiâ, & hæc est praxis totius
 Ecclesiæ. Quod si verba sunt ambigua, potiùs
 a 4 est

est judicandum de sententia ferenda quàm de
lata. *Juxta regulam juris 49. in 6. in penis he-
gnior facienda est interpretatio.* v. g. dùm dicitur
excommunicatus sit, anathema sit, hæc sunt ex-
plicanda à iudice ut ab ipso criminofus excom-
municatus fiat. Vnde divinatores, venefici or-
rumq; consultores non sunt ipso jure excom-
nicati sed excommunicandi juxta. *Cap. non opo-
tet. cap. aliquanti 26. q. 5.* non obstante quod
cap. 1. Eadem quæst. dicatur. *Si quis aribus
auspices aut incantatores observaverit, anathema
sit.*

III. Censuras ferre possunt omnes qui ha-
bent jurisdictionem spiritualement in subditos non
solùm quoad forum conscientia, sed etiam quoad
ad forum externum. *Cap. cùm ab Ecclesiasticis
de offic. ordinar. & D. Th. in 4. dist. 18. q. 2. et
q. 2.* Quales sunt Prælati Ecclesiastici, seu clerici
saltem primæ tonsuræ, & non laici, quia clericus
est capax jurisdictionis in foro externo: est autem
Censura actus jurisdictionis Ecclesiasticæ exte-
næ, non quod ferre Censuras sit actus ordinis, sed
quia per illum constituitur capax ipsius, unde à
conversus in religione esset Prælati non posset
imponere Censuram; posset tamen illi committi
hæc potestas à Papa, quia quod hoc facere non
posset laicus seu conversus, solùm provenit ex jure
Ecclesiastico, cui non subjacet Papa; novitio ta-
men clerico id posset competere. *Cap. decernimus
de judiciis. cap. judicatum dist. 89. Lex. an. verbo
Cen-*

Censura n. 2. Layman cit. cap. 3. hanc igitur potestatem habent omnes de jure, qui sunt constituti in dignitate Ecclesiastica seu praelatura, ita quod non potest dari unum sine altero: habens enim dignitatem dicitur habere jurisdictionem ordinariam fori contentiosi, & è contra hanc habens jurisdictionem dicitur etiam qualificatus praelatura. *Panormitanus in cap. de multa de prebend. n. 21.* nec enim reperitur hujus generis jurisdictionis sine dignitate, *Gloss. in cap. decernimus. de Judic. ad ferendas ergo Censuras requiritur, ut quis in praelatura sit constitutus.*

Papa igitur potest ferre censuras per totum orbem contra omnes, & singulos Christianos quovis nomine nuncupentur, quia omnes illi subjiciuntur, & nullus ab illius jurisdictione est exemptus; est enim omnium judex sine aliqua exceptione & differentia. *cap. cuncta per mundum 17. & 18. q. 3. cap. per principalem 22. ead. & in specie loquendo de religiosis, & clericis, ait, potestatem & jus habuimus, non solum in monachos, verum etiam in quoslibet clericos de quacunque diocesi cum necesse fuerit ad nos convocare. Ita DD. omnes.*

Concilium generale, legitimè Congregatum jure ordinario habet hanc potestatem, *Cap. significasti 4. de elect.* hocque jus habet supra omnes fideles: Legati à latere hanc habent intra fines legationis, sunt enim in dignitate constituti habentes jurisdictionem fori externi. *Cap. legatos*

nos 2. offic. legat. in 6. Vicarius Papæ hanc habet, in urbe tamen, & extra non extenditur ejus jurisdictione. *Cap. tua nobis. 5. de Off. Vicar.* Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates habentes jurisdictiones fori contentiosi unusquisque supra sibi subditos, & intra limites suæ Diæcesis. Hanc etiam habent extra Diæcesim quando coguntur extra manere in aliis Diæcesibus ex dispositione *Clement. de fore Compet.*

Prælati regulares hanc habent in sibi subditos v. g. Generalis, Provincialis, reliqui Superiores locales immediati in suis Conventibus quorum nomine appellantur, quia habent in subditos jurisdictionem Ecclesiasticam fori contentiosi hoc est certum apud omnes. Hanc eandem facultatem habent Vicarij generales, Vice Provinciales, Præsidentes, & Commissarij sive electi ab universitate de jurè religionis, sive nominati & constituti jure proprio à Prælati ad universitates causarum ad proprium officium spectantibus cum potestate castigandi, & corrigendi uti iudices censuras possunt ferre contra contumaces & rebelles & præcipere aliquid faciendum, vel non faciendum sub excommunicatione, suspensione, aut interdicto, saltem personali, quia prædicti omnes habent potestatem fori contentiosi quod sufficit ad ferendum censuras, & ita colligitur ex *cap. præterea 5. de Offic. delegat.* licet in commissione non fiat mentio de pœnis Censurarum infligendis. *Hæc Bordonus de Censuris. resolut. 78. à n.*

n. 20. ad 31. ac insuper idem *ibid.* n. 37. ait. Commissarios constitutos à Generali seu Provinciali pro quocumque urgente negotio habere potestatem delegatam ad universitatem causarum pro foro externo, & consequenter in negotiis occurrentibus uti posse Censuris & juramentis, & aliis mediis necessariis ad continendum in officio subditos, & id confirmat idem Bord. *Ibid.* n. 31. Vicarij Priorum & aliorum Superiorum localium quorum vices gerunt seu Subpriors à Prioribus nominati, aut electi de jure, præsente Priore, vel per breve tempus absente non habent facultatem ferendi Censuras nisi eorum Superior aut statuta eis permittant expressè, quia non habent jurisdictionem fori contentiosi, sed sunt simpliciter curatores, & administratores rerum, & religiosorum curam habentes; quod si Priors absent multum ratione capituli, aut quadragesimæ, aut aliter, possunt quidquid posset Prior si præsens esset; idem est in casu mortis Prioris; Priors enim cum hanc facultatem habeant. *Cap. cum in Ecclesijs de major. ibi gloss. v. excommunicatio. cap. sicut de simonia cap. præterea. 5. de off. delegat.*, qui eorum vices gerunt, eandem habent facultatem, eo quod verè sint Prælatis habentes ordinariam jurisdictionem.

Capitula Generalia & Provincialia habent jus ferendi Censuras, quia Capitula continent in se collectivè & eminenter totam potestatem quam habet religio dispersam in suis Prælatis qui possunt

sunt ferre Censuras & sunt suprà illos: ergo illi possunt *Suares tom. 4. de religione lib. 2. cap. 2. num. 21.*

Capitulum Conventuale non habet hanc facultatem quia omnis potestas residet apud Abbatem seu Prælatum Superiorem & dictum Capitulum non est suprà Superiorem, sed Superius suprà ipsum *cap. nullam. 18. q. 2.*

Sacra Congregatio in causis ad se delatis procedere potest etiam per censuras propter eorum auctoritatem, & jurisdictionem fori: Protektor etiam Ordinis in casibus sibi concessis ex officio suo potest procedere per censuras contra Regulares quorum protektor est, quia habet jurisdictionem ordinariam, ut constat ex diversis Bullis apud *Peyrin. de subd. q. 1. cap. 18. Borden. num. 68.*

IV. Omnes & soli homines baptisati, viatores seu viventes rationis & doli capaces, qui in Ecclesia Superiorem habent censura ligari possunt, ista explicantur & 1. quod ut aliquis censura ligari possit debet esse baptisatus, seu fidem in Ecclesia professus, non Judæus, non Paganus, non Cathecumenus probatur ex *Apost. 1. ad Corinth. 1. quis enim mihi det jus, qui foris sunt judicare, & ex cap. gaudemus de divortis.* Verum hæretici, apostata, atque schismatici, quia fide Christi in baptismo suscepta Ecclesiæ associati fuerunt, & ab ea fugerunt, & recesserunt, possunt censuris ad fidem, & obedientiam compelli. 2. Quod homo

homo debeat esse viator seu vivens, & non mortuus ex verbis Domini monstratur; *quodcumquenaveris super terram &c. Matth. 16.* de mortuis enim sententia ferri non potest, sed horum causa Dei iudicio reservatur: nec etiam hæretici post mortem anathematizari possunt. 3. Debet esse rationis & doli capax, & ideo infans, & furiosus excommunicari non possunt, quia legibus ac præceptis obligari nequeunt, ac medicinæ spiritualis sunt incapaces. 4. Quod Superiorem in Ecclesia habeat, hoc est sit subditus Ecclesiasticæ potestatis à qua censura procedat, hocque ex eo constat quod par in parem aut Superiorem non habet imperium, neque potestatem puniendi aut cogendi; sicut enim in ferente censuram requiritur iurisdictio in foro externo, ita in eo ad quem fertur requiritur subiectio, hæc enim duo sunt correlata. *Layman citatus. cap. 4. n. 1. & seqq.* Nota quod si Episcopus aut alius Prælati Papæ inferior ferat censuram generalem, talem censuram non se extendere ad advenas, & peregrinos brevi tempore ibi non constitutâ habitatione commorantes, quia propriè, & verè subditi non dicuntur. *cap. à nobis 1. de sentent. excomm.* Religiosi tamen hospites per aliquod tempus in conventibus suæ religionis commorantes regulariter censentur subditi Superiorum illorum conventuum ubi morantur; ac per consequens subijciuntur censuris ab ipsis impositis ac legibus & præceptis, non tamen hospites transf-

transeuntes & non commorantes per notabile tempus, ita habet *Peyrin. tom. 2. de Pralat. q. 1. cap. 8. n. 20. & 21.* Quia viator non sortitur forum loci per quem transit. *l. haeres absens. §. proinde. ff. de judic. gloss. verbo veneris.* Transiens enim per breve tempus manens in loco censetur absens, & ibi non esse. *l. quasitum. 76. §. final. de legibus.* Præciso tamen scandalo & nisi mansurus sit majori parte anni, quia tunc tenetur ad omnia, ac si esset subditus de familia, & sortitur forum ratione delicti etiam respectu censurarum; tum quia expressè dicitur de adventu quod Censuris ligari possunt. *Cap. placuit. q. 3.*

Prælati tamen major Religionis, suis censuris quovis modo latissime ab homine sive à jure potest ligare quoscumq; Religiosos sibi subditos quocumq; loco reperiantur; idem dicendum de Provincialib⁹ in suis Provinciis & de Prioribus in suis conventibus respectu eorum qui sunt de familia: Item possunt suos famulos tertiariorum, novitios, qui tamè non intelliguntur affecti censuris nisi de illis expressa mentio fiat in ordinationib⁹, sententiis aut statutis. Primùm probatur quia ut aliquis possit ligari censuris necesse est, ut sit subditus, & contumax, *Cap. fin. de constitut. in 6.* Sed omnes prædicti sunt subditi ergo, &c. aliquis autem cognoscitur esse subditus ex habitatione & domicilio contracto in loco alterius. *Gloss. verbo subditus in fine. Clement. de foro compet. ex-*

*prose cap. licet final. de foro compet. Gloss. verbo
ant. domilij.* Quia non sunt amplius subditi Laicæ
potestati, aut Episcopali, sed tantum Prælatorum
regularium jurisdictioni, & ideo possunt excom-
municari. *Trid. Conc. sess. 24. & 25. c. 11.* Gau-
dent enim privilegiis Professorum modo ser-
viant Religiosis, & intra claustra dormiant. *Cle-
ment. de privilegiis. §. fin.* Præterea possunt Præ-
lati regulares subditos ligare, in quovis loco
transgrediantur statuta vel præcepta seu ordina-
tiones quibus est annexa censura, quia sunt judi-
ces personarum simpliciter & independentes
à loco, eò quod certum & nullum habeant terri-
torium. *Trid. Concil. sess. 25. cap. 14.*

Episcopi non possunt afficere censuris Reli-
giosos eò quod non sint illis subditi sed ab eorum
jurisdictione exempti, exceptis casibus in quibus
sunt delegati in regulares à sede Apostolica ut
judicent. Casus autem in quibus procedere pos-
sunt per censuras contra Religiosos referuntur
apud Rodericum, *tom. 2. q. 63. art. 21.* Et in
omnibus casibus in quibus possunt afficere Reli-
giosos censuris illos possunt declarare excom-
municatos & vitandos, in aliis autem casibus non
possunt nec suis subditis præcipere ut religiosum
excommunicatum evitent, nisi in jure id expri-
matur, etiam si notoriè constet in excommuni-
cationem incidisse, quia hujusmodi declaratio
est de perfectione causæ, causa verò termi-
nanda ab eo à quo cœpta fuit. *l. ubi cœptum.
ff. de*

ff. de jurisd. omnim. l. si quis postea. ff. de iudic. Episcopus autem non est regularium iudex ad illos denunciandos nisi in casibus à jure expressis & ideo non potest præcipere ut evitetur à subditis ante declarationem.

Nota quod Collegium, Capitulum, & quovis aliud corpus politicum simul ac collectivè communicari non possit. *Cap. Romana de excomm. in 6. ibi: in Universitatem, vel Collegium proferri excommunicationis sententiam, penitus prohibemus. Volentes periculum animarum vitare quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innocios hujusmodi sententia irretiri, sed illos dumtaxat de Collegio, vel Universitate quæ culpabiles esse contigerit promulgetur. Nec iniuste debet nisi ob propriam gravem culpam ac inobedientiam: quare neque Papa propter unitatem plurium contumaciam excommunicationi subijcere potest totam Communitatem. Quod si singuli de Communitate sunt criminis participes & in eo contumaciter persistentes, tunc in omnes sigillatim & determinatè præmissa canonica monitione excommunicationis sententia proferri poterit.*

V. Censura non fertur per actum merè internum; cum enim actus internus, non sit sensibilis non potest esse actus jurisdictionis externæ; nec operari aliquid in subditos, non tamen requiruntur certa & determinata verba, sed sufficit scriptura, vel aliquod signum exterius quo percipiatur,

ur, & exprimat voluntas ferendi censuram. Sunt tamen necessaria verba vel signa determinata ad indicandam speciem censuræ, quia aliter voluntas ferentis non satis ostenderetur, nec conciperetur à subdito, nec subditus obedire teneretur: Unde si Prælatus, v. g. diceret, suspendo Petrum, nisi ex circumstantiis dignoscatur circa quid talis suspensio versatur, nihil agit: Verba etiam vel signa, per quæ fertur censura, debent esse determinata ad personam, quæ illa ligatur, alias non ligaretur, quia censura facit solum id quod significat. *Suarez tom. 5. in 3. part. de censur. disp. 3. sect. 2.* Potest etiam ferri censura sub conditione v. g. si ferens dicat, nisi hoc feceris excommunico te, sic enim tenet usus Ecclesiæ & habetur ex *cap. præterea. 2. de appellat.* Sed in hoc casu non incurritur usque ad adventum conditionis, & si ab ea interim legitimè appellatur, non incurretur etiam adveniente conditione, quia per appellationem legitimam suspenditur jurisdictio, quæ absolutè requiritur ad ferendam censuram. *Naldus in summa à verbo appellare. n. 5.* hoc intellige de censura lata ab homine, non vero de lata à jure, quia ista semper præsumitur justa, *l. si qua pena. ff. de verb. signif. cap. erit autem lex distinct. 4. Bonacina de censur. disp. 1. q. 2. punct. 2.* & ita ab ista non datur appellatio. *Lezana verbo appellare n. 11.* à sententia vero declaratoria censuræ incurse appellari potest, quia in ea judicem errare potuisse non est inconveniens, & consequenter

Pars II.

b

quenter

quenter jus competit defensionis. *Bonacina* supra quando verò dicitur quod à censura lata non appellatur, intelligitur, quoad effectum suspensionis, non quoad devolutivum quia appellatio transfert causam ad Superiorem. *Pegrin. de subdito. q. 1. de obed. à cap. 20.*

Censura non fertur diebus feriatis, qui specialiter sunt Deo seu cultui divino dicati, hoc intellige de censura, quæ fertur per modum sententiæ cum enim sententia non possit fieri sine cognitione causæ non potest fieri his diebus, non autem de illa, quæ fit per modum legis, statuti, præcepti, quia ad istam non requiritur judicialis cognitio causæ; imò in casu urgenti & evidenti contumaciæ prædicta conditio non requiritur. *Lezana verbo censura n. 6.*

Censura debet fieri in scriptis cum expressione causæ, iudex etiam regularis aliter faciens peccat mortaliter, & incurrit suspensionem ab ingressu Ecclesiæ & divinis Officiis per mensem ex *cap. cum medicinalis de sent. excom. in 6.* nisi urgente aliqua justa causa, vel, nisi adsit bona fides aut ignorantia, quia textus videtur loqui contra omnerè id facientes. *Bordonus resol. 78. n. 145.* debet etiam exprimi causa censura, aliàs dicta peccata non incurritur. Item tenetur sub eadem pena iudex non tradens exemplar scripturæ Censuræ intra mensem si petierit, defectus tamen harum conditionum non irritat aut annullat censuram sic latam, quia scriptura aut expressio causæ non

ificat causam, cum sint illi extrinsecæ nec
nuntur per modum formæ sed per modum ad-
monitionis, ut iudex bene fungatur officio, licet
semper peccet illas omittendo, & pœnas juris in-
currat. *Bordonus cit. & n. 192. Lezan. sup. n. 6.*

Nota tamen quod, si Superior regularis nullo
processu præmissis sine scriptis aliquem sibi sub-
ditum excommunicat, quia noluit sibi obedire,
non incurrit pœnas prædictas & ab illis est im-
munis, quia non processit in forma iudicij, & ideo
non ut iudex. Caput autem citatum de iudice
formaliter accepto loquitur, & ita sentit *Sayrus*
lib. 1. cap. 13. n. 18. quia Superior, non ut iudex,
sed ut privatus processit, nisi tamen aliquid con-
trarium in cuiusvis Ordinis constitutionibus or-
dinetur.

VI. Censura non fertur nisi ex causa rationa-
bili, non verò propter meram Superioris volun-
tatem, quia potestas illius non esset in ædificatio-
nem sed in destructionem, contra doctrinam
Apostoli 2. Corinth. 10. vers. 8. Unde solum
propter peccatum inferri potest, tale autem pec-
catum debet esse externum non autem inter-
num, quia Ecclesia de occultis non iudicat. *Cap.*
scilicet Tuis de Simonia, imò debet esse peccatum
perfectum & consummatum & mortale, quia de-
bet esse proportionatum pœnæ; est autem Cen-
sura poena gravis: & tale peccatum debet esse
obedienciæ & contumaciæ, per quam reus Ec-
clesiæ monentis ac præcipientis auctoritatem
b z sper-

spernere censeatur & sumitur ex cap. 1. §. S. *Ma-*
si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Excom-
mus &c. & cap. ex parte 1. de verborum significac-
 ubi causa, propter quam excommunicationis vel
 interdicti sententia in aliquem proferri possit, di-
 citur esse contumacia, & cap. 1. de sentent. excom.
 in 6. postquam dictum fuit, quomodo excommu-
 nicatio sit poena medicinalis non mortalis de-
 subjungitur, & haec eadem in suspensionis, interdic-
 ti sententiis volumus observari. Ubi gloss. ait quod
 tria paria sunt. Inde notandum est, quod quae
 Censura numquam incurritur propter peccatum
 soli juri naturali aut divino repugnans; sed
 omnino requiritur praecipuum Ecclesiae, quod
 reus contumaciter spernat; & hoc ex communi
 DD. sententia: neque propter peccatum mere
 praeteritum ut supra diximus. *Lez. sup. n. 11.*
Layman. cit. cap. 4. n. 1. 2. & 3.

VII. Quando fertur Censura à jure secun-
 domine pro futuris culpis per modum ordina-
 tionis, ipsamet promulgatio legis aut edicti
 ordinationis aequivalet admonitioni & sufficien-
 ter monet obediendum esse, ut evitetur censura
 incursio, aliter si praerqueretur aliqua mensura
 distincta, nulla juris censura incurreretur nisi
 jure statim post transgressionem, quod est omni-
 no falsum; sufficit ergo publicatio ordinationis
 factae: *Bonacin. q. 1. de Censur. punct. 9. n. 1.* &
 ratio est. Quando à jure Censura non est lata
 sententiae, sed est tantum comminatoria non sufficit
 legi

legis promulgatio, sed præterea monitio requiritur, antequam iudex transgressorem pœnâ censuræ afficiat, quia etsi censura quoad ordinem sufficientem sit promulgata, tamen ignota est quoad rationem pœnæ incurrendæ: ut enim transgressor incurrat ipso facto Censuram à jure solum comminatam, requiritur actus specialis hominis iudicis; ergo in ea ferenda iudex procedere debet sicut in ferendis Censuris per sententiam quibus præmittitur admonitio, quia fieri potest quòd verè non fuerit formaliter, sed tantum materialiter transgressor, & sit paratus obedire, ergo monendus, & citandus ut dicat causam cur non sit excommunicandus; nam in *cap. reprehensibilis de appellat.* admonitio solum excipitur respectu Censuræ latae sententiæ; ergo admittitur in nostro casu, quia *exceptio firmat regulam in casibus non exceptis ex vulgatis juribus.*

Quando igitur iudex vult declarare aliquem jam jure excommunicatum, debet præmittere saltem unicam monitionem, & citare excommunicatum, ut de ejus crimine, & contumacia magis constet, quia eo casu fungitur officio iudicis, per consequens parte non citatâ procedere ad sententiam non potest. Quòd si iudex velit excommunicare aliquem excommunicatione lata contra participantes in crimine cum excommunicatis debet præmittere canonicam monitionem, aliter nulla est sententia excommunicationis, ita habetur expressè in *cap. statuimus 3. de sent.*

sent. excom. in 6. & cap. constitutionem 9. eod. tit. ait, sufficere unicam monitionem aliquorum dierum intervallo, nisi facti necessitas aliter fuerit, moderandum esse illud intervallum, & hoc extenditur ad alias censuras per *cap. statutum 13. eod. tit. in 6. & ea omissa nulla est sent.* Posset enim fieri quòd participet ex causa rationabili: ergo citandus.

In causis occurrentibus & transitoriis iudex non potest ferre Censuram, nisi præmissa canonicâ monitione factâ præsentibus personis idoneis, *cap. Sacro 48. de sent. excom. cap. Romano eod. in 6.* Ubi dicitur, quòd nec in specie, nec in genere pro culpis & offensis præteritis, vel præsentibus non potest iudex excommunicare ab ipso competenti præmissa monitione, hocque procedit respectu cujuscumque iudicis sive ordinarii sive delegati, sive agat ad instantiam partis sive ex officio, sive sit prælatus regularis. *Bordani resolut. 78. q. 45. n. 168. & seqq.*

Canonica monitio illa dicitur quæ fit ter cum aliquo dierum intervallo *cap. contingit 45. cap. Sacro. 48. cap. consuetudinem 9. eod. in 6.* Ubi dicitur monitio canonica & competens quæ habet dierum intervalla; nisi necessitas aliud suadet, & ideo una æquivalet tribus, ut, quando est periculum in mora, tunc restringi potest ad unum diem. Item, quando reus commode & cito obedire potest si velit; & quandoq; monitio triplex coalescit in unam æquipollentem per intervalla

Intervalla propria distincta, v. g. si quis dicat, præcipio tibi ut infra terminum quindecim dierum, a die primæ monitionis nostræ incipiendorum, quorum quinque pro primo, quinque pro secundo, & quinque pro tertio, & peremptorio termino, & monitione canonica assignamus &c. & ita practicatur in curiis Ecclesiasticorum.

Atque ita Censura in aliquem illata, nulla monitione præmissa, est ipso jure nulla, & ratio est evidens, quia ad valorem Censuræ requiritur contumacia & inobedientia; nemo autem potest dici contumax & inobediens, qui prius monitus, & citatus non fuit. *l. contumacia 53. de reb. jud.* & ad hanc monitionem tenetur, etiam summus Pontifex jure ordinario licet de suæ potestatis plenitudine possit illam omittere. *Bordonus sup. Lexana verbo censura, n. 7. & Layman. sup. cit. cap. 6. n. 4.*

VIII. Censura propriè dicta non tollitur, nisi per absolutionem ab illa; non enim tollitur per mortem ferentis *cap. si Episcopus 11. q. 3.* quia poena per legitimam judicis sententiam inflicta transit in rem judicatam, & ideo nec finitur morte ferentis nec per mortem illius qui censuram contraxit, quia etiam mortuus privatur Ecclesiæ suffragiis, & sepultura. *cap. à nobis de sent. excommunicationis, & cap. is cui. eod. in 6.* neque per cessationem à contumacia. *cap. cum desideres de sent. excom.* neque per poenitentiam peccati, quæ causa incurfa est. *cap. à nobis 2. & cap. cum*

desideres, & ratio est, quia censura est quoddam ligamen, quod non tollitur nisi solvatur; igitur à iudice per absolutionem tolli debet. cap. qui parte de appellat. hoc tamen intelligendum de Censura absolutè, & indefinitè lata: illa enim quæ solùm ad tempus imponitur, scilicet, donec fiat satisfactio, aut donec à contumacia recesserit posita conditione ipso facto libet, & absolvi existit reus sine alia absolutione. Layman, in cap. 7. n. 1. Lexana verbo censura n. 12.

Censuræ non reservatæ absolvuntur à quocunq; Superiore delinquentis, vel alio habenti iure ordinario & ex privilegio facultatem absolvendi à Censuris, quia eo ipso, quod nulli sunt reservatæ, videntur remitti omnib; jurisdictionibus habentibus vel ordinariam vel delegatam, *super de sentent. excom. & cap. & si clerici de p. dic.* quæ enim specialiter non reservantur, sunt concessa censentur; idem dicendum de Censuris juris nulli reservatis; & de Censuris ab hominibus latis per sententiam generalem nemini reservatis, quia non continent propriè sententiam particularis ut iudicis, sicut continent ea, quæ fertur per sententiam particularem, quæ censetur ei reservata qui eam tulit, vel ejus Superiori aut successori, vel delegato, ne perturbetur ordo judicandi, & iudicatio Prælati sententiam ferentis. De Censuris etiam reservatis sive à jure, sive ab homine, sive per sententiam generalem, sive per specialem dicendum est, posse solùm absolvi per eos, qui eas tulerunt, vel superiores, qui ab eis colliguntur, & committuntur, & de auctore, & de regula receptionis, ut dicitur, *est qui solvitur in illa sententia, vel dicitur delegati querenti de*

De Censuris. Denique certa scientia confirmatio faciat, & conservet, tunc deinde non frequentibus. 9. 4. Nota habere non dicitur jurisdictione sunt, ut summatos, & Prælatos Prælati potest absolvi communitate lato incho-

alerunt, vel quibus reservatae sunt, vel per eorum
 superiores, successores, vel delegatos, & hoc
 colligitur ex *cap. per tuas, cap. Sacro de sent. ex-*
com. quia haec est natura Censurae quando refer-
 vatur, & collitur ex *cap. pastoralis §. praeterea, &*
de authore sive qui Censuram tulit, certum est ex
regula recepta, ejusdem esse solvere, & ligare, &
ut dicitur, in cap. verbum dist. 1. de poenitent. par-
est jus solvendi & ligandi, quod verum est, si jurif-
dictio in illo duret, secus, si sit extincta per depo-
sitionem, vel impedita per Censuram, vel in ju-
dice delegato, si tempus sit finitum juxta cap.
querenti de officio delegati.

Denique, si Superior Censuram ferentis ex
 certa scientia, expressè aut tacitè (putà per illius
 confirmationem) ad se revocet, sibiq; propriam
 faciat, & consequenter sibi ejus absolutionem re-
 servet, tunc inferior Prælat⁹ qui eam tulit auferre
 deinde non potest, sicut docent. DD. in *cap. ex*
frequentibus de institut. Sylvester verb. absolutio. 2.
q. 4. Nota quod dico de Superiore, intelligi de-
 bere non de quolibet, sed de eo, qui plenam ju-
 risdictionem obtinet in eos, qui Censura ligati
 sunt, ut summus Pontifex in omnes excommuni-
 catos, & Prælat⁹ ordinis superior in omnes sub-
 ditos Prælati inferioris. Ideo Provincialis v. g.
 potest absolvere, quem Prior, aut Guardianus ex-
 communicavit, sicut & causam ab inferiori Præ-
 lato inchoatam ad se avocare non prohibetur,
 b 5 præ-

præcipuè si sit ad ipsum appellatum. *Lex. can. Sup. Layman. Sup. cap. 7.*

IX. Recusatio, & appellatio locum habent in omnibus Censuris indifferenter, ita quod dicitur de una, intelligi debet de aliis, ut colligitur *cap. 3. §. sententia de appellat in 6.* recusatio autem fieri debet ante litem contestationem & non post, ne fiat ei injuria: debet autem coram iudice suspicionis causam probabilem proponere, & probare coram arbitris communiter eligendis, quâ non probata, iudex sua jurisdictione utitur, si verò probetur, ab illo remittitur negotium ad Superiorem iudicis recusati. *cap. cum speciali. 61. de appellat.* Qui ante citationem, vel notitiam litterarum misit nuntium ad Papam, potest recusare, & appellare, non autem post. *cap. ad hæc 30. de appellationibus.* Quando vero negotium seu delictum, circa quod agitur, est notorium, recusatio non habet locum. *Cap. propositum. 24. de appellat.*

Appellatio facta post sententiam latam censuræ cuiusvis non valet, sed est facienda antequam sententia censuræ sit lata, ad hoc ut sententia censuræ sit irrita & invalida ac nulli momenti. *cap. ad hæc 37. de appellat. cap. preterea 40. cap. Pastoralis 53. §. verum cap. dilectio. 6. eod.* Appellatio verò debet esse legitima, aliter nullius est momenti, *cap. quamvis 10. de appellat. in 6. cap. directe 39. de appellat.* Appellatio enim non conceditur nisi ad removendum gravamen. *cap.*

app. suggestum 15. de appellat. Sic nullo existente
 gravamine appellatio locum non habet, præterea
 quæ sunt notoria, appellationem non admittunt.
 cap. cum sit 5. cap. pervenit. 13. cap. contulit 14.
 cap. cum speciali 6. §. porro de appellat.

Dices, quare respectu Censuratum appellan-
 dum sit ante sententiam, in aliis verò sit appel-
 landum post sententiam; Respondetur, quia re-
 spectu Censurarum sententia secum trahit im-
 mediatè executionem, & nihil relinquit post se,
 à quo fieri possit appellatio: in hac enim materia
 idem sunt sententia & executio, sed ab executio-
 ne appellari non potest. cap. quo ad consultatio-
 nem 15. de re judic. Nisi excedat in modo L. ab
 execute cap. quorum appellat. non recipitur. Sayr.
 lib. 1. cap. 16. num. 18. ubi n. 27. asserit, frivolum
 appellationem non impedire valorem sententiæ
 post modum latæ, quia talis appellatio, quæ dici-
 citur frustratoria, neminem defendit.

Appellatio verò à denunciatione Censuræ jam
 incurse admittitur, & ea posita suspendit effe-
 ctum denunciationis, ita, ut excommunicatus
 post appellationem validè agat, quod fuisset aliàs
 nulliter ab eo gestum, quia censetur toleratus.
 Ita colligitur ex cap. pastoralis, §. verum de appel-
 lat. & nemo illum vitare tenetur, Bonacina quest.
 1. de Censuris punct. 2. propos. 3. Sed est necesse,
 ut appellatio sit legitima, aliter est inefficax
 & nullum producit effectum; sicut neq; , quando
 notorium est delictum, propter quod aliquis fuit
 excom-

excommunicatus, qui ergo appellat legitime à denunciatione excommunicationis latae ob delicta non notoria, non incurrit illos effectus, quos denunciatio producit, quia appellatio illos suspendit. Ita *Bordonus resol. 78. n. 205. & 211.*

Appellatio facta à futuris censuris operatur effectum, tam devolutivum, quàm suspensivum ita quod iudex in causa amplius procedere non potest, & si ferat sententiam Censuram appellantem nihil facit, facta verò contra sententiam jam latam nihil operatur, quo ad effectum suspensivum, sed sententia suum sortitur effectum. Quoad effectum vero devolutivum aliquid agit, quia causa devolvitur ad Superiorem, quod debet cognoscere de gravamine appellantis. *Dist. cap. Pastoralis, §. verum. cap. per vias de sent. & comm. cap. ad reprimendum de off. ordin.* verò, qui putavit suam appellationem esse legitimam, & ideo fecit omnes actus qui Censuris prohibentur, postea tamen invenit, quòd appellatio erat frustratoria, non peccavit neq; incurrit penas contra violantes Censuras inflictas, quòd bene fide se gessit; Bona vero fides excusat à censuris & irregularitate, ut omnes docent. *Bordon. lib. 1. n. 220.*

Notandum est, quod denunciatio facienda non debet esse de persona in genere, vel indistincto vago, sed singulariter debet specificari per nomen proprium. *Cap. jure 20. 1. quasi. 3. cum & plantare de privileg. cap. consuetudine*

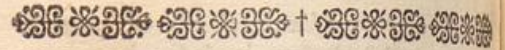

de sent. excomm. in 6. Clem. I. de vita & honestat. clericor. Quia finis declarationis seu denuncia-
tionis est, ut evitetur à fidelibus; atqui non potest
evitari nisi cognoscatur: ergo persona debet esse
certa; & ut possit denunciari, debet jam incur-
risse excommunicationem. *Glossa 1. cap. conquesti*
de sent. excomm. Et excommunicatus, etsi non
denunciatus, tenetur se abstinere ab omnibus sibi
prohibitis per censuram, quia censura secum tra-
hit executionem, & privationem actuum per
ipsam prohibitorum, itaq; communicans cum
fidelibus in divinis peccat mortaliter, quia trans-
greditur mandatum Ecclesiæ in re gravi: in hu-
manis verò solùm venialiter, scilicet in locutio-
ne, salutatione, conversatione, & negotiatione.
Communicantes vero cum excommunicato de-
clarato in divinis peccant pariter mortaliter, in
humanis verò tantum venialiter. Possunt tamen
excusari à mortali necessitate aliqua, bona
fide, ignorantia & hu-
jusmodi.

CA-

CAPUT XXVIII.

De Excommunicatione.

SUMMARIUM.

- I. *Quid sit excommunicatio & quatuorplex.*
- II. *Quotuplex communio inter fideles.*
- III. *Excommunicatus majori excommunicatione celebrare non potest.*
- IV. *Nec divina officia ex officio celebrare.*
- V. *An possit concionari, & lectoris officium exercere.*
- VI. *Est incapax & inhabilis ad quodcumque beneficium Ecclesiasticum.*
- VII. *Graviter peccant electores qui excommunicato conferunt dignitates & officia.*
- VIII. *Excommunicatus privatur jure eligendi & voce caret.*
- IX. *Privatur omni usu jurisdictionis.*

X. Quatuorplex.

*Quomodo debet obedire inferior
Pralato excommunicato.*

- II. *Religiosus excommunicatus pri-
vatur omni communicatione
forensi.*
- XII. *Privatur etiam omni civili & po-
litica communicatione fide-
lium.*
- XIII. *An liceat communicare cum ex-
communicato in aliquibus
casibus.*
- XIV. *Quid sentiendum de perseveran-
te per annum in sua excom-
municatione.*
- XV. *Punitur excommunicatus etiam
mortuus.*
- XVI. *Minori excommunicatione liga-
tus non potest aliquod Sacra-
mentum suscipere.*
- XVII. *An possit eligere, aut eligi.*
- XVIII. *A quibus, & in quibus casibus in-
curritur minor excommuni-
catio & ab illa quis absolvat.*

I. Ex-

I.

EXCOMMUNICATIO
 dicitur definitur, separatio à com-
 munionem Ecclesie quoad Sa-
 cramenta, & publica suffragia
 atque fidelium convictum.

Sayrus lib. 1. cap. 4. ex qua de-
 finitione, colligitur, excommunicationem esse
 pœnam, qua nulla major est in Ecclesia, ut ait
*Sanctus Pater Augustinus lib. de corrept. & gratia
 cap. 15. in cap. corripiantur 24. q. 3.* Et ideo non
 illam non est deveniendum, nisi postquam moni-
 tionibus, & aliis levioribus pœnis & censuris ni-
 hil potest obtineri juxta *Cap. tam Sacerdotes ca.
 ecce autem ead. quest. & Concil. Triad. sess. 25. de
 reformat. cap. 3.*

Excommunicatio, major est & minor: major
 à fidelium communicatione simpliciter separatio
 minor verò secundum quid, videlicet secundum
 usum passivum seu perceptionem Sacramen-
 torum tantum, sicut habetur in *cap. si quis de
 excom.* Est autem nomen, excommunicationis
 analogum attributionis: ideo, ubi absolute po-
 nitur, pro excommunicatione majori intelli-
 gitur, sicut expressè dicitur in præfato *cap. si quis.*
 Nisi ex adjunctis colligatur prohiberi tantum
 usum passivum. *Cap. cum Excommunicato 11. q. 1.
 3. & cap. Sacerdote dist. 1. de consecrat. vel solam
 perceptionem sacre Eucharistia, ut in cap. q. 1.
 vero v. q. 3. cap. de Prasbyterorum 17. q. 4.*

Major ortum seu fundamentum habet ex ver-
 bis Domini apud *Matth. cap. 18. si Ecclesiam*
non audierit: id est, si obediens ei non fuerit, sit
sicut Ethnicus & Publicanus, hoc est, non sit
 intra gremium Ecclesiae, sive in numero fratrum.
 Loquitur enim hic Christus de potestate Apostoli
 & successorum tradita ad ligandum, & compe-
 scendum tales inobedientes & contumaces; &
 hoc colligitur ex verbis statim adjunctis, *Amen*
dico vobis, quaecunque alligaveritis super terram,
erunt ligata in caelis: & de facto Apostolus 1. ad
Corinth. 5. 1. ad Thimotheum 1. quosdam *Satanae*
tradidisse se ait, quando eos excommunicavit, seu
 ex consortio fidelium ut exules, ejecit, & apud
Gracianum causa 11. quest. 3. Omnis Christianus,
 qui a Sacerdotibus excommunicatur, *Satanae* tra-
 ditur, quia extra Ecclesiam diabolus est, sicut in
 Ecclesia Christus. Et *Sanctus Pater Augustinus*
ex verbis Matth. 16. excommunicandi pote-
 statem ostendit in *Epistola 75. ad auxilium spiri-*
tualis (non publica, ut heretici nostri putant) poena
est anathema, qua fit, quod scriptum, (qua ligave-
rit in terra, ligata erunt in Caelis,) animas obligat.

Minor vero excommunicatio est censura per
 solum privans usu passivo seu susceptione Sa-
 cramentorum. *c. penult. de sent. excommun. cap.*
de clerico excommunicato ministrante.
 Materia vero hujus prohibitionis est gravis,
 si graviter seu mortaliter peccat, qui hac liga-
 tus

Pars II. c tus

tus sine iusta necessitate Sacramentorum, Confirmationem, Pœnitentiam, Eucharistiam, Ordines, Matrimonium vel Extremam Unctionem suscipit, licet propter hoc nullam irregularitatis notam contrahat, uti expressè habetur in *cap. ultim. sup. citat.* estq; hic unicus minoris excommunicationis effectus proximus per se & directus alij sunt remoti & indirecti, & per consequens.

II. Diximus excommunicationem majorem separare simpliciter à Communionem fidelium ideo sciendum ex doctrina *Sancti Bonaventuræ in 4. distinct. 18. quest. 1. & aliorum.* Quod triplex est fidelium communio seu communicatio scilicet purè interna, purè externa, & media mixta: Purè interna, consistit in charitate, spe & fide, per quam fideles inter se, & cum Christo mysticè copulantur, sicut docet *Apost. ad Roman. 12. 1. Corinth. 12. & ad Ephes. 4.* Ratio cujus unionis unus fidelis alteri ex congruo potest adeò impetrare specialia beneficia atq; satisfactiones, si alter est capax applicare, & sic Psalmista ait *Psal. 118. particeps ego sum venientium te:* & Dominus Abrahamo *Genes. cap. 18.* promisit se non deleturum Sodomitam propter decem justos, si inventi fuerint in civitate: Purè externa est politica consistens in familiarium convictu, colloquio, & commerciis. Media sive mixta, quæ in exterioribus actionibus vel ceremoniis existens, interiorem ac spirituales fructum ex propria institutione continet, & sicut

ant: usus activus & passivus Sacramentorum, Ecclesie suffragia, & satisfactiones Christi & Sanctorum, quæ ex communi Ecclesie thesauro per indulgentias justis fidelibus applicantur.

Certum est autem, quod Ecclesia excommunicatum nec vult, nec potest privare communicatione, merè interna, quæ est per fidem, spem, & charitatem, his enim nemo spoliatur invito, & nihil obstat, quo minus vera & spes & fides in excommunicato permaneat, neq; charitatem adimit excommunicatio, sed tantum supponit ademptam per mortalem contumaciæ culpam, fieri namq; potest, ut quis, ante quam ab excommunicatione absolvatur, redeat in gratiam cum Deo per contritionem.

Certum est etiam, quod Ecclesia excommunicatum non privat fructu orationum & satisfactionum, quas fideles proprio nomine, & privata oratione, & intentione ipsi applicare volunt, sunt enim opera pia cujusq; operantis propria ad ipsius liberam applicationem, & non ad Ecclesie dispensationem spectantia; & idcirco non prohibetur pro excommunicatis etiam non toleratis privatim orare, & sacrificia privata intentione offerre, & officia recitare idque tenent, D. D.

Certum est deniq; quod Ecclesia, ob justam causam, hominem inobedientem & contumacem potest privare communibus suffragiis & satisfactionibus, & interdicerè usu activo & passivo Sacramentorum, quatenus sunt ministeria pub-

publica & Ecclesie dispensationi à Christo demandata, illaq; indignis prohibere potest, licet illorum vim & valorem Christi institutione pendente impedire non possit: Potest etiam interdicare criminoso externam societatem de convictum fidelium; sicut quævis Respublica potest subditum rebellem à reliquorum civium consortio excludere: Ecclesia namq; est perfectissima & ad supernaturalem finem ordinata Respublica, ut subditos sibi inobedientes à reliquorum fidelium separet consortio, ne alios contagione sua inficiant, *ut ait Sanctus Pater Augustinus lib. de corrept. & gratia cap. 15.* Tum ipsi tanto magis pudefacti citius respiciant curentur. *Juxta cap. cum non ab homine de sent. excomm. S. Bonav. in 4. dist. 18. quest. 1.*

Sequuntur effectus Majoris excommunicationis.

III. Excommunicatus excommunicatione majori non potest celebrare Missam, aut ad alium alicujus ordinis etiam minoris exercere. *Cap. quis Episcopus 1. & 2. n. 9. 3. cap. Clerici, cap. laicos, cap. illud, & cap. Fraternalitati tua de clericis excommunicato celebrante, etiam si sit toleratus. Bonac. de irregularitate dist. 7. q. 3. punct. 5. n. 1.* Estque peccatum mortale, non solum, quia est transgressio præcepti Ecclesiastici in gravi materia, sed & quia est pœna gravissima in jure positiva.

& incurrit irregularitatem, ad quam tamen incurrendam requiritur, ut actus ille ordinis solemniter fiat; id est, cum ceremoniis & vestibus, quæ ei competunt ex officio & ordine. *Sylvester in Summa, verbo irregularitas, n. 16.* Excusari tamen potest ab hoc delicto, si propter invincibilem ignorantiam, naturalem oblivionem seu inadvertentiam, vel si id fiat ad evitandum scandalum, vel infamiam, vel grave damnum, aut tempore extremæ necessitatis: addunt aliqui sacerdotem excommunicatum, qui sine solemnitate baptizat more laicorum, non incurrit irregularitatem. Sacerdotem verò excommunicatum facientem ea, quæ ab aliis fieri nequeunt, ut consecrare, infirmos ungere, absolvere etiam, si sine solemnitate id faciat, incurrit irregularitatem, quia sunt actus proprii ordinis sacerdotalis. *Lexico, verbo excommunicatio n. 13.*

Præterea sacerdoti excommunicato prohibetur interesse missæ sacrificio ab aliis celebrando. *cap. episcoporum de privilegiis in 6. cap. is qui, & cap. Alma mater de sent. excomm. in 6. & aliis citatis, ubicunq; celebretur sive in Ecclesia, sive in Choro, sive in oratorio privato; etiamsi sit toleratus & occultus quia extravagans ad evitanda, nihil quoad hoc illi juvat aut favet, non tamen propter hoc incurritur irregularitas, cum hoc non sit actus ordinis, nisi autoritate sua in causa ellet, ut coram eo missa celebretur. ex cap. illud de clerico excommunicato celebrante. Quod si ex-*

communicatus missæ interesse præsumat, mendum est, ut discedat. *Clement. grauis de sent. excomm.* Ubi etiam nova excommunicatio decernitur Papæ reservata, si non paruerit iustus exire. Et tunc, si commodè fieri poterit, expellendus est opera laïcorum; etiamsi sit religiosus vel sacerdos, quod si laïci non adsint, neq; possint vocari, clerici eum expellere debent; quod si expelli nequeat sacerdos ab altari recedat, nisi canonem missæ coeperit. *Sylvester verbo excommunicatio 5. n. 3.* secundum alios, tametsi canon coeptus sit; sed nondum consecratio peracta, et verba illa proximè antecedentia consecrationem, qui pridie quam pateretur dici coepta sunt, non potest discedere. Omnes tamen alij præ ministrum recedere coguntur; quia cum excommunicato non tolerato communicare in sacri officiis non licet: Sacerdos verò sacrificium debet perficere usq; ad calicis sumptionem, & eorum monito excommunicato ut recedat, si recedere nolit, sacerdos abire debet, & quæ sunt reliqua missæ, debet in sacristia peragere, vel si talis locus non sit, omnino intermittere debet: Tamen hoc intellige de altari, in quo fit sacrificium cui excommunicatus assistere præsumit; in aliis namq; altaribus nihil obstat, quominus missa peragatur præsentibus fidelibus. *Suares disp. 1. sect. 1. in fine. Layman. lib. 2. tract. 5. part. 2. cap. 2. n. 6.* Item prohibitum est aliis excommunicatum ad missam admittere, seu coram eo celebrare.

cap. significavit & cap. nuper de sent. excom. & c. Episcoporum de privilegiis in 6. & cap. is qui de sent. excomm. in 6. Quod intelligendum est de excommunicato solo non tolerato, nam cum nullus teneatur vitare toleratos propter dictam extravagantem ad evitanda; Ideo potest coram eo celebrari, imo si quis quempiam introduxerit ad missam audiendam, licet peccaverit ratione talis introductionis, non peccavit tamen ratione communicationis cum illis; sed non ita est de non toleratis, coram quibus celebrantes peccant mortaliter, & incurrunt excommunicationem mitiorem; quia participant in divinis cum excommunicato vitando juxta prædictum cap. is qui. Quod si tales admittentes excommunicatum vitandum sunt religiosi, pœnam incurrunt interdicti ex cap. Episcoporum citat. sup. Sistendum viget ut talis excommunicatus discedat, ut colligitur ex Clementina graves, de sent. excomm. cap. si quis. cap. veniens. de sent. excomm. & hoc ad obituum pertinet. Layman. sup. cit. Lezana verbo excommunicatio n. 20. & 21. Si autem talis vitandus intret Ecclesiam, non ut missam aut officia audiat, sed per modum transitus, vel ut oret privatim & seorsum, vel ne capiatur à ministris justitie, non tenentur fideles egredi, quia non communicant cum illo in divinis: Interim nota, quod excommunicatus majori excommunicatione, fuit toleratus, sive vitandus, non peccare mortaliter, non audiendo missam in diebus festis, quia

quia præceptum illud non cadit super illos, qui sunt impediti: est autem talis satis impeditus, cesset per illum ne absolvatur, aut negligens exiit in procuranda sibi absolutione. *Navarr. in Manual. cap. 21. num. 3. Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 88. sect. 6.*

IV. Quod diximus de missa, similiter dicendum de divinis officiis, estq; prohibitum cuilibet excommunicato majori excommunicatione civilia officia celebrare ex officio vel tanquam Ecclesie ministro. *cap. si quis Episcopus & alii super citatis.* & hoc sub mortali peccato, nisi adsint aliqua causa excusantes, ut supra diximus: est enim transgressio præcepti in materia valde gravi, & deformitas magna membrum abscissum ab Ecclesia se ingerere ad publicas functiones nomine Ecclesie peragendas. Hæc verò officia sunt, hora canonica, omnis publica oratio, omne officium cujusvis ordinis, omnis caremonia ex institutione Christi Ecclesie à ministris ad id ordinatis facienda, publica processiones, benedictiones quævis solemnes, &c. quæ omnia si fiat ab excommunicato fiet irregularis, etiamsi sit toleratus propter rationes superius adductas, non recitare officium cum socio, quia hoc esset communicare in divinis. Potest tamen recitare sicut officium privatim, præcipue si ad illud tendat, neq; ab illo recitando excusatur propter excommunicationem, aliàs ex peccato reportaret eundem modum; tamen tunc non ei licet dicere, *Domine*

obscum, sed tantum, Domine exaudi orationem
 m. : Caterum ut ait *Layman. sup.* si privatim
 recitet, & hoc dicat, neq; peccat mortaliter, nec
 si inde irregularis, quia hæc non est materia gra-
 tis, contra *Navarr. in lib. de orat. cap. 7. n. 16.*
 Potest pariter dicere orationes privatas, sicut
 Pater, & Ave Maria, & salutationem Angelicam,
 quia, licet signum sit publicum, oratio tamen cu-
 jusque est privata: non vero secundum aliquos
 Psalum & Orationem pro defunctis, quæ dato
 signo dicuntur simul ab omnibus, licet secundum
 plurimos non sit peccatum propter materiæ le-
 vitatem.

V. Prohibetur præfatus excommunicatus
 concionare, sive sit toleratus, sive vitandus,
 propter scandalum, quod potest inde oriri: quia
 utriusque cum aliis communicare est prohibitum.
Sotus in 4. dist. 12. q. 1. art. 4. nisi in casu pro-
 pter audientium utilitatem ipsis petentibus &
 non in eo se ingerente. Incurret autem irregu-
 laritatem, si solemniter & ex officio id faciat,
Navarr. in Manual. cap. 27. n. 163. §. 8. hoc
 negat. *Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 9. sect. 2. n. 4.*
 quia prædicare non est alicujus ordinis sed jurif-
 dictionis. Sed dicti Suaris opinio non bene
 convenit, quia, ut dicitur infra, excommunicatus
 privatur omni usu jurisdictionis, ergo & concio-
 nandi officio: sententiam tamen Suaris sequi-
 tur *Poyrinus de subdito. q. 1. cap. 22. §. verum*
quod est. Et rationem reddit, quia actus præ-
 dican-

dicandi, solemniter etiam cum benedictione petita, potest competere laico ex dispensatione Episcopi, ut habet expresse glossa. *in cap. adpompus 16. q. 1.* hanc etiam sequitur Henriquez *de excomm. & suspens. 32. n. 5.*

Similiter prohibetur excommunicato officium Lectoris sacrae Theologiae aut Scripturae exercere, intromittendo se huic muneri, quia communicatio cum aliis est illi prohibita. *Sacrosancti cit. dicta sect. 2. n. 5.* Si tamen fuerit excommunicatus toleratus poterit id facere, quando eius sui muneris ad hoc obligatur, nec per alium implere potest, quia tunc ratione obedientiae boni communis ad hoc astringitur: sive autem toleratus, sive vitandus, non propterea circumvenit aliquam irregularitatem, quia talis actio non est officium divinum, nec munus alicuius ordinis, neque comprehenditur sub nomine alicuius officij, ut tradunt communiter DD. *et in responsio de sent. excomm. nec peccabit mortaliter cum talis communicatio non sit in sacris humanis: possunt tamen peccare venialiter quatenus communicant cum astantibus in benedictione, quod est prohibitum excommunicatis vitandis scilicet simpliciter & absolute; toleratis vero si ad haec spontaneè se ingerant, non venialiter id faciant in aliorum favorem, exigentibus jus suum, vel si id postulet aliorum necessitas.* *Pellizzarius tract. 7. cap. 2. sect. 1. questio de excomm. in genere Lezan. cit. n. 18.*

edictione p.
dispensatio
in cap. ad
enriquez
unicato
Scriptura
muncij
hibita.
rit excom
quando
per aliam
bedientia
sive aut
terea doc
quia tab
t munus
sub nomi
ter DD.
abit mort
in sacris
are vent
antibus
communi
olute; te
nt, non
exigent
orum nec
i. quos
8.

VI. Religiosus excommunicatus, & quin-
q; alius, est incapax & inhabilis ad quod-
q; Ecclesiasticum beneficium accipiendum;
ut collatio talis beneficij seu presentatio, vel
electio aut confirmatio ipso jure sit nulla & irrita
cap. *postulastis*, & *cap. ult. de clericis excomm.*
Idq; verum est, etsi excommunicatus
suam excommunicationem igno-
ret, sicut docet *glossa* communiter recepta in *cap.*
penultimo de clerico excomm. quia licet ignorantia
illum excuset à culpa, non tamen facit habi-
lem, & hoc intelligitur de excommunicato sive
à jure, sive ab homine, quia jura absolutè loquun-
tur. *Layman. citatus. n. 7. Lezana verbo excom-*
municatio. n. 24. & hoc extenditur ad omnia re-
gionis officia, qualia sunt Generalatus, Provin-
ciatus, Prioratus, Guardianatus, & alia, ut De-
finitoriatus, Societatus, Discretatus, &c. Quod
si alicui Pralato constaret se tempore electionis
non habuisse vocem passivam, quia scilicet erat
excommunicatus excommunicatione majori li-
ter occulta, tenetur quamprimum petere absolu-
tionem, & deinde curare, ut officium sibi de novo
conferatur ab eo, qui illud potest conferre, quia
prior collatio est nulla, & invalida, & ac si facta
non fuisset. *Bonacina disp. 2. de excommunicat.*
2. par. 4. §. 1. n. 11. etiamsi, ut supra dixi-
mus, ignoraret, invincibiliter se esse excommu-
nicatum; hæc enim ignorantia non reddit illum
habilem. *Lessius lib. de just. cap. 34. dub. 22. n. 127.*
Estq;

Est q̄; probabilior & securior opinio; Contra-
tamen practicatur, scilicet, quod sufficit autem
impedimentum & secretò acceptare officium
absq̄; nova collatione aut electione. *Lex. ana. de
pralaturis tom. 1. part. 2. cap. 13. n. 52.*

VII. Colligitur ex dictis, quod elector gra-
viter peccat, qui excommunicato confert ali-
quod ex officiis & dignitatibus supradictis, quia
illa confert non solum indigno sed & incapax
ejusq̄; pœna est suspensio à talium collatione, in-
cipientis vero pœna est annullatio seu irritatio
officij. *Cap. postulastis. de clerico excomm. ab-
brant.* quod si prædictus excommunicatus electus
tandem, ulterius collator incurrit excommuni-
cationem propter participationem cum illo: Si
verò agitur de electione alicujus excommunicati
occulti, & fiat per suffragia publica, non debet
eum elector infamare, & nisi habeat aliam cau-
sam ad negandum illi suffragium, non debet illi
denegare, quia actio illa publica per scientiam
publicam est regulanda, quòd si electio sit secre-
ta, tunc per scientiam privatam regulari debet,
cummodo scientia illa non sit per confessionem
habita. Quando etiam ista officia seu dignitates
non possunt conferri nisi per electionem, tunc
per novam electionem debent iterum provideri,
pro quo consulenda sunt cujusvis congregationis
statuta. *Lex. ana. citatus. n. 29. & 30.*

VIII. Privatur etiam excommunicatus
eligendi, ita ut in electionibus quarumcunq̄; ge-
neris

...atum vocem activam habere non possit. *Cap. ... inter. in fine. de elect. cap. cum dilectus de ...* unde electio ab illis facta est irrita & ... hoc intellige de excommunicatione ma...

IX. Privatur pariter omni usu jurisdictionis *ex cap. audivimus.* quia constat jurisdictionem non posse exerceri sine hominum communiōe, quæ excommunicatis est interdicta, tum, quia cum ille sit suo modo separatus ab Ecclesia, indigenus est, ut in illa jus dicat jurisdictionem exercendo; quod intelligitur tam de actibus jurisdictionis æternæ, quæ sunt præcipere, leges ferre, censuras imponere, judicare, dispensare, licentias concedere, &c. quam de actibus jurisdictionis temporaræ, quæ sunt absolvere sacramentaliter, &c. unde excommunicatus excommunicare non potest. *cap. i. de supplend. negligent. Prælatorum in 6. cap. si u qui de off. vicar. eod. tit.* Hoc etiam intelligitur tam de excommunicato vitando, quam de tolerato.

Licet autem actus jurisdictionis ab excommunicato vitando facti sive in foro externo, sive in foro interno, nullius sint valoris propter defectum jurisdictionis, ut constat *ex cap. audivimus cap. q. i. & cap. ad probandum de re judicat.* facti tamen ab excommunicato tolerato sunt validi, quia quavis enim usu jurisdictionis careat, Ecclesia tamen propter commune bonum illi tribuit in locum jurisdictionem; non quidem, ut liceat illi

illi exercitium ipsius, sed solum ut valeat quod fecit, illicitè tamen facit & peccat; valida tamen quæ fecit ex interpretatione & concessione Ecclesiæ, quæ non minori providentia consulit utilitati fidelium quàm respublica civium utilitati suorum, juxta *l. Barbarius ff. de officio pro- tor.* & ideo supplet defectum jurisdictionis; quæ etiam dictus defectus jurisdictionis suppletur in casu, quo actus jurisdictionis exerceatur ab excommunicato vitando in loco, in quo ejus excommunicatio est occulta, ita DD. communiter *Pellizzarius tract. 7. cap. 2. sect. 1. n. 40. & Lezana sup. n. 33. 34.*

X. Religiosus non tenetur obedire suo superiori excommunicato vitando, nec licitè hoc potest facere, quia tunc caret jurisdictione circa subditos, hocq; esset recognoscere in illo potestatem jurisdictionis, quam non habet, & communicare cum illo, quod non licet. *Lezana, tom. 1. part. 1. cap. 4. n. 38.* nisi hoc fieret in materialibus & exurbanitate, quia tunc non peccaret materialiter. Si verò Prælatus excommunicatus est toleratus, illi tenetur subditus obedire, quia ad hoc toleratur ab Ecclesia in sua jurisdictione, hoc peccet Prælatus illa utens.

Unde religiosus excommunicatus toleratus, qui est sacerdos, & alias confessionarius, talis semper absolvit, modò ad id seipsum non offerat, sed quando à fidelibus rogatur ut absolvat, de hoc in utilitatem recipientis: & ex his colligitur et

Pellic. ar. sup. citato. n. 42. quod Prælatus regularis, qui est excommunicatus, vitandus, neque iurisdictione, neque validè posset exercere actus iurisdictionis Ecclesiasticæ suo muneri competentis, cuiusmodi sunt, præcipere in virtute Spiritus Sancti, in virtute sanctæ obedientiæ, ferre leges, &c. quæ supra diximus; Inferre verò pœnas non Ecclesiasticas, inire contractus civiles nomine monasterij, & dare alteri hanc potestatem, dare licentiam donandi aut recipiendi, egrediendi è monasterio, & cœtera similia, quæ cum sint actus non iurisdictionis, sed cuiusdam superioritatis, uti notat Sanchez in decalog. lib. 5. cap. 4. n. 78. cum talis superioritas non cesset in excommunicato, licet vitando, possunt exerceri à tali excommunicato, quia per excommunicationem solum privatur usu iurisdictionis quoad actum secundum.

XI. Pariter excommunicatio privat communicatione forensi majori excommunicatione innotatum, & impedit, quo minus possit esse iudex, advocatus, actor, testis, etiam in civilibus causis, imò & patronus. Id enim, quod attinet ad actus iudicis, habetur in cap. ad probandum de sent. & re iudicat. ubi sententia lata à multis, quorum unus erat excommunicatus, dicitur cassata & irrita. De aliis verò in cap. decernimus de sent. excom. ubi dicitur, quod iudex excommunicatus agendo, patrocinando, & testificando repellendus teneatur; hoc verò de non toleratis est intelligi-

telligendum: quod si sint tolerati, potest quidem eos iudex repellere, si excommunicatio publice sit nota, non tamen ad hoc obligatur, nisi pars adversa de tali excommunicatione excipiat, eamque, si notoria non sit, intra octo dies apertissimis documentis demonstret, ut habet in *cap. 1. de except. in 6.* Potest autem hæc exceptio excommunicationis opponi in qualibet parte litæ usq; ad latam sententiam *cap. exceptionem 1. 2. de except. & cap. 1. eod. in 6.* quia ratio excipientiæ quæ est excommunicatio & contumacia actum tractum successivum habet, ita ut continuò procedet, si absq; necessitate cum fidelibus communicet, etiamsi vitandus non sit: quod si in iudicio nec à iudice ex officio repellatur, neq; per adversarij exceptiones, valida erunt omnia, quæ acta fuerint in tali iudicio; quod dicitur de rebellionem, idem sentiendum de secretario quocumque, quia quasi notarij munus exercet, quod fieri nequit sine communicatione cum aliis. *Lexana verbo excommunicatio, n. 36. & seq. Lexman. cit. n. 14. lib. 1. tract. 5. part. 2. cap. 2. de excomm.*

Potest tamen excommunicatus quicumque veluti reus, in causis conveniri, & tunc se potest defendere, procuratorem creare, & alia facere, quæ ad sui defensionem legitimam erunt necessaria, & hoc est conforme juri naturali, & divinis juribus, præsertim *cap. intelleximus, de iudic. cap. inter priorem 5. de except. de quo Sylvester in summa*

ad absolutionem, vel aliàs ad animæ salutem
 pertinent, in locutione participat, licet alia ver-
 ba incidenter interponat, ut apud eum magis
 proficiat; possunt etiam fideles cum hortari, ut
 respiciat, & urbaniter salutare, & si ad ipsum
 scribatur, salutationem ordinariam præmittere;
 omnia tamen ordinatè ad illius respicientiam,
Sylvester in summa verbo excommunicatio s. n. 4.
Lexona cit. n. 45. Layman. cit. n. 16. §. itaque.

Per hanc particulam, *lex*, intelligitur lex ma-
 trimonij, si enim unus vel alter conjux sit excom-
 municatus; tamen conjugij debitum petere &
 reddere licitum est, & inter se communicare in
 domus regimine, in mensa & colloquiis familia-
 ribus. *cap. quoniam multos 11. q. 3.*

Humile comprehendit quidquid pertinet ad
 subjectionem, ut filij respectu parentum, famuli
 respectu dominorum, & subditi respectu suorum
 superiorum, ita, ut possint cum eis, quantumvis
 excommunicatis, communicare. *cap. quoniam*
multos, Sylvester verbo excommunicatio. hocque
 permittitur ut animarum periculum evitetur,
 talis concessio reciproca, ut pater cum filiis,
 dominus cum servis, sine legis Ecclesiasticæ vio-
 latione possint communicare, in quantum verò
 vitæ ad religiosos, communicatio, quæ per-
 titur religioso cum suo prælato excommuni-
 cato vitando, non est in ratione prælati, cum
 actum prælatus ipse exercere possit, cum
 suspensus ab officio, sed solùm est illa, quæ

ratione habitationis vitari moraliter non potest. Solus ergo ille, qui est sibi ad corporale obsequium deputatus, poterit familiariter cum illo communicare, & ipse cum illo, non ritibus prælationis, sed quasi servitutis vel necessitatis sicut posset facere quilibet alius religiosus eodem modo excommunicatus: idem dicendum è contra de prælato respectu religiosi excommunicati vitandi, scilicet non posse cum illo communicare, nisi in casu necessitatis, aut notabili utilitatis, aut quantum spectat ad paternam gubernationem & regimen ipsius. *Lexana p. num. 47.*

Res ignorata, sive ignorantia vel inconfessio, tam juris, quam facti, modo non sit affecta: Dubius tamen de alterius excommunicatione, videlicet an sit percussor clericus, vel denunciatus, non debet illum vitare, quia faceret injuriam, cum quisque possideat jus, ut illi non negetur communicatio, nisi legitime constet de delicto, propter quod debeat eo privari. Nec sufficit, ut evitetur scientia, quæ per sacramentum confessionis habetur, quia quod sic factum ignoratum censetur, nec requiritur, quod penitentialiter viderit excommunicatum denunciatum aut publicè percussisse clericum, sed sufficit, quod certò constet, & de hoc sit fama publica, vel ab aliis fide dignis, vel ab ipsomet; si verò scilicet scitur esse excommunicatum vitandum, semper debet vitari, donec de absolutione ejus constet.

quod si dubitatur de absolutione, non debet presumi absolutus, ut cum ipso liceat communicare, sed necessarium est haberi probabilem extinctionem dictæ absolutionis, ut colligitur ex *Regula 8. m. 6. semel malus semper presumitur* *semel malus*: Mutatio enim est facti, factum autem non presumitur, sed probationibus vel conjecturis ostendi debet, quia v. g. est timens Deum, & cum longum tempus sit elapsum à censura incursa, probabile est absolutionem impetrasse. *Lexana sup. n. 48. Layman sup. S. 4.*

Necessè denotat necessitatem tam ipsius excommunicati, quam aliorum, qui ratione contractus alicujus sunt obligati excommunicato, & colligitur ex *Cap. inter alia de sent. excomm.* sive sit necessitas extrema, sive solum gravis, sive spiritualis, sive corporalis, & hoc excusat communicantem cum excommunicato vitando à peccato & censura incurrenda, ut colligunt DD. ex *sopradict. cap. quoniam*. Debet vero necessitas esse notabilis, aut alicujus momenti & gravitatis. Unde plures asserunt religiosos posse petere eleemosynam ab excommunicato vitando, *Bonacina q. 2. punct. 3. §. 2. n. 59.* quia petere eleemosynam est suadere opus charitatis, misericordiæ vel beneficentiæ, quod non est prohibitum cum excommunicato.

Itæ vero excusationes non solum habent locum in politicis & humanis; sed etiam in divinis, eo quod dictum, *cap. quoniam multos*, generaliter

raliter loquitur *Layman*, dicto cap. 2. n. 16. & deinde. Certum tamen est, communicationem in crimine criminoso nullatenus esse permittendam quibuscumque, & communicantes incurrere excommunicationem majorem, & mortaliter peccare cap. *si concubina*, & cap. *nuper*. de sententia excomm. Requiritur verò ad hanc incurrendam I. quod sit vitandus II. quod communicatio cooperando crimini vel contumacia, scilicet auxiliium præbeat, favorem vel consilium, ut tamen dimittat concubinam, vel non restituat bonam non faciat, quæ illi præcipiuntur III. ut factum illud scierit, hoc est, sciens illum esse excommunicatum propter tale crimen IV. Ut nominatum excommunicatus sit vitandus, sed ut sit nominatum excommunicatus. Cap. *nuper* relatum Sanchez lib. 2. in decalog. cap. 10. n. 50.

XIV. Religiosus, sive quicumque alius excommunicatus majori excommunicatione, si tres annos contumaciter in excommunicatione persistit; vel, ut canones dicunt, in sordescit, cogitur ipsum tanquam de hæresi suspectum processum potest, sicut patet ex cap. *gravem de præsumptione*. Concil. Trident. sess. 25. cap. 3. de reformat. Quod si citatus ad se purgandum de tali suspicionem non se purgat ab illa; tunc iterum excommunicatur, & si per annum in sordescit, reputatur hæreticus. Cap. *cum contumacia*. de hæret. in 6. & privari potest beneficii, quæ obtinet. Abbatis DD. in cap. *cum bone de etat. & qualis*. & si intra annum

... se purgare contempserit, postea non au-
... Cap. rursus. & cap. quicumque. 11. q. 3.
... cit. n. 52.

XV. Excommunicatus, non solum vivens
punitur ab Ecclesia, sed & si ante absolutionem
moritur, privatur Ecclesiastica sepulturâ, sicut &
funere, & Ecclesiastico officio, quia hoc censetur
quædam communicatio cum mortuo. Cap. sacris
de sepulchris, & Clement. I. eod. titul. ut quibus non
communicamus vivis, nec mortuis communicemus.

... sup. n. 9. Lexan. n. 53. Si tamen ante
mortem pœnitentiæ signa edidit, nec per eum
flecterit, quominus absolutionem consecutus fue-
rit, etiam post mortem absolvi debet, ad eum
finem, ut Ecclesiæ suffragiis & sacra sepultura
fruatur. Cap. à nobis 28. & cap. sac. de sent. ex-
com. unde si dicat in mortis articulo. Confessio,

... Confessio,
... vel parce mihi Do-
... aut quid simile, Ecclesiasticæ sepulturæ tra-
di debet: Sepelientes verò excommunicatum
vitandum in loco sacro, non solum mortaliter

peccant, & incurrunt excommunicationem mi-
norem, quia communicant in divinis cum ex-
communicato vitando: sed & si hoc faciunt sci-
enter, & ex præsumptione, incurrunt ipso facto
excommunicationem majorem & pœnam inter-

dicti ab ingressu Ecclesiæ, sive regulares sint, aut
seculares id facere præsumentes, Clement. I. de
sepulchris. Naldus in Summa, verbo excommuni-
catis, n. 29. & cap. de privileg. in 6. Episcoporum.

d 4

Casu

Casu verò, quo excommunicatus sepultus est in loco sacro, extumulari debet, & poni in loco non sacro, *cap. sacri de sepulturis*. nisi forte illius ossa fuerint ita permixta cum fidelium reliquiis, ut discerni non possint; quo casu debent ibi relinqui. *cap. sacris citat.* & DD. communiter, etiam dicunt, quod ad incurrendam hanc irremediam excommunicationem requiritur à sepelientibus temeraria audacia, & quod propriis manibus sepeliant: Illi autem dicuntur sepelire, qui sepulturam mandant, aut procurant; non qui comitantes cadaver, aut foveam extruentes, vel cinerem ferentes aut cantantes, aut non impedientes cum possint. *Pellizzarius tract. 7. cap. 2. fol. n. 36. Lexana cit. n. 53. Layman. sup. n. 11.*

XVI. Minori excommunicatione ligatus non potest aliquod sacramentum recipere, et si illud suscipiens peccat mortaliter. *cap. si celebrans de cleric. excom. minist.* quia violat præceptum Ecclesiæ in materia gravi; est enim minor excommunicatio censura per se solum privans in passivo, sive susceptione sacramentorum, *cap. nult. de sent. excomm.* licet ob id nullam arrogantis notam contrahat, sicut habetur expressè in citato. *cap. ultimo de cler. excom. minist.* & consequenter illi ministrans graviter quoque peccat, nisi excusetur ratione ignorantia, scandalum alterius mali vitandi; cooperatur enim peccato illius, *Bonacina de excomm. disp. 2. q. 3. n. 3.* Sacramenta tamen quæ recipit, validè recipit; quæ

per excommunicationem minorem non reddi-
 tur incapax sacramentorum, excepto sacramen-
 to Poenitentiae; quia cum peccet mortaliter illud
 recipiendo, non tantum ponit obicem gratiae,
 sed etiam ipsum reddit nullum; non verò si prius
 petat absolutionem censuræ, aut sciat sibi esse
 concedendam antequam absolvatur à peccatis:
 Potest igitur recipere sacramenta, quando id ne-
 cesse est ad vitandum scandalum, infamiam, vel
 mortem, vel aliquod grave damnum: Sacra-
 menta verò ab excommunicato suscepta sunt
 valida, quia illorum valor solum dependet à de-
 bita materia & forma; quibus positis, non potest
 Ecclesia illa reddere invalida. Et quamvis mul-
 torum opinio sit excommunicatum excommu-
 nicatione minori peccare mortaliter, vel saltem
 venialiter in sacramentorum administratione,
 si hæc administrat sine necessitate, ex eo, quod in
 cap. si celebrat, dicitur, peccat autem conferendo
 Ecclesiastica sacramenta, oppositum tamen est
 probabilius, nam textus intelligitur solum de
 Episcopo ordinante, vel etiam Sacerdote cele-
 brante, qui se ipsos communicant, *Suares tom. 5.*
in 3. part. disp. 24. sect. 2. n. 7. & 12. Layman. lib.
1. tract. 5. part. 2. cap. 3. corollario 1.

XVII. Religiosus excommunicatione mi-
 nori ligatus ad beneficium eligi nequit, & si sci-
 enter fuerit electus, electio non valet, & est irri-
 genda, dicto cap. si celebrat: & ratio redditur,
 quia ad eorum susceptionem eligitur, à quorum

d 5

per-

perceptione à SS. Patribus est privatum. Unde si ignoranter electus fuit, sive ignorantia se tenere ex parte electorum, sive ex parte electi, sive utrorumque, valida erit electio, quia textus loquitur, si scienter: Cum autem dicatur in terminis est irritanda, sequitur non esse invalidam ipso jure, sed debere irritari per sententiam, *Talem in summa lib. 1. cap. 17. n. 2.* Intelligitur etiam de electionibus ad aliquam dignitatem vel beneficium, quibus sit annexa susceptio alicuius Sacramenti, non ad alia, propter rationem in textu assignatam. Hinc talem eligentes peccant mortaliter, & ipse etiam electus, si se eligi permittat; transgrediuntur enim Canones in materia gravi *Peyrinis tom. 2. de Prelat. q. 2. cap. 5. n. 24.* non tamen propterea incurrunt aliquam poenam, nec censuram, cum non sit in iure expressa, contra *Peyrin. cit. n. 26. cap. cum in c. 6. §. Clerici de elect.*

Possunt tamen eligere bene & valide *cap. 1. de Clericis. excomm. ministrant: Lex. tom. 1. part. 1. cap. 15. n. 5.* Possunt praesentari & uti omni jurisdictione, quam alias habent, et audire Missam, sumere Pacem, divinis Officiis interesse, communicare cum aliis, absolvere ab aliis à censuris & à peccatis *Peyrinis supr. n. 25.*

XVII. Excommunicatio minor nunc solim incurritur propter communicationem aut participationem indebitam cum excommunicato majori excommunicatione *cap. nuper de sent. ex.*

Nota, quod dixi, *indebitam*, quia si sit in-
capabilis communicatio, non incurritur, est
nimis poena, quæ supponit culpam; nec requiri-
tur culpa mortalis, sed sufficit venialis; commu-
nicatio autem in divinis est mortalis, in huma-
nis verò est tantum venialis, nisi adesset contem-
ptus, aut communicatio esset cum excommuni-
cato de participantibus aut in crimine crimino-
so; esset enim tunc peccatum mortale & incur-
rebat excommunicatio major. Communicans
autem cum excommunicato excommunicatione
minori, sive sit in divinis, sive in humanis, nul-
lam aliam excommunicationem incurrit, nec
excommunicatio minor aliam parit. Insuper,
ut incureratur minor excommunicatio, requiri-
tur, ut communicatio sit cum excommunicato
vitando, non autem cum tolerato: Vitandi au-
tem sunt notorij Clericorum percussores, aut
publicati & denunciati, reliqui dicuntur tolerati
& non vitandi.

Ab ista absolvere potest inter regulares, si lata
sit ab homine, solus conditor ipsius, si lata sit à
pre, qualis fere semper est, absolvitur quoad fo-
rum externum à quocumq; Prælato ordinario
ipsius excommunicati, quoad forum verò inter-
num, non solum à quocumq; Prælato, sed etiam à
quocumq; confessario ipsorum regularium tolli
potest. *Layman. sup. citat. cap. 3. n. 6. Sylvester*
verbo absolutio. 1. n. 3. & cap. nuper.
de sent. excom.

CA-

CAPUT XXIX.

De suspensione.

SUMMARIUM.

- I. *Quid sit suspensio, & quotuplex.*
- II. *A quibus, contra quos, & quomodo fieri debeat.*
- III. *De causis & effectibus suspensionis.*
- IV. *Violantes suspensionem quid incurrant.*
- V. *An suspensus debeat vitari.*
- VI. *An validi sint actus facti à suspensis.*
- VII. *Quanam sint suspensiones impeditæ in jure contra Regulares.*
- VIII. *An totus Conventus possit suspendi.*
- IX. *An suspensus possit eligere & eligi.*
- X. *Quomodo tollatur suspensio.*

I. **S**USPENSIO est censura Ecclesiastica, per quam aliquis impeditur ne sui officii functiones exercent; hæc autem censura non in laicis, sed in solis Clericis locum habet: nec per censuram suspensionis aufertur officium, sed

De Su
 al solum p
 peditur fo
 ntempus,
 nec censura
 in corpore i
 a particulare.
 particulare.
 illa à benefi
 ordine susci
 debita in v
 debet enim
 suspendat,
 immissione, q
 in omni loc
 tu alterius
 immediatè
 extra territo
 nec donec
 cap. ad repr
 II. Qui
 munication
 Layman. lib
 Vide quæ d
 ample. On
 pam, suspe
 verum abba
 volunt; se
 piscopis:
 Itaq;
 nes prop

solam potestas, usus, aut exercitium illius
suspenditur seu suspenditur, vel in perpetuum, vel
in tempus, ita DD. communiter. Est multiplex
tamen censura; nam alia est à jure, quæ posita est
in corpore juris, alia ab homine, id est, quæ
à particulari iudice imponitur propter crimen
particulare. Rursus, alia est suspensio ab officio,
alia à beneficio, alia à sacris ordinibus, alia ab
ordine suscipiendo, & sic de aliis, quæ sunt vi-
denda in verbis sententiæ, in qua exprimitur;
debet enim iudex exprimere à quo, vel à quibus
suspendat, & illius verbis standum est cum re-
strictione, quia est lex pœnalis, suspensus tamen,
in omni loco prohibetur exercere actus officij
suo alterius rei, à qua est suspensus, quia censura
immediatè afficit personam & comitatur etiam
extra territorium ferentis, ita ut suspensus ma-
neat donec legitimè absolvatur. Ita Abbas in
cap. ad reprimentam, n. 2. de off. ordin.

II. Quicumq; potest ferre censuram excom-
municationis, potest etiam & suspensionis,
Leyman. lib. 1. tractatu 5. part. 3. cap. 2. n. 1.
Vide quæ diximus, cap. 27. de censuris, n. 3. satis
complè. Omnes autem, & soli Clerici, præter Pa-
pam, suspensionis censuram possunt incurrere,
verum abbatissæ in suspensionis censuram cadere
possunt; sed hoc conceditur privilegio speciali
Episcopis: cap. quia periculosum, de sent. excom.
v. Itaq; non solum Papa & Concilium, sed
etiam omnes proprii prælati regulares, possunt subdi-
tos

tos suspendere; placet tamen hic adverte-
 re quod DD. dicunt in *cap. quia periculosum de sen-
 excom. in 6.* Episcopos, sive regulares, sive se-
 culares, non ligari suspensionibus, aut interdi-
 ctis generaliter latis à Papa, sive per genera-
 sententiam, sive per statutum, idque ex iure po-
 sitivo, quod extat in dicto *cap. quia periculosum*
 quia, si illud contingeret contra Episcopos, mu-
 ti sanè gravarentur; officium enim illorum con-
 sistit in chrismate conficiendo, confirmatione
 Ordinum collatione, altariù consecratione,
 & sic multum periculum esset in suspensione il-
 lorum. *Pellizzarius tom. 2. tract. 7. cap. 3. §. 1.
 l. 9. 4. n. 5.*

Requiritur autem ad suspensionem, ut præ-
 mittatur monitio antequam feratur, præcipue
 si feratur pro contumacia, aliàs non sequetur
 contumacia, & consequenter nec suspensio pro
 contumacia; quando verò fertur in pœnam ob
 delictum commissum, non est necessarium, ut
 præmittatur monitio, ut patet ex *cap. tam de
 de testibus*, quia, quando pœna imponitur ob de-
 lictum commissum, præcisè ea debet sustineri
 quantumvis resipiscat; & ideo monitio, que or-
 dinatur ad resipiscentiam, non est necessaria,
 que communis DD. & Summistarum opinio.
 Unde colligitur, satis probabile esse censuram
 suspensionis ferentem absq; monitione suspen-
 sum esse per mensem ab ingressu Ecclesie, &
 Censuram nullam esse. *Henriq. lib. 13. cap. 10.
 n. 4.*

1. 4. Suarez disp. 28. sect. 5. n. 2. Pelliz ar. citatus,
 1. 7. Castropalao tom. 6. de Censuris, disp. 4. punct.
 n. 2. Ut autem debito modo suspensio feratur,
 debet ferri in scriptis, non quòd scriptura sit
 de essentia suspensionis, sed quia est de præ-
 cepto. Pelliz ar. sup. n. 8. & cap. 1. de sent. ex-
 com. in 6. & ibi exprimi causa, ob quam impo-
 nitur, & instrumentum debet dari suspensio, si il-
 lud exoptulet. Quod si iudex hujus constitu-
 tionis extiterit temerarius violator, per mensum
 ab ingressu Ecclesiæ & divinis Officiis suspendi-
 tur; Superior verò, ad quem recurritur, senten-
 tiam sine difficultate relaxare debet, latorem ad
 expensas condemnare, & aliàs condigna ani-
 madversione punire, ut pœna docente iudices
 discant, quam grave malum sit censuras sine de-
 bita maturitate fulminare, uti habetur in dicto
 cap. 7. de sentent. excom. in 6.

III. Communis sententia est, suspensionem,
 que propriè pœna est privans jure quæsito pro-
 prio, nullatenus contrahi ob culpam alienam,
 sed ob propriam, Henriq. lib. 13. cap. 34. n. 1.
 Layman. tract. 5. lib. 1. part. 3. cap. 3. n. 1. Pel-
 liz ar. sup. n. 14. Nullus enim puniri debet ob
 alterius peccatum, & præsertim pœna spirituali,
 patet ex cap. satis perversum. 56. dist. & ex cap.
 de constitutionibus, ibi: rem, qua culpa caret, in
 communem vocare non convenit, & ex cap. 2. de his
 qui a majori parte, ibi: nec pœna est ulterius ex-
 tendenda quam delictum fuerit in excedente re-
 pertum.

pertum. Eset enim iniquum, innocentem poenas nocentibus debitas sustinere; hæc intellige de suspensione propriè dictâ; si enim attendimus ad suspensionem latè sumptam, potest etiam contrahi ob culpam alienam, scilicet, quando simul suspenditur collegium, seu tota communitas aut monasterium, nam tunc sufficit culpa priorum vel Superioris, nec requiritur culpa in singulis; & in hoc casu Superior potest suspendere in inferioribus, & communitas in membris suis juxta id, quod habetur in *cap. si sententia, de sentent. excomm. in 6.* Quamvis enim suspensio hæc poena spiritualis, non tamen privat bonis spiritualibus ad propriam animam.

Certum autem est, causam suspensionis finaliter esse correctionem delinquentis, & supponere peccatum mortale, neq; à judice ob levem culpam infligitur, neq; in jure est imposta. Notandum, quod aliquando ex culpa veniali incurritur minor excommunicatio, quæ privat bonis excellentioribus, quia non est par ratio; nam privatio illa minoris excommunicationis facile tollitur à quolibet Sacerdote; quod in suspensione non procedit, eo, quod ista plerumq; sæpè inducit damnum irreparabile, & aliquando secum producit infamiam; nisi aliquando sit modicum tempus à judice infligatur ob levem culpam. *Layman. sup. citat. Castrapalan. in puncto 3.*

Effectus verò suspensionis sunt diversi ratio-
ne materiae, circa quam versatur suspensio, &
sed breviter dico; Si suspensio feratur absolute
absq; limitatione, & nulla restrictione adhibita,
cum verba accipi debeant prout sonant, cum sint
generalia, generaliter sunt accipienda. Quando
verò suspensio fertur cum expressione alicujus
effectus particularis, v. g. ab officio, tunc exten-
ditur solum ad hunc effectum, & ad ea, quæ illi
sunt annexa, efficit enim quod significat; nec
aliter censura operatur quàm significet; sicque,
si effectum aliquem particularem significat, ad
illum tantum extenditur, & non ad alios, qui
non sunt illi annexi; unde collige, quod suspen-
sus ab Ordine inferiori, suspensus est etiam à Su-
periori, etiamsi non exprimat, & hoc ratione
annexionis, quam habet Ordo superior cum in-
feriori, utpotè qui in inferiori fundatur, veluti
in suo fundamento, juxta Regulam in cap. cum
aliam de sent. excom. Majora intelliguntur
prohibita quibus vetita sunt minora, quæ regula
locum habet, quodocunq; majus connexionem
habet cum minori: exercendo tamen actum su-
perioris Ordinis, non incurreret irregularitatem,
modo nullatenus exerceatur actus Ordinis, à quo
suspensus est; quia non facit aliquid directe pro-
hibitum per censuram, sed solum per quamdam
consecutionem ob indecentiam, Pellizzarius
de qua quaesito. XIII. n. 18, & 19. Layman. & alij
Diana relati.

Part II. e His

His positis, facillimè judicabitur de effectu
 cujuscunq; suspensionis, v. g. Si religiosus sus-
 pensus ab officio absolute & sine restrictione
 censetur privatus usu cujuscunq; Ordinis & Ju-
 risdictionis; nam ex sermonis usu propositio in-
 definita ob suam indifferentiam æquivalet uni-
 versali, & nulla est ratio, ob quam hunc potius
 quàm alium comprehendat. Ita *Layman* in
cap. 1. n. 2. Castropalao. punct. 5. §. 1. n. 12. Leca-
verbo suspensio. n. 4, & 5. Si verò suspensus est
 solùm à sacris Ordinibus, minores exercere po-
 set, quia sub Ordinibus sacris minores non in-
 cuntur comprehendi, spectato communi modo
 loquendi, ita *Sylvester verbo suspensio. q. 5. & 6. in*
plures. Suspensus verò non ab officio simpliciter
 & absolute, sed solùm ab officio aliquo suæ Re-
 gionis. v. g. Prioratu, Provincialatu, &c. sus-
 pensus solùm censetur, usu & exercitio talis officii
 pro tempore destinato, durante; quo tempore
 si se ingerit officio sibi prohibito, peccat mortaliter.
 Ita *Portellus verbo suspensio. n. 2. Leca-*
sup. num. 6. & apud nos suo officio remanet privatus,
 juxta §. 3. *cap. 10. quarta pars nostrarum*
constitutionum. Licet hujusmodi suspensio, populariter
 loquendo, non sit propriè censura in generali
 gione, sed potius pœna purè vindicativa, non
 incurritur, nisi post declarationem, quod est
 contra rationem propriæ censure, quæ sententiam
 incurritur ante declarationem, nec est præventiva,
 cum imponi solet propter delictum

preteritum & sine monitione præmissa, quod
sua propria non competit.

Suspensus à divinis, non potest divina officia
persolvere ex officio, bene tamen ut privata per-
sona, seu tanquam laicus; non potest facere of-
ficium hebdomadarij, nec canere in choro tan-
quam clericus, sed tanquam laicus, extra locum
proprium tamen, ut non tanquam clericus sed
laicus censeatur: & si iis interest tanquam cleri-
cus & minister ex officio, fit irregularis; secus si
solum faciat tanquam laicus, tunc enim nec fit irre-
gularis, nec peccat, ait *Fillucius tract. 17. n. 33.*
cap. 10. Potest autem audire Missam, Euchari-
stiam sumere, & Sacramentum pœnitentiæ reci-
pere, nam ab his non arcetur, ut colligitur ex *cap.*
quod quis Episcopus 11. q. 1. & tenet Rodericus, tom. 3.
q. 67. art. 8. Lezana cit. n. 10. Pellizar. citat.
q. 18. n. 26.

Suspensus ab ordine simpliciter & absolute, si
sine ulla limitatione suspensus fuit, omni usu
ordinis, sive minoris, sive majoris privatur, non
tamen jurisdictione, vel quacumq; alia Ecclesia-
stica functione, quæ per se ab ordine non pen-
det, quia, cum sit universalis & indefinita, de
nullo ordine particulari rationabiliter intelli-
gi potest; ita, ut idem sit suspendere ab ordine, ac
suspendere ab ordinibus, vel ab omnibus, ut *gloss.*
in cap. eos. de temp. ordin. in 6. Etenim nomen
ordo, absolute prolatum, dicitur de quolibet
ordine tam majori, quam minori. *Peyrinis*

tom. 2. de pralat. q. 2. cap. 5. §. 1. n. 28. p[er] plures alios.

Suspensus verò ab ordine inferiori privatur usu Ordinis superioris, nisi suspensio expressè verbis referatur ad inferiorem tantum; quia, qui non licet minus, nec ei debet licere quod est minus. *Argument. cap. cum illorum de sent. excom. & relegatorum, §. ult. ff. de interdicit.* Quod tamen limitatur solum ad actus inter se connexos, ita ut in exercitio Ordinis superioris contineatur exercitium Ordinis inferioris, à quo quis suspensus est, ut, si, v. g. Presbyter esset suspensus à officio Diaconatus, consequenter etiam esset suspensus à sacrificio Missæ, quia sacrificium non fit sine Evangelio, non esset tamen aliis functionibus Sacerdotis privatus, ut audire Confessiones, Baptizare, Benedicere, &c. eo, quod ista non contineantur in exercitio Diaconatus: esset enim ridiculum, eum, qui minoribus honoribus propter causam prohibitus est ad majores aspirare, majoribus tamen prohibitus minores petere non prohibetur, peccaret tamen contra decentiam, licet non contraheret irregularitatem. *Leg. sup. cap. 1. n. 6.* quia non exerceret actum Ordinis, à quo suspensus est. De cæteris suspensionis exercitiis, quia ad regulares propriè non pertinent, brevitate causa nihil addo. Tantummodo, quod suspensus exercens actum, à quo est suspensus, peccat mortaliter aliquando, & in certis circumstantiis, tamen illud peccatum potest esse veniale.

male ex levitate materia, vel ex defectu plenae advertentia. Imò aliquando nullum peccatum est.

IV. Violantes suspensionem exercendo alium actum peculiarem alicujus Ordinis, sive majoris, sive minoris, nisi excusentur ratione necessitatis, vel scandali vitandi, ignorantia, inadvertentia, vel oblivionis, incurrunt irregularitatem, cap. si quis Episcopus in Concil. 11. q. 3. & cap. 1. de sentent. & re judicata in 6. & cap. is qui de sent. excom. in 6. Illi autem dicuntur actus Ordinis, quorum faciendorum potestas traditur in Ordinatione, ut in Presbyteratu potestas Consecrandi, Baptisandi, & in Diaconatu legendi Evangelium, in Subdiaconatu canendi solemniter Epistolam, in Acolytatu ferendi ceteros, &c. Unde suspensus ab Officio prædicandi, non incurrit irregularitatem, si prædicet, quia prædicare non est actus Ordinis alicujus, sed jurisdictionis, quæ est delegabilis, peccat tamen graviter; secus esset, si ex Officio solemniter prædicaret. Exercentes verò actus aliquos alterius ministerij, à quibus sunt suspensi, si in illis non includitur exercitium alicujus Ordinis, nullam incurrunt pœnam in jure positam, sed solo iudicis arbitrio puniuntur, *Lex ana verbo suspensio,* cap. 13.

V. Nemo tenetur vitare suspensum, aut non communicare & loqui cum illo, quia nullibi reperitur talis prohibitio, sicut reperitur pro ex-

communicatis, *Henriquez lib. 13. cap. 5. §. 1. & cap. 33. §. 3. Suarez disp. 26. sect. 2. num. 7.* Unde, secluso scandalo, non erit peccatum, etiam veniale communicare cum suspensio etiam in actibus à quibus est suspensus, nisi cum illo cooperetur in malo usu ministerij, & delicto, nam tunc esset peccatum contra legem naturalem & divinam. Cooperari enim peccato alterius est intrinsecè malum; dicitur autem quis cooperari peccato suspensi, quando suspensum non toleratum extra casum necessitatis extremæ induit ad usum actus prohibiti, aut si sit toleratus, inducit sine ulla necessitate aut utilitate, aut si inservit ad exercitium actus prohibiti. Unde per solam assistentiam, quæ est pura quædam communicatio, non peccabit, & ideo, si suspensus ab ingressu Ecclesiæ, illam ingrediatur ut officia divina audiat, non tenetur exire, *Pellizar. citat. n. 11. & 12. & Lezana, n. 15.* Certum vero est, quòd, quamvis quis cooperetur peccato suspensi, non tamen propterea incurrit aliquam pœnam in jure latam, neq; ullam censuram recommunicationis, aut suspensionis minoris, quia nullo jure talis pœna exprimitur. Sed imponitur contra communicantes cum excommunicatis; ut vero vitetur suspensus, debet denunciatus in particulari & proprio nomine pro tali. *Pellizar. sup.*

VI. Actus ordinis, prohibiti suspensio, etiam cepta absolute Sacramentali, sunt validi, quia

... Ecclesia non potest impedire valorem illo-
rum actuum, quotiescumq; debita materia &
forma, ministro habente potestatem Ordinis, ve-
ro intentione applicantur. Actus vero jurisdic-
tionem requirentes per se sunt invalidi, cum su-
sensus sit privatus actuali jurisdictione, & jura
non minus de suspensione, quam de excommu-
nicatione id statuunt, nihilominus, si suspensus
sit occultus, & ab Ecclesia toleratus, actus illius
sunt validi, eo, quod Ecclesia suppleat defectum,
juxta *extravagant. ad evitanda*, quæ sine dubio
locum habet in suspensis, imo si suspensus non
sit specialiter denunciatus, licet (quoad se)
sit prohibitus, ne in officio ministret, ideoq;
peccet, si id ex se, & sua sponte faciat; tamen
quoad alios non est privatus jurisdictione, juxta
dicta à simili de excommunicatione. *Pellizzar.*
sup. n. 34. Lezana, sup. n. 14.

VII. Suspensiones in jure positæ contra re-
gulares variæ & multiplices sunt, secundum opi-
nionem *Lezana*, qui undecim numerat; *Pelli-*
zanus decem & octo numerat, sed non omnes
recipiunt regulares, tredecim numerat *Portellus*
cum *Roderico, tom. 3. q. 65. art. 2. & idem Por-*
tellus verbo suspensio n. 3. de quibus hîc breviter.
1. c. contra recipientes Ordines sacros sine suo-
rum prælatorum licentia. 2. Contra prælatos
venientes bona Monasterij absq; debita solemnitas
3. Contra prælatos subjicientes Laici-
bona

bona immobilia Ecclesiæ vel jura illius. 4. Contra admittentes novitios ad professionem non finito probationis anno, in ordine Prædicatorum & Minorum, talesque suspenduntur à receptione aliorum novitiorum. 5. Contra Religiosos sibi usurpantes decimas Parochiæ ab ipso privilegio. 6. Contra non facientes confessionem de decimis iis, quorum Confessiones audiunt. 7. Contra non utentes habitu ad formam præscriptam, vel venationibus clamorosis vacantes. 8. Contra Religiosos, qui ex administratione Eucharistiæ, extremæ unctionis, vel matrimonij solemnis, aut absolutione indebita aliquid acquirerint, nisi restituant intra mensem. 9. Contra Fratres Prædicatores, qui promoti ad Episcopatum non renunciant, aut reddunt Ordini libros, & alia, quæ habent temporis promotionis. 10. Contra Fratres Prædicatores perturbantes in Officio sanctæ Inquisitionis Fratres Minores, & contra. 11. Contra Prælatum, qui intra mensem non satisfacit damnum datum per suum subditum, detrahentem Prælati Ecclesiæ, postquam fuerit requisitus. 12. Contra Prælatum, qui non satisfacit damnum datum per subditum impediens, si testator relinquit legatum suæ matri. 13. Contra Prælatos intra Monasteria admittentes feminas: ex his tamen supra dictis aliquæ sunt parum in usu, vel parum frequenter accidunt.

Aliam addit Lexana. Contra capitula vel Conventus

...entus aliquid accipientes pro receptione in religione, & aliam contra religiosos, qui ad Sacros Ordines promoventur, nondum facta pro-
 ...fessione; & aliam contra Abbates, & exemptos, qui litteras dimissorias aliis quam subditis regu-
 ...laribus concedunt. *Aliam Portellus sup.* contra Apostatas, si Ordinantur Ordine sacro; dum
 ...manent in Apostasia: *Aliam* contra Ordinatos per saltum. *Aliam* contra recipientes Ordinem
 ...sacrum ante aetatem, nisi fecerint diligentiam.

VIII. Quando totum monasterium ita delinquit, ut sit dignum suspensione, delictum illud est totius corporis, ut per singulares personas exerceatur: Potest autem delictum esse & omnium, & singulorum, & adeò grave, ut per solam suspensionem ab officiis, vel beneficiis communibus minus sufficienter puniatur; ergo potest suspensio ferri, quæ non solum afficiat totum monasterium, ut sic, sed & singulos religiosos ab officiis personalibus & beneficiis suspendat. Adverte solum monasterium posse habere aliqua beneficia unita, eiq; competere aliquam jurisdictionem, & ideo non esse mirum, quod in ipsum ferri possit suspensio, tum à beneficio, tum ab officio, licet aliàs suspensio ab officio, quantum ad usum Ordinis, proprie non possit cadere in monasterium ut sic, cum illi actus ordinis non fiant per totam communitatem, sed per singulares personas, *Pellizzar. cit. cap. 3. sect.*

sect. 1. n. 6. cap. qui saepe de elect. in 6. ex quo colligitur, generalibus verbis sententiae aut statuti, v. g. *quicumq; hoc fecerit*, etiam capitulum, tanquam personam fictam, comprehendi.

Dupliciter autem censura in communitatem ferri potest, scilicet collectivè, ut ipsum corpus Capituli obtinens jus alicujus beneficij, jurisdictionis aut administrationis, ab eo suspendatur, & distributivè, ut singuli è Capitulo, dummodo noxij sint, eandem poenam incurrant, & hi duo modi interdum conjunguntur, ut videre est in cap. *quia saepe*. in quo tum Capituli corpus, tum singuli è corpore bona Praelati defuncti occupantes, vel diripientes, ab officiis & beneficiis suspenduntur donec restituant: attamen lata suspensio in Capitulum, si nihil aliud exprimitur, nec ex adjunctis colligatur, extendi non debet ad personas particulares, quia vox Capituli collectionem significat, non autem personas singulas, ut bene notavit *Suarez disput. 28 sectio 2. n. 5. Layman. lib. 1. tract. 5. part. 3. cap. 2. n. 3.*

IX. Suspensus, sive ab officio, sive à divinis non privatur jure eligendi, quia constat, Moniales, quæ nec Ordinis, nec officij Ecclesiastici sunt capaces, posse eligere: itaq; suspensus habet vocem in Capitulo, eo, quod suffragium ferre potest in Capitulo non sit exercitium Ordinis, ut potest competens etiam laicis conversis, juxta *Glossam ex cap. ex eo vet. electionibus de elect. in 6.* Eligere autem

est quædam administratio, & functio
competens, non ratione Ordinis, sed beneficii,
dignitatis, aut alterius similis conditionis;
igitur suspensus ab officio non est suspensus à ju-
re eligendi, quod tamen interpretari debet de
officio Ordinis; non autem de officio absolutè,
quia tunc privaret jure eligendi, quia tale jus
comprehenditur sub nomine officij.

Regularis verò suspensus, sive ab Ordine tan-
tem, sive à sola jurisdictione, tam temporali,
quam spirituali, sive ab utrisque, non potest eligi
ad prælaturas tam Ordinis, quam extra Ordini-
tem, & si eligitur, electio est ipso jure nulla, &
ideo per sententiam irritanda, sive suspensio sit
à jure, sive sit ab homine; quia sic suspensus non
potest exercere illam dignitatem, seu prælatiam
regularem, eo, quod illæ requirant exercitium
Ordinum jurisdictionisque temporalis, ac spiri-
tualis; constat enim dignitates dari propter
officium. Ita *Peyrinis de prælato q. 2. cap. 5.*
§. 1. num. 29. Pellizarius sup. cap. 3. num. 20,
23. & 35.

X. Suspensio tollitur multis modis. *I.* Si
fuerit suspensio, quæ est pura pœna vindicativa,
& non propriè censura, tollitur per dispensa-
tionem. *II.* Quælibet suspensio ad tempus,
tempore elapso, cessat sine alio. *III.* Su-
pensio, quæ est verè censura, tollitur per ab-
solutionem ab habente potestatem ordinariam
vel

vel delegatam : Suspendio verò lata ob contumaciam, quandiu durat contumacia, auferri non potest, ubi verò cessat contumacia, tollitur per absolutionem per eum, qui eam tulit, vel per successorem, si sit à jure & reservata per illius auctorem, si non sit reservata, per quemcunque Confessarium, *Pelliz. cit.*

n. 50. Lezan. citat. num. 18.

Layman. sup.

cap. 4.

CAPUT XXX.

De interdicto.

SUMMARIUM.

- I. Quid, & quotuplex sit interdictum.
- II. A quibus, contra quos, & propter quam causam ferri possit.
- III. Quinam sint effectus interdicti.
- IV. Quenam sit pœna violantium interdictum.
- V. An interdictus possit eligere & eligi.
- VI. Quod sint interdicta à jure lata contra regulares.
- VII. Quibus modis tollatur interdictum.

INTERDICTUM est censura Ecclesiastica, per quam participatio certorum Sacramentorum, omnium divinorum officiorum, & Ecclesiastica sepultura, prohibetur, & colligitur ex cap. non est vobis, de sponsalibus, & cap. quod in te, de pœnitent. & remissionibus, Syllogester in Summa verbo interdictum l. n. 2. dicitur cen-

IX.
ob conti-
a, aufferi
acia, tol-
eam tulit
& reservat
vata, pte
iz. cit.

CA.

censura, quia convenit cum aliis duabus, scilicet, & suspensione, & excommunicatione scilicet, & suspensione, cap. *quarenti, de verborum signific.* differt tamen à suspensione, quia suspensio privat per se usu activo, non passivo divinorum, & quatenus est ultra potestatis spiritualis. Interdictum verò privat divinis non solum activè sed & passivè, non quatenus à potestate spirituali procedunt, sed quatenus sunt quædam bona spiritualia & divina à fidelibus participanda: præterea suspensio à clericis afficit; interdictum verò clericis & laicis commune est. Interdictum differt etiam ab excommunicatione, quia non ita late patet ac excommunicatio, & sub diverso modo divina prohibet: Etenim excommunicatio fideles removet à sacramentis, officiis divinis, suffragiis Ecclesiæ, & communione aliorum fidelium: cum interdictum à sacramentis, officiisque divinis tantum removeat: Et præterea excommunicatio illis omnibus privat, quatenus sunt quædam cum aliis fidelibus communicatio: Interdictum verò ea prohibet secundum se, & quatenus sunt quædam bona à fidelibus habenda. *Layman. lib. 1. tract. 5. part. 4. cap. 1. n. 1. Pellizarius tract. 7. tom. 2. cap. 4. sect. 1. q. 1. n. 1. Lezana tract. interdum. n. 2.*

Interdictum aliud est locale, aliud personale, & aliud mixtum, aliud est generale, & aliud speciale, aliud totale, aliud parziale, aliud à iure, aliud ab homine, aliud fertur per modum cen-

... & aliud tanquam pura pœna. De his bre-
viter differendum. Locale directè & immediatè
afficit locum, scilicet Regnum, Civitatem vel
Ecclesiam, & indirectè derivat in personas, qua-
runt his interdicatur facere aut audire in eo lo-
co divina officia. Personale, quod immediatè
dirigitur ad personas, quibus est interdicta divi-
norum participatio: Mixtum est illud, quod
et locali & personali coalescit, diciturq; deam-
bulatorium, eo, quod afficit non solùm perso-
nam, sed quemcunq; locum, quo illa persona
inter ingressa, ut colligitur ex dicto, *cap. non est
verus de sponsalibus, cap. dilectis filiis de appellat.*

Interdictum locale aliud est generale, quo
tota Provincia, Regnum, vel Civitas interdic-
tur, & aliud speciale seu particulare, quo una Ec-
clesia interdicatur, vel plures, sed non omnes
eiusdem civitatis aut loci; personale item aliud
est generale, cum omnes habitatores alicujus ci-
vitatatis interdicuntur, aliud speciale seu particu-
lare, quod fertur in determinatas aliquas per-
sonas, unam scilicet vel plures, sed non omnes.
Totale illud est, quod fertur simpliciter quoad
omnes effectus interdicti: Partiale verò, quod
solùm fertur quoad unum aut alium effectum, ut,
si dicatur ab ingressu Ecclesiæ, vel ab Ecclesia-
stica sepultura. Interdictum à jure est, quod
fertur per legem, vel statutum perpetuò duratu-
rum, aliud ab homine, quod fertur per praece-
ptum, decretum, vel sententiam; quod fertur
per

per modum censuræ, seu per sententiam generalem pro peccatis futuris nullam monitionem præviā requirit, sed tantum dictæ sententiæ promulgationem, qualem omnes alia leges requirunt. Interdictum verò à jure sempiternum requirit monitionem, quia supponit contumaciam. Fertur autem eodem modo, quo suspensio, ut supra diximus, capite præcedenti, *non. 2. in supra dictis conveniunt DD. Layman. citat. Pellizarius, Lexana, Castruspalaus, & alij plures.*

II. Possunt interdictum ferre illi omnes, qui possunt excommunicare, & pœnam suspensionis jure ordinario imponere, possunt etiam iudicium interdictum personale aut locale in personis, & loca jurisdictioni suæ subjecta. Notant tamen DD. non esse in usu, neque expedire, ut Prælati Ordinum locale interdictum ferant, nisi in locis, qui etiam in plebem jurisdictionem habeant.

Qui interdictum personale fert in communitatem, cujus ille caput est, ipsemet non ligatur interdicto, secus est, si locale interdictum ponat, nemo enim à seipso per se, ac directè censura vinculo obligari potest, nisi per accidens, eo quod personale afficiat per se, ac directè personam, locale verò ipsum locum & per accidens in personas redundat. Item non censetur populus comprehendi in interdicto in clerum prolatum, & vice versa, populo interdicto, non censetur clericus

interdictus nisi exprimat: Ita habetur ex-
pressè, cap. si sententia, de sent. excom. in 6.

Dicunt multi DD. quod si clerus interdicatur,
nomine cleri comprehendi religiones utriusque
sexus, esseq; communem opinionem. Contra-
rium tamen asserunt Sylvester verbo, interdictum.

l. n. 17. Armilla. n. 10. Henriquez cap. 42. n. 3.

Pellicarius citat. q. 4. n. 7. & q. 11. n. 15. Lay-

man. sup. cap. 4. n. 3. quia, licet Religiosi in fa-

vorabilibus veniant sub nomine cleri, non tamen

in cõditis: sicut interdictis Religiosis non cen-

sentur interdicti cleri: quamvis lato modo di-

catur Religiosi, ergo à pari interdictis cleris

non censentur interdicti Religiosi. Bonacina de

casibus in communi dis. 5. part. 1. n. 11. & alij,

quos citat contra Navarrum cap. 27. num. 167.

Interdicto legitime regularium Monasterio,

nisi interdicto subijciuntur etiam novitij, non

tamen peregrini, eo, quod non sint partes aut

membra communitatis, quæ sola afficiuntur in-

terdicto, sicut interdicto populo alicujus loci

non censentur interdicti cæteri aliorum loco-

rum, qui non sint pars aut membrum illius com-

munitatis, si tamen interdictum esset generale,

personale, & locale, tunc omnes etiam peregrini

interferentur interdicti, quia locale est qualitas

inhærens ipsi loco omnino independenter à per-

sonis. Pellicarius citatus n. 9.

Interdictum latum contra Universitatem, cu-

irregulares sunt partes & membra, afficit etiam

Pars II. ¶ ipsos

iplos regulares, sicut Religiosus afficitur interdico contra Clerum prolato, si sit beneficiatus, quia sic efficit unum corpus morale cum clero ratione beneficij; Moniales etiam subduntur interdico personalibus generaliter latis contra Religiosos, nisi feratur in specie contra viros, *Pellizar. citat. num. 12. & 16.*

Requiritur peccatum mortale, ut interdictum totale in certam personam delinquentem fieri possit, si interdictum sit grave: poena enim tam gravis culpam gravem requirit: interdictum vero leve seu parziale, scilicet ab ingressu Ecclesiae vel à sacra communione per breve tempus, cum sit poena levior ob culpam leviolem, seu venialem, imponi nihil prohibet. Quando vero feratur propter culpam alienam, secundum omnes requiritur peccatum mortale, similiter, ut feratur contra communitatem, debet esse gravissima culpa & consequenter mortalis. *Layman. sup. cap. 4. n. 4. & Pellizarius, n. 21.*

III. Effectus interdicti ad tria capita revocari solent, scilicet ad activam & passivam privationem Sacramentorum; privationem activam & passivam divinorum Officiorum; & privationem activam & passivam Ecclesiasticae disciplinae: isti effectus non sunt annexi cuilibet interdicto, sed pro voluntate imponentis plures vel pauciores effectus interdictum continet, & quidem, si absolute feratur, omnes effectus patitur, quia ex se omnes illos habet, & non est potestatis ratio,

itur inter-
neficiatus,
cum clero
duntur
tis contra
tra viros,
interdictum
ntem feri
enim tam
dictum vo
u Ecclesie
mpus, con
seu veni
lo vero fer
um omnia
r, ut ferat
gravissim
ym. an. 10.

atio, cur potius unum quam alium contineat,
quod si ab imponente limitatur, illum effectum
producat, quem imponens voluerit, *cap. non est
vobis de sponsalibus Pellizar. sup. n. 23. Sylvester
verbo interdictum. Lezana sup. n. 10.*
Quoad primum effectum, qui est privatio
activa & passiva Sacramentorum; Notandum
est, quod tempore cujuscunq; interdicti, sive
localis, sive personalis, sive generalis, sive parti-
cularis, non possunt recipi aut administrari Sa-
cramenta Eucharistiæ, extremæ Unctionis, vel
Ordinis, nec contrahi matrimonium, bene ta-
men possunt recipi & administrari Sacramenta
Baptismi, Confirmationis, & Pœnitentiæ, quia
*cap. si sententia, de sent. excom. in 6. & cap.
Alma mater. eod. tit.* dicitur generaliter, tem-
pore interdicti non competere Sacramentorum
receptionem, exceptis casibus in jure expressis,
sed jure non sunt expressa alia præter baptis-
mum, confirmationem, & pœnitentiam. *cap. non
est vobis supra, cap. responso. de sent. excom. cap.
quoniam, & cap. Alma mater. eod. tit. in 6.* Ergo
illa solum recipi & administrari possunt tempo-
re interdicti Notandum tantum, quod Sacra-
mentum pœnitentiæ non ministratur iis, propter
quorum culpam sententia interdicti fuit prola-
ta, vel qui ad perpetrandum delictum consilium
aut favorem dederunt, nisi de delicto satisfecerint,
aut cautionem idoneam præstiterint, *cap.
Alma mater. cit.*

De Sacramento Eucharistiæ certum est, tempore interdicti non posse administrari, nisi constitutis in articulo mortis, vel periculo, *cap. permittimus, de sent. excom. cap. quod in te de panis. & remissionibus, & cap. Alma mater. supr.* tunc deferri debet cum solita solemnitate luminum, campanæ & comitantium privatas Orationes recitantium, quoties enim aliquid permittitur, secundum quod jus permittit intelligitur. Interdictis, etiam personaliter, licet administratio hujus Sacramenti in dicto mortis articulo præcedere tamen debet satisfactio expressa in *cap. Alma mater.* si causam dederunt interdicti aut si fuerint interdicti particulariter. In Peshate autem non licet sic interdictis Eucharistiam sumere etiam prætextu annuæ communionis.

De Sacramento Unctionis neq; potest administrari alicui tempore interdicti particularis aut generalis, etiam in periculo mortis, nisi ad hoc speciale privilegium, quia non est de necessitate salutis, nec ullus textus id concedit, sed potius prohibetur, *cap. quod in te de panis. & remissionibus.* De Sacramento Ordinis idem dicendum sicut etiam de matrimonio, non posse celebrari possunt tamen fieri sponsalia.

Quoad secundum effectum interdicti, qui est privatio divinatorum Officiorum, nomine Officii intelligitur illud, quod ex modo, quo fit, est deputatum alicui Ordini clericali à solo ministro

consecrato, vel persona ad hoc officium deputata, exercendum, cuiusmodi est Missa, Horæ Canonica, benedictiones vasorum, &c. Officia verò, quæ non dicuntur divina, ut benedictio mensæ, fructuum, habitus, recitatio orationis Angelicæ, Litaniæ, privaræ, receptio aquæ benedictæ, privata recitatio Officij, non sunt per interdictum prohibita, imo tenentur officium recitare privatim, qui alias ad illud obligantur, etiam duo simul, modo ab aliis non audiantur: Notum est etiam Missam, & divinum officium celebrare quotidie, juxta præscriptum cap. *Alma mater, his verbis. Singulis diebus in Ecclesiis ac Monasteriis Missæ celebrentur, & alia divina sicut prius, submissa tamen voce, januis clausis: excommunicatis, & interdictis exclusis, & campanis non pulsatis, & ita Sylvester verbo interdictum, num. 2.* Hæc autem concessio intelligitur tantum pro tempore interdicti localis generalis, nam tempore interdicti localis specialis servatur usus antiquum, scilicet in qualibet hebdomada unum sacrum, cap. *permittimus de sent. excomm. c. 6.* nisi necessitas infirmorum oppositum postulare.

Tertius effectus interdicti, qui est privatio sepulture Ecclesiasticæ, intelligendus est respectu cuiuscumq; interdicti generalis, vel particularis, localis, vel personalis; nam quando interdictum est personale particulare, persona illa interdicta, quæcumq; illa sit, sive Clericus, sive Religiosus,

sive secularis, omnino carere debet Ecclesiastica sepultura. *Clement. I. de sepulturis, & cap. Episcoporum de privilegiis in 6.* Quando etiam interdictum est personale generale, omnes, qui causam interdicto dederunt, cum sint specialiter interdicti, privantur etiam dicta sepultura, sicut de illi, qui non dederunt, eo, quod sint pars populi interdicti, & consequenter in illis locum habet interdictum quoad effectus, inter quos iste est *Clement. I. de sepulturis, cap. si civitas de sen. excom. cap. si sententia eod. titul. in 6.* Unde loquitur, etiam infantes & amentes privari sepultura illo tempore; licet enim sint incapaces aliorum effectuum, bene tamen sunt istius, quia sola passione consistit: Tempore etiam interdicti localis sive generalis, sive particularis, licet fideles possint in locis non interdictis frui sepultura Ecclesiastica; non tamen potest concedi in Ecclesiis interdictis aliquibus Laicis, licet innocentibus, aut non interdictis, infantibus, aut amentibus; quia illud interdictum non fertur directe in personas, sed in locum. *Cap. quod in te de poenit. & remiss. cap. si civitas de sen. excomm. in 6. Sylvester, verbo interdictum & Legman sup. citat. cap. 2. n. 3.* Dixi aliquibus Laicis, quia omnes Clerici, etiam religiosi, qui causam interdicto non dederunt, nec interdicti fuerunt, modò interdictum illicita divini Officij celebratione non violaverint, in locis sacris etiam interdictis sepeliri possunt, in silentio tamen, & sine

ecclesiastica
 & cap. Epi-
 tiam inter-
 s, qui con-
 cialiter
 ura, sicut de
 pars populi
 cum habet
 uos iste et
 itas de sac-
 . Unde de
 ivari sepu-
 apaces abo-
 ius, qui in
 tiam inter-
 ularis, licet
 frui sepu-
 concecui in
 licet inno-
 tibus, ut
 non ferat
 Cap. quoda-
 le sent. ca-
 um & Lo-
 ibus Lati-
 qui carum
 ti fuerit
 fficij celo-
 cris etiam
 o tamen, de
 sine

sine pulsu campanæ, & absque solemnitate, *cap. in d. in te relato*. Jure tamen novo, *cap. Alma mater*, excipiunt quatuor festiuitates, in quibus, sicut alia Officia, ita & Clericorum sepultura solemniter celebrari possunt: non decet tamen illos in loco interdicto sepelire, si ad alium locum non interdictum commodè deferri possunt. Cetera quod notandum est, nulli, quantumvis personaliter & specialiter interdicto, negari debere sepulturam in Ecclesia non interdicta, si denunciatus non est, & nisi obstet finalis illius impenitentia *Argum. cap. sane 24. q. 2. quibus vivis communicamus etiam mortuis communicare possumus*. Interdictum enim personaliter non tenemur à Sacris Officiis, quæ in loco non interdicto celebrantur, repellere, antequam denunciatur. *extrav. Concil. Constantiensis, ad evitanda*. Ergo neq; eorum corpora ab ejusmodi loco sacro excludere. Ceterum pro interdicto generali personali non requiritur denunciatio specialis sub nomine talis interdicti, sed sufficit denunciatio sub nomine civitatis vel populi; esset enim moraliter impossibile, omnia membra civitatis alio modo denunciare. Ita *Layman. sup. n. 4. Lezana sup. n. 34. Bonacina & alij plures, contra Corneio, Dianam, &c.* idem dicendum de interdicto locali, nisi enim denunciatur, non obligat.

Notandum insuper, quod corpora non personaliter interdictorum & denunciatorum, si in

loco sacro, etsi interdicto, illegitimè sunt sepulta, non sunt exhumanda, illa verò, quæ tempore interdicti in loco non sacro fuerunt sepulta, sublato interdicto, sunt exhumanda, & ad locum sacrum transferenda, & de hoc DD. conveniunt.

Præter istos effectus, interdictum ab ingressu Ecclesiæ, licet non sit annexum interdicto absolute, sed sit quoddam quasi novum interdictum, & aliquando illius effectus suspensioni tribuitur, ut *cap. is cui.* & *cap. cum medicinalis.* eo quod requirat specialem sententiam; privat tamen & excludit ab exercitio Ordinis sacri in Ecclesia, & à sepultura in ipsa ejusq; cœmeterio, habetur expressè in dicto. *cap. is cui. de sent. excom. in 6.* Item ab auditione divinarum Officiorum in Ecclesia ead. *cap. presentis, 5. q. 2. & dicto cap. is cui.* Privatus ergo ab ingressu Ecclesiæ non potest Ordinem sacrum in Ecclesia exercere, neq; ibi divina Officia audire; extra tamen, ut in oratorio privato, aut in agro, bene potest hoc exercere: illa enim privatio non est absoluta, sed limitata, scilicet in illo loco. *Sylvester verbo interdictum, 6. q. 5. & verbo suspensio. n. 5. Pellicanus sup. q. 29. n. 55, & 56.* Potest tamen interdictus ingredi Ecclesiam ad loquendum, vel aliquid profanum faciendum, vel transiendum aliò per ipsam, audire & celebrare Missam, etiam in cœmeterio, & recitare divina Officia, quia nomine Ecclesiæ in materia odiosa & peccati non debet extendi ad cœmeterium; imò

sunt sepul-
tæ tempore
sepultura, sub-
ad locum
convenire
ab ingressu
dicto abfo-
interdictum
ni tribuan-
cinalis, et
; privatim
faci in Be-
meterio, et
de sent. ex-
um Officio
q. 2. & de
ssu Ecclesiæ
sa exerceri
tamen, et
e potest hoc
st absolutum
vestri coram
n. 5. Pab-
st tamen
pquendum
I transeun-
rare Millan-
ina Officio
diofa & pro-
rium; ino
mali

nti dicunt, posse ingredi Ecclesiam ad audi-
endam concionem, & actus jurisdictionis exte-
rius faciendos, & adorandum privatim, & Sa-
cramenta recipere, extra tamen tempus Officio-
rum. *Pellizarius sup. Lexana & alij ab illis citati.*
non tamen sepeliri in cœmeterio. *Gloss. dict. cap.*
si cui. verbo in ea.

IV. Interdictum violantes, si sint clerici, pec-
cant mortaliter ex suo genere, quia faciunt con-
tra preceptum Ecclesiæ in re gravi, & quæ ipsos
directe tangit, & incurrunt irregularitatem per
exercitium alicujus Ordinis sacri aliter quo à laï-
cis exerceri potest, *cap. is qui de sent. excom. in 6.*
sed ad hanc irregularitatem requiritur, quod
non ignoranter, sed ex scientia & malitia hoc
fecerint; & ideo in dicto *cap. is qui*, additur
hoc particula, *scilicet*, idem dicitur per exerci-
tium Ordinis minoris, nisi fortè levitas materiæ
excuset; incurrunt pariter privationem Eccle-
siasticæ sepulturæ, ad quam alioquin jus habent:
privantur etiam voce activa & passiva, si violent
interdictum personale, aut locale; ita ut nec eli-
gere, nec eligi possint. Facientes tamen aliqua
ex dictis, si non sunt solemniter, etsi peccent
mortaliter, non incurrunt irregularitatem, *Lay-
nus, sup. cap. 3. per totum.*

Laici autem violantes interdictum quodcun-
que, licet peccent mortaliter, si interdictum est
personale, sive generale, sive particulare, vel
peccent venialiter, si est locale, generale vel

speciale, nullam poenam irregularitatis incur-
runt, tamen dominus temporalis, qui compellit
Clericos in loco interdicto publice, & solemniter,
& cum pulsu campanæ divina celebrare, aut
voce præconis, facit populum congregare ad
audienda divina, aut impedit, ne excommuni-
cati aut interdicti exeant, postquam moniti fue-
rint & obtemperare noluerint, vel alij iusti ex-
remanere præsumperint, excommunicatione
Papæ reservatam incurrunt, *Clement. 11. de
excom. Layman. sup. cap. 3. in fine, Lezana
num. 38.*

V. Sequitur ex dictis, regulares interdicti
non posse eligi ad dignitates Ordinis, neque
eligere, si sint denunciati, & si eligunt, aut ele-
guntur, electio est ipso jure nulla, ita *Pyrrhus
pralato q. 2. cap. 5. §. 2. n. 38, & 39. & cap. 1.
de postulat. Pralat. & cap. dilectus de consuetud.
licet in dicto cap. de postulat. non dicatur inhabi-
bilis ad beneficia ille, qui est interdictus, sed
qui interdictum violavit. Lessius lib. 3. cap. 34.
num. 116.* qui dicit videri consonum canoni-
bus, ut ii, qui sua culpa incurrunt personale
interdictum, inhabiles sint tam quoad beneficia
quàm ad dignitates regulares.

VI. Quinque interdicta à jure lata contra
regulares recenset Pellizarius. Primum est
contra ferentes censuras sine debita solemnitate,
& hi incurrunt interdictum ab ingressu
Eccle-

celestis per mensem, *cap. sacro. de sent. excom.*
 tamen hac in re interveniat præsumptio, quæ
 apponitur in textu per verbum, *presumat*, &
 non extenditur hoc interdictum, nisi ad ferentes
 communicationem. Secundum est contra
 violantes interdictum generale locale, & hi in-
 currunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ donec
 satisfecerint ab arbitrium illius, cujus senten-
 tiam neglexerint. *Cap. Episcoporum de privile-*
gia. Tertium est contra admittentes excommu-
 nicatos ad divina Officia, & hi incurrunt inter-
 dictum ab ingressu Ecclesiæ latum in *cap. Episco-*
porum de privileg. in 6. à quo non liberantur,
 donec competentem satisfactionem præstite-
 rint ad arbitrium illius, cujus sententiam con-
 templerint. Quartum est contra transgredien-
 tes decretum Sac. Congregationis jussu Urba-
 ni VIII. editum de celebratione Missarum,
 pro quo vide Pellizarium *sup. citat. sect. 2. n. 88.*
 Est enim illud ab ingressu Ecclesiæ in casibus ibi
 expressis. Quintum est contra recipientes
 Episcopatum, Abbatiam, aut aliam dignitatem
 de manu laici, & est ab ingressu Ecclesiæ donec
 impulerint, & dignitatem dereliquerint, & re-
 tulerint, *cap. si quis deinceps. 16. q. 7. Bonac.*
de cetera. disp. 5. punct. 8. prop. 3.
 VII. Interdictum, si est ad tempus, vel sub
 conditione, tempore elapso, vel conditione
 cessante, cessat; quando verò est positum ab-
 solutè,

solutè, aut sine limitatione, non tollitur, nisi per absolutionem aut relaxationem factam ab eo, qui illud posuit, vel ab ipsius Superioris, aut alio ipsius facultatem delegatam habente. *Lezan. verbo interdictum. num. 40.* Hac sunt interdicta, quæ possunt cadere in regulares, & sunt magis ipsorum propria, & proximius ipsos tangunt.

tollitur, nisi
m factam ab
us Superiori
tam habente
o. Hac sunt
regulares, &
& pro-

†

CAPUT XXXI.

De cessatione à divinis.

SUMMARIUM.

- I. Cessatio à divinis quid sit?
- II. Cessatio à divinis non est censura.
- III. Cessatio à divinis duplex.
- IV. Cessatio à divinis differt ab interdicto.
- V. Cessationem violantes non sunt irregulares.
- VI. Cessationem quis ferre possit?
- VII. Cessatio potest ferri contra regulares.
- VIII. Cessationis effectus recensentur.
- IX. Cessationem violantes graviter peccant.
- X. Cessationem violantes regulares subjacent excommunicationi.
- XI. Cessatio à quibus tollatur.

I. CES-

I. ESSATIO à DIVINIS est quædam simplex prohibitio, qua Ministri Ecclesiæ prohibentur perfolvere divina officia, ministrare sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro.

II. Non est censura, nec pœna, sed simplex prohibitio divinatorum in signum gravissimæ injuriæ Ecclesiæ propter gravissimam injuriam illatam; neque, qui illam violat, incurrit irregularitatem, nec fertur directè in personam, sed in locum. *Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 6. n. 1. Bonacin. de censur. disp. punct. 1. n. 4.*

III. Alia est generalis, quæ prohibetur in loco universali, ut regno, castro, aut civitate; alia particularis, quæ prohibetur in loco particulari, v. g. in una Ecclesia. *Sylvester in Summa verbo cessatio à divinis n. 1.*

IV. Unde differt ab interdicto, quod est pœna fori Ecclesiastici, & vera censura Ecclesiastica. Cessatio enim non fertur in personam aliquam directè, sed in locum. Interdictum vero est, & personale, & locale, ut supra dicitur. II. Differt à censuris, eo, quod fertur per modum simplicis prohibitionis, censura vero fertur in subjectum, in quod fertur. *Bonacina de censur. de cessatione à divinis punct. 1. propos. 2. III. Dicitur*

ab interdicto, quia tempore cessationis non
est celebrare officia sicut tempore interdicti
generalis. *IV.* Cessatio nunquam incurritur
pro facto sicut interdictum, sed tantum fertur
deaminatoriè. *cap. quanquam de off. Ordinar.*

V. Violantes cessationem non sunt irregu-
lares, sicut violantes interdictum; non enim in-
currunt irregularitas, nisi in casibus in jure ex-
pressis. *c. is cui de sent. excom. in 6.* In jure au-
tem non est expressum cessationem violantes
incurrere irregularitatem, aut aliam pœnam, ex-
ceptis Religiosis non servantibus cessationem,
quam servat Ecclesia Matrix aut Parrochialis il-
lus loci. *Bonac. supra.*

VI. Papa pro tota Ecclesia, Episcopus pro
Diocesi, Capitulum Sede vacante tantum, Con-
siliarius provinciale & Diocesanus, & Abbates
superiores populum subjectum, & jurisdictionem
contentioso, possunt cessationem ferre.
Causa vero cessationis est emendatio & respi-
cientia illius, cujus causâ lata est. *Lezan. verbo
cessatio à divinis n. 2. & Bonac. sup. punct. 2.*

VII. Cessatio ferri potest contra regulares
in his omnibus, à quibus possunt interdici, aut
censuris affici, & hanc facultatem habent omnes,
qui in regulares habent jurisdictionem Ecclesia-
sticam fori contentiosi, quod sufficit ad feren-
dam censuras & cessationem, & hoc precipuè
habent regulares superiores, generales, scilicet,
pro-

DIVINIS
plex prohibi-
iltri Ecclesie
erfolvere di-
ministrare Sa-
epelire laico
sed simpli-
avillimi mo-
injuriam in
incurritur
personam
b. 1. tract.
sur. disp.
prohibetur
aut civitate
in loco par-
er in Summa
quod edic-
nfura Eccle-
in personam
terdictum ve-
upra dicitur
ratur per mo-
ara vero legi-
tima dicitur.
f. 2. III. Dis-
fer

provinciales, & alij. *Cap. transmissam 15. de elect. Gloss. finali.*

VII. Plures sunt effectus cessationis. Primus, ut tempore cessationis abstineatur à recitatione publica Officij divini, hoc est, Horarum Canoniarum & Missæ, etiamsi servetur moderatio Capituli *Alma mater*, pro diebus quibus id permittitur tempore interdicti generalis. Secundus effectus est privatio Sacramentorum, tempore enim cessationis Sacramentorum Ordinis, Matrimonij, aut Extremæ Unctionis, non confertur laicis aut clericis. Sacramenta vero Baptismi, & poenitentia, propter gravem necessitatem, parvulis & morientibus, & Eucharistia pro Viatico tantum, possunt administrari. Tertius effectus est privatio sepulture sacræ quoad laicos; Religiosis enim & Ecclesiasticis personis non interdicitur, modo sine officiis sepeliantur. *Lexana sup. num. 7. Bonac. etiam sup. punct. 3. proposit. 3.*

IX. Cessationem violantes non incurunt irregularitatem aut aliam pœnam, nisi hoc sit in jure expressum: Peccant tamen graviter, quod faciunt contra Ecclesiæ prohibitionem in re gravi.

X. Religiosi verò, non observantes cessationem generalem, subjacent excommunicationi. *Clementin. I. de sentent. excom.*

XI. Cel-

Pars II.

XI. Cessatio à divinis ab illis tollitur, à qui-
bus ponitur, vel à Superiore, vel Successore,
aut ab habente facultatem delegatam ad id fa-
ciendum: forma verò eam tollendi cum nulla
sit in jure expressa, aut præscripta, sufficet,
etsi aliquo modo manifestetur voluntas
illam tollendi. *Lezana
supra n. 8.*

CAPUT XXXII.

De degradatione & depositione.

SUMMARIUM.

- I. *Quid sit degradatio.*
- II. *Quid sit depositio.*
- III. *Quomodo conveniunt.*
- IV. *Quomodo differunt.*
- V. *Quotuplex degradatio.*
- VI. *Quotuplex depositio.*
- VII. *Quomodo differunt à censuris.*
- VIII. *Utriusque effectus.*
- IX. *Propter quæ crimina fit degradatio.*
- X. *Propter quæ crimina depositio.*
- XI. *Degradandi facultatem non habent regulares.*
- XII. *Degradationis modus & forma.*
- XIII. *Depositionis pœna quibus verbis fit.*
- XIV. *Depositos aut degradatos quis possit restituere.*

I. De

DEGRADATIO est sententia Ecclesiastica, quâ persona Ecclesiastica, perpetuò ab Altaris ministerio, & gradu Ecclesiastico removetur sine spe restitutionis.

II. Depositio item est verbalis sententia, quâ clericus privatur omni beneficio & officio in perpetuum, absq; spe illud consequendi, retentum tamen privilegio clericali, fori & canonis.

III. Et in hoc conveniunt degradatio & depositio, quod utraq; removet clericum ab omni beneficio, & officio in perpetuum absq; ulla spe illud iterum consequendi.

IV. Differunt tamen in hoc, quod degradatio includit privationem privilegij & canonis, quam depositio propriè non includit.

V. Degradatio, prout à depositione distinguitur, est duplex; verbalis, & actualis seu realis. Prima est sententia, ut diximus, qua persona privatur, &c. Actualis vero seu realis est pœna, qua actualiter privatur, ut supra, sed cum quadam solemnitate: Unde degradatio verbalis & actualis se habent sicut sententia, & executio ipsius sententiæ, nam per primam profertur sententia, per secundam mandatur executioni quoad aliquas actiones.

VI. Depositio item potest dici duplex, verbalis scilicet, & actualis; per primam enim de-

claratur voluntas iudicis, & per secundam executioni mandatur, quod iudicatum est.

VII. Differunt degradatio & depositio à censuris, quia censura sunt poenae medicinales, quae auferri possunt, posita emendatione delinquentium; istae vero sunt poenae vindictivae carentes omni spe remissionis, illae sunt quidem poenae partiales, quae imponuntur, ut respiciant, qui eas incurrerunt, & non privant delinquentes omni beneficio, aut omni officio, sed solum aliquis exercitio, & ad tempus; istae vero sunt & dicuntur totales, id est, privant ab omnibus absolute, tum officiis, tum beneficiis, eorumque exercitiis.

VIII. Inter effectus isti sunt praecipui, quod degradati realiter, aut verbaliter, non potiuntur privilegio fori aut canonis; si quis enim illos percusserit, non remanet excommunicatus, potestque iudicari apud iudices seculares, *cap. notamus de verborum signific. cap. degradatio de parat. in 6.* Praeterea non solum privantur functionibus Ecclesiasticis, seu usu cujuscunque Ordinis, sed etiam, si celebrant, privantur quoque laica communione, nisi solum tempore mortis, licet hoc post poenitentiam peractam dispenset Episcopus, *cap. accedens dist. 50.* neque tales privantur oneribus & obligationibus clericorum, licet officij recitandi, castitatis, &c. nec possunt dicere *Dominus vobiscum*, quia hoc denotat aliquam dignitatem, quam non habent.

IX. Cri-

IX. Crimina, quæ merentur degradationem verbalem, sunt adulterium, concubinitus perseverans post monitionem, simonia notoria, stuprum, incestus, furtum, perjurium, homicidium paratum solo consilio, & alia crimina, quæ important irregularitatem; item delictum, quo quis permittit culpabiliter suum parochianum mori sine baptismo. Quæ verò merentur realem degradationem, sunt homicidium qualificatum, crimen hæresis, sodomia sæpius exercita.

X. Crimina verò, quæ merentur depositionem, sunt eadem degradationis verbalis, & similia atrocia, & alia adulterio majora, & quodvis enorme.

XI. Degradandi facultatem non habent regulares degradatione actuali seu reali suos subditos jure communi, quia jus commune designat tantum ad id munus Episcopos, vel eorum saltem Vicarios. *Cap. degradatio de pœnis in 6. Concilii Trident. sess. 13. de reform. cap. 4.* quia, sicut admittere ad Ordines, ad solum spectat Episcopum, sic dejicere ab illis; neq; hoc habent regulares ex privilegio aut ex consuetudine: unde si casus accideret, quod Religiosus propter crimen esset degradandus, advocaretur Episcopus, non autem Prælatus regularis. Degradatio vero verbalis potest fieri à Prælatis regularibus in subditos.

XII. Degradatio fit hoc modo: Proprius Episcopus, assistentibus sibi aliis sex Episcopis,

pro condemnatione Diaconi & Subdiaconi, illis præsentibus, veluti assessoribus, & iustitiæ causam cognoscentibus, sententiam pronuntiat. Tamen *Concil. Trident. ses. cap. 4. de reform.* factis esse decernit, si loco Episcoporum totidem Abbates, aut alij in Ecclesiastica dignitate constituti clerici adhibeantur: Facta autem degradatione verbali, seu pronuntiata sententia, accedit Episcopus etiam sine aliis assessoribus ad criminandum, illumq; actuali adhibita ceremonia spoliatur & exiit, & vestibus & ornamentis clericalibus spiritualis militiæ insignibus, vel jam antea spoliatum, solemniter declarat; deinde iudici seculari denuntiat, ut reum tanquam exutum Ecclesiasticis privilegiis, in suum forum recipiat cum efficaci & ex animo facta deprecatione, ut citra mortis periculum sententiam circa eum moderari velit.

XIII. Depositionis pœna per sententiam in scriptis latam his aut similibus verbis declaratur; quapropter præfatum, ab ordinibus & gradibus Ecclesiasticis deponimus, ipsumq; perpetuò, ab omni altaris ministerio removentes.

XIV. Degradatos non possunt restituere Prælati regulares etiam subditos, seu, cum illis dispensare in hac pœna, casu, quo post degradationem Religiosus non esset tradendus curiæ seculari, vel etiam constaret illum esse in iudicio condemnatum: est enim indispensabilis ex natura

...sua, & nullus præter Papam potest illum re-
...imere.

Depositi vero jure communi possunt dispen-
sari à Papa, & ab Episcopo, si delictum non est
gravius adulterio, *cap. etsi clerici de judic.*

Possunt etiam dispensari à Prælati Religio-
sum cum suis subditis, & peracta pœnitentia,
modo tales pœnæ non sint Papæ reservatæ, *Le-
zana cap. 10. tom. 1. num. 35.*

& cap. 18.

n. 46.

CAPUT XXXIII.

De irregularitate.

SUMMARIUM.

- I. *Irregularitas quid sit, & quomodo differt à censuris.*
- II. *Irregularitas quotuplex, eisque causa.*
- III. *Irregularitatis effectus.*
- IV. *Irregularitatis species ex defectu animæ.*
- V. *Irregularitas ex defectu scientiæ & fidei, & quomodo tollatur.*
- VI. *Irregularitas ex defectu corporis.*
- VII. *Irregularitas ex defectu natalium & ætatis.*
- VIII. *Irregularitas ex defectu libertatis & quomodo tollatur.*
- IX. *Irregularitas ex defectu Sacramenti & bigamia, & quomodo tollatur & dispensetur.*
- X. *Irregularitas ex homicidio vel mutilatione.*

XI. Ir-

II. Irregularitas ex delicto reiterationis Baptismi.

III. Irregularitas ex delicto Ordinum.

XIII. Irregularitas ex delicto exercitij Ordinis, quem quis non habet, & quomodo tollitur.

XIV. Irregularitas ex delicto infidelitatis vel heresis, & quomodo tollatur.

XV. Irregularitas ex delicto homicidij quanam sit.

IRREGULARITAS est impedimentum Canonicum directe impediens susceptionem Ordinum Ecclesiasticorum, & eorum usum: dicitur impedimentum, quia est quedam moralis inhabilitas, & ineptitudo ad Ordines; dicitur Canonicum, ad denotandum, non esse jure divino, aut civili, sed solum canonico introductum; dicitur directe, ut distingatur ab excommunicatione, quæ non privat predictis, nisi quatenus sunt quedam excommunicationes; à suspensione, quæ solum privat directe usu Ordinum, & ab interdicto, quod non semper impedit usum Ordinum, irregularitas vero semper.

II. Duplex est irregularitas, alia enim procedit ex delicto, alia ex defectu, & est tantum à jure, non autem ab homine, quia semper debet esse in jure expressa, & aliter non incurritur. Causæ autem irregularitatis sunt: finalis reverentia Sacramentorum ordinis, seu functionis ipsorum; causa vero efficiens est solum jus canonicum. *Cap. is qui citato.* sine quo nulla est irregularitas: Causa materialis remota seu subjectiva est omnis ille, qui est capax Ordinis; & ideo omnes viri, tam clerici, quam laici, modo sint baptizati, capaces sunt irregularitatis, non vero foeminae, quæ etsi sint baptizatae, non sunt Ordinis capaces, *Bonacina sup. punct. 2. num. 8.* nec Summus Pontifex, quia non est subjectus juri canonico, sed est supra ipsum, & ideo nullius irregularitatis est capax; Causa autem materialis proxima illius scilicet, quæ oritur ex delicto, est actus peccaminosus mortalis externus & consummatus, nisi obstat ignorantia, quæ excuset, quæ ignorantia non habet locum in irregularitate, quæ incurritur ex defectu. Pro causa tantum formali requiruntur solum ea verba, quibus intelligi possit irregularitas, vel ejus effectus ex antecedentibus, vel consequentibus, *Suarez citat. sup. sect. 8. Lexana verbo irregularitas, n. 4.*

III Effectus irregularitatis primus & principalis est, impedire receptionem Ordinum. *Cap. curandum, & cap. si cujus uxorem dist. 34. & cap. ultimo, de tempor. ordinat.* Hoc vero impedi-

non est tale, quod irritet Ordinem su-
 am; Ecclesia enim non potest impedire
 quem, quem jure divino habet Sacramentum,
 est tale, quod propter illud graviter morta-
 peccet irregularis suscipiendo Sacramen-
 tum, *Suarez sup. sect. 2.* consequenter, licet per
 Ordinis susceptionem characterem reci-
 piat, & non gratiam, non propterea incurrit no-
 tam irregularitatem, cum talis non sit in jure ex-
 pressa. Secundus effectus irregularitatis est im-
 pedire ulum Ordinum jam susceptorum; licet
 peccet, etsi peccet mortaliter, novam non in-
 currit irregularitatem. Tertius effectus irre-
 gularitatis est, facere hominem incapacem be-
 neficii Ecclesiastici, ita, ut collatio illi facta, sit
 irrita, nec fructus beneficii possit perci-
 pi. Nota tamen, quod irregularitas super-
 veniens non privat beneficio ante obtento,
 nisi nullus textus hoc suadet; potest tamen per
 sententiam privari, juxta *cap. ex litteris, de excessu
 Prelatorum.* Imo debet illud sponte resi-
 gnare, si brevi tempore dispensatio impetranda
 non sit, & beneficium requirat officium, cui be-
 neficiatus per se ipsum satis facere debeat, bene-
 ficium namque datur propter officium, *cap. ultimo
 de scriptis in 6. Layman. lib. 1. tr. 5. part. 5.
 n. 2.* Nota etiam, quod secundum mul-
 tum *Suarez cit. sup. sect. 1. n. 29. disp. 40.*
 collatio facta irregulari est quidem illicita &
 contra canones, non tamen ipso jure irrita, sed
 per

per sententiam infirmanda; quia nulla collatio beneficii censetur irrita ipso facto sine iure expresso, *arg. cap. si soli. de concess. preb. in 6. hinc* autem nullum jus expressum afferri potest. Quartus effectus irregularitatis reddit subiectum incapax jurisdictionis ordinariæ, quia jurisdictionis ordinariæ solum datur propter beneficium officium, aut titulum spirituales ordinariæ functiones Ordinis, quarum incapax est irregularis, *Bonacin. sup. de censuris disp. 1. q. 2. par. 1. num. 12.* Non est tamen incapax jurisdictionis delegatæ, cum ista non fundetur in officio aut titulo spirituali, nec dirigatur ad exercitium Ordinum, sed tantum ad quasdam functiones ad forum externum pertinentes, ut processum formare, iudicare, informare, commissarios esse, & is huiusmodi, *Layman. sup. num. 2. Lex. cit. num. 5, & 6.*

IV. Irregularitatis ex defectu multæ sunt species, quarum prima solet vocari ex defectu animæ. Triplex est autem animæ defectus irregularitatem inducens, scilicet: defectus, videlicet, rationis.

V. Defectus scientiæ seu litterarum, & defectus fidei respectu illius, qui recenter ad fidem est conversus, qui & Neophitus vocatur. Prima est indispensabilis, quia usu rationis carentes sunt omninò inhabiles, prout irregulares per divina, pontificio, & naturali, nec ullus etiam Papa dispensat, nec tollitur per baptismum, aut per

nulla colla-
 eto sine iure
 ab. in 6. hic
 ferri potest
 sit subiectum
 quia iuris
 beneficii
 ordinatum
 ax est irreg
 9. 2. pad
 x iurisdictio
 tur in ob
 d exercitum
 n functione
 ut procell
 illarios esse
 2. Lex an
 multa sunt
 ri ex defectu
 defectus
 defectus, ali
 rum, & def
 ter ad fidem
 atur. Prima
 nis carentes
 gulares iure
 cillus etiam
 tum, aut
 per

professionem religionis, sed per solam ces-
 sationem causæ, ut si certò adveniat usus ratio-
 nis. Secunda, de defectu litterarum possunt
 censeri Prælati regulares cum suis subditis,
 sed non sint penitus ignari: quia, si talis de-
 fectus sit, ut quis ignoret necessaria ad usum,
 non solum inducit inhabilitatem ad Ordines
 recipiendos, sed etiam ad usum susceptorum.
 Scientia enim requiritur pro singulis Ordinibus
 accipiendis. *Cap. illiteratos dist. 36. & Concil. Trid.*
sess. 23. cap. 2. & sess. 23. cap. 4. num. 13, & 14.
 talis ignorantia tollitur, seu dispensatur à
 hoc. Unde irregularitas, quæ inde ori-
 tur, non cessat per baptismum aut professionem,
 sed tantum per ignorantie cessationem. Tertia,
 de defectu fidei; non intelligitur de fide, quam
 non habet non baptizatus, eo quod ante bap-
 tismum non sit subiectum capax Ordinis, & conse-
 quenter non dicitur irregularis, sed intelligitur
 de Neophitis, qui in adulta ætate ad fidem con-
 vertuntur ex Judaismo aut Mahumetismo, sunt
 irregulares, donec per aliquam temporis
 spaciam bene instructi fuerint in fide, & pro-
 pter non sunt irregulares, *cap. eam te, de rescript.*
 tollitur autem hæc, non solum per causæ cessa-
 tionem, sed & per dispensationem Papæ, vel al-
 terius potestatem habentis; non autem per
 baptismum aut professionem. *Lex an. sup. n. 11.*
 VI. Secunda irregularitatis species, quæ est
 de defectu corporis, oritur ex multiplici causâ
 vitio-

vitiorum corporis, scilicet cecitate vel carentia
 visus, oculi sinistri, qui dicitur Canonialis, ita
 ut non possit commodè legi per oculum dex-
 trum Canon Missæ sine indecora faciei conver-
 sione, vel ex nodo in lingua, ita ut verba inte-
 gra proferri non possint, vel ex surditate totali
 aut carentia brachij, vel manus, aut indicis, aut
 pollicis, aut ex alia corporis deformitate, vel
 vitio horrorem gignente, vel amentia, phre-
 si, morbo caduco, lepra, aurium abscessu,
 quæ celari non potest, parvitate staturæ, vel
 bobitate nimis difformi, aliisque similibus de-
 fectibus, ut vinum gustare non potentibus, ut
 constat ex *distinct. 55. & titul. de corpor. viciis*
& titul. de cler. agrot. Isti autem defectus, aut
 vitia provenire possunt ex triplici causa, natu-
 rali, accidentali & libera; naturali, ut si quis
 nascitur cæcus, hermaphroditus, æqualis in utro-
 que sexu, perpetuò amens aut paralyticus, & alij
 similes non valentes exercere Ordines; & isti
 sunt indispensabiles, quamdiu durat impedi-
 mentum; accidentali, ut si quis fiat cæcus ex in-
 firmitate, & libera, ut si quis sibi amputet virgum
 quavis de causa, sive ex facto proprio sive alieno,
 ut si quis nasum aut digitum amputet ex que-
 tuor, & tunc ex facto proprio inducitur irregu-
 laritas, si adest culpa, non autem, si contingat
 sine culpa: etiam in facto alieno, ut si medicus
 refecerit membrum ob sanitatem recuperandam,
 & isti omnes possunt dispensari, etiam, si post
 dispen-

penfationem vitia remaneant in corpore, v. g. oculus, monipes, innafus, leprofus, mutila-
 membro patenti vel occulto sine culpa, pofi-
 am en, ut diximus, quod non gignent nota-
 indecentiam, horrorem aut scandalum.

de Bordonus resolutione 11. q. 3. n. 7. & feqq.

VII. Tertia irregularitatis species, quæ pro-
 nit ex defectu natalium, fatis explicata vide-
 in capite præced. de illigetimis, & ideo ad

VIII. Quarta igitur species irregularitatis,
 nitur ex defectu ætatis, non perpetuò con-
 in hominem incapacem Ordinum, fed tan-
 intra tale tempus, respectu talis & talis Or-
 præfixum; unde affecutus legitimam æta-
 non eget amplius dispensatione, eo, quod
 in amplius irregularis, & potest suscipere &
 Ordinem susceptum. Dispensare verò
 ut Religiosus promoveatur ad Ordines,
 maiores, quàm minores, ante legitimam
 à Tridentino præscriptam, nullus Præla-
 potest, etiam Generalis, fed solus Papa, *cap.*
de temp. ordin. in 6. Glossa in Clement. gene-
de ætate Trid. Concil. cap. 12. sessione 23. non
 quibusvis privilegiis penitus ad hoc
 us, etiam concessis post Concilium, quia
 derogaverunt moderni Pontifices. Quinta
 irregularitatis, quæ provenit ex defectu
 tatis, non datur apud Religiosos professos,
 ipso, quod sunt legitime professi, acqui-
 fierunt

fierunt libertatem, ac proinde sunt immunes ab irregularitate, & non indigent dispensatione; si vero sunt sub potestate domini, non possunt promoveri. *Cap. nulli. cap. quicumque cap. de servorum dist. 54. & toto titul. de servis non ordinandis.* quia per servitutem obscuraretur dignitas sacerdotalis: Tum, quia cum servi non sunt juris sui, sed dominorum, non possent ad Ecclesiam obsequiis domino inservire. Si vero servus ordinatur consentiente domino liber remanet. *cap. si servus. 2. dist. 14.* Si vero ab domino consensu in minoribus ordinatur, servus remanet, secus, si in majoribus, tunc enim acquirit libertatem, solvendo domino pretium, vel dando illi alium servum in sui locum, alioquin adhuc inservire compellitur in his rebus, quæ non dedecent statum clericalem. Episcopus verò, qui servum domino contrahente ordinat, non solum mortaliter peccat propter damnum ipsi illatum, sed & tenetur ad restitutionem duplicati pretii. *Cap. si servus absente domino.* Hæc autem irregularitas tollitur cessante servitute. *Cap. nulli, dist. 54. & cap. de servis non ordinandis.* Tollitur etiam solus per dispensationem, & non Episcopi, eo quod quando ordinans servum, ut diximus. Per bigamizatus remanet adhuc servus: Aliter dicitur de valida professione, quia non remanet amplius sub potestate domini, sed religionis.

IX. Sexta

IX. Sexta
venit ex o
gamus. S
plex bigam
t, & a q
us proprie
hic est divisio
nias cum un
nam triplex
onda, ficta se
neria. Ve
duo matrimo
su interpreta
tavit duo ma
interpretativè c
fici modo:
rimonia, sive
pitas, sive pot
hoavia. II
tapa ab alio
tali, sive for
vandum, di
togo, quanc
quam consu
e cap. cap. j
rimonium.
matrimonia l
his enim c
tus cum plu
tatem divis
Pars II.

IX. Sexta species irregularitatis ex defectu
 venit ex defectu Sacramenti, quando quis est
 bigamus. Sciendum est igitur, quid sit, & quo-
 modum sit, & a quo dispensetur. Dico ergo, biga-
 mia proprie ille est, qui duas habuit uxores, quia
 est divisio carnis, cum non sit conjunctio
 carnis cum una, sed unius cum pluribus. Est
 autem triplex, scilicet prima realis & vera; Se-
 cunda, ficta seu interpretativa, & tertia similitu-
 dinaria. Vera illa est, quando quis contraxit
 duo matrimonia, & consummavit validè: ficta
 seu interpretativa, quando quis revera non con-
 traxit duo matrimonia, sed juris fictione, aut in-
 terpretativè censetur contraxisse, quod fit tri-
 plici modo: *I.* Quando quis consumit duo ma-
 trimonia, sive simul, sive successivè, quorum, sive
 prius, sive posterius, est nullum. *Cap. nuper. de
 bigamia.* *II.* Quando quis consumit cum cor-
 rupta ab alio quam à se, sive ex copula matrimo-
 niali, sive fornicaria. *Cap. maritum, dist. 33. cap.
 verendum, dist. 34.* & hoc procedit, licet esset
 virgo, quando contraxit matrimonium, & an-
 tequam consummaret, cognita fuit ab alio. *Cap.
 si copus, cap. si laici, dist. 34.* imò est nullum ma-
 trimonium. *III.* Quando quis consumit duo
 matrimonia licet ambo nulla. *Cap. nuper. sup. cit.*
 In his enim omnibus casibus est divisio carnis
 unius cum pluribus, vel cum una, quæ cum aliis
 unam divisit, si non ex duplici matrimonio
 Pars II.
 h
 vero,

vero, saltem interpretativo: Similitudinaria consistit in eo, quando quis in sacris constitutus, vel in religione professus contrahit, & consumit matrimonium. *Cap. quotquot. cap. monacho 27. q. 1. cap. final. de bigamia.* Ratio est, quia, cum per votum sit conjunctus cum Christo seu Ecclesia, conjungens se mediante matrimonio attentato cum foemina etiam virgine, dicitur bigamus, quia hoc matrimonium similitudinem habet ad interpretativum. Omnes igitur bigamia prima scilicet, & secunda, imò, & tertia, sive reducatur ad interpretativam, sive non reducatur, irregularitatem inducunt, & hoc probant ex variis authoribus antiquiores DD. *Baconius in 4. dist. 25. art. 3. Michael Bononia etiam in 4. dist. 25. q. 4. Suarez de censuris, disp. 49. per totum. Toletus in Summ. lib. 1. cap. 66, & 67. Lexana verbo bigamus, num. 2. & reddunt irregulari hominem religiosum ad promotionem Ordinum, & ad exercitium eorum, & ad praelaturas & dignitates. Concil. Trident. sess. 23. cap. 17. Bonacina. q. 2. de irregularitate part. 5. n. 3.*

Praelati majores regularium possunt dispensare ad Ordines minores bigamos quoad promotionem & exercitium; item ad praelaturas & dignitates, in bigamia vera, & interpretativa, sed non ad Ordines majores, nisi in similitudinaria ex privilegio, & quia à jure communi hæc facultas conceditur Episcopis. *Gloss. verb. dispensare cap. 2. de bigamis. Rodericus tom. 1. q. 24. art.*

art. 2. *Bordonus part. 1. resol. de dispensat. super irregularitate resolutione 11.* quidquid dicant alij in contrarium. Possunt enim regularium Prælati cum sibi subditis dispensare in omnibus, in quibus possunt Episcopi cum sibi subditis, eo, quod habeant jurisdictionem quasi Episcopalem. *Rodericus tom. 1. qq. regul. q. 42. art. 2.*

Papa dispensat in quacunq; bigamia, quia ipse est supra totum jus positivum, & ita omnes DD. Episcopi non dispensant in bigamia reali, aut interpretativa ad sacros Ordines suscipiendos, nec ad usum receptorum. *Cap. super eo de bigamia. Concil. Trid. sess. 24. cap. 6.* In bigamia vero similitudinaria possunt Episcopi dispensare cum eo, qui contraxit cum virgine. *Cap. 1. qui clerici, vel voventes.*

Nota tamen, contra *Rodericum* non posse Prælatos regulares cum suis subditis dispensare, cum in bigamia vera quoad Ordines minores, quod non sit verum, id posse Episcopos secundum multorum opinionem, ergo nec regularium Prælatos.

Non tollitur per baptismum irregularitas bigamiae casu, quo illum suscipiens duas contraxisset nuptias, quia per baptismum non tolluntur, nisi peccatum & pœnæ debita pro peccatis quoad Deum; ergo non tollitur defectus significationis conjunctionis Christi cum Ecclesia, quem incurrit ille, qui duo contraxit matrimonia, sed irregularitas fundatur in hoc defectu, ergo non

h 2

tol-

tollitur per baptismum. Neq; tollitur per professionem in religione approbata; etsi enim irregularitas ex defectu natalium tollitur per professionem, non est tamen fundamentum, quod irregularitas ipsa bigamiae tollatur per dictam professionem, sive jure communi, sive ex privilegio religionis; quod si sit aliquod hujusmodi privilegium, quaestio est de facto, & illud scire debent religionum Praelati.

Clerici bigamiam contrahentes, non solum sunt irregulares sed poenas incurrunt, scilicet denudantur omni privilegio clericali, coërcitioni fori secularis sunt addicti, & ipsis sub anathemate prohibetur tonsuram & habitum clericalem deferre. *Cap. altercationis, de bigamis, in 6.* Quod est intelligendum de Clericis in minoribus constitutis, non de illis, qui sunt in sacris. Religiosus verò factus bigamus bigamia reali, vel interpretativa, est reducendus ad statum laicorum seu converforum professorum. *Cap. quis clericus, dist. 84.*

Bigamus non dispensatus in irregularitate, non debet admitti ad habitum religionis, nisi ad statum converforum, cum sit inhabilis ad sacros Ordines & per consequens ad praelatas.

Ex his colligitur *I.* quod contrahens plura matrimonia rata & ea non consummans non fit irregularis. *II.* Quod rem habens cum pluribus foeminis extra matrimonium non est irregularis. *III.* Quod non sufficit copula nefanda. *IV.* Quod

Quod laicus, qui contraxit cum Moniali, vel
 a, quæ votum castitatis solemne emisit, non
 propterea est irregularis, quia talis irregularitas
 non est expressa in iure. *Lex ana verbo bigamus,*
cap. 3. Bonacina de censuris, disp. 7. q. 2. punct. 5.
num. 2. & 9.

X. Septima species irregularitatis ex defectu
 incurritur propter homicidium, seu mutilatio-
 nem, vel cooperationem ad ipsam, estq; duplex;
 prima dicitur ex defectu lenitatis aut mansuetu-
 dinis causata ab homicidio licito, seu justè facto,
 et non peccaminoso. Alia dicitur ex delicto
 homicidij, seu mutilationis voluntariæ, de qua
 infra. Ut autem ex utraq; inducatur irregulari-
 tas, necesse est, ut occidens seu mutilans, seu
 cooperans, sit baptizatus. *Cap. si quis viduam.*
dist. 50. & cap. 1. & cap. si quis 4. dist. 51. Item
 requiritur, ut sit doli capax. *Clement. si furiosus*
de homicidio, quia actus, irregularitatem indu-
 cens, debet esse humanus, ac per consequens eli-
 ctus à doli capace. *Bonacina sup. q. 4. punct. 1.*
num. 2. Item requiritur ut cooperatio ad mor-
 tem aut mutilationem non sit multum remota
 et per accidens. *Cap. tua nos de homicidio.* quia,
 qui ex officio vendit funem aut gladium, quo
 quis necatur, non est irregularis, nisi vendat de-
 terminatè ad hunc effectum & talem. *Layman.*
de 3. de iustitia tract. 3. part. 3. cap. 7. num. 2.
 requiritur etiam, ut mors vel mutilatio re ipsa
 operetur; intentio enim non inducit irregulari-
 tatem,

tatem, requiritur insuper, ut talis mutilatio sit hominis vivi, quia jura loquuntur de vero homine, mortuus autem non est homo verus, sufficit tamen si sit infidelis.

Ex his infertur: quemlibet Judicem Papa inferiorem sententiam mortis vel mutilationis ferentem esse irregularem; non sunt tamen irregulares Principes vel domini, qui officium talis Judici dederunt *ex cap. ultimo ne Clerici vel Monachi, in 6. Layman. sup. n. 4.* Idem dicitur de Episcopis, Abbatibus & Prælatibus regularibus, quia ratione jurisdictionis temporalis, quam habent, creant tales Judices, etiam si illos creent pro causa particulari, vel eis dicant in genere, quod justitiam faciant; & addit *Layman.* posse præfatos Ecclesiasticos sententiam mortis graviolem mutare in aliam etiam mortis leviolem, ut pars supplicij minuatur, & mitius patiens mortem patitur, est enim actus misericordiae, & non severitatis.

Absolutio verò hujus irregularitatis ad Papam jure communi pertinet, quia nulli in jure committitur, nisi illi, neque competit Episcopo *juxta Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. de reformatione.* quia ibi est solum sermo de irregularitatibus ex delicto.

XI. Loquendum nunc de irregularitatibus ex delicto provenientibus, & quidem de prima, quæ oritur ex delicto reiterationis baptismi scilicet factæ, sive ex parte baptizantis, sive ex parte

rite baptizati, & non in aliis sacramentis. Igitur qui scienter bis, aut pluries baptismum suscipit, sive iteratio sit publica, sive occulta, sit irregularis, non tamen simpliciter, sed ex parte, quatenus prohibetur promoveri ad majores Ordines. *Cap. qui in qualibet, 1. q. 7. cap. Aphros. dist. 38. cap. eos qui cap. qui bis de consecr. dist. 4. l. i. c. ne sanctum baptismum reiteretur, & cap. ex veterum de apost. Bonacin. q. 3. de irregularitate post. 3. n. 7. §. circa.*

Dixi scienter, quia, si quis in infantia, somno, aut ebrietate rebaptizetur non fit irregularis ob defectum usus rationis: si quis etiam bona fide potest non rebaptizare vel rebaptizari, non incurrit irregularitatem, ignorantia enim excusat a peccato, & ab irregularitate ab illo orta.

Metus cadens in constantem virum non excusat a peccato, proinde neq; ab irregularitate in hoc, quia coactus potest fingere baptismum non habendo intentionem reiterandi; at nemo potest cogere intentionem alicujus. *Bonac. sup.*

Baptizans sub conditione, si quis non est baptizatus, non incurrit, quia non dicitur iteratio baptismi, quamvis postea constet de priori baptismum valido: Scienter baptismum recipiens ab haeretico, extra casum necessitatis, incurrit irregularitatem. *Cap. qui in qualibet 1. q. 7. cap. reatum est, in fine 1. q. 1. nisi ignorantia in adultis, aut infantilis aetas excuset, cap. placuit. cap. apud, 1. q. 4.*

Prelatus regularis, etiam localis, potest dispensare in huiusmodi irregularitate, tam ad ordines, quam ad dignitates, non solum quando delictum & irregularitas sunt occulta, sed & quando res est publica, sicut possunt Episcopi. *Trident. Concilium sess. 24. cap. 6. Bordon. regulat. X. q. 1. §. 4. & resolut. XI. q. 1. & q. 8.*

XII. Secunda species irregularitatis ex delicto illa est, quæ incurritur propter indebitam Ordinum susceptionem, vel eorum exercitium, & ideo cum sint varij modi eam incurrendi.

Nota I. ligatum majori excommunicatione, Ordines sacros recipiendo, effici irregularem, estq; opinio valdè probabilis. *Cap. de eo qui furtive Ordines suscepit, & cap. cum illorum, de sent. excom. Sylvester verbo irregularitas, n. 4.* Oppositum tamen videtur probabilius, quia hæc non est in iure expressa, & textus videtur tantum explicari de suspensione. *Bonacina disp. 7. q. 3. punct. 4. n. 1. Hurtadus disp. 2. de censuris diff. cult. 1. num. 3.* licet recipiens quoscunq; Ordines, sive sit excommunicatus, sive suspensus aut interdicitus, peccet mortaliter. *Lezana verbo irregularitas n. 47.*

Nota II. quod ille fit irregularis, qui eodem die recipit, v. g. subdiaconatum cum altero saltem minore vel duos sacros. *Cap. 2. & 3. de eo qui furtive, ord. suscip. & cap. litteras de temp. ordinat.*

Doctores tamen asserunt & probabilius ad
 haec textus remanere tantum suspensum, cum
 non exprimitur irregularitas. *Suarez di-*
sc. 31. n. 40. & 41. & Layman. lib. 5. tract. 9.
n. 10. n. 20. juxta declarationem sacrae Con-
 gregationis, quam referunt.

Nota III. irregularem suscipientem Ordines
 non incurere novam irregularitatem. *Suar.*
lib. 42. sect. 3. n. 2; & 3.

Nota IV. Recipientem Ordines, non suscepto
 Sacramento Confirmationis, non contrahere ir-
 regularitatem, quia hoc nullo textu probatur;
 non excusatur à peccato mortali; si hoc non fe-
 cit ex contemptu: ita *Navarr. Avila & Nal-*
larum verbo ordo. n. 8. Henriquez de irregul. cap. 6.
num. 3.

Nota V. Recipientem furtivè, id est non vo-
 catus, neque approbatus ab Episcopo, seu alte-
 rius examine, incurere irregularitatem. *Cap. 1.*
in alio. de eo qui furtivè. Quia verò in dicto
 capite fit solum mentio de Diacono, & de illo
 dicitur, quod non possit ascendere ad sacerdo-
 tum sine dispensatione, quod indicat irregula-
 ritatem; & in cap. ultimo fit sermo de omnibus
 generaliter, diciturque sic ordinatus non posse
 saltare; ideo fortasse suscipiens diaconatum
 si irregularis, alij verò alios Ordines su-
 scipientes solum suspensi erunt. *Bonacina de*
verbo citatus, punct. 3. n. 6.

Nota VI. Conjugatum recipientem Ordinem sacrum esse irregularem. *extravag. Antiqua concertationi. cap. unico. titul. 6. de voto.* etiam matrimonio nondum consummato, praterquam in casibus à jure expressis; ut tamen hæc incurritur irregularitas, requiritur dolus seu scientia, quia sextus loquitur tantum de præsumptibus, nec etiam procedit, si matrimonium fuit irritum. Tollitur autem hæc irregularitas, non solum à Papa, sed & post solutum matrimonium ab Episcopo diœcesano, si taliter promotus proficitur in aliqua religione, ut in dicta *extravag. supra.*

Nota VII. Exercentes Ordinem sacrum tempore censuræ, vel excommunicatione majori, suspensi vel interdicti, etiam tolerati seu occultè solemniter ex officio, fiunt irregulares, nisi excuset inadvertentia, ignorantia vel necessitate ratione scandali vitandi. *Cap. si quis Episcopus in Concil. 11. q. 3. & cap. is cui de sentent. excom. in 1.* Tollitur verò hæc non solum ab Episcopis, sed & à religionum Prælatibus.

Nota VIII. Recipientem Ordines sacros ab Episcopo, qui renunciavit, aut ab alieno, sine sententia proprii, aut ante ætatem legitimam, incurrit irregularitatem. *Cap. 1. de ordinand. ab Episcopo.* De his verò qui ante ætatem intelliguntur si in his ministrare præsumperint, alioquin remanent tantum suspensi, ita *Pius II. in bulla cum ex sacrorum ann. 1461. tom. 1. bullarj veter.*

Ordinem
antiqua con-
etiam ma-
erquam in
incurratur
entia, qui
atibus, nec
it irritum
onfolum
um ab Ep-
is profite-
extravag.

de, num. 7. unde colligitur, Religiosum ordi-
nem ante legitimam ætatem duplex habere
impedimentum ad non celebrandum in ordine,
scilicet suscepto. Primum ratione suspensionis in-
terdictæ, secundum ratione irregularitatis; licet
prius absolvatur à suspensione, non propterea
potest celebrare ante adventum legitimæ ætatis,
quia in illo remanet irregularitas, *Suarez tom. 5.
de iurisdisp. 29. sect. 3. in fine.* & e contra, si
post adventum legitimæ ætatis tollitur irre-
gularitas, non tamen tollitur suspensio, sed in-
terdictæ absolute. *Pius II. citatus.*

acrum tem-
one majori
seu occulte
es, nisi esse
l necessitas
Episcopus
excom. m. t.
icopis, sed
es sacrosan-
eno, sine il-
imam, in-
rdinam. no
em intelli-
nt, alioquin
I. in bulla
ullarij inter
bul-

Nota IX. Religiosos reclamantes contra
professionem, si in religione sacros Ordines su-
sciperunt cum scientia aut dubio invaliditatis
sacros Ordines, & ad sæculum revertantur, in-
terdictæ dispensatione Papæ, ut in susceptis Ordini-
bus possint ministrare. *Lezana verbo ordines
c. 1. n. 18.*

Nota X. Probationem de vita & moribus,
tam ex jure divino, tum ex *Concil. Trident.* pro
suscepturis Ordines requiri etiam in regularibus,
*Præmissis in dubiis regular. verbo Ordines sacris.
in additione n. 3.*

XIII. Nota XI. Circa tertiam speciem irre-
gularitatis, quæ incurritur ex delicto à clericis,
qui exercent sermone, scienter, & solemniter, ex of-
ficio aliquem ordinem, quem non habent; idem
dicendum esse de Religiosis, cum ad præfens no-
mine clerici veniant etiam Religiosi officium seu
Or-

Ordinem, quem non habent, exercentes. *cap. 1. & 2. de cler. non ordin. minist.* Dixi serio, quia id faciens per jocum vel representationem, prout contingit in comediis, non est irregularis. Dixi scienter, quia, si quis ex ignorantia etiam crassa id faciat, non erit irregularis. Dixi, solemniter seu ex officio, id est, eomodo, quo secundum Ecclesie institutum solum fieri potest ab ordinatis, quia, si alio modo quis eos exercent, non est irregularis. Tollitur verò irregularitas eodem modo, quo illa, quæ incurritur propter exercitium tempore censura, scilicet à Papæ dispensatione, vel ab Episcopo, quando casus est occultus, vel etiam à Prælati regularibus privilegiis habentibus, non autem per baptismum, cum non contrahatur nisi à baptizatis, nec per professionem religiosam, cum non sit fundamentum ad id asserendum. *Lexana citat. n. 31. & cap. 1. de sent. excomm. in 6.*

XIV. Quarta species irregularitatis oritur ex delicto infidelitatis vel hæresis. Hæretici enim sunt irregulares. *Cap. Presbyteri dist. 1. cap. 1. cap. qui in qualibet. cap. saluberrimum. l. 9. 7. ex cap. 2. de hæreticis, in 6.* Item filij eorum usq; ad secundam generationem per lineam virilem paternam, & per maternam tantum usque ad primam, intellige, si parentes prædicti mortui fuerint impœnitentes. *Cap. statutum, Theaurus in praxi part. 2. verbo hæresis, cap. 3. & si eorum delictum fuit notorium. dict. cap. statutum.*

irregularitas à solo Papa tollitur: non
 ab Episcopo, nec inquisitoribus, ergo nec
 a secularibus religionum, quia hæc non est ex deli-
 cto, sed ex indecentia. *Toletus* tamen vocat eam
 delictum, unde probat posse tolli ab Episcopo,
 si delictum fuerit occultum, id est, si non sciatur
 esse filios hæreticorum, & consequenter à
 secularibus religionum. *Lezana sup. verbo irregu-*
laritas, n. 63. Nota etiam, quod filij hæretico-
 rum possunt administrare in Ordinibus susceptis
 parentum delictum, quia *cap. 2. de hereti-*
cis, n. 6. solum statuit, ne impostero promo-
 vantur.
 Item eorum fautores, receptatores, defen-
 sores, auxilium, & consilium præbentes, quia illis
 comparantur, *cap. 2. de heret. in 6. & cap. salu-*
toriam, 20. q. 7. & notandum, quod hîc est
 error hæreticis externis, quantumvis occul-
 tum, cum merè internus non subiacet pœnis Ec-
 clesiasticis. *Lezan. verbo heresis, n. 2.* Item de
 hæreticis & notoriis, propter infamiam, quam in-
 currunt. *Sayrus lib. 7. cap. 12. n. 16.* Hoc etiam
 intelligitur de apostatis à fide; sunt enim verè
 hæretici, quia habent errorem in intellectu cum
 pertinacia; quod est de ratione heresis. *Sylve-*
strus Summa verbo apostasia, n. 4.
 In hac autem irregularitate, quam incurrunt
 hæretici omnes, si sit publica, solus Papa jure
 communi dispensat; si verò est occulta, Episco-
 pi possunt dispensare propter privilegium illis
 con-

concessum à *Concil. Trident. sess. 24. cap. 6.* Et inde colligitur, quod Prælati majores regularium possunt dispensare suum clericum ad fidem reservum, ut ministrare possit in Ordinibus susceptis usque ad diaconatum inclusive: non autem ut ulterius promoveatur, quamvis tenet *Bonacin. tom. 1. q. 3. de irregularitate punctum. 14.* posse Episcopum dispensare hæreticum reversum, non tantum in exercitio, sed etiam in promotione, non obstante bulla cœlestis Domini, quæ loquitur solum de absolutione, non de dispensatione. Quamvis ergo Prælati regulares non possint absolvere ab hæresi, possunt tamen hæreticos conversos dispensare in irregularitate, sicut possunt Episcopi. *Barbosa c. 6. sess. 24. n. 71.* Cæterum de Prælatibus regularibus habentibus privilegia ad dispensandum cum subditis in omnibus irregularitatibus, quando casus est occultus certum est, exceptis tribus illis, scilicet de homicidio voluntario, mutilatione, & bigamia; quia ista irregularitas non est ex tribus illis, nec obstat, quod illi non possunt absolvere ab excommunicatione propter hoc delictum incurta, quia est diversæ rationis de excommunicatione & irregularitate. Dixi, quando casus est occultus, quia, quando est notorius, semper censetur Papæ reservatus, nec comprehensus in concessione generali propter specialitatem illius. Supponitur autem hanc irregularitatem, nec publicam, nec

etiam, tolli posse per professionem, multo
 magis per baptismum, cum illum supponat.
 Suspecti de hæresi, non sunt irregulares,
 propter suspensionem, sed propter infamiam, si
 crimen est notorium, quia etsi exterius hæresin
 continentur: Interius tamen rectè sentiunt, &
 contra interius hæresin non habent; purgata
 contra suspensionem & infamiam tollitur irregula-
 ritas. Qui autem de hæresi censeantur suspecti:
 cum illorum numerus sit multiplex & ad 31.
 referatur, idè brevitatis causa lectorem remit-
 titur, ut videat dictum numerum apud *Lexaniam*,
de hæresis & hereticis. n. 3. & 4.
 De irregularitate ex delicto, quæ oritur ex
 delicto, satis diximus in cad. de infamia supra,
 modo dicam, quòd infamia orta ex de-
 licto hæresis tollitur virtute privilegiorum quo-
 rummodò dicam, non autem tollitur quoad dignita-
 tes, postquam pœnitentias adimpleverunt, vel
 gratiam receperunt, quia Papa hujus di-
 sciplinam sibi reservavit ex *decreto Urbani I.*
cap. 1626.
 XV. Quinta species irregularitatis ex delicto
 dicitur, quæ oritur ex homicidio voluntario
 mutilatione membrorum injustè facta. Dico
 quod homicidium sumi pro quacunq; homi-
 cidatione, sive justa sit, sive injusta. *D. Thom. 2.*
q. 100. art. 8. ad 3. unde aliud est volunta-
 rium in se, quàm in causa, & aliud est ca-
 licum. Voluntarium in se est illud, quod quis
 ex

ex proposito, seu ex industria directè vult, & intendit, & dicitur voluntarium simpliciter, & nihil addito, requirens expressam voluntatem occidentis seu intendentis ipsam occisionem. Estq; illud, de quo dicitur, in *Concil. Trident. sess. 24. cap. 6.* quando facit facultatem Episcopo dispensandi, in omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, excepta illa, quæ oritur ex homicidio voluntario. Sub his enim terminis venit irregularitas ex homicidio tantum voluntario in se, non autem voluntario in causa. *Barbosa de potest. Episcop. part. 2. alleg. 39. n. 47.* & hoc genus homicidij incurrit irregularitatem.

Homicidium voluntarium in causa dicitur culpabile est illud, quod licet in se non intendatur expressè aut directè; est tamen secundum quid volitum in causa, in qua infallibiliter loquitur & duo includit. Primò provisionem futurum homicidij; ut enim homicidium impetratur, necesse est, quod agens præviderit exitum actione posse homicidium accidere, aliter non prævidendo mortem excusatur ab homicidio voluntario, quia voluntarium non est sine prævisione. Secundò includit negligentiam, quæ nullam adhibuit diligentiam ad præcavendum futuram mortem. v. g. Si rectorum instauratur projicit tegulas, signo non appposito, si mors cuius sequatur, fit irregularis, ex omiſſa diligentia, & colligitur ex *cap. 5. 7. 8. 10. 12. 18. c. 20.*

etè vult, & simpliciter, & voluntatem occisionem. *Trident. sess. 23. cap. 17. in Episcopis et abbatibus propterea illa, quibus his emittitur, quibus homicidio voluntario. t. 2. allegat. occurrit irregularitas. causa dictum non intersecundum libiliter confessionem. um imponitur. iderit etiam, alicui non homicidium est sine praesentiam, quae recavendum. instaurat. si mors alia diligent. 18. de*

homicidio. Quando autem jura excipiunt, vel prohibent Episcopis seu aliis Prælati dispensationem irregularitatis ex homicidio voluntario, non loquuntur de homicidio voluntario in causa, sed de voluntario simpliciter. Homicidium casuale inculpabile est illud, quod nullo modo intentum, neque volitum in se, aut in causa, quod non prævisum provenit ab actione, quæ per se proximè non ordinatur ad homicidium, aut mutilationem; aut si fuit prævisum, adhibita diligentiâ sufficiens & debita ne sequeretur, hoc non inducit irregularitatem. Dixi ab actione, quæ per se non ordinatur ad homicidium, quia si proximè ordinetur ex sua natura, ut v. g. propinatio veneni, non potest esse homicidium casuale, sed voluntarium in causa. *cap. 1. de homicidio, 5. cap. significasti. 18.* Quod autem homicidium purè casuale excuset ab irregularitate, colligitur ex *cap. 9. 13. 14. 15. 16. 22. 23. & 25. de homicidio. Bonac. tom. 1. de irregularit. q. 4. punct. 7. n. 2.*

Nota, quod Clericus, seu Religiosus dans operam rei illicitæ, seu sibi prohibitæ, licet sit periculosa ad mortem, non fit irregularis ex homicidio casuali, inde secuto, modò præviderit periculum, & adhibuerit debitam diligentiam, ut mors sequeretur, aut mutilatio. *Cap. continentur. 8. junct. Glossa finali de homicid. ubi dicitur clericus irregularis, qui ludendo alium occidit casu, non quia dabat operam rei illicitæ, ut Pars II.*

i

est

est ludus clerici cum laico; sed dicitur irregularis, quia non præmisit debitam diligentiam ad evitandum mortis periculum. Clericus verò alius cum aliis ludendo projecit lapidem, in unum ex illis, non animo offendendi, sed ut timorem illi incuteret, ex qua projectione nihil læsus nec tactus fuit; corruens tamen in alium lapidem proximum caput sibi offendit, unde mors secuta est propter imperitiam medici, & incuriam patris: Illa autem projectio lapidis, sine dubio erat illicita, ex hoc tamen non fuit irregularis: unde colligitur, quod mors debet habere aliquid voluntarij sufficientis, ut inducat irregularitatem. His præmissis,

Dico II. Prælatos regulares, virtute suorum privilegiorum, posse dispensare in irregularitate contracta ex homicidio simpliciter voluntario, modo sit occultum, non autem si sit publicum; utiq; verò in utroq; casu, sive sit occultum, sive publicum, quando est solùm voluntarium in causa, & quando est casuale; exceptio enim homicidij, purè voluntarij tantùm, firmat privilegium pro aliis casibus, in quibus dispensant Episcopi; ergo & Prælati regulares. *Lezana part. 1. cap. 18. de privileg. Prælator. regul. n. 44. Boninus part. priori resolut. resolutione 13. q. 4. n. 11.* neque obstat *Concil. Trident. sess. 24. cap. 6.* ubi dispensatio in homicidio voluntario, etiam occulto, negatur Episcopis. Exponitur enim dictum Concilium de homicidio voluntario occulto,

irregularitate, quod aliquo modo probari potest, vel de
 hoc, quod est factum per insidias, aut proditorie,
 iuxta *cap. septimum, sess. 14. ejusd. Concil.* Hoc enim
 est assassinium, & genus homicidij, adeo enorme,
 ut nunquam credi debeat ejus dispensatio
 concessa in quibuscunq; privilegiis, nisi de hoc
 sit expressa mentio. *Peyrinis tom. 1. privileg. in
 Casis. 2. Julij II. §. 29. à n. 103.*
 Dico III. occidens, vel mutilans aliquem ob
 defensionem cum moderamine inculpatâ tu-
 tæ nullam incurrit irregularitatem, ita habetur
 ex determinatione Ecclesiæ, in *Clementina, si fu-
 erit de homicidio. cap. significasti. 18. de homicid.*
 tunc non spontè, sed de necessitate justæ
 defensionis id facit, & ita sentiunt communiter
 DD. *Bonacina citat. sup. punct. 6. n. 10. disp. 7.*
 talis occisio est licita & omni jure permessa,
 iuxta textum in *l. scientiam §. qui cum aliter. ff.
 de aquil. & l. vim. ff. de just. & jure.* eo, quod
 quis fecerit in tutelam sui corporis, jure
 licite existimetur, & juxta *l. si quis percussorem.
 ad l. Corneliam de sicariis.* Defensor propriæ
 in nullo peccasse videtur. Irregularitas
 non contrahitur sine peccato; quod verò
 jure licita talis occisio, probatur, quia
 est conformis juri naturali, ut notant DD. in *di-
 l. vim vi.* quia omnia, per quæ vita hominis
 conservatur, & ejus contrarium repellitur, sunt
 jure naturali, & ex aliis juribus & legibus.
in dilecto in princip. de sent. excom. in 6. item.

ex l. scientiam citat. ubi dicitur, vim vi defendere omnes leges omniaq; jura permittunt. Jure etiam divino talis occisio ob necessariam defensionem robur accipit, prout ex pluribus DD. probat *Ervinacius in praxi criminali part. 4. de homicidio q. 125. n. 11. & n. 29.* Et quasi per exaggerationem dicit, quod si presbyter, celebrando Missam, fuerit ab aliquo armis insultatus, poterit aggressorem occidere, ac deinde, non obstante homicidio, redire ad inchoatam Missæ celebrationem perficiendam. Jure etiam Ecclesiastico probatur in *Decretis Clement. si furiosus*, claro textu.

Dico IV. moderamen inculpatæ tutelæ dicitur servari, quando, spectatis circumstantiis loci, temporis, & personarum, nullum aliud remedium superest ad evitandum illud damnum, quod injustus aggressor vult infligere, nisi illum occidere: quare, si Religiosus in vasus potest frangere, clamare, aut alio modo se defendere, non poterit occidere licitè in vasorem. *Facunde in 5. precept. decalogi, lib. 5. cap. 7. n. 9. cum Bonacina. & aliis.* Si verò ob infirmitatem, vel infirmitatem, aut aliud impedimentum, clamando, frangendo, aut alio modo, se defendere non potest, licitè potest occidere in vasorem; quia secundum ordinem charitatis propria vita potest preferri alienæ. *Sanctus Thomas 2. 2. q. 64. art. 7. ad 3.*

Idem dicendum de occisione alterius in defensionem suorum membrorum, quia mutilatio

abscissio æquiparatur morti, cum sint partes
vite, & ad vitam necessariæ. *Bonacin. citat. q. 4.*
lib. 6. num. 4.

Idem dicendum de occisione alterius pro de-
fensione honoris in gravi materia, seu ad fugi-
endam gravem infamiam, quia honor æquipa-
ratur vitæ. *Bonac. sup. n. 10.* Idem quoq; dicitur
in defensionem bonorum propriorum magni
momenti ad vitam necessariorum, quæ alio mo-
do recuperari non possunt. Limitatur tamen in
Ecclesiasticis & Religiosis, qui debent potius ja-
cturam bonorum pati, quàm occidere. Addunt
etiam alij, hoc esse intelligendum, si quis mode-
ratam aut modum inculpatæ tutelæ aequaliter
excesserit: nec censeri debere irregularem, nisi,
aut ex dolo aut ex proposito id fecisset. *Glossa in*
1° cap. significasti 2. de homicid. Lexana verbo
homicidium, num. 26.

Dico V. mutilatio est separatio membri alicui-
us à corpore humano vivo, unde excæcans ali-
quam sine erutione oculi non est irregularis.
Membrum dicitur quælibet pars corporis, quæ
habet speciale officium in corpore ab aliis se-
paratum, ut pedes, manus, oculi, nasus, auricula,
lingua, secundum *Glossam in Clement. si furiosus*
de homicidio. Sayrus, Toletus, & alij dicunt mam-
illam esse unum ex membris, cum habeat pecu-
liare officium. *Megallius lib. 7. de Censuris. cap. 1.*
num. 31. & Rodericus tom. 9. 24. art. 20. & alij
multi dicunt, abscissionem quorumcunq; digito-
rum

rum non inducere irregularitatem. Hisque profitis.

Dico VI. Prælatos regulares, etiam locales, virtute *cap. 6. sess. 24. Concil. Trident.* posse dispensare in irregularitate proveniente ex mutilatione occulta, & non deducta ad forum contentiosum.

Dico VII. Cooperantes occisioni iniuste & voluntaria in se, mandando, consilio, vel favore, efficiuntur irregulares. *Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. & sess. 24. cap. 6.* & eo modo Papa revocatur hæc, quoad homicidium voluntarium in se, & simpliciter. Ut autem sequatur irregularitas in mandante, oportet ut mors sequatur, & non revocaverit mandatum, vel revocatio ad aures mandatarij non pervenerit; & si revocaverit expressè, vel tacitè, & ad aures mandatarij pervenerit; etiamsi occidat, non erit irregularis, si consulens credat bona fide, revocato consilio, id sufficere ne sequatur homicidium, quod si non credit, debet monere occidendum ut sibi caveat. Similiter, qui foemina suavit abortum, & postea, quantum potuit, fecit, ut illam dimoveret à dato consilio, probabiliter excusatur ab irregularitate. *Henriquez lib. 14. cap. 16. de irregularitat. Lezana verbo irregularitas. num. 71.* Cooperantes auxilio vel favore dicuntur, qui scienter adjuvant alterum, vel, qui commodant equum, vel ensẽ, vel quodlibet instrumentum, vel alio simili modo influunt ad occisionem, hi omnes dicuntur

...antur irregulares, secuta morte, requiritur
...m, quod effectus mortis sit secutus, alias
...no incurritur, quia irregularitas illa est solùm
...posita pro homicidio, quod non contingit
...secuta morte. *Suarez disput. 44. sect. 2.*

Dico VIII. Clerici seu Religiosi, bello iusto
...alientes, seu casu dato pugnantes, aut aliquos
...percutientes, nisi actualiter mutilent, aut occi-
...dat, vel sint causa proxima, ut alij id faciant,
...simili in tali bello multa sequantur homicidia;
...propterea incurrunt irregularitatem. *Cap.*
...*tu de homicidio, Lezana verbo bellum,*
...*2. 9.* Caterum mutilare aut occidere eis non
...sunt, nisi Papa dispensarit vel Respublica fue-
...rit in extrema necessitate, vel Ecclesia tuendæ
...gratia, propter insignem victoriam consequen-
...dam in commodum Christianitatis, vel pro-
...pter conservationem vitæ propriæ, non exce-
...dendo in moderamine inculpatæ tutelæ, vel ad
...defensionem proximi innocentis, præsertim si
...sit utilis & necessarius reipublicæ, aliter facien-
...tes incurrunt irregularitatem Papæ de jure com-
...muni reservatam, de qua nec Episcopi possunt
...dispensare, quia non esset tunc ex delicto, sed
...ex defectu lenitatis.

Probabilis tamen est sententia eorum, qui
...sunt, verum hoc esse quoad seculares, qui in
...bello mutilant & occidunt, respectu verò Ec-
...clesiasticorum non esse, quia seculares hæc a-
...gendo non peccant: Secus autem Ecclesiastici,
...qui-

quibus est prohibitum extra casus enumeratos mutilare aut occidere; ideo cum peccent, videtur dicendum, hanc irregularitatem non esse ex defectu lenitatis, sed ex delicto, & per consequens posse tolli ab Episcopis & Prælatibus regularibus, eo, quod homicidium non sit voluntarium in se, sed in causa, & quasi casuale. *Lezana verbo bellum. n. 22.*

Notandum ex dictis, nomine mutilationis intelligi omnimodam membri alicujus truncationem, non autem solam debilitatem: Ita qui cæcum redderet non eruendo oculum, non incurrit hanc irregularitatem; multo minus, qui alterum vulnerat etiam cum multo sanguine, neque qui alterum deformat, nullo enim jure habetur, quod talis sit irregularis. *Lezana verbo irregularitas. n. 74.* Nomine autem membri, quoad incurrendam irregularitatem, intelligitur ea pars organica corporis, quæ, sive per se, sive cum alia conjuncta, specialem cooperationem habet; ita ut digiti, testes, auriculae, mammilla vera sint membra. *Caietan. Sotus, Suarez & alij citati à Lezana. sup. n. 74.* Estque opinio probabilior, quia sunt partes notabiles, quibus sublatis, est mutilum & imperfectum corpus humanum.

Multæ sunt aliæ irregularitates ex delicto provenientes apud Lezanam relatæ. *verbo irregularitas. n. 84.* quæ, cum non sint in jure expressæ

non dicuntur propriè irregularitates, & eas brevitatis gratia omitto.

Dico IX. & ultimo, Prælatos regulares ex vi privilegiorum posse dispensare, tam in regularitate contracta ex abortu foetus animati, quam in officii habilitando suos Religiosos, etiam pro foro externo, seu, quando delictum est occultum, & sine dubio absolvere ab excommunicatione. *Bordonus resolut. parte prima de dispensatione homicidij, resolution. 13. quest. 18. 19. 20. 21.* ubi expressè notatur, quod iste casus non est de jure reservatus ex Bulla Clementis VIII. & si Superiores illum non reservaverunt, tam quoad excommunicationem, quàm quoad peccatum, posse quemlibet Confessarium absolvere suos Religiosos, & hoc intelligitur, tam de procurantibus, quàm de consiliis, aut consilium præbentibus. Plura super hac materia vide apud

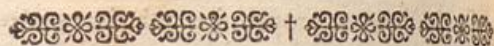
Lezanam verbo abortu.

i s

CA-

CAPUT XXXIV.

De pœnis privationis regularium.

SUMMARIUM.

- I. *Quid sit pœna, & quotuplex.*
- II. *Quomodo cognoscitur esse lata, et ferende sententiæ.*
- III. *Propter quam culpam imponuntur, & quomodo obligant.*
- IV. *Quanam sit pœna vocis activa & passiva.*
- V. *Quid importet pœna privationis loci.*
- VI. *Quid pœna privationis dignitatum, honorum, officiorum & inhabilitatis, &c.*
- VII. *Quid pœna irritationis actuum gestorum.*
- VIII. *A quibus possit fieri pœnarum remissio seu dispensatio.*

PENNA dicitur id, quod pro culpa infertur, à puniendo: & solum id culpa est quod punitur. *Sylvester in Summa verbo poena n. 1.* Alia est civilis & legalis, & de hac non agitur hic: alia est Canonica & Ecclesiastica, de qua agimus, quæ à jure Canonico seu à Statutis Ecclesiasticis statuitur, & continetur in bullis pontificiis & decretis sacre Congregationis, vel statutis religionis cujusvis: & sunt late sententiæ, vel ferendæ secundum diversas culpas, pro quibus imponi solent.

II. Poenæ late sententiæ, vel ferendæ cognoscitur, cum tales expressè vocantur. Quoties enim poena ponitur cum exclusione cujusvis sententiæ, ut: quando dicitur, *ipso jure, ipso facto, absq[ue] declaratione, & sententia*, vel per verba, *privamus inhabilitamus*; vel cum dictionibus, *statim, confestim, ex tunc, continuo, illico, protinus, subito, & similibus*, vel per verba, *subiaceat, incidat*: talis poena dicitur late sententiæ, quia tales termini excludunt sententiam, quæ non nisi futuro tempore & interjecto spatio ferri potest. Alia verò poena, quæ dicitur sententiæ ferendæ, cognoscitur, quando ponitur per verba de futuro, & comminatoria. v. g. *privabitur, damnabitur, & similibus, tempus futurum significavit.* Quando autem verba sunt ita ambigua,

bigua,

bigua, ut non possit bene dignosci, an sit lata vel ferendæ sententiæ, pœna posita accipienda est tantum pro ferenda, quia in pœnalibus semper benignior pars sequi debet. *Cap. odia de regulis juris, in 6.*

III. Non imponuntur de facto aliqua pœna ab Ecclesia, aut Prælati regularibus pro actibus internis præcisè, quia Ecclesia non iudicat de internis, sed ea soli Deo reservat. *cap. consularibus, q. 5. cap. erubescant dist. 32. Sanchez in decalog. cap. 8. num. 1.* Dixi præcisè, quia pœna imponi possunt ab Ecclesia pro actu interno, non prout est internus, sed prout est conjunctus cum externo: actus autem externus ille est, qui est per se sensibilis, & de facto sentiretur ab alio, si adesset in illa circumstantia loci, in quo fit, & talis actus externus debet esse consummatus. Quando autem ponitur pœna gravis, supponitur semper poni pro culpa gravi mortali, & sine illa non incurreretur, aliter lex esset iniqua, si pro culpa levi imponeretur gravis pœna; quod intelligi debet, tum in pœnis latæ sententiæ, tum etiam ferendæ; debet enim pœna esse proportionata culpæ. Fallit tamen hæc regula in constitutionibus Ordinis seu religionis, quæ ad culpam non obligant, sed tantum ad pœnam: in illis enim impositio gravis pœnæ non semper arguit aut supponit culpam saltem mortalem: Istas vero pœnas latæ sententiæ, quæ non sunt censura ne-

irregularitates, quæ solent regularibus im-
 certum est, non incurri in foro conscientia,
 ponantur sub illis verbis: *ipso jure, ipso*
absq; alia declaratione, absque ulla sententia,
declarationem &c. nisi præmissa declara-
 tionem, sententia, aut publicatione delicti, non-
 loquendo de pœnis non purè privativis,
 in quibus exequendis aliqua hominis actio requi-
 ritur, ut sunt privatio vocis, officij, &c. sed & in
 privativis, in quibus nulla talis actio requi-
 ritur, ut sunt inhabilitas, incapacitas, &c. ita ut
 verba absque declaratione, & cætera similia
 importent solum declarationem pœnæ; non
 vero criminis & delicti commissi. *Lessius de just.*
cap. 29. dubitat. 8. num. 63. Sanchez in
decalog. lib. 2. cap. 22.

IV. Pœna privationis vocis activæ importat
 inhabilitatem ad ferendum suffragium in quo-
 capitulo, ad quamcunq; electionem faci-
 endam, aut actum quemlibet capitulariter faci-
 endum. *Portellus in dubiis regular. verbo vox*
activa & passiva, n. 1.

Pœna verò privationis vocis passivæ impor-
 tat, quod ipsam incurrens eligi non possit ad
 quamcunq; dignitatem, vel officium honoris, &
 eminentiæ, non tamen ad munera, quæ di-
 cantur onerosa & pœnalia. *Roderic. tom. 2. qq.*
regular. q. 56. art. 1. Lexana verbo pœna Ecclesia-
ria, n. 11.

Nota

Nota verò, quod si aliquando in aliqua lege aut constitutione inferatur pœna privationis, non declarando, aut determinando, an sit activæ, vel passivæ, vel utriusque, intelligi debet de sola voce activæ, quæ propriè est vox; verba autem indeterminatè sumpta accipienda sunt prout sunt favorabiliora, licet *Lessius lib. 2. cap. 3. dub. 29. n. 105*, eam intelligere videatur de utraque. Pœna tamen privationis specifica electionis, si nihil aliud exprimitur, intelligi debet de privatione utriusque; ita ut tali pœna affectus nec eligi, nec eligere possit. Sic verò privati possunt licitè Priorum & aliorum officiorum, quæ per delegationem aut collationem obtinentur, vires sustinere, non autem ex vi cujuscunque electionis. *Lexana verbo Ecclesiastica, n. 11. Navarrus, Sayrus, & alij.*

V. Pœna privationis loci importat carentiam ejus loci, qui religioso est debitus ratione sui professionis & antiquitatis. Religiosus itaque illa pœna affectus ultimum locum tenet in Choro, Capitulo, & Refectorio juxta novitios, & etiam ubicunq; fratres sunt congregati, sicut videri potest in Statutis & Regulis Ordinum Religiosorum. *Lexana sup. n. 12.*

VI. Pœna privationis officiorum, dignitatum, graduum, honorum, ac inhabilitatis, ad hæc omnia transgressoribus infligenda, non obligat in conscientia ante sententiam Judicis ad minus

ius declaratoriam transgressionis talis legis: in praxi ita recipitur apud viros doctos & oratos; ita ut non se credant obligatos esse tales pœnas subeundas, nisi præmissa sententia supra. *Sotus 1. de iustitia. q. 6. art. 6. ad 4. c. 1. tom. 1. part. 1. cap. 10. n. 30.* nomine autem officiorum, dignitatum, graduum, honorum, &c. veniunt omnes dignitates, quæ includunt administrationem cum iurisdictione, ut Generalatus, Provincialatus, Prioratus, &c. quæ importunt iurisdictionem ordinariam, & munitur Commissariorum, Visitatorum, Vicariorum, Praesidentium, quæ iurisdictionem delegatam important. Item & officia, quæ important aliquam præminentiam sine iurisdictione, ut officia Procuratorum, generalium, Assistentium, Camerariorum, Secretariorum, & cætera huiusmodi, quæ de iure in Capitulis vocem habent. Quæque omnia intelligi debent quoad pœnas irritationis officiorum, quando transgressoribus imponuntur: nomine tamen officiorum, aut dignitatum non veniunt Sacristæ, Procuratores, Cælerarij, Depositarij, & alij, huiusmodi officia in Capitulis electionum non habentes, quæ sunt officia oneris potiùs quàm honoris. *Lezana supra verbo officia religionum, n. 2.*

VII. Pœna irritationis actuum gestorum irritatur, quoties acta fiunt contra legem irritantem, & ideo sunt invalida, tum in foro externo, tum

tum in foro conscientia, ut patet ex regular. ca. de regul. jur. in 6. ibi. *qua contra jus sunt debent pro infectis haberi.* Et hoc maxime procedit in iis, quae fiunt contra legem irritantem, tum *erga Laym. gum. cap. non solum deregularibus in 6.* tum, quia penes legislatorem residet potestas irritandi actus factos contra legem; unde dico, actus celebratos sine forma substantiali, seu sine solemnitate à jure requisita invalidos omnino esse. Item irritos esse actus ipso jure, qui sub ista formalis quendi fieri prohibentur, *ipso jure fit irritus, non facto habeatur; inutiliter fiat, nullas res habeat, & similibus.*

Actus verò, qui fiunt contra legem prohibentem, non sunt invalidi per se & ex natura sua, in illo capite quod prohibentur; lex enim prohibens actum non reddit illum invalidum, cum aliud irritare, & multa prohibentur, quae valde sunt, juxta proverbium: *multa illicite fiunt, tamen facta tenent.* nisi deesset potestas moralitatis aut adesset incapacitas materiae, quia tunc ipsa natura esset actus irritus; actus autem factus contra legem prohibentem, non est simpliciter irritus, ante sententiam, sed est irritus, quia declarari potest, ac si fuisset irritus à principio hoc est, à tempore, quo fuit praestitus, ac prohibetur negatur, actus factos contra legem, tales actus prohibentem, esse simpliciter irritos ante sententiam, licet irritari possint, ac si à principio fuissent.

regular. 24. irriti, l. non dubium. ff. de legibus & l. origi-
 sunt debeat. lib. 1. novellarum Theodosij. Bonac. de legib.
 procedit in. q. 1. punct. 7. §. 5. idè requiritur senten-
 em, tum ar. Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 2. n. 7. Forma
 6. tum, qui- rem censetur & dignoscitur esse substantialis,
 irritandi ac non accidentalis, quando apponitur aliqua
 co, actus es- causa irritans factum sine tali forma celebra-
 sine solemn- tum, qua non servata, actus non subsistit, Bona-
 no esse. Ita. de legibus. q. 1. punct. 7. §. 5. proposit.
 sta formal- §. 17.

VIII. Possunt Prælati regularium cum suis
 subditis in foro conscientie dispensare in omni-
 bus penis supradictis privativis officiorum, dig-
 nitatum, vocis, loci, &c. modo tales penæ non
 sunt Papæ reservatæ, utpotè habentes jurisdic-
 tionem quasi Episcopalem. Episcopi autem jure
 communi dispensare possunt quoad penas in
 casibus adulterij, aliisque delictis adulterio mi-
 nus, peracta tamen pœnitentia; ita declara-
 vit. Alex. III. in cap. ac si clerici. de judiciis. Mi-
 naldus in Manuali tom. 2. q. 9. art. 3. & q. 31. art.
 1. & quando prædictæ penæ sunt reservatæ, li-
 cet in illis dispensare possint Episcopi virtute
 Carol. Trident. sess. 24. cap. 6. illud tamen decre-
 tum non extenditur ad Prælatos religionum, sed
 intelligitur solum de Episcopis privativè quoad
 penes alios, ut bene notat Suarez 4. tom. de religi-
 onibus. tract. 8. lib. 2. cap. 12. n. 8. & idè dicti Præ-
 lati

k

lati regulares non possunt subditos dispensare à
 pœnis Papæ reservatis, virtute hujus decreti, li-
 cet habeant potestatem quasi Episcopalem, sed
 hoc possunt propter privilegium Pij V. Ordini
 Prædicatorum concessum; ibi enim dicitur ex-
 pressè: *Prelatos religionum posse per seipos facere
 idem in suos subditos, quod Episcopi in suos.* Bene
 tamen advertit Sanchez cum aliis lib. in decalog.
 cap. 16. num. 78. non posse Superiores regula-
 rium hanc facultatem delegare, eo quod de-
 beant per se id facere secundum pri-
 vilegij verba ex-
 pressa.

CAPUT XXXV.

De privilegiis, & potestate regularium in genere.

SUMMARIUM.

- I. *Quid sit privilegium, & quotuplex.*
- II. *Ad valorem privilegij quid requiratur.*
- III. *A quo, & quomodo debent interpretari privilegia.*
- IV. *An sint quadam privilegia regularium in corpore juris.*
- V. *Quomodo cessent privilegia regularibus concessa.*
- VI. *Quid importent haec verba, motu proprio, ex certa scientia, & de plenitudine potestatis.*
- VII. *An omnes regulares communicent in privilegiis.*
- VIII. *An regulares possint renunciare suis privilegiis.*

k 2

IX. An

CA

- IX. *An privilegia amittantur prescriptione.*
- X. *Quomodo revocari possunt privilegia regularium.*
- XI. *Qui dicantur Pralati in religione.*
- XII. *An possint limitare, restringere, & usum tollere suis subditis privilegiorum à Papa eis concessorum.*
- XIII. *An possint benedicere Ecclesie ornamenta.*
- XIV. *An possint dispensare subditos in præceptis Ecclesiasticis, & applicare aliis illorum bona opera.*
- XV. *An teneantur Pralati ad vitam communem.*
- XVI. *An possint bona Monasterij per se ipsos administrare.*
- XVII. *An sint exempti à servitio chori.*
- XVIII. *An possint sibi eligere Confessorem quem voluerint.*
- XIX. *An possint eximere subditum obedientia sui Pralati immediati.*
- XX. *An teneantur procurare studia & instituere.*
- XXI. *An*

XXI.

XXII.

XXIII.

XXIV.

XXV.

ana verbo
12. n. 3. B
dicit, quoc
aliquid spe
lex, sed
est ad mod
debet privi
ati voluerit
dens, quia
tur vel gra
conceditur

- XXI. *An possint dispensare in legibus & pœnis latis.*
- XXII. *An possint condere statuta perpetua.*
- XXIII. *An possint commutare legata ad unum usum in alium.*
- XXIV. *An possint transferre subditos ab uno ad alium locum.*
- XXV. *An possint concedere facultatem legendi libros prohibitos.*

PRIVILEGIUM est lex privata, aliquod speciale beneficium concedens, in favorem alicujus. *Cap. privilegia, dist. 3. D. Thom. 1. 2. q. 96. art. 1. Sylvester in Summa. Lezana verbo privilegia n. 2. Bordonus resolutione 12. n. 3. Bonacina disp. 1. q. 3. punct. 1. num. 1.* dicit, quod privilegium est lex, qua conceditur aliquid speciale, non quia privilegium proprie est lex, sed quia, quamdiu durat, observandum est ad modum legis; communitas enim servare debet privilegium illi, cui conceditur, dum eo non voluerit. Dicitur, aliquid speciale concedens, quia in privilegio aliquis favor conceditur vel gratia, quæ jure communi omnibus non conceditur, alioquin frustratorium esset, & inutile,

k 3

utile, nisi aliquid speciale concederetur. *Cap. in his, de privilegiis.* ita ut ad alias personas & loca extendi non posset. *Layman. lib. 1. cap. 23. n. 1. de legibus tract. 4.*

Privilegium est multiplex: Aliud scriptum, quod non solum ore pronuntiatur à concedente, sed quod scriptura exprimitur: aliud non scriptum, quod conceditur absq; scriptura à Superiore immediatè, vel quod per consuetudinem acquiritur, quatenus Superior media consuetudine tale privilegium confert. *Bonacina sup. n. 3.* Aliud est reale, quod immediatè conceditur alicui rei, loco, dignitati, officio, Ecclesie, Religioni, monasterio, ut, v. g. privilegium sepeliendi mortuos tempore interdicti, dispensandi, absolvendi, &c. Aliud personale seu speciale, quod immediatè conceditur alicui personæ ratione sui. Differunt autem inter se reale & personale. *I.* Eo, quod reale conceditur quidem personis, non tamen ratione sui, neq; earum intuitu, sed habito respectu ad locum, dignitatem, officium, Ecclesiam, &c. Personale conceditur præcisè ratione personæ. *II.* Reale transit à persona ad personam sequendo rem, officium, &c. cum quibus conjunctum manet, & tam diu durat, quam diu durat res, locus, Ecclesia, &c. quibus concessum fuit. Personale verò personam ita sequitur, ut cum ipsa extinguitur. *III.* Reale immediatè respicit bonum commune, personale respicit bonum privatum personæ. *IV.* Reale, quando

& commune toti collegio aut religioni, illi sin-
 gularim nullus renuntiare potest. *Cap. si diligen-*
ter. de foro compet. Rodericus tom. 1. q. 59. art. 9.
 personali verò quilibet sui juris & dominus re-
 nunciare potest. *Cap. periculosum, 8. 7. q. 1. de*
erro. s. de privileg. cap. ad Apostolicam, 16. cap.
latvianus. 23. de regul. V. Reale dirigitur ad cor-
 pus commune, nulla facta expressa mentione
 personarum, quæ illo uti debent; personale ve-
 ro dirigitur ad personas in individuo expressas
 nomine proprio. Ita docent, *Bonacina sup. Bor-*
donus sup. n. 11. & seqq. Layman. citat. à num. 2.
Thomius verbo privilegium. Lezana verbo pri-
vil. num. 4. Præterea in dubio, an sit reale vel
 personale, judicandum est esse reale, si sit purè
 honorabile: personale verò si sit odiosum, præ-
 sumptum aut contra jus commune. Item aliud est
 honorabile, quod præjudicat juri alicui, sive com-
 muni, sive speciali, aut alicui tertio; aliud favo-
 rabile, quod ita favet privilegiato, ut nulli tertio
 præjudicet, neq; juri. Insuper aliud est gratio-
 sum, quod conceditur ex mera liberalitate sine
 ullo ordine ad meritum privilegiati: aliud est
 remuneratorium, quod datur intuitu alicujus
 meriti. *Bonacina sup. punct. 1. n. 8.* Deniq; aliud
 est insertum in corpore Juris Canonici, & aliud
 est extra corpus Juris: utrumq; coram Deo ean-
 dem vim habet: differunt tamen, quia insertum
 in corpore Juris est quasi lex publica, omnes ob-
 ligans ad sui conservationem; extra corpus Juris

contentum non obligat, nisi post authenticam exhibitionem & justificatam. Item differunt, quia inserta in corpore Juris non revocantur, nisi fiat specialis mentio de illis: Extra verò posita revocantur per quamcunq; generalem revocationem. *Portellus cit. n. 7.*

II. Ad valorem cujuscunque privilegij pro foro conscientiae sufficiunt viva vocis oracula concessa, quia in foro animae cuique creditur pro se, & contra se, *cap. significasti. 18. de homicid. ubi Gloss. reddit rationem, quia nemo praesumitur immemor propriae conscientiae ex cap. sanctimus. 25. 1. q. 7. & confirmatur cap. institutum. 7. 25. q. 2. ubi dicitur, servanda esse decreta privilegij, seu ordinatione disposita, seu scripta, seu sola Pontificis praesentia, hoc est, ore tenens concessa, ibi Gloss. & in Clement. dudum de sepulturis, vers. verbo ad finem, sic concessit Leo X. & Julius I. Bulla 22. in Bullar. Rodriguez Augustinianis indulget, ut quibuscunque privilegij coram tam in iudicio, quam extra, fides adhiberetur, modo essent signata manu, vel alicujus Notarij, vel Generalis Ordinis sigillo firmata, ac si essent plumbis signata. *Lezana cit. verbo privilegia n. 7. & Burdon. supra n. 52. pro foro tamen externo necessarium est, ut in scriptis sit redactum privilegium, quia in foro externo nulli creditur sine probatione, Glossa, verbo. qualiter. cap. tuanos, de spualibus. cap. accepimus. 4. de privileg. cap. cum persona. 7. eod. tit. in 6. Rodericus tom. 1. q. 11. et.**

Probantur autem sufficienter per libros im-
 pressos authorum probatorum, qui ea exceperunt
 ex originali. Nota autem, privilegia ore-
 nas concessa, olim ante 20. Decembris 1631.
 oblata fuisse ab Urbano VIII. ac proinde non
 valere amplius. *Bordonus supra n. 53.* Nota e-
 tiam, quod regulares in casibus occurrentibus
 non tenentur probare privilegia, quæ sunt Juri
 publica, quia hæc sunt publica & manifesta, &
 consequenter non egent probatione. *arg. cap. de
 manifesta 17. 2. q. 1. l. si verò §. 1. ff. qui satisfac. cog.
 Baldricus tom 1. q. 59. art. 6.* Alia verò extra
 præsumi possint ignota, & sint quid fa-
 cta egent probatione. *Portellus, verbo exemptio.*
 Quando de exemptione ab Episcopo & foro
 locali, à tributis, gabellis, &c. dicit rem hanc a-
 ctio esse notam, ut supervacaneum sit de hac re
 quodquam tractare. *Bordon. sup. n. 55.*

III. Interpretatio privilegiorum Sedis A-
 postolice, licet spectet ad eum, scilicet Papam,
 cui ea concessit. *cap. cum venissent, de judic. &
 inter alia, de sent. excom. & l. si imperialis
 Magister. l. leges sacratissima. Cod. de legibus. l. non
 interpretatur. ff. eod.* Hoc tamen intelligendum est
 de interpretatione judiciali, quæ de jure ad so-
 lum Papam spectat, & sic intelliguntur verba ap-
 plicata in constitutionibus summorum Pontifi-
 cum, quando dicitur, quod *nemini liceat ipsas ali-
 ter interpretari.* non verò de interpretatione, &
 declaratione doctrinali, & magistrali, quæ bene
 fieri

fieri potest à religionum Prælatiſ, & tali eorum interpretationi poſſunt ſtare ſubditi tuta conſcientia. *Rodericus tom. 1. qq. regular. q. 11. art. 1. Peyrinis tom. 1. privilegiorum. in conſtitutione 13. Julij II. §. 1. n. 1. Lezana verbo privilegia. n. 11.*

Interpretatio debet fieri proprie juxta verborum proprietatem, niſi ratio, vel neceſſitas cogat; ita enim colligitur ex *l. non aliter. ff. de legatis. 3.* & aliis juribus, & ex ratione, nempe quod homines regulariter loquuntur juxta proprietatem verborum, niſi certior ſit conjectura legiſlatorem loquutum non fuiſſe juxta verborum proprietatem, dicta *l. non aliter & in l. conpater. §. dulciſſimis. ff. de legib. 2. Layman. lib. 1. cap. 18. n. 6.* vel, niſi ſignificatio propria verborum abſurditatem contineat, aut lex ſecundum propriam verborum acceptionem deroget antiquioribus juribus, aut denique, niſi recepta legum conſuetudo eam aliter explicet, optima enim legum interpres eſt conſuetudo. *l. 27. ff. de legibus. Lezana verbo leges. n. 32.* Debet etiam interpretatio fieri generaliter, ita ut omnes comprehendat, privilegium quando loquitur generaliter, & ſecundum mentem, & intentionem concedentis; quia mens, ratio, & intentio concedentis eſt anima privilegij, & veluti ſpiritus à quo regulatur. Debet item ita interpretari, ut nullum ipſius privilegij verbum credatur otioſum aut inutile, ſed aliquid operari. *cap. in iii 30. in fine de privileg. & cap. ſi civitas, de ſent. excom.*

Insuper privilegia regularium late sunt interpretanda, quia Papa illa sic explicat. *cap. quia* 22. *de privileg.* & in favorem ipsorum regularium; nec ita rigorosè, ut servandi sint apertè, sed potius amplianda ex bono & æquo, applicanda ad modum legis, sive sint inserta in corpore, sive extra jus commune. *Bordone* ff. de leg. 2. *de leg. 2. §. 2.* *de leg. 2. §. 2.*

Regulares habent multa privilegia inserta in corpore juris, ut ex *Greg. IX. cap. nimis*, *de excessib. prelat.* & *cap. nimis*, 17. *cap. planura*, *de privil. §. in Ecclesiis*. in quibus capitibus continentur varia gravamina, à quibus ut abstergantur præcipit Episcopis, aliisque Prælatibus; & præcipit *cap. ut privileg. 24. eod. tit.* & *cap. qui* 11. & *cap. in iis. 30.* & *cap. licet. 18. de re* *item, cap. ex parte 10. de decimis non sol-* *item, cap. commissum. 4. cap. nuper. 34. de* *item, cap. statuto. 2. de decimis. num. 6.* Item *de sepulchris. cap. in nostra, 10.* & *Clement. du-* *de sepulchris.* Item pro privilegio prædi- *de confessionibus secularium audiendi. cap.* *de confessionibus. 5. de relig.* & sunt multa alia privilegia, quæ brevitate causa omitto, relata apud *de decimis sup. n. 43.* Hujusmodi autem privilegia in corpore juris inserta, ut jam diximus, tolluntur per clausulam, *non obstantibus privilegiis quibuscunque*, sed ad illorum derogationem requiritur clausula derogatoria juris communis,

munis, & hoc nemine contradicente. *Rodericus tom. 1. q. 59. art. 2. initio. Bartholus in l. 2. §. legatus. ff. de iudic.*

V. Cessant privilegia regularibus concessa si fuerint conditionata cessante conditione mens enim concedentis illa solum fuit dependenter ab illa conditione. *Portellus verbo cessatio privilegij.* Cessant item, si concessa sunt tempore aliquo, illo elapso. Cessant item totali, propter quam concessa sunt, cessante causa cum cessante. *de appellat.* ubi dicitur, quod cessat effectus. Cessant item, quando importatur gratiam faciendam morte concedentis, si non executata aut inchoata executio privilegij. Cessant item per renunciationem ipsorum, quibus enim potest suo privilegio renunciare. *Cap. terra. & cap. accedentibus de privileg. cap. ad apostolicam, de regularib. l. si quis in conscribendo. de pactis. Bonacina sup. q. 3. punct. 8. §. 4.* Hoc verò est verum in privilegiis, privatis personis concessis, nam privilegia Communitati concessa renunciari non possunt à particularibus Religiosis, quia privilegium totius Ordinis, non est proprium unius Religiosi, neq; unius Provinciae, proinde illi renunciare non possunt: Imò quod quid dicat *Portellus*, nec Capitulum generale potest renunciare privilegiis suae Religionis concessis, nisi essent illi inutilia aut indifferentia quia renunciatio est quaedam alienatio bonorum.

VII. Omnes regulares invicem communicant privilegia; quod alia ratione probari non potest, quam legendo summorum Pontificum Bullas, & mare magnum cujuscunque Religionis, in quibus omnes indulgentia, favores & privilegia uni Religioni concessa, aliis omnibus huiusmodi in eisdem verbis & terminis conceduntur, & expressè, quod omnes inter se communicent sine ulla prorsus differentia, apud *Lezanam in mare magno cujuscunque Religionis. n. 52. tom. 3.* Sunt tamen in aliquibus quedam privilegia, quæ non sunt communicabilia aliis, & illa per novas confirmationes, sub quibuscunque clausulis expressas remanent incommunicabilia, nisi exprimitur, quod nullibi reperitur expressum. *Bordani sub. n. 66. & seqq.* Pœnæ verò non communicantur, quia bonum, cum sit sui ipsius diffusivum, communicabile est, pœnæ autem habent rationem alicujus mali, ergo non communicantur; iudicia enim sunt restringenda; sicut docet *Radencus tom. 1. q. 55. art. 17. ad finem.* ideo pœnæ contenta in privilegio unius Ordinis, cui primo concessum fuit, non extenditur ad alios Religiosos alterius Ordinis privilegium communicantes.

Sub communicatione vero privilegiorum veniunt non solum concessa, sed & imposterum concedenda, ut ex ipsis bullis colligitur.

VIII. Non obstantibus superius dictis. §. secundo. num. 5. hujus capituli, regulares possunt remanere

de suis privilegiis, modò in illorum renuntia-
 re non præjudicent Sedi Apostolicæ, vel ali-
 tercio. *cap. fide terra 6. c. 1. de pactis. in 6. c. ac-*
centibus 15. de privil. c. quam periculosum. 6. q.
cap. ad Apostolicam. cap. statumus. Ratio est,
 sicut voluntariè ea acceptarunt, & non co-
 actè, ita & liberè eis possunt renuntiare: tum,
 in privilegiis censetur hæc clausula adjecta
 (si uti voluerit) hæc autem, ut supra dixi-
 mus, non spectat ad Religiosos privatos, quia
 illis potest renuntiare in præjudicium com-
 munitatis: Est ergo facienda à Capitulo gene-
 rali pro toto Ordine, vel Capitulo provinciali
 in Provincia, vel à Superiore locali cum suo
 conventu pro tali loco, per *cap. 1. de pactis, in 6.*
cap. Portellum. n. 52. qui hoc negat pro provin-
 cia. Debet autem acceptari ab eo, qui privile-
 gium concessit, res enim, per quas causas nasci-
 untur, per eandem dissolvitur, & ita docent omnes
 auctores de privilegiis in genere, quæ etiam
 in privilegiis regularium: & nota,
 quando regulares renunciaverunt alicui
 privilegio, non possunt ad idem privilegium ab-
 iterum redire. *Cap. quam periculosum. 8. 7. q. 1.*
 IX. Regulares præscriptione temporis, præ-
 scripto usu contrario, vel non usu privativo,
 in 40. annorum, de jure communi perdunt
 privilegia. *Cap. Volumus. 2. 16. q. 4. Gratian.*
cap. placuit. 15. 16. q. 3. §. hæc de præscriptioni-
bus in specie de privilegiis. Cap. accedentibus.

Jure

Jure verò privilegij non nisi spatio annorum sexaginta ex privilegio Eugenij IV. Imo non nisi spatio centum annorum, ut concessit Benedictinis Paulus III. Per illud ergo spatium centum annorum perdunt regulares sua privilegia, quia tempus illud involvit negligentiam & abusum privilegij; unde ratio dicitur mereri illa perdere, per non usum verò negativum nequaquam illa perdunt præscriptione, cum per hunc actum negativum non utentes excusabiles sunt à quacumque culpa, & defectu, præscriptio enim non currit contra non valentem agere, neque ignorantem jus suum. *l. absentia. ff. de regul. juris. l. 1. C. quæ admitti. Bordon. sup. n. 122. & 123.*

X. Duobus modis revocantur privilegia, expressè & tacitè; Expressè, cum per verba expressa & clara dicitur, revocamus, annullamus, & similia, & ista revocatio expressa potest esse vel specialis, vel generalis: specialis, quando aliquod privilegium speciale & nominatum revocatur; generalis, quando non specificatur aliquod privilegium speciale, sed in genere & in communibus revocat omnia privilegia & indulta per verba *non obstantibus quibuscumque privilegiis.* & illa non obstantia sufficit ad derogationem cujuscumque privilegij præteriti, nisi fuerit insertum in corpore juris: tunc enim, cum sit lex publica, majori & clariori indiget revocatione, quam illa generali, & proinde debet illi adjungi clausula (non obstante jure communi,) vel alia similis, vel fieri aliqua a

de illis mentio. Tacita revocatio illa est, si sit non verbis expressis à concedente, sed aliquem actum omnino contrarium privilegij, tunc enim per illum actum contrarium satis tollere privilegium alias per illum con-

Quando revocatur privilegium per legem generalem, ut habeat suum effectum, debet publicari, quia talis revocatio fundatur in lege, & hoc de substantia legis est, ut sit promulgata, hoc sufficit una publicatio in curia vel loco destinato: Ita tamen, ut pervenire possit ad notitiam privilegiatorum, aut publicam notitiam, quod contingit extra curiam saltem post quosdam menses. Revocatio verò facta ab homine privati alicujus privilegij non habet effectum, nequam specialiter intimetur privilegiato, ita ut ejus notitiam perveniat. *Sylvester in Summa verbo gratia, q. 2. Layman. lib. 1. tract. 4. cap. de legibus. n. 26. & 27. Bordonus sup. n. 126.*

XI. Cum verò omnia supradicta Prælatos regularium tangant potius, quàm inferiores, videndum, quinam sint, & vocentur Prælati, & quomodo possint. Ideò dico Prælatorum nomine privilegiis intelligi Generales, Provinciales, & dicuntur Supremi, Priores seu Guardiani, & omnesq; Conventuum Superiores, quovis nomine nuncupati, seu Vicarij, qui nullum alium in Conventu superiorem habent, & omnes

omnes isti supradicti verè dicuntur Prælati, & habent jurisdictionem quasi Episcopalem in subditos spirituales ei ordinariam, & dominativam, quia spiritualis jurisdictio saltem de jure Ecclesiastico, & à summis Pontificibus derivata, illis convenit, eo enim ipso, quod Religiosos ab Episcoporum jurisdictione ordinaria exemperunt, illam Prælati ipsorum concessisse censetur. *Suarez 4. tom. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 1.* Imò hæc jurisdictio ordinaria est, & non delegata, eo, quod competit ipsis virtute legis vel consuetudinis, non autem ex commissione legitimi temporali, & hoc est communiter receptum. *Clement. I. de rebus Eccles. non alienand. verbo proprij, & cap. Abbatis de privileg. in 6. & ratio est, quia, cum prædicti non subdantur Episcopis, sed immediatè Papæ, loco ipsorum succedunt quoad regimen suorum subditorum, ac proinde habent jurisdictionem quasi Episcopalem.*

XII. Possunt igitur Prælati regulares limitare, restringere, imò etiam tollere suis subditis sum cujuscunque privilegij, etiam à Sede Apostolica emanati, ita, ut nequeant talibus privilegiis uti; tum ex concessione summorum Pontificum *Leonis X. facta Augustinianis & Minoribus & Clementis IV. Cisterciensibus, & Gregor. XIII. Societati Jesu.* tum etiam ratione, quia non est credendum, ullo modo voluisse summos Pontifices Religiosæ Observantiæ maximopere zelatores, ut Religiosi inferiores suis privilegiis uti possint con-

lari, & in sub-
minati-
de jure
erivate,
ios ab
exeme-
cenle-
2, cap. 1.
on dele-
legis vil-
ione fla-
receptum
d. vni-
& ratio
piscopi,
uccedunt
proinde
m.
es limiti-
bditis
Apost-
rivilegi-
ntificum
m & Cle-
II. Sic
t crede-
fices Re-
tores, ut
i possunt
con-

tra suorum Superiorum voluntatem. *Miran-*
Manuali, tom. 2. quest. 43. art. 4. Lezana
1. tom. 1. de obligat. Pralat. & privilegiis ip-
rom. n. 56.

XIII. Possunt Prælati regularium benedi-
cere omnia Ecclesiastica ornamenta & paramen-
ta quibus Chrisma non intervenit, pro suorum
suarum usu tantummodo, ex privilegio *Leonis X.*
Calanbini in compend. verbo benedicere Ecclesia-
ca. § 14. Suarez 4. tom. de relig. tract 8. lib. 2.
cap. 39. a n. 10. Gavantus in thesauro tom. 1.
art. 4. tit 19. n. 22. & hoc possunt etiam Præ-
lati minores ut Priores; consecrare verò calices,
vas, aut patenas pro Missis celebrandis, nullate-
us possunt Prælati regulares, quia nec jure com-
muni, nec speciali privilegio hoc habent, *Leza-*
cap. n. 57. & 58.

XIV. Dispensare possunt in præceptis Ec-
clesiasticis, stando in jure communi, & secluso
omni privilegio, Prælati regulares cum suis sub-
ditis, sicut Episcopi cum suis, & ea omnia facere
possunt hæc, quæ possunt Episcopi, & ideò cum E-
piscopi possunt cum sibi subditis dispensare in
omnibus casibus, sibi aliàs non prohibitis, ex-
ceptis vel ex consuetudine, juxta *Clement. ne Ro-*
mani, de election. cum Gloss. ibi. & cap. unico de
elect. & qual. presciorum in 6. ita etiam rati-
onabili de causa possunt idem facere Prælati re-
gulares cum sibi inferioribus, eo, quod habeant,
ut diximus, auctoritatem quasi Episcopalem, &
privi-

privilegia huiusmodi facultatem Prælati regularibus concedentia valent solum ad maiorem declarationem & securitatem.

Possunt etiam Prælati Religionum applicare extraneis bona opera suorum subditorum, illisque tribuere litteras talis communicationis; hocque constat, non tantum ex privilegiis summorum Pontificum, sed jure communi quilibet Prælati, cujuscunque Congregationis existat, potest hoc facere. *D. Thom. in 4. dist. 20. q. 1. art. 1. & in addit. in 3. part. q. 26. art. 1. imo secundum multorum opinionem, saltem in aliquo casu possunt huiusmodi bona opera beneficioribus applicare, etiam subditis renuentibus. Sotus in 4. dist. 21. q. 1. art. 4.*

XV. Prælati, qui, in quantum possunt, non curant subditos vivere vita communi absque aliquo peculio, aut vitare proprios & superfluos usus, non sunt in bono statu conscientia, quia hoc requirit votum paupertatis, summiq; Pontifices, & concilia id præcipiunt. *Sylvester verbo religio. 6. q. 7. Sanchez lib. 7. in decalog. cap. 19. n. 27. Concil. Trid. sess. 25. de regularibus. cap. 1.*

Omnes quoq; Superiores, quicumq; illi sint, eodem pane, eodem vino, eodemq; obsonio, sive, ut aiunt, eadem pitantia in communi mensa, prima vel secunda, nisi infirmitatis causa impediti fuerint, vescantur, neq; singulare aliquid, quo privatim quisq; in cibum utatur, ullo modo afferri possit. Si quis in ea re peccaverit, nihil eadie

die alimenti percipiat, nisi panem & aquam.
 Notandum, casus infirmitatis vel debilitatis
 semper esse exceptos, quia jus naturale hoc præ-
 cipiunt ex consuetudine Urbani VIII. n. 26. in 4. tom.
 de iur. iur.

Item omnibus Superioribus mandatur, ne
 cellas, sive in claustris, sive alibi, à communi dor-
 mitorio separatas habeant, nudis parietibus, le-
 ctis, & mensa humilibus uniformiq; supellectili,
 sicut decet Religiosos, contenti sint: Possit ta-
 men Generalis alicui ex Superioribus Conven-
 tum, si necessitas id exigit, alteram etiam cel-
 lam concedere. *Lezana sup. n. 77.*

XVI. Habent Prælati Religionum potesta-
 tem administrandi bona temporalia Monaste-
 riorum, unusquisq; secundum sua Statuta; quia
 non habetur in *cap. nullam. 19. q. 2.* quia privati
 Religiosi propter votum paupertatis non pos-
 sunt uti tali facultate, nec tota communitas im-
 mediata; ergo hoc munus incumbit Prælato, ita
 tamen, quod non per seipsos, sed per aliquos ex
 fratribus talis bonorum administratio, & pecu-
 niarum dispensatio fiat, qui curam habeant col-
 legendi, & pecunias conservandi, & de necessa-
 rijs, ipso Priore mandante, providendi, cum
 omni charitate, & tanquam boni dispensatores,
 de qui singulis mensibus accepti, & expensi ratio-
 nem reddere teneantur Superiori Locali, & alijs
 ad hoc, per cuiusq; Religionis Statuta, deputatis
 & assignatis. *Lezana supra n. 13. & 74. & 75.*

XVII. Prælati debent facere sub peccato mortali, ut officium divinum, horis debitis, & statutis temporibus, ritè perfolvatur in omnibus Conventibus: nullusq; ipsorum, sub quocunq; pretexto privilegij, aut superioritatis, etiam generalatus, à servitio Chori censeatur immunis, nisi pro tempore, quo quis in proprii officij munere actu fuerit occupatus. Hæc sunt ipsamet verba Decreti *Urbani VIII. sup. citati.* Adjungitur tamen, quod cum Lectoribus & Prædicatoribus Prælati possunt dispensare, iis tantum diebus, quibus eos legere aut prædicare contigerit: idem possunt cum ægrotis, & studiorum causa legitimè impeditis, cum infirmariis etiam, & Confessariis actu laborantibus, quia ista omnia præponuntur aliis quibuscunque. Cæteris verò negligentibus, aut inobedientibus, præcipitur Superioribus ad præscriptum Regulae, & Constitutionum salutare pœnitentias injungere, alimenti etiam subtractione. *Suarez 4. tom. de relig. tract. 10. lib. 1. cap. 8.*

XVIII. Possunt Prælati regulares sibi Confessarium eligere, quem voluerint, sicut Episcopi & Cardinales. *Suarez tom. 4. in 3. part. disput. 27. sect. 2. n. 9. & colligitur ex cap. ultimo de penit. & remissionibus.* Imò possunt eligere Confessarium quemcunq; Sacerdotem aliàs idoneum, sive secularem, sive regularem alterius Religionis, nisi illis per proprias Constitutiones hoc prohibeatur: quando verò Prælati eligunt aliquem in

Confessariu
rebatu, n
tum sic eli
vo sua per
om. 1. prizi
XIX. Pr
cles, non p
obedient
mialis ve
bi Apolto
m. 1. &
obervant
m. 1. cas
17. art. q
Suez 4. to
om. 22.
XX. Po
tum procu
mudiali
Conciona
tam sint C
proximoru
sub mort
Thomas de
cap. 1. Qui
om Mon
guarum, H
sibi aliter o
Religionis
ibus ac ce

peccato
bitis, &
omnibus
uocung;
iam ge-
muis,
ficij mu-
ipfamet
Adjun-
Prædica-
s tantum
contigi-
udiorum
is etiam,
quia illa
e. Ca-
entibus,
Regula,
as injur-
z. 4. tom.

confessarium, non est necesse, quod sit aliàs ap-
probatus, nisi sit secularis aut alterius Ordinis;
ita sic eligendo approbare videntur saltem
sua persona. *Lezana sup. num. 81. Peyrinis*
tom. 1. privileg. in Constitut. Sixti IV. n. 28.

XIX. Prælati regulares, etiam si sint Gene-
rales, non possunt eximere aliquem Religiosum
ob obedientia sui Prælati immediati, v. g. Pro-
vincialis vel Prioris, quia hoc videtur à simili
Apostolicæ reservatum in *cap. frater noster.*
cap. 1. & ulterius est contra bonum regimen
obseruantiam Religionum. Sylvester verbo ca-
cap. 1. casu 5. Miranda in Manuali. tom. 2.
cap. 1. art. quamvis oppositum videatur tenere
Barc. 4. tom. de religione tract. 8. lib. 2. cap. 2.
tom. 11.

XX. Possunt, imò tenentur, Prælati regula-
res procurare, ut sui subditi reddantur idonei
per studia litterarum ad audiendas confessiones
et concionandum, quia Religiosi mendicantes,
cum sint Coadjutores Episcoporum, tenentur
proximorum saluti consulere, & hæc obligatio
est sub mortali. *Bannez 2. 2. q. 33. art. 3. dub. 3.*
Thomas de Jesu. super cap. non dicatis, part. 4.
cap. 1. Quin imò tenentur etiam in studiis suo-
rum Monasteriorum instituire studia trium lin-
guarum, Hebraicæ videlicet, Latinæ, & Græcæ,
si aliter ordinatum sit per Constitutiones, aut
Religionis Statuta: In majoribus verò Conven-
tibus ac celebrioribus, etiam Arabicæ, per Do-
ctores

ctores regulares ejusdem Ordinis, si fieri potest, sin autem per seculares, aut alterius Ordinis regulares, qui illas actu, & diligenter doceant ex Decreto Pauli V. in Bulla Apostolica servantis anno 1610. & ex decreto sacra Congregat. de propaganda fide 11. Aprilis 1625.

XXI. Pralati inferiores non possunt dispensare in legibus latis à suis Superioribus, nisi quando expressè, tacitè, aut interpretativè illis conceditur, ita declaratur in *cap. inferior dist. 21. cap. ne Romani de elect.* in pœnis tamen tactis à superioribus Prælatis, si eas sibi non reserverunt, possunt inferiores Prælati cum sibi subditis dispensare ex justa causa, nam, cum sint Ordinarij Religiosorum, possunt circa illos facere omnia, in quibus non sunt prohibiti, tamen urgente necessitate, & causa rationabili id facere non possunt. *Miranda in manuali tom. 2. q. 36. art. 11.* Superiores verò Prælati non solum possunt facere circa leges, & pœnas latis, & impositas à Prælatis inferioribus, quidquid facere possunt ipsi inferiores circa prædictas leges & pœnas impositas à Superioribus; sed etiam possunt ipsi Prælati superiores restringere, & coarctare jurisdictionem inferiorum, quia Prælati inferiores pendent in suo esse à Superioribus, & sunt illorum subditi: talis verò restrictio, ut licitè fiat, petit justam causam. *Suarez 4. tom. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 2. n. 22.* quia quilibet Prælatus

habet jus utendi sua jurisdictione, & si illa
mutatur sine causa illi fit injuria.

XXII. Possunt Prælati regulares se soli ob-
sequere, subditos etiam in conscientia, ratione
obediendi, per præcepta aut decreta, quæ
durant tempore sui officij, tamen jure
communi non possunt condere Leges, aut Sta-
tuta perpetua sine Capitulo, quia, ut docet *San-*
cti Thom. 1. 2. q. 90. art. 1. condere leges spe-
cialiter ad Communitatem, nam cum legis imposi-
tiones gravissima, utpotè perpetuò durans, re-
ferantur ad Communitatem, cui imponitur, consensum,
sine ipso nihil fiet, nisi sit aliquod privile-
gium, aut jus particulare alicujus Religionis.

XXIII. Possunt Prælatos regulares commuta-
re, facta ad unum usum in alium, tenent
tamen propter privilegia Ordini Minorum con-
cedita à Sixto IV. & Leone X. *Rodericus tom. 2.*
regular. q. 125. n. 9. sed quia hæc sunt vivæ
vires oracula revocata, his temporibus sunt nul-
li momenti, tamen, quidquid sit, requireretur
maximè legitima talis commutationis, v. g.
iudicaretur à prudentibus, in casu extremæ
necessitatis eam fuisse testatoris mentem, solus
Papa potest ultimam testatoris mentem seu
voluntatem alterare. *Lezana sup. n. 39.*

XXIV. Possunt Prælati Religionum, Gene-
rales scilicet, & Provinciales, transferre subdi-
tos de uno ad alium locum, Generales de pro-
vincia

vincia in provinciam, Provinciales de uno ad alium Conventum, sicut Priores locales suos subditos de una ad aliam cameram, quia ex jurisdictione, quam habent quasi Episcopum in subditos, tum ex voto obedientiae hoc possunt, id tamen non possunt facere sine causa, quia hoc videtur esse contra charitatem, & bonum regimen Religionis, & si Generalis absque rationabili causa subditum transfert de sua provincia naturali in aliam, habet justam causam appellandi ad Sanctissimum, vel Protectorem, ita *Rodericus tom. qq. regular. q. 23. art. 3.* interim tamen debet obedire.

XXV. Prælati Religionum fuit alias licentiam concedere licentiam Religiosis legendi libros prohibitos, propter concessionem Sixti VI. Pij. V. & Greg. XIII. tamen hujusmodi facultates, quatenus attinet ad hæreticorum libros hæresin continentes, vel de Religione tractantes, revocantur per bullam Cœnæ Domini singulis annis legi solitam: siquidem in illa revocantur omnia privilegia, etiam Mendicantibus quomodolibet concessa; quoad alios verò etiam revocata sunt hujusmodi facultates à Gregor. XV. in bulla, *Apostulatus anno 1623. que habetur in 4. tom. Bullar. inter bullas hujus Pontificis. n. 40.* revocans prædictas licentias, concessas quibuscumque personis, legendi aut habendi libros prohibitos quomodolibet, quod & Urbanus VIII. similiter revocavit respectu quarumcumque personarum,

... tam seclarium, quam regularium, his
 ... cuiuscunq; gradus, status, conditionis, qua-
 ... praecminentia, etiam speciali nota & mentio-
 ... tamen Peyrinis tom. 2. privileg. in con-
 ... a num. 9. dicit de praedictis
 ... Gregorij, & Urbani solam re-
 ... licentias particulares legendi huiusmodi
 ... non verò privilegia regularibus concessa;
 ... quia in praefatis constitutionibus revocan-
 ... concessae etiam per litteras Apo-
 ... & aliter quomodocunque, quo privile-
 ... videntur etiam comprehendi; ideo securior
 ... prima opinio, & in praxi consulenda, licet
 ... opposita sit fortasse probabilior specula-
 ... tive, *Lezana sup. citatus*
num. 96.

CA-

ad Ordines mittere, non monito Provinciali, aut Priore.

III. An Priorum, Provincialis, & Generalis, sit eadem jurisdictio & potestas.

II. An possit constituere Commissarios pro libito in provinciis, non obstante residentia Provincialis bene & recte gubernantis.

An Priores, Provinciales, & Generales sint Prælati immediati.

An Provincialis sit caput provincie.

VI. An inferior Prælatus possit dispensare in lege Superiori & e contra.

Generalis Prælatus, cujusvis Ordinis, ita appellatur à subditorum generalitate & causarum ejus Ordinis, quia ejus officium consistit, ut super omnes professos suæ Religionis, etiam Novitios, Tertiarios & familiares conventus secularis, potestatem habeat punire, castigandi & corrigendi in omni genere causarum, temporaliter & spiritualiter, modò quæ causa non sint illi à Sede Apostolica prohibita;

hibita; dicitur ergo Generalis, quia omnibus
præest, *Rodericus tom. 1. q. 12. art. 5.*

Potestatem suam habet immediatè à Papa jure humano, & mediatè à Deo jure divino, quia omnis potestas est à Deo. Ratio primæ partis est, quia ad Papam spectat, approbare Religionem. *Cap. ne nimia de religiosis domibus. cap. religionum eod. tit. in 6. extravag. sanctæ Romanæ.* Ergo ab eodem Superiores recipiunt potestatem jurisdictionis, sicut Episcopi & ceteri Prælati: enim hanc haberent immediatè à Deo, illa non posset efficaciter impediri à Papa, qui tamen est summus Superior omnium Regularium, & aliorum Generalis, Provincialis, & Prior: Ergo illis immediatè hanc potestatem communicat. *Rodericus tom. 1. q. 22. art. 6. Sotus lib. 8. de justit. q. 5. art. 1. Bordon. resolut. 2. n. 3.*

II. Generalis cujuscunq; Ordinis existat, non habet plenitudinem potestatis, quia ille tantum dicitur habere hanc potestatem, qui in suis causis non tenetur alicui reddere rationem, cur ita faciat. *Baldus l. 2. C. de serv. & aq. & l. imperator. C. quæ sent. rescind. non possunt.* Idem autem est plenitudo potestatis & absoluta potestas: sed Generalis tenetur rationem reddere non solum Papæ, sed & Capitulo generali cui subijcitur. *Bord. resolut. 78. n. 43.* tum, quia habens plenitudinem potestatis, potest derogare legibus etiam sine causâ, nec illis subditur, at Generalis nihil horum potest, & legibus Ordinis subditur secundum

omnes: ergo non habet plenitudinem potestatis. *Bordon. resol. 80. num. 7.*

Habet tamen plenum jus super Religiosos sui ordinis, quia ille dicitur habere plenum jus super eum, qui illum regere & corrigere potest spiritualiter & temporaliter: sed Generalis, tam in spiritualibus, quam temporalibus, regit, & gubernat totam Religionem; ergo habet plenum jus. Hæc non repugnant præcedenti decisioni, quod est enim regere subditos spiritualiter & temporaliter, & aliud pro suo arbitratu illos gubernare sine dependentia ad majorem superiorem, cui reddenda sit ratio de facta administratione. *Gloss. Verb. pleno jure cap. cum inter 13. de rebus jud. & Verbo eodem cap. 2. de privileg.*

Habet etiam merum & mixtum imperium, quod merum imperium denotat gladium seu jurisdictionem criminalem ad corrigendum, & puniendum subditos; mixtum vero importat jurisdictionem civilem ad ea, in quibus proceditur in iudicando, distribuendo communia, & dandis iudicijs quod suum est: *l. Imperium ff. de iur. omnium judic.* Sed clarius: Imperij merum cognoscere de criminibus, mixti vero de Civibus, sed non solum Generalis & Provincialis, & in multis Prior cognoscit facta suorum subditorum, tam criminaliter, quam civiliter: & habet merum & mixtum imperium.

III. Nul-

III. Nullus superior regularis, etiam Generalis, in quacumq; causa, potest procedere contra subditos cum illa clausula (*appellatione*) si sit sermo de jure communi: quia hoc est speciale jus Principis, ut tradit *Roderic. tom. 1. q. 2. art. 13. & habet Gloss. verbo provocationis cap. super. 27. de off. deleg. per l. 1. ff. a quibus appellari non licet*. Ea enim clausula solus Princeps utitur jure vero Privilegij Generales procedunt cum illa clausula, appellatione remota, & hoc videtur satis conforme rationi, quia Generales, in causis subditorum, procedunt magis paterni amore, quam Judiciaria severitate, castigacionem non intendentes, sed vita potius emendationem: dicta tamen clausula non impedit appellationem legitimam, supponens certum gravamen in appellante, quia appellatio est species defensionis *cap. cum speciali. 61. §. porro de appellat. ibi, ad presidium innocentie*. Defensio autem est unicuiq; concessa de jure natura, & vix licet repellere: hæc autem clausula intelligi debet de appellatione illegitima, & frivola, & vana in causa, in qua nullum est gravamen. Generalis autem in delegatione suæ facultatis non potest causam, committens hanc clausulam, ponere, quia, ut supra diximus, est solius Principis, neque id licitum est Legatis à latere. *Bordani resol. 80. n. 14, 15. & 16.*

IV. Prælati major sine causa legitima non potest ad se avocare causam coeptam, & pendentem

am Gene-
dere con-
latione) si
est specia-
m. 1. q. 8.
nis cap. si-
us appellat-
ceps utitur
dunt cum
hoc vide-
merales, in
is patenti-
castigatio-
is emende-
mpedit ap-
ertum gra-
o est specis
orro de ap-
efensio
ura, & vim
ala intelligi
frivola, &
amen. Ge-
ultatis non
fulam, po-
s Principis
Bordone
tima non
m, & pen-
dentem

ntem coram inferiore iudice, aliter peccat
mortaliter, facit enim contra justitiam, & avo-
catio est invalida & nullius momenti: Avocatio
vero intimanda est Judici cum expressione cau-
sae, propter quam fit avocatio: aliter Judex in-
ferior bene procedit in causa, & validè profe-
quitur jus suum.

Quod non possit avocare, probatur, quia, si
iudex ille inferior sit Prior, causa erga sub-
ditum est illi prima, cum sit primus, & immedia-
tus iudex ordinarius suorum subditorum. *Cap.
1. q. 2. cap. quanto. cap. cum ab Ecclesia-
no de Offic. Ordin.* & hoc de jure communi;
ergo sine causa hanc illi Jurisdictionem auferre
non potest, quia nullus ordo confundendus est;
intimidatur verò, si unicuique propria non ser-
vetur jurisdictio *cap. pervenit. 36. q. 1.* tum, quia
iudex major in hoc non dicitur superior mi-
noris; nam, si se minor bene gerit, in hoc non
interditur majori, nisi in aliquo defecerit, tum,
quia Superior Inferioris factum auferre non po-
test, neque poenam tollere, aut mutare *ex Trident.
4. cap. 1.* ergo multò minùs avocare causam:
quod enim subordinationis id postulat, ut unus-
quisque cognoscat propria jura, & in illis nullus
intervertatur. Quod peccet mortaliter, probatur,
quia sibi usurpat jurisdictionem alienam, in
quo casu, cum non subsit causa, nullum jus habet
inter causam pendentem; qui autem usurpat al-
terius *II.*

m
terius

terius jurisdictionem, peccat mortaliter: ex *D. Thom. 2. 2. q. 60. art. 6.*

Quod sit contra justitiam, est certum, quia laeditur jus tertij, ut accidit in hoc casu, professus enim, quoad electionem de se factam in religione, & quoad jurisdictionem in subditos, non caret propriè velle & nolle, neq; mundo mortuum est, non obstante voto obedientiæ, sed vivit, etiam per obedientiam renuntiavit actibus voluntatis à Superiore dependentibus; tamen respectu aliorum, quæ ab ejus jurisdictione & superioritate non dependent, suam retinet liberam voluntatem, ut in actibus jurisdictionis sub jure ordinario competentibus.

De nullitate avocationis probatur, quia censetur facta ab eo, qui non habet potestatem ita faciendi, neque ad id ejus potestas se extendit efficaciter, cum sit usurpativa: atqui factum sine potestate & usurpativa valet nihil, quia valor actus non solum pendet à voluntate, sed etiam à potestate agentis ex *cap. cum super. 33. de Offic. de legat.*

Quod intimanda sit Judici, probatur, quia avocatio est aliqualis species appellationis, cum fiat favore subditi, qui interpretativè censetur appellare, sed appellatio fit coram giudice inferiori ad superiorem, consequenter sciente, & ipso monito *cap. ut debitus 59. de appellat. & cap. cum speciali 61. de recusat. Judicis ordinarij.* Unde avocatio sine monitione facta est nulla, quia

Prælati, avocans jus, acquirit super causam me-
diante admonitione, & quasi appellatione, sine
quibus Superior, ad quem jus, non acquirit super
causam alterius.

Ex quo infertur, quod iudex non admonitus,
potest benè prosequi tuum iudicium; quia ad-
huc retinet suam potestatem, & jurisdictionem
super causa cæpta; revocatione enim jurisdic-
tionis non est sublata, nisi iudici innotescat *l. si
quis ff. de off. Præsidis.*

V. Generalis, qui non habet expressam, pro-
hibitionem, potest novam Provinciam consti-
tuere, vel grandem in duas dividere, vel addere,
vel detrahare Conventus, & unire alteri Provin-
cia. Generalis enim est absolute Prælati, non
solum Religiosorum, sed etiam bonorum, &
omnium Conventuum sui Ordinis. Verum qui-
dem est, quod id præstare non potest sine consen-
su, & assensu illorum conventuum, & Provin-
ciarum, quibus aliquale præjudicium affertur:
quia, quod omnes tangit, ab omnibus approbari
debet, & nihil est faciendum in præjudicium al-
terius sine ejus consensu, ita *Bordonus resol. 88.
c. 1. f. 1.* dicens, novam non posse erigi Provin-
ciam, imo neq; veterem legitime posse dici Pro-
vinciam, nisi ad minus habeat sub se decem Con-
ventus, in quorum singulis habitent ad minus sex
professi: & rationem affert, quia si tres personæ
requiruntur ad Collegium aut Conventum faci-
endum, ergo multò plures conventus requirun-

tur ad constituendam Provinciam: & confirmatur, quia hæc pluralitas locorum, & Professorum necessaria est in Ordine ad electiones Superiorum, Officialium, & subditorum, neq; enim ratio dicitur omnes futuros esse Superiores, & Officiales, sed neq; omnes esse subditos, sed partim Officiales, partim subditos.

VI. Generalis non potest simpliciter prohibere celebrationem Capituli contra Constitutionem præscriptam, neq; illud differre, nulla legitima subsistente causa, & si de facto prohibear, aut differat sine causa, Provincialis cum suis vocalibus potest procedere ad illius celebrationem, & in eo acta valida erunt. Ratio prima partis est, quia ipse non est supra constitutiones, sed illis inferior, & subjectus: consequenter Capitula prohibere non potest, neque prorogare tempus in constitutionibus præscriptum, & determinatum, quia Capitulum generale illas condidit, non Generalis, qui est inferior Capitulo generali. Iusta vero subsistente causa id potest, quia licet sit subjectus constitutionibus Capituli generalis, in casibus tamen urgentibus, & propter bonum commune Religionis hoc poterit. Ratio II. partis, quando irrationabiliter prohibet, est, quia tum Provincialis utitur jure suo, tum, quia prohibitio irrationabilis & nulla, nullum potest parere effectum, nec suspendere Capitulum; tum, quia nemo prohibere potest quod sibi non noceat, & aliis prodest *l. 2. §. idem ament.*

de aqua pluvia arcend. Multum autem pro-
 celebrationes Capitulorum, ergo in eis pro-
 dere potest Provincialis, non obstante illicita
 superioris prohibitione, quæ cum nulla repu-
 da sit, rectè infertur, omnia gesta in tali Capi-
 ulo esse valida, eo, quod censeantur facta cum
 omibus requisitis. *Bordon. resolut. 58. n. 7.*

VII. An convenienter Generalis transferat
 Regem Religiosum, ab una ad aliam Provin-
 ciam de uno ad alium conventum, in scio Priore,
 et ad Episcopos, sive pro Confessionibus audi-
 endis, sive pro Ordinibus suscipiendis? Respon-
 deo, hac in parte consulenda esse Religionis sta-
 tum, & dico, quod posito prius, quod diximus
 in 4. cap. præcedenti de potestate, quod quid-
 am facit major, non admonito minore, incon-
 venienter dicitur factum, sed non nullum, tenet
 enim, etiam si sit illicitum, quia tunc tollitur
 subordinatio illorum inter se, & consequenter
 subordino; subordinatio enim est quædam ordinis
 species, quæ si destruitur, statim oritur confusio,
 & vulgatis Juribus; tum, quia minor habet jus
 naturale super omnes suos subditos, ergo illo in-
 tu non potest auferri à majore, tum, quia sub-
 ditus utriusque communis est, ergo ad remotionem
 utriusque; requiritur ex decentia consensus:
 unde colligitur, non esse licitum majori remo-
 vere subditum ab obedientia minoris, transfe-
 re illum ad alium conventum, aut prov in-
 am, non admonito utroque Superiore, neque di-
 mittere

mittere ad Confessiones, ordines, predicaciones, aut studia &c. sine participatione superioris subordinati, sive sit Provincialis, sive Prior, qui melius aliis cognoscit idoneitatem, & mores dimissi, cum ipse sit semper cum illo praesens, & cognitionem habeat experimentalem, & aliter se gerens, sive Generalis, sive Provincialis aliquam Priori desert injuriam, & debitum pervertit ordinem, si unicuique propria non servatur jurisdictio, *cap. pervenit 36. 11. q. 2. Bordon. salut. 66. n. 5.*

Provincialis autem non potest mutare Religiosum aliquem de uno conventu transferendo ad alium, si talis Religiosus fuit constitutus de familia in hoc conventu à Generali cum prohibitione illum tollendi, quod si simpliciter fuit collocatus de familia, absque prohibitione poterit removeri à Provinciali, juxta exigentiam Provinciae aut Conventuum. *Bord. supr. num. 27, & 28.*

VIII. Tanta potestas aut jurisdictio non est in Priore, quanta in Provinciali, neque tanta in Provinciali, quanta est in Generali, sed alius alio majorem habet, propter subordinationem, quae non esset inter pares, qui non possunt subordinari ad invicem, neque unum alteri, par enim non agit in parem, neque par in parem habet imperium *cap. innotuit 20. de elect. l. nam & magistratus ff. de arbitr.* Est ergo inter dispares, ut unus alteri referri, & subesse possit in ratione potestatis

potestatis, & obedientiæ: Generalis autem
 omnem habet potestatem non solum extensivè,
 sed & intensivè in iis, quæ expressè non prohi-
 bentur à Papa: Provincialis vero minorem ha-
 bet, tantam tamen, quæ sufficit, & potens est Pro-
 vinciam regere, nisi in aliquibus expresse prohi-
 beatur, vel à Generali, vel à Capitulo aut statu-
 tis. Prior minorem omnibus habet, tantam ta-
 men, quanta sibi necessaria est pro regimine sui
 Monasterij in iis, quæ præcipue illi non prohi-
 bentur, & hoc totum propter supradictam sub-
 ordinationem: *Bordon. sup. n. 6.* Potest tamen
 Provincialis facere quodcumq; potest Prior, &
 Generalis, quidquid efficere potest Provincialis
 ordinario; nam jure delegato multa posset
 facere Prior aut Provincialis, quæ non posset
 facere Generalis. *Bordon. sup. n. 13.* Superior
 tamen localis de jure communi habet liberam
 administrationem rerum sui Monasterij, & in
 subditos plenariam potestatem *cap. nullam 18.*
1. 2. Bordon. resolut. 82. n. 9. & 11. unde dicitur,
 habere potestatem quasi Episcopalem, si aliàs
 non limitatur à Prælati majoribus, *Peyrinis de o-*
bediatio. q. 1. cap. 21. §. 2. concl. 1. & de Prælato.
q. 1. cap. 4. n. 3. Provincialis vero eam omnem
 potestatem erga suos subditos, tam jurisdictionis
 ordinariæ, quam delegatæ, & juris communis,
 habet, quam Episcopus erga suos, quia non mi-
 norem curam gerere debet Prælati regularis
 erga suos, quam Episcopus respectu suorum.

Prælatuæ enim regulares majores, & Episcopales æquiparantur; & de utriusque idem iudicium faciendum. *Bordon. resol. 88. num. 3. Gloss. verbo regularis cap. ne pro defectu 41. de elect. per cap. si quis deinceps 16. q. ult. Lexana tom. 2. cap. 13. n. 26. & idem dicendum de Generali potiori ratione.*

IX. Generalis pro suo lubito, & sine causa Commissarios non potest constituere in Provinciis, aut conventibus, non obstante residentia Provincialis in Provincia, & Prioris in conventu, si bene & rectè gubernant, frustratorij enim sunt & vani, cum qualibet Provincia sufficienter, & benè regi possit per suos Provinciales, sicut Conventus reguntur per suos Priores, & frustra factum dicitur, quod jure fieri non potest: tum, quia delegare est committere *cap. cum te 18. de Offic. deleg. ibi: si super causa, qua tibi ex nostris delegatione committitur*, sed delegatio non fit nisi legitima subsistente causa: *cap. inter cetera de Offic. Ordin. cap. si pro debilitate de off. deleg.* Sed hic nulla est legitima causa; quia Priores in Conventibus omnibus possunt occurrere negotiis, & Provinciales in sua Provincia unusquisque æquè bene & commodè gubernare potest, & providere in casibus accidentalibus; ergo frustratorij sunt Commissarij.

Sunt tamen quidam casus in quibus utilis, & necessaria est institutio Commissariorum, v. g. quando occurrit casus appellationis subditi a Priore

aut Provinciali ad Generalem; vel à Prio-
 re Provincialem, vel quando orta est aliqua
 difficultas inter Provinciale & Priorem; tunc
 Commissarius est necessarius ad litem ci-
 vilis terminandam; Unde sic limitate possunt
 iurisdictioni, sed non ad omnia negotia, & residen-
 tiam, quia aliter læderetur maximè ordinaria
 iurisdictionum provincialium; & videtur inepta, &
 continens provisio Commissarij super unum
 locum, quando Prior se bene gerit, & id
 modo possunt præstare, nec Provincialis,
 Generalis; quia hoc esset auferre potestatem
 iurisdictionem à Priore sine causa. Præterea horum
 Commissariorum institutio pervertit debitam
 ordinationem servandam inter majores &
 minores superiores, quæ dicitur, superiorem ma-
 iorem sine causa non posse, nec debere limitare
 iurisdictionem ordinariam minoris: Atqui cau-
 sa legitima non videtur assignabilis in constitu-
 tione huiusmodi Commissarios permanentes.
de iur. iudic. sol. 66. num. 32. Unde rectè inferitur
 quod facere superiores majores, qui sine causa
 iurisdictionibus patribus licet gravibus dant Commis-
 sarios permanentes super Provincias aut Mona-
 chias, quando Provinciales aut Priores bene se
 gerunt; illis enim non levi faciunt injuriam
 faciunt illos aliis, quibus de jure non debent
 subiecti, & restringentes auctoritatem illis
 concessam, & sine dubio pervertitur ordo
 iurisdictionis, & gubernationis, si unicuiq; non
 m 5 ser-

servatur quod sibi proprium est: *cap. pervenit 36. 11. q. 1.* Consulantur tamen pro hac doctrina cujuslibet Religionis statuta.

X. Prior in suo conventu est Ordinarius, & ad eum spectat 1. correctio ex *cap. corripiantur 14. q. 3. cap. ea que de statu Monach. cap. quanto ad off. Ordin.* quia potestas Monasterij est in Priore & Abbate *cap. nullam 18. q. 2.* & ideo est iudex & Prælatus immediatus suorum subditorum: Provincialis dicitur immediatus Provincie Generalis vero immediatus totius Religionis in fratribus. Itaq; immediatio respectu Superiorum Majorum est fratrum magis in genere, & in communi, quam in specie & in individuo, quæ est Superioris localis. *Bordon. sup. num. 37. & 39. & resol. 88. n. 4, & 5.*

XI. Provincialis verè dicitur caput totius Provincie, & in illa tota residere ac si habitatio-
ne materiali ubiq; esset quoad suam potestatem, quia cum omnibus Superioribus localibus concurrere potest ad negotia, non solum totius Provincie in genere, sed etiam in specie singulorum conventuum, & ubiq; domicilium actuale, ubi sibi placuerit, constituere, & mutare *Bordon. resol. 88. num. 14.* apud nos vero extra tempus sue visitationis informato conventu (ubi stricte viget regularis observantia) commorari cœnetur, ut ibi se bonorum præbeat exemplum juxta paragraphum 7. *cap. 14. 3. part. const.*

XII. Præ-

III. Prælatus inferior non potest dispensare in lege Superioris, regulariter loquendo (ut jam videmus in cap. præcedenti n. 21. loquendo de potestate Prælatorum) cap. cum inferior 16. manet, neq; inferior potestatem habet in Superiori. Dixi, regulariter: Nam in certis casibus inferior potest dispensare in lege superioris, scilicet I. quando ad hoc habet licentiam aut privilegium, II. In re parvi momenti, III. In his, quæ sæpe occurrunt, ut in jejuniis, festis &c. quando supervenit aliqua magna, &urgens necessitas, & superior adiri non potest, V. in casibus, quæ legibus non reservatis.

Superior vero factum seu poenam aut privationem inductam, sive in judicio, sive extrajudicialiter, ab inferiori, dispensare aut tollere non potest, ut verbis expressis Concil. Trident. sess. 14. n. 1. Hoc autem intelligitur, quamdiu superior privans est in officio; nam finito officio, superior major potest gratiam facere, quia cum sit in alio officio, nullam illi injuriam facere dicitur, neq; dicitur illius auctoritatem contemnere, cum jam expiraverit.

Bordon. resolut. 66.

n. 7, & 8.

CA=

CAPUT XXXVII.

De Capitulis Regularium.

SUMMARIUM.

- I. *Quid sit Capitulum, & quotuplex.*
- II. *In quo consistat auctoritas Capituli.*
- III. *Quanam sit potestas Capituli, & in quo tractare debeat.*
- IV. *An Capitulum habeat plenam & omnimodam potestatem.*
- V. *An possit nova statuta condere, & etiora prioribus.*
- VI. *Quando & in quo loco debeant celebrari.*
- VII. *Quas condiciones habere debent generaliales Capituli.*
- VIII. *De Capitulis Provincialibus, intermediis, & conventualibus.*
- IX. *Quid possint Capitula Provincialia.*
- X. *An Provinciales de jure teneantur petere licentiam pro celebratione Capituli à constitutionibus praescripti.*
- XI. *An*

An quodlibet Capitulum possit exercere
actus jurisdictionis, quos Prælati
exercere possunt.

Capitulum aliquando sumitur pro loco ubi res tractantur; aliquando etiam pro loco lectionis faciendæ, aut culpæ dicendæ: hinc verò sumitur pro diæta seu Congregatione regularium: Undè definitur, Adunatio plurium Capitulorum pro re aliqua, seu negotio ad Regule statum pertinente. Dividitur in Generale, Provinciale, & Conventuale. Generale, in negotiis totius Ordinis; Provinciale pro negotiis Provinciæ, & Conventuale pro negotiis Conventuum. Quibus accedunt Congregationes particulares, quæ aliquando sunt Generale pro negotiis totius Religionis; & Provinciale pro negotiis Provinciæ, quæ communiter nos Capitula intermedia vocantur. Qui ad dicta Capitula debeant convocari, & suas constitutiones aut regulam in-
II. Cujuscumq; Capituli auctoritas consistit majori & saniori parte, ita quod facere dicatur totum Capitulum, quod major & sanior pars
cap. cum in cunctis, de his quæ sunt &c.
refer in Sum. verbo capitulum. Major verò
&

& sanior pars ea dicitur, quæ majori rationi & pietati innititur. *Rodericus tom. 3. qq. regular. observat. q. 13. art. 9.* Communiter vero major pars dicitur sanior pars: si tamen major pars delinquit. *VIII. & ideo privetur potestate ipsi competente, ut in lib. 2. cap. bona memoria 1. & cap. cum nobis de electis tunc tota potestas Capituli residet in minor parte, quæ non delinquit cap. 1. de his que sunt majori parte.*

III. Potestas verò Capituli in multis consistit. *I.* potest Capitulum Generale regulam collapsam, & relaxatam ad pristinam restituere, obligando subditos ad observantiam sic restitutæ; quia hæc restitutio non est contra regulam, imò maximè concernit ipsam. *vester verbo religio 6. q. 6. Peyrinis tom. 1. de dicitur q. 1. de obed. §. 3.* Non potest tamen Capitulum generale ultra regulæ dispositionem procedere. *II.* Potest Generalem eligere, componere, & punire, illius auctoritatem minuire, & restringere vel augere, & tempore, quo condere leges seu constitutiones totam Religionem obligantes. *III.* Potest restringere, imitare, imo & omnino tollere in usu quorumcunq; privilegiorum Apostolicorum. Si enim hoc possunt Prælati majores, dixerimus, multò melius hoc poterit Capitulum generale, quod est supra omnes Prælatos illorum restrictio, moderatio & ablatio conducit ad reformationem. *IV.* Potest etiam

rationi de curare aliquos casus graves pro Religionis
 q. regulari, observatione, aut conscientie puritate, maturam
 pars dicitur, si in illa, non obstante Decreto Cle-
 delinquunt. VIII. 1593. Suarez 4. tom. de Religione
 cente, ut in illi, 8. lib. 2. cap. 18. n. 15. & hoc idem Ponti-
 is de illis permittit in eodem Decreto; non quidem
 in minoribus, sed novam potestatem Capitulis, sed non au-
 que firmam, sed eam, quam habebant jure communi jux-
 ta privilegia. Potest denique Capitulum Ge-
 neralis facere respective, quod potest tota reli-
 gionem. Quod si major pars Capituli in legibus
 statutum, et si Pater Genera-
 lissimus dissentiat, praevalent sententia
 Capituli, & lex tenet, quia potestas adaequata
 est Capitulo seu majori parte; Generalis vero
 non est, nisi unus ex habentibus suffragium &
 Capitulo, & legi latae parere debet.
 Suarez 4. tom. de Religione tract. 8. lib. 2. cap. 8.
 n. 19.

Tractari vero in illo debet praecipue de reli-
 gionis reformatione, de defectuum correctione,
 de legitima Superiorum electione, deinde de
 rebus ad totam Religionem pertinentibus.
 De Capitulis
 IV. Capitulum Generale habet omnimodam
 plenam auctoritatem, tum ex jure communi;
 tum ex privilegio, quod totam Religionem representat; tum ex
 privilegio summorum Pontificum religioni con-
 ferentibus. Attendatur tamen praecipue, ne quid
 contra jus
 aut statuatur in Capitulo, quod sit contra jus
 com-

commune, vel Sacros Canones, cum enim omnia Capitula sint inferiora Papæ, non possunt aliquid statuere contra jus commune aut Canonicum quod est à Papa pro omnibus conditum, & ad quem solum pertinet juri communi derogare *cap. quod super his titul. de majorit. & obed. poterunt tamen constitutiones juris communi declarare & innovare, & ubi pœna deficit apponere vel augere, quia hoc est potius jus commune adjuvare, quod licitum est ex cap. 1. de nov. oper. nuntiat. Peyrinis tom. 1. privileg. in consuet. Pyrrhi §. 4.*

V. Non potest tamen nova statuta prioribus arctiora, quæ sint simpliciter supra regulam Ordinis, imponere seu statuere; quia votum obedientiæ obligat tantum subditos ad ea, quæ concernunt regulam, ergo quæ sunt supra, non possunt à prælatis præcipi. *Sylvester verbo religio l. q. 6. Peyrinus tom. 1. de subdito q. 1. de obed. §. 1.*

VI. Quando vero debeant Capitula Generalia celebrari, & in quo loco unusquisq; Ordinis sui usum & constitutiones inspiciat, apud nos de triennio in triennium celebratur Capitulum Generale alternatim in qualibet ex tribus provinciis, & in loco à Diffinitorio Generali deputando, die & mense à constitutionibus præscripto: Nota tamen, quod dicit *Rodericus tom. 3. 99. regul. q. 47. art. 2. & 3.* Capitula Generalia vix debere celebrari, in quibus parum, aut nihil de Ordinis reformatione agitur, sed aliis negotiis, &

pretensionibus officiorum & dignitatum
impensus impenditur; affirmans ulterius Genera-
& Provinciales in hoc negligenter & ad mo-
reformationem & correctionem non inten-
dentes, non liberari à peccato mortali.

VII. Gremiales seu Patres capitulares Capi-
tuli debent habere sequentes conditiones; scili-
cet, quod sint in sacris constituti, liberi à censu-
& impedimento canonico, privatione vocis
& inhabilitate ad munus eligendi, non excom-
municati majori excommunicatione, suspensi ab
officio, interdicti, aut irregulares, & habere æta-
tem in constitutionibus cujusq; Ordinis præscri-
ptam ut eligi possint.

VIII. De Capitulis Provincialibus, Inter-
mediis & Conventualibus, ista habent eandem
auctoritatem vel minorem auctoritatem, quam Capi-
tulum Generale, juxta diversorum Ordinum di-
versas statuta & constitutiones, Capitulum vero
conventuale, quod ab immediato Prælato Mo-
nasterij habetur cum fratribus, illius auctorita-
& potestatem habet, quam ipsi concedunt
constitutiones & consuetudines Religionum, &
potest facere id totum, quod facit Conventus,
Conventus Provinciale id totum, quod potest Provin-
cialis, præsertim cum illud constet ex nobiliori
parte Monasterij. Hoc autem capitulum con-
vocare pertinet ad Priorem, vel in ejus absentia
Subpriorem, aut antiquiorem ex absentia
ceteris; tamen sine Prioris consensu contra-
here

n

here vel aliud facere non possunt. De aliis huius Capituli circumstantiis recurrendum est ad constitutiones cuiusvis Ordinis & consuetudinem uniuscujusque.

IX. De Capitulis Provincialibus dicendum est sicut de Generalibus proportionaliter: possunt enim condere statuta seu leges pro Provincia reformatione, regulæ & observantiæ perfectiori custodia, morum reformatione, & Controversiarum decisione, Fratres omnes Provinciae, ipsum quoque Provinciale eligere, depone, & punire, nisi peculiaria obstant statuta, ipsius Provincialis auctoritatem minuere vel auferre, quæcunq; Privilegia etiam Apostolica Fratribus concessa, limitare, restringere, vel etiam tollere, aliquos casus propter gravia crimina reservare, non tamen præcipere aliquid aut statuire, quod sit supra regulam aut jus commune. Ejicere autem incorrigibiles non est munus Capituli Provincialis. *Lex anat. 1. part. 2. cap. 12. n. 18. de capitulis regul.*

X. Provinciales possunt inconsulto Superiore celebrare Capitula à Constitutionibus præscripta certo tempore, quando in illis Superior non debet præsidere, vel alius ejus nomine; quando vero non est tempus statutum, expectanda est licentia Superioris, aliter celebrata, sunt nullius valoris. 1. partis ratio est, quia, cum Provincialis sit caput Provinciae, alterius capitis licentia non indiget; tum, quia constitutiones

iones seu regulae tempus praefigentes conti-
 neant licentiam cujuscunq; Superioris, tum, quia
 non necessario faciendum est, sine licentia fieri
 potest & debet. *Gloss. arg. cap. 2. de temp. ordin.*
et verbo licentia. per l. quae sub conditione §. si-
cut. ff. de cond. instit. Tum, quia Provincialis in
 jurisdictione aequiparatur Episcopo, qui, sicut in
 congreganda Synodo, non eget licentia Metro-
 politani, ita neque Provincialis Superiore Ge-
 nerali: 2. pars, quod requiratur licentia, quan-
 tum tempus non est determinatum, neque ipse
 Provincialis est praeses Capituli, probatur, quia
 Capitulum subsistere non potest sine capite &
 a quo denominationem accipit: tum,
 quia monstruosum est aliquid esse sine capite,
 quo nihil potest esse. *Gloss. verbo centum.*
et cum nobis 14. de praescript. quod vero actum
 sine licentia sit nullum, constat, quia valor cujus-
 que actus pendet a voluntate & potestate agen-
 tis. *et cap. cum super 23. de offic. deleg. Roderic.*
et 3. q. 54. art. 6. §. 3. sed Provincialis cum
 Superioribus, licet non careat voluntate, caret
 potestate, quam accipere debet a Superio-
 re majore; ergo acta attentata nullius sunt
 in rebus aut roboris *Bord. resolut. 58. n. 7.*

II. Quodlibet Capitulum, sive Generale,
 sive Provinciale, sive locale, exercere potest
 omnes actus jurisdictionis, quos jure ordinario,
 et ex privilegio, exercere possunt Praelati reli-
 giosorum.

gionum respective, scilicet Capitulum Generale quos Generalis, Provinciale quos Provincialis, & Locale quos Prælatus localis, ita ut possint dicta Capitula, sicut illi, imponere censuras, & ab illis absolvere, dispensare, & commutare vota, concedere facultates, & licentias Fratribus, providere officia &c. secundum tamen statuta & jura religionis. Quæ autem efficere possunt dicti Prælati ex potestate ordinis, ut puta audire confessiones & administrare Sacramenta, hæc non possunt competere Capitulis; sunt enim actiones personales; ita *Lexana,*

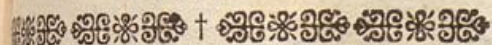
verbo capitulum

num. 6.

CA-

CAPUT XXXVIII.

De Electionibus.

SUMMARIUM.

Quid sit Electio; & quot modis fiat.
Conditiones essentialis per scrutinium.

Conditiones Electionis per compromissum.

Conditiones Electionis per inspirationem.

An Electio possit fieri per postulationem, & per nominationem.

An Electio possit fieri per fabas vel per sortem.

An sit valida Electio coarctata ad tres tantum personas eligibiles.

An Electio sit confirmanda.

An facta appellatione ad Papam possit Electio confirmari.

In quibus casibus Electio devolvatur ad Superiores.

Generale
incialis,
t possint
suras, &
tare vo-
ratribus,
n statuta
e possunt
ra audire
ata, hec
unt enim

CA-

- XI. *An & quomodo possint regulares appellare, seu se opponere alicui Electioni.*
- XII. *An electio facta à legitimis Electoribus possit à Superioribus irritari.*
- XIII. *An Electio facta simoniacè sit valida.*
- XIV. *An defectus Electionis possint suppleri.*
- XV. *An agrotantes possint dare suffragium.*
- XVI. *An Electio possit fieri elapso tempore prescripto, etiamsi non adsint omnes vocati.*
- XVII. *An dua partes Electorum debeant concurrere ad electionem.*
- XVIII. *An possint absentes constituere procuratorem vel mittere suffragium.*
- XIX. *An admissis inhabilibus Electio sit valida.*
- XX. *Recensentur conditiones pro Electoribus requisita.*

XXI. An

- XXI. *An juramentum de digniori eligendo requiratur.*
- XXII. *An valida sit electio de digno, omisso digniori.*
- XXIII. *Non denegatur suffragium illi, qui ex sola Sacramentali Confessione cognoscitur indignus.*
- XXIV. *An possit aliquando suffragium revocari.*
- XXV. *Reprobatus propter vitium personale, quod fuit probatum, eligi non potest.*
- XXVI. *Concorditer Electus reprobari non potest.*
- XXVII. *Electo rejiciente electionem non semper devolvitur jus eligendi.*
- XXVIII. *Recensentur qualitates eligendorum.*
- XXIX. *Recensentur ineligibiles.*

Electio est alicujus personæ ex pluribus ad aliquam dignitatem canonica vocatio, seu voluntaria & libera acceptio: ibi enim supponitur libertas, ubi datur optio eligendi unum ex multis propositis, nec cogitur quis

quis eligere unum determinatum, siquidem ex duobus propositis est in potestate & libertate vocalium eligere quem quisq; voluerit, non solum ex illis duobus, sed & alium non nominatum, nec propositum; neq; propositio coarctat, cum fiat sine expressa exclusione alterius; quod vero non adimatur libertas, ex propositione duorum patet, quia, qui unum ex duobus eligit, verè eligit. Ita *Albertus magnus cap. 2. topicorum (his verbis) Eligere est duorum vel plurium propositorum alterum praoptare, & D. Thoms. 1. 2. q. 3. art. 3. ait, quod in his, quae sunt penitus determinata ad unum, Electio locum non habet.* At nunquam fit restrictio ad unum, quia est contra significationem verbi, *Electio*, quæ est unum ex pluribus capere, pluralitas vero salvatur in duobus, & in numero duorum salvatur libertas, quod constat ex antiquissima & immemorabili consuetudine, neque repugnat essentiae & substantiae Electionis: ergo in ea locum habere potest. Ita omnes *DD. communiter & Bordon. 1. fol. 26. n. 104. & seq.*

Fit autem electio variis modis, scilicet vel per scrutinium, vel per compromissum, vel per inspirationem, vel per postulationem, vel per nominationem. Fit per scrutinium, quando per scrutatores deputatos exquiruntur suffragia illorum, qui possunt, volunt, & debent ad Electionem concurrere, servatis aliis de jure servandis; fit per compromissum, quando aliquibus

vidoneis, facultas & qui jus inspiratione, nudi, nu- ullu vit fit ab his ab co & pote nento, quæ illegit imatio, id abus ex tr onationem o digniore. sive non aliquis pr om est aliq odum redea II. Condi per scrutini ubi ad i periculum nes, qui d rocentur II. quod si oc destinatu nitant; quo omni rum fit co

idoneis, qui compromissarij dicuntur, da-
 facultas & potestas eligendi aliquem vice eo-
 rum, qui jus illud habent. Fit per communem
 inspirationem, quando ij, quibus jus competit
 eligendi, nullo discrepante, aliquem eligunt,
 quod illo vitio aut suspitione fraudis. Postu-
 latio fit ab his, qui eligere possunt, quando po-
 testat ab eo, qui potest admittere postulatio-
 nem, & potest dispensare in defectu aut impe-
 dimento, quod habet is, qui postulatur; ut, v. g.
 si sit illegitimus. Debet autem esse concors
 voluntas, id est, facta ab omnibus, aut saltem
 majoribus ex tribus partibus Electorum. Per no-
 minationem deniq; fit, quando duo vel tres, qui
 digniores ac celebriores, sive sint de Capi-
 tulo, sive non sint, nominantur, & petitur, ut ex
 illis aliquis provideatur. De his omnibus sepa-
 tim est aliquid dicendum; ideo ad primum
 redeamus.

II. Conditiones essentialis electionis, quæ
 per scrutinium, sunt I. ut fiat cum libertate,
 ubi adimitur libertas, cessat Electio *cap.*
periculum §. ceterum de elect. in 6. II. quod
 omnes, qui debent, possunt & volunt interesse,
 invocentur *cap. quia propter, & cap. coram.*
 III. quod sint congregati in unum locum ad
 hoc destinatum, neq; enim sufficit ut in camera
 colligant; quod colligitur ex verbis Decreti *pre-*
sentibus omnibus: quod si quis legitimorum Ele-
 ctorum sit contemptus, & ad electionem non
 n 5 voca-

vocatus, ad ipsius petitionem cassanda & cassari debet Electio, nisi liberè ipse consentiat, & illam ratam habere velit; Non est tamen contra jus Commune, quod aliquis, vel plures ex illis, qui habent jus eligendi, non intersint Electioni, quia in *cap. quia propter, dicitur presentibus omnibus, qui debent, volunt & possunt commodè interesse.* Ergo non coguntur omnes interesse. Infirmorum verò vota debent, si commodè fieri potest, & ipsi velint, accipi, quia censentur presentes. *IV.* quod Scrutatores assumantur per congregatos; non enim debent se ipsi ingerere, eo, quod suspecti redderentur; *Textus Assumantur. V.* ut sint de congregatis, *textus: De Collegio: VI.* ut sint tres & non pauciores scrutatores: *Textus summantur tres: VII.* ut ab illis singulorum Electorum vota scripto exquirantur, & talis requisitio fiat sigillatim, & omnium, nullo pretermisso, *Textus Decreti: qui secreto & sigillatim, vota cunctorum diligenter exquirant.* ita ut suffragatores bini aut terni non accedant, sed sigillatim unus post alterum suffragium ferat. *VIII.* ut fiant in scriptis suffragia, sive per se, sive per scribam, & suffragia sic scripta mox publicentur in communi. Ita *Textus dicti cap. quia propter: & in scriptis redacta mox publicentur in Communi,* hoc est, in continenti, nullo actu contrario interveniente post scripturam & illorum collationem, *Textus, collatione habita IX.* ut, dicta collatione facta, pronuncietur per unum Electio

& cassari
 & illam
 contra jus
 illis, qui
 Electioni
 bus omni
 e interesse
 Infirmi
 ri potest
 rales
 ongrega
 eo, quod
 tur. V. ut
 io: VI. ut
 : Textus
 ngulorum
 & talis re
 o prater
 sigillat
 ta ut suf
 at, sed si
 um ferat
 ve per se
 mox pub
 i cap. quia
 ilicent in
 actu con
 & illorum
 X. ut, di
 num Ele
 ctio

nomine totius Capituli illius, in quem ma
 jor pars totius Capituli consenserit, ut
 dicitur in Textu *eligatur in quem omnes vel
 major & sanior pars Capituli consentit*: Major
 pars, & sanior pars est, quæ majoritate & pie
 tate agit, & major communiter dicitur sanior.
 ut servetur ordo prædictorum successivè per
 eum, ut numerata sunt in dicto cap. quia
 aliter, aliàs non valet Electio, neq; enim sine
 illi Textus prædicta omnia modo prædicto
 servabit. Ita habet *Panormitanus in dicto cap.*
propter: quem sequitur *Sylvester in Sum.*
de Electio. 2. num. 12. Mirandat. 2. Ma
gistrorum q. 23. art. 29. Lezana cap. 12.
de 1. 2. part. n. 27. Hæc autem omnia sunt de
 forma & substantia electionis.
 Præterea tamen dicit alias esse conditiones,
 quæ non dicuntur substantiales, quæ tamen sunt
 de solemnitate Electionis, scilicet dies præfixus
 Electionem, locus, & quod Electionis scruta
 tus sint fide digni: præterea, quod non est
 proprie de essentia ut sint tantum tres; possunt
 esse quatuor, cum hoc modo nihil fiat con
 trarium legis. Invocatio verò Sancti Spiritus,
 Missa de Spiritu Sancto, & *Te Deum* lauda
 tum, sunt simpliciter de solemnitate electionis,
 non de substantia, aut essentia, neque annullant
 electionem ipso facto, sed reddunt annullan
 tem, si aliqua fiat oppositio: omissio vero eo
 rum, quæ sunt de substantia electionis, eo ipso ir
 ritam

ritam reddunt, *Pellizarius tract. 9. cap. 2. sect. 1. q. 4. n. 6.*

III. Requiritur ad electionem per compromissum *I.* ut fiat ab omnibus jus eligendi habentibus, nemine prorsus discrepante, ut notat *Sylvest. verbo electio 2. q. 11. & Gloss. cap. quia propter, verbo vere omnium II.* ut compromissarij eligant eum, in quem consentit major pars Capituli, quia non sufficit, ut illum eligant, in quem plures consentiunt juxta, *cap. si cur eligendi 3. de elect. in 6. III.* quod compromissum non fiat de eligenda certa Persona. *IV.* quod serventur omnia illa, quæ DD. tradunt servari debere, in electione generaliter sumpta. *V.* quod electio fiat per verba numeri singularis, quamvis compromissarij sint plures. *VI.* quod non excedatur forma compromissi: ita ut si compromissum fiat limitate (nempe ut eligatur is, in quem major pars Capituli consentit, scrutatis omnium Capitularium votis) tum requiritur, quod compromittentes sint simul omnes congregati: quod omnes compromittant in unum, duos, aut tres, aut quot voluerint, sive sint de Capitulo, sive non: quod compromissarij secretè & sigillatim scrutentur vota singulorum, & eligant illum, in quem major pars Capituli consensit. Quod si compromissum fiat simpliciter, & absolute, scilicet ut compromissarij eligant quem voluerint, & magis idoneum judicaverint, tunc non requiritur, nisi ut compromittentes sint omnes simul con-

ap. 2. *scilicet* congregati, & quod omnes compromittant in
 unum aut plures, quot voluerint, quia omnes ex-
 presse debent consentire, ita *DD. communiter*
scilicet verb. electio 2. q. 12. quia enim res illa
 gravissima & in rebus gravibus & onerosis, ta-
 m gravitas non habeatur pro consensu, ut adver-
Clof. in regul. qui tacet consentire videtur:
 sed omnes, ad quos spectat, debent inquiri &
 consentire expresse, siquidem *quod omnes tangit*
omnibus debet approbari, Non potest autem
 compromissarius, si sit unus, seipsum eligere, sed
 si sit plures, potest eligi unus ex illis; nemo
 enim oritur à seipso per *cap. in scripturis 8. q. 1.*
 merito posset argui ambitionis, & esset repel-
 endus: quod non potest dici in aliis, quibus
 non esset compromissum onerosum.
 IV. Electio per inspirationem requirit I.
 quod omnes Electores simul sint congregati.
 II. quod omnes ultro convenient, & consenti-
 ant nomine excepto. III. in unam & eandem
 personam. IV. quod fiat absq; vitio simoniæ
 vel specialis alicujus tractatus præcedentis in
 qua persona nominetur. Quando autem sic
 electio certò creditur factam esse electionem Deo
 in favore, non est opus alia confirmatione, illud
 tamen probabiliter præsumitur, quando omnes
 electores nullo prævio tractatu uno ore in unum
 convenerunt. *Pellizarius, sup. citat. q. 4. n. 12.*
 V. Facta electio per viam postulationis, vel
 nominationis est licita, modò non obstant ali-
 quæ

quæ constitutiones à Sede Apostolica approbata. Multa autem requiruntur in postulatione. *I.* quod fiat ab iis, qui possunt eligere, *II.* ut postulatio porrigatur illi, qui potest illam admittere, *III.* quod fiat de eo, qui promovendi potest & dispensari, *IV.* quod postulatio sit concors, id est, facta ab omnibus gremialibus, vel saltem à duabus partibus. Illi verò promovendi possunt, qui non habent defectum indispensabilem. Hæc postulatio facta concorditer ab omnibus, vel saltem à duabus ex tribus partibus, non potest rejici à Superiore, nulla legitima electione existente. *Panormitanus titul. de postulat. cap. postulationem, num. 2.* Nominatio item est licita, & possunt ea uti regulares, modò à suis constitutionibus non sit reprobata: debet autem esse concors in aliquo assumendo, & vadunt ad illum, à quo petendus est consensus, vel proponuntur, seu nominantur duo, vel tres prastantiores ut ex illis unus eligatur. *Lezana, sup. n. 53. Pellizar. sup. n. 15.*

VI. Electio non potest fieri per fabas, quia in *cap. Ecclesia 2. de elect.* dicitur, attendendam esse saniozem partem suffragiorum; quod tamen non servaretur, si electio fieret per fabas, cum eligens nec verbum proferat, ex quo cognoscatur utrum conveniat cum parte saniori necne. Hæc tamen ratio non mihi placet, quamvis sit *Sylvestri, verbo electio 2. q. 6. & Portelli de dubiis regul. verbo electio. num. 7.* Eadem enim est ratio

de electione, quæ fit per schedulas in scri-
 ptis, nec scitur, nec sciri potest nomen
 electi, nec ullum verbum dicat; quinimò im-
 possibile fit, ut per hanc schedulam manuscribæ
 nominis scriptam, an hic vel ille suum suffra-
 gium dederit, possit judicari aut præsumi.
 Melius probatur, non posse electionem fieri
 per sortes, & probatur, tum *ex cap. final. de sor-*
tiis ubi, sortis usum in electionibus perpetua-
tes prohibitionem, quod licet non loquatur
 regularibus, ad illos tamen extenditur, tum,
 electio per sortes est cæca, & non discernit
 merita & demerita, sed fortunæ committi-
 tur, præterquam quod non est in usu post decre-
 tum Concilii Tridentini, *sess. 15. cap. 6.* estq;
 contra formam capituli *quia propter, de elect.* ubi
 præcipitur duobus electionis modis, scilicet per
 sortium & per compromissum, subjungitur,
si electio facta non valeat. Unde male
 agunt, qui pro suffragiis sive novitio-
 rum, sive promovendorum, manum in urnam
 cum fabis nigris & albis mittunt clausis ocu-
 lis, quæ primò occurrit, in scrutinio
 agunt, quia hoc est quasi per sortes suffragari
 discretionem meriti, aut demeriti, & conse-
 quenter invalide procedunt, & tales Electores
 non debent graviter, quia dubiam reddunt
 electionem, & sorti committunt, quod cum ma-
 gna consideratione facere debebant. Ita *Lezana,*
de Elect. ar. citat. num. 16.

VII. Ele-

VII. Electio inter duos fieri nequit, ut diximus, quia tunc non potest salvari essentia, & libertas electionis, neque potest servari præscripta forma in *cap. quia propter*, quæ est, ut major pars consentiat: at hîc non est, neque major pars, neque minor, nec votum potest esse secretum; potest tamen coarctari electio, ita ut fiat bona, & libera electio, modò sint tres eligibiles, & non contra libertatem electionis, imò est in usu fere apud omnes, & Sac. Congr. approbavit *apud Bordonum resolut. 26. n. 56. ita Lezana, cap. 11. tom. 1. 1. part. nam. 21. Pellizzarius, sup. num. 34. & alij plures.*

VIII. Necessaria est in quacunq[ue] electione Superioris confirmatio, ex capite *Avaritia de elect. lib. 6. Sylvester verbo Confirmatio*, & si electio est legitima, non potest Superior non confirmare illam, imò aliter faciendo peccabit mortaliter, quia Canonicè electus habet jus ut confirmetur; Est autem confirmanda à primo Superiore, conformiter ad uniuscunq[ue] Statuta, quia hoc expressè habetur *cap. Nihil §. ceterum, de elect. S. Antonin. 3. parte, tit. 19. cap. 4.* Antequam confirmationem jus acquiratur ad Prælatum, non antem exercitium: non licet confirmatori electum indignum confirmare, quia, cum non sit idoneus, confirmatio redundaret in grave damnum Ecclesiæ. *Peyrinis de subdito, q. 1. de obed. cap. 3. §. 11.* licet tamen confirmare dignum, quem electores elegerunt relicto digniori, quia

... ipso, quod fuit electus, dignior est judi-
 ... & quia, cum confirmatio sit actus exte-
 ... conformari debet electioni illius digni,
 ... foro exteriori est valida: Electus vero ad
 ... dignitatem, si ante confirmationem
 ... est ipso facto privatus jure acquisito
 ... electionem, ut habetur in *cap. Avaritie de*
 ... *cap. qualiter eod. ritul.* Confirmator
 ... per scientiam habitam in Confessione sa-
 ... tiali aliquem esse indignum, si nihil aliud
 ... debet illum confirmare, quia, cum con-
 ... sit actus exterior, debet procedere se-
 ... allegata & probata. *Peyrinis tom. 1. de*
 ... *q. 1. de obed. cap. 31. §. 10.*
 ... Quando in electionibus sunt aliqui op-
 ... res, debent vocari antequam electi confir-
 ... *cap. final. de elect. in 6.* & sic, si quoad
 ... summum Pontificem appelletur in for-
 ... dita, confirmator ordinarius non potest
 ... ad confirmationem electionis jam se-
 ... quamdiu pendet appellatio, *cap. si post-*
 ... *de elect. in 6.*
 ... Devolvitur electio ad Superiores in duo-
 ... bus; & quidem propter negligentiam
 ... eorum, eo, quod non eligant intra tempus
 ... scriptum; vel ob culpam eorundem, eo,
 ... vel indignum elegerint, aut in eligendo
 ... formam non servaverint. *Layman. in*
 ... *cap. 9. n. 4.* Primus casus habetur
 ... *ubi statuitur tem-*
 ... *pus,*

pus, intra quod facienda est electio. Secundus casus deciditur in cap. *Vintoniensis, de elect.* Ubi eligentes indignum pro illa vice privantur jure eligendi. Notat autem *Peyrinis tom. 3. privileg. cap. 13. n. 23.* Superiorem, ad quem devolvitur electio, teneri illam facere intra mensem, & si cessante justo impedimento non facit, illam iterum devolvi ad alium Superiorem, v. g. Cardinalem, Protectorem, vel Papam, aut ad primos Electores, si ipse eligit, & illius electio celsetur propter aliquem defectum, idque ex cap. *ne pro defectu.* Addo, quod, sicut electio non confirmata absque Electorum culpa, redit ad illos, ac si esset nova vocatio, cum electio non dicatur perfecta, nisi sit confirmata: sic etiam ad ipsos redit in casu, quo Electores ex negligentia intra tempus præfixum non eligant. Denique addo, quod, licet Prælati regulares possint restringere tempus electionis jure definitum, occurrente casu necessitatis, in quo, ob periculum moræ, Electores debent accelerare electionem, ut tradit *Abbas, cap. cum in veteri n. 1. de elect.* tamen per se ordinariè, & cessante casu necessitatis, hoc non possunt, quia privilegium concessum à majori non potest tolli à minori, juxta *Regulam 17. in 6. indultum jure privilegium non est alicui auferendum,* quod in specie advertit *Glossa cap. pro illorum, verbo auctoritate propria, de præbend.* Nota, quod si electio ad Superiores devolvitur, debet fieri juxta formam cap. *quædam propter,*

Secundus
elect. ubi
antur jure
3. privileg.
deolvitur
ensem, de
acit, illam
v. g. Ca.
aut ad pri-
electio cau-
que ex cap.
electio non
, redit ad
electio non
: sic etiam
x negliget-
ant. Deni-
ares possit
initum, oc-
periculum
electionem
1. de elect.
asu necessi-
um concele-
i, juxta Re-
ium non est
verit Glo.
propria, de
periores de-
cap. quid
propter

ter de elect. in 6. & Concil. Trident. sess. 25.
XI. Quando electio Prælatorum facta est
unimiter de consensu eligentium, nisi emer-
nova causa, aut de novo eligentibus innoten-
dignitas personæ electæ, non potest oppo-
appellari ab electione. *Peyrinis de subdi-*
cap. 3. §. 11. & expresse in cap. nulli de
6. quod si facta est in discordia, tunc li-
erit appellare ab ea, sicut & in casu, quo
lit indebitè, scilicet exclusis illis, qui non
excludi, vel non vocatis vocandis.

Notandum est, quod in appellatione contra
tionem tria necessario requiruntur. *I.* ut in
appellationis exprimantur omnia & sin-
quæ appellantes possunt objicere, sive
formam electionis, sive contra personam
aut eligentium. *II.* ut fiat coram judice
competenti, scilicet præsidenti, vel toto Capitu-
latis quibusdam testibus. *III.* ut appel-
præstet corporale juramentum, se credere
esse, quæ apponuntur, & posse probare.
in formulari littera E. cap. 26. num. 1.
3. monet eos, qui opponunt electioni
notorium aliquem defectum, vel quem
per sufficientes testes probare possunt noto-
non posse postea desistere ab oppositione,
debet puniri, *cap. ab eo de elect. in 6.*
sup. n. 56.

XII. Superior potest irritare electionem Prælati regularis, factam à legitimis Electoribus.

I. Si electus consensit electioni de se faciendæ, & ipsi propositæ, antequam eligeretur, imò est cassanda, *cap. cum post petitum, extra de elect. & elector. potestate*, quia talis præsumitur enormiter ambitiosus. *Sylvester in summa, verb. electio 1. n. 11.*

II. si electio sit clandestina; v. g. facta in occultis Conventiculis, *cap. quia proprius*.

III. si est contra formam substantialem. *IV.* si electus non habet famam apud viros probos, aut de aliquo gravi delicto accusatus, *cap. omnipotens Deus, de accusat.*

V. si ex electione scandalum aliquod grave probabiliter timeatur. *VI.* si facta sit in magna discordia, & sine magno excessu votorum. *VII.* si iudicatur esse bonum commune, quod cassetur; quod, si Prælati major prohibeat subditis, ne fiat aliqua electio, & tamen illam faciant, si dignus eligitur, est valida, nisi, qui prohibuit, possit per se irritare electionem, & in scriptis declaret se irritare electionem aliter factam. *Portellus de dub. regal. verbo electio in addit & cap. Inter cetera, & cap. dilectus 2. de Præb.* quia, si habent jus eligendi, & canonicè eligant, sola prohibitio, quod non eligant, non irritat electionem, cum multa fieri prohibeantur, quæ tamen facta tenent.

XIII. Valida non est electio prælatorum Regularium simoniacè facta, & taliter electus renetur renunciare prælaturæ; sic enim habetur in

cap. si alicujus de electionibus, idque etsi unus
 ex electoribus sit simoniacus, aliis id
 coramantibus, & ipsomet electo inscio, nisi for-
 corruptores illum corrumpere studuissent in
 eadem, ne talis eligeretur, cap. nobis de Simo-
 niacis, etiam si suffragium illius, qui per simoniam
 corruptus, non fuisset necessarium, cap.
 Matheus, de simon. Peyrinis de subdito q. 1.
 §. 9. & quando nesciente electo simo-
 niacum commissa est, si statim, ac cognoscit simo-
 niacum, praelaturam renunciat in manibus Gene-
 ralis, ab eo potest dispensari, si vero expectat
 electionem, tunc solus Papa potest cum ipso di-
 spensare.
 VI. si si-
 monia committitur in electione, si electores
 se conveniant, v. g. si tu dederis mihi tuum
 suffragium in hac electione, dabo tibi meum in
 cap. de hoc autem, de Simonia. II. si detur
 pecunia ad obtinendum votum alicujus. III. si
 effectum promittitur aliqua praelatura.
 IV. si detur pecunia ne quis det suffragium per-
 se licet dignæ, in illa electione. V. si detur
 pecunia ne quis contradicat electioni, cum pos-
 sit contradicere. Non tamen committit Si-
 moniam pecuniam dans pro redimenda vexa-
 tione, aut ad recuperandam praelaturam, si inju-
 rit ea privatus, vel si detur pecunia, ne alter,
 contra me, subornet electores. Peyrinis sup.
 non est simoniacum, imò licitum, dare pe-
 cuniam, vel aliquod munus, ut non eligatur in-
 dignus,

dignus, vel ut eligatur dignus in communi, quia hoc est redimere vexationem, quæ fieret religioni, si præficeretur indignus. *Barbosa de Offic. Parroch. cap. 2. n. 107. Sotus de instit. 9. quest. 6. art. 1. ad 2.* In hoc autem cognoscitur simonia, quando datur temporale pro spirituali, vel spirituale pro spirituali, quod est omnino simoniacum, *cap. quam Pio I. q. 2. cap. cum pridem, cap. pactum de pactis, cap. præterea 1. de transact. & cap. tua nos, de sim. & cap. questum de permutat.*

Quod si electus nesciat simoniam, vel contraxit, cum suspicatus est ne committeretur, & nunquam consensit, tunc electio est firma, & valida, *cap. sicut tuis de Simonia*, & hoc notandum est, ad incurrendas poenas, latas contra simoniacos, non sufficere, quod pecunia sit promissa, vel promissum votum, aut promissa dignitas, sed requiritur, ut in effectu pecunia sit data, datum votum, & dignitas collata, & accepta, & est stylus Romanæ Curia, & habetur in *Extravag. 2. de Simonia, Lessius lib. 2. cap. 35. n. 249. & alij.*

XIV. Possunt Prælati Regulares supplere defectus occurrentes in electionibus factis intra religionem, & hoc proprio jure fundato in potestate, quam habent ordines religiosi à summis Pontificibus condendi jus, & leges ferendi, quod sanè continetur ferè in omnibus religiosorum constitutionibus; hæc tamen potestas non est in

particularibus personis, sed in Patribus legi-
 religio- congregatis. *Pellizar. sup. n. 68.*
 de Offr. IV. Votum à religiosis agrotantibus est in-
 quæst. 6. tendendum in loco, in quo fit electio; alibi
 simonia, seu in alio conventu, agrotantes non in-
 vel spi- rantur, isti namq; sunt & censentur præsen-
 imonia- tes, & contemni debent propter infirmitatem,
 dem. cap. *de horis tom. 2. lib. 6. cap. 14. q. 7. Lexana*
 insalt. 6. *no. cap. 15. n. 8. Peyrinis de subdito, q. 1. cap.*
 vmutat. *6. verbo dico 3.* & iste monet, quod si ele-
 vel con- non potest accedere ad Capitulum, seu lo-
 retur, & scrutini, consultus esset, ut pro tunc renun-
 firma, & dari eligendi, quilibet enim potest renun-
 c notari- dari suo, casu tamen, quod agrotus renun-
 contra si- dit, mittendus est ad illum scriba com-
 a sit pro- munit cum duobus vel tribus Patribus ad reci-
 missa di- ptum ejus votum, quod æquè erit secretum,
 cunia sit & ipsemet ad scrutinium retulisset. Detentus
 ca, & ac- in carcere, etsi habeat jus eligendi, non vo-
 abatur in- tur propter impedimentum, quod si vocaretur
 cap. 35. gatus votum daret, votum esset nullum; nec
 propterea dicitur contemni, cum sit in culpa, &
 impedimento detentus; etsi enim non ca-
 re eligendi quoad jus, tamen caret quoad
 titium: & ideo non potest agere ad rescisio-
 electionis celebratæ, quia non fuit vocatus,
quis, de electionib. in 6.
 XVI. Possunt electores, qui jam sunt præ-
 ces, procedere ad electionem, si elapsus sit
 terminus præscriptus, etiamsi omnes vocati non

comparuerint, licet, si velint, possint adhuc expectare absentes, modò tempus destinatum non expiraverit, Ita *Peyrinis tom. 3. privil. cap. 9. n. 13. Lezana tom. 1. cap. 25. n. 8. Layman. supra.* Imò multi putant, quod, licet unus tantum esset, qui electionem facere posset ac vellet, nihilominus electio fieri posset, quia tunc jus Universitatis in eo resideat, juxtà *l. sicut ff. quod cujusq; Universitatis.* Non posset tamen seipsum eligere, & rationem affert *Bordonus*, quia electores presentes ob aliorum absentiam non debent privari jure eligendi ipsis competente, sicq; expressè habetur in *cap. cum inter 2. & cap. cum nobis, de elect.* & hoc adeò verum est, ut, si qui electorum compareant eo manè, quo electio fieri debet, possint presentes electionem facere hora solita, neq; teneantur ulterius expectare, possunt tamen, ut superius dixi, si volunt expectare absentes, mutare diem statutum ad electionem, possunt deniq; terminum prorogare, idq; ex *cap. 1. de iis, que fiunt à majori parte. Peyrinis sup. n. 16.* Decet verò electores absentes expectari, si illi notabilem partem Collegij constituent, & ex justa causa detineantur, & pro certo habeatur, eos non longè abesse, modò aliqua gravi necessitate non compellantur ad electionem procedere, *Pellizar. sup. n. 74. & 75. & 76.*

XVII. Loquendo de iis, qui volunt, & possunt accedere ad electionem, requiritur, & sufficit, ut duæ ex tribus partibus Capitularium concurrant

huc ex-
tum non
l. cap. 9.
an. supra.
ntum ele-
et, nihilo
jus Uni-
quod ca-
seipsum
a electo-
n debent
sicq; ex-
cum no-
i qui ele-
ctio fieri
ere hora
e, possunt
etate ab-
ctionem,
q; ex cap.
vini sup.
xpectati,
tuant, &
abeatur,
i necessi-
procede-
e, & pos-
& suffi-
um con-
currant

unt ad eligendum, & major & sanior pars
alientium consentiat in personam idoneam,
duz partes ordinis totius Curie vicem re-
alientant, ut notavit *Gloss. in l. nulli ff. quod cu-
Universitatis, & cap. Cum nobis 19. de elect.*
quia, quod major pars Capituli decernit, pro-
habetur, ac si omnes egerint, modò sint duz
ntes, quanquam, si instaret terminus electionis
ntus à jure, aut speciale periculum esset in
a, possit fieri electio, etiamsi non adessent
partes Capitularium, quia alioquin ex mali-
Capitularium impediri posset electio Præla-
um Regularium, cum gravi præjudicio reli-
ois. *Layman. sup. num. 27.* & tunc minor pars
ntes in Capitulo absq; aliis eligere non pro-
ctur.

XVIII. Non est contra jus commune, quod
lor, si fuerit absens, & justo detentus impe-
nto, eligere & instituere possit aliquem in
curatorem, qui habeat votum ipsius in ele-
one facienda, ita habetur in cap. quia propter,
nd jus non est derogatum à *Concil. Trident.*
25. cap. 6. dicente, ut in posterum non liceat
res, & suffragia absentium supplere; sed sunt
zera servandæ constitutiones, & statuta reli-
prium hanc procuratorum institutionem pro-
bentia, sicut nostræ constitutiones hoc prohi-
ent, quapropter, si non obstarent peculiare
egionum constitutiones, possent institui ab
scentibus procuratores, non obstante hac præ-
cedenti

cedenti declaratione Concil. Trid. quod probatur ex Decreto Sacrae Congregationis Concil. die 21. May 1601. his verbis, Sacra Congr. Concil. censuit ex Decreto, cap. 6. sess. 25. de Regularibus, non esse prohibitum Superioribus regularibus, ut aliquem Patrem sui loco delegent mediante procuratore generali, ut suo nomine electionem faciat, non tamen de aliqua certa persona, &c. Neque potest per literas aperire votum suum, quia non esset secretum, & ita sentit Bordonus resolutione 26. num. 59. & cap. si quis justo de elect. Lavorius, Sigismundus, & alij contra Portellum.

XXIX. Invalida est electio, quando inhabiles scienter admittuntur ad illam, & admittentes non possunt dispensare super tali inhabilitate, secus, si ignoranter admittuntur ad electionem, etiam si post electionem constet de eorum inhabilitate; in hoc enim procedit regula illa. *Utile per inutile non vitiatur, & altera, factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, a quo non potuit inchoari de regul. juris 75.* Præterquam quod in negotiis Universitatis tota potestas residet in iis, qui sunt habiles, quod verum est etiam in casu, quo aliqui inhabiles à majori parte Capituli admitterentur ad eligendum etiam scienter, si hæc major pars habet potestatem dispensandi cum illis, quia sic censentur virtualiter dispensati super inhabilitate, & facti habiles ad eligendum, & tunc est valida electio. *Lezana tom. 1. 2. parte c. 12. n. 29. Peyrinis de subdit.*

cap. 1. cap. 31. §. 6. verbo dico 2. Quando verò
 majori parte Capituli illorum inhabilitatem
 admittuntur, nec possunt super inhabili-
 tate dispensare, tunc irrita est electio. Aliqui ta-
 men volunt hoc solum verificari in casibus à jure
 expressis, scilicet de excommunicatis, sed verior
 communior sententia est, quod in omni casu
 electio, in qua scienter admittuntur inhabiles,
 nullo dicto est irrita & nulla.

Nullus tamen debet excludi ab electione sub
 reatu alicujus inhabilitatis delicti, aut cen-
 suræ, etiam causa pendente, nisi prius fuerit sen-
 tentialiter condemnatus. Ante sententiam enim
 electio externo pro habili habetur, ita DD. com-
 munitate, nec Præses Capituli, aut quicumq; alius
 superior potest id facere propter causam sibi soli
 imputatam. *Rodericus tom. 2. q. 21. art. 11.* Pecca-
 tum enim elector, qui inhabilitate aliqua, quan-
 tumvis occulta, affectus accedit ad electionem
 non dispensatus. Si vero omnes essent habiles, ex-
 cepto uno, inhabilitas illi non redderet irritam
 electionem. *Lezan. sup. n. 30. Pelliz. ar. sup. n. 88.*
 IX. Electores I. debent esse professi, & in
 electionibus Prælatorum Canonicis conversi, &
 cuius vocem non habent, *cap. ex eo, §. in Ecclesiis,*
de off. in 6. & in cap. Indemnitatibus, quia novi-
 tium non est actu pars, vel membrum religionis,
 quod non debet eligere caput; Salvis in omnibus
 antiquarum religionum constitutionibus. II. debent
 esse in sacris constituti, & apud nos Sacerdotes
 post

post professionem triennales. *III.* debent esse liberi à Censura impedimento Canonico, privatione vocis, aut inhabilitate ad hoc, etiam si talis inhabilitas sit occulta, aliàs peccabunt graviter. *Suarez 4. tom. de Relig. tract. 9. lib. 2. cap. 4.* Unde excommunicati, excommunicatione majori, non possunt eligere, *cap. Cum inter in fine de elect. cap. Cum dilectus de consuetud. & ab illis facta electio est irrita & nulla;* Excommunicati verò minori excommunicatione bene possunt eligere, *cap. ultimo de Clericis Excommunicat. ministrant.* Suspensi ab officio non possunt esse electores *cap. Cum dilectus sup. neq; interdicti, cap. Cum inter de elect.* qui scienter celebrarunt in loco interdicto, nisi super hoc sint privilegiati, & secundum multos, omnes etiam irregulares non possunt eligere, *cap. is qui de sent. excom. in 6.* Et si omnes essent inhabiles, uno excepto, electio devolvitur ad illum solum, cum in tali casu representet totum Capitulum, quod si omnes omnino essent inhabiles, tunc electio devolvitur ad superiorem immediatum, *cap. ne pro defectu, de elect. cap. licet, & cap. de suppl. neglig. Pralat. & alijs juribus.*

XXI. Tenentur Religiosi convenientes ad electionem Prælatorum suorum juramentum præmittere, secundum veritatem cujusq; conscientia, probiores ac magis idoneos se electuros, idq; ex *Decreto Clement. VIII. postea confirmato ab Urb. VIII.* & hoc valde conformiter ad

Council. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 1. & ut advertit Peyrinis in formul. litera F. cap. 1. monens n. 7. istud juramentum non esse substantia electionis, & ideo electionem factam sine illo esse quidem illicitam, non tamen nullam (contra multos dicentes hujusmodi electionem esse, vel irritam ipso facto, vel certe irritam) quia (ut ait) multa reperiuntur iura, quae prohibentur, & tamen facta tenent. Primum est Decretum adductum, nec obstat, quod dicitur l. Non dubium, C. de legibus, quae iura sunt pro infectis haberi, cum hoc intellegendum de lege prohibitiva, ut constat ex lege non item de ordinativa, ut est ista, de qua loquimur, quo stante juramento nihilomi-

XXII. Valida est electio facta de digno, et digniori, estque communis DD. sententia, ne quoquoque aperiatur via litibus, & perturbetur, & pax religionum; hocque patet ex cap. de nobis, de elect. cap. nisi, cum pridem, §. pro de renunciat. & constitut. 2. de appell. & verum est; etsi ante Electionem intimata appellatio, si non eligunt digniorem, quia appellatio uti juri contraria repelli debet, nihil operatur: potest igitur eligi minus dignus, quod fit, quando major pars Electorum minus dignum censeri magis dignum, & acceptum Electoribus, utpote melius gubernaturum, nullaque violatio juramenti hic intervenit;

tervenit; imò potius perfectè impletur, juxtà rationabilem mentem jurantis, ita *Peyrinis* *supr. n. 10*. Quavis enim dicatur, quod tenentur eligere digniorem, & quod eligentes dignum, omisso digniori, peccant contra justitiam, tam commutativam, quàm distributivam. Contra primam quidem, eo, quod faciant contra suum officium abutentes potestate sibi tradita. Contra secundam vero, quatenus ex parte sua distribuunt honores, & gradus religionis absq; respectu meritum: Dico, quod, ut dicatur eligi dignior, non est opus ut eligatur is, qui absolute est melior, sed sufficit, ut eligatur is, qui creditur omnibus, & reputatur hinc, & nunc magis idoneus ad tale munus, & ideo sic eligitur dignior secundum quid, arbitrio viri prudentis. *Pellizarius citatus, n. 99, 103, 104. & 106.*

XXIII. Non debet denegari suffragium illi, cujus indignitas scitur solummodo ex sacramentali confessione, quia, ut ait *Sanctus Pater Augustinus*, minus scitur quod per Sacramentum Confessionis scitur, quàm quod nescitur; præterea hujusmodi medium est valdè difficile, & arduum, & gravissimo expositum periculo violandi sigillum, cum etiam dato, quod sit licitus usus scientiæ habitæ ex Confessione sacramentali practica, magna prudentia & cautela ad id sit opus, totq; requirantur circumstantiæ, ut vix liceat uti tali scientiæ; credo, quod malè & injustè quis illa scientia

uxta ra-
is *supr. n.*
ur elige-
o, omisso
commu-
primam
officium
ra secun-
uunt ho-
tu meri-
rior, non
elior, sed
nibus, &
tale mu-
dm quid,
us, n. 39.

ia uteretur ad votum alteri denegandum, er-
non debet denegari.

XXIV. Possunt electores regulares mutare
lectionem factam de praelato regulari, revocan-
on suffragium jam datum, si id faciant priusquam
ctio publicetur; non autem post publicatio-
on, *cap. publicato, de elect. Peyrinis de subdito,*
cap. 31. §. 6. addens, quod si omnes electo-
on major pars opponant, ne fiat publicatio
onnis, & petant variari, tunc ante publica-
on variari debet electio, non autem si minor
on opponat, nihilq; rationale objiciat; tunc
on publicari debet electio juxta *cap. quia pro-*
de elect.

XXV. Reprobatus propter vitium aliquod
onale, quod fuit aliàs probatum, & propter
on fuit etiam aliàs reprobatus, non potest eli-
on q; procedit juxta *Regulam 8. in 6. semel*
on præsimitur semper malus, nisi probetur e-
on ut notat Abbas, cap. inter Canonicas, de
on. 7. secus si vitium fuit solum præsump-
on; siquidem contra crimen præsumptum ad-
onitur purgatio, ut in *cap. Officij, de elect. Peyri-*
on. §. 8. Quod si prior electio fuit cassata
on infirmitatis, non impeditur posterior
on, si electus possit se purgare, quod ab eo
onbo convaluerit, infirmus enim non semper
onitur infirmus.

XXVI. Non possunt regulares reprobare
onem, quem jam concorditer elegerunt, quia,
quod

quod semel placuit, amplius displicere non potest *Regul. 21. in 6.* tùm, quia nemo potest mutare consilium in alterius præjudicium *l. nemo, ff. de reg. in ius*, tùm, quia talis mutatio posset cedere in damnum religionis, cum sic protraheretur electio, ubi mora est periculosa, *cap. cum inter universos, de elect.* tùm, quia jam res non est integra positus suffragiis, & publicatione scrutinij, quæ præcedunt publicationem Electionis, quamvis electo non sit acquisitum jus plenum, *Peyrinis sup. §. 6. verbo dico tamen. Rodericus rom. 2. qn. 51. art. 7. & alij apud ipsum, & cogi possunt Electores, ut electionem factam ratam habeant ac firmam per cap. publicato, de elect.*

XXVII. Iterum possunt eligere Electores casu, quo Prælatus electus nolit acceptare Prælaturam, vel acceptatam renunciaret, & vel moritur, dummodò ipsis non currat tempus eligendi, si enim tale tempus elapsum sit, hoc est, si congregatio est finita, & publicata, electio devolvitur ad superiorem, ita expressè habetur in *Clement. exivi, ita Peyrinis sup. §. 8. verbo dico s. Sylvester, Azorius, Miranda, & patet expressè ex cap. si electus, de elect. in 6.* quod jus locum habet etiam in casu, quo electio irritaretur ob vitium aliquod occultum.

XXVIII. Qualitates eligendorum sunt plures breviter exponendæ, & I. debent esse professi professione expressa, & in ead. religione, primum probatur ex *cap. Nullus, de elect. in 6. ibi*

antea fuerit ordinem regularem expresse pro-
 & additur, quod si secus actum fuerit, eo ipso
 non habeatur, quæ verba sine dubio impor-
 tant huiusmodi conditionem esse de substantia,
 talis actus. Quod vero in eadem reli-
 gione debeant esse professi, deciditur in Cle-
 ment. l. de elect. ibi. *Ne religiosus aliquis in Ab-
 batem, vel Prælatum alterius religionis, vel habitus
 eligatur, quod, si secus actum extiterit, sit
 irritum, & inhabile, ita Suarez, Layman.
 Miranda, & alij.*

II. Debent esse Sacerdotes apud nos, & tri-
 bus post professionem, in aliis secundum
 constitutiones, in aliquibus sufficit, si intra
 sex menses Sacerdos fiat, ut in iis, qui ad curam ani-
 mam eliguntur.

III. Debent esse docti, ita ut singuli tenean-
 tur, quæ ad eorum statum, & officium per-
 tinent, quia turpe est ignorare artem, quam pro-
 fecti, l. 2. §. *Servitus, ff. de orig. juris*, conse-
 quenter eligendi in Prælatos regulares debent
 habere illam scientiam, quæ est necessaria
 ad munus exercendum rectè: eamq; majore
 vel minorem, prout major, vel minor est
 officii. S. Thom. 1. 2. quest. 76. art. 2. & Con-
 stant. sess. 24. cap. 12. de reformat. ibi. *Ne
 ad dignitates Ecclesiasticas promoveatur, nisi
 idonea ad suum munus exequendum necessaria
 habeatur, quod etiam probatur ex 18. Exodi
 Provide de omni tribu viros potentes, & con-
 stitue*

P

stine

stitue ex eis tribunos, tum, quia in *cap. si in Laicis dist. 38.* dicitur, ignorantiam esse intolerabilem in his, qui præsumunt, quia in gubernatione multa occurrunt, à quibus non potest Prælatus se expedire, & alias rationes affert *Pellizari. cit. sect. 3. num. 125.*

IV. Debent esse prudentes, & timorati, non præcipites in iudicandis rebus, sed consulentes viros se doctiores, sic enim optimè gubernatur monasterium.

V. Debent esse bonæ valetudinis, & non debent eligi, nisi ij, qui eas prælaturas dignè, & aptè possint sustinere, quod ita est verum, ut *Concil. Trident. sess. 22. cap. 4. de reformat. dicat: Nec aliis imposterum fiat provisio nisi iis, qui jam ætatem, & ceteras habilitates integrè habere dignoscantur, aliter irrita sit provisio.* Tales autem non sunt, qui prava valetudine sunt affecti, cum indigeant multis exemptionibus, & immunitatibus, tam in victu, quam aliis, & aut ipsi succumbunt, aut certè corrumpit regularis disciplina. Probat præterea ex Decretis *Clement. VIII. & Urbani VIII. ibi: Ut ad officia & dignitates gradus, & Prælaturas illi præcipuè eligantur, qui possint, & consueverint regulas Ordinis, & constitutiones observare.*

VI. Requiritur in his, qui assumuntur ad Prælaturas, morum probitas, integritas enim præsentium est salus subditorum, ut dicitur in *cap. miramur, dist. 61. & Apostolus Tit. 2. in omnibus*

præbe exemplum bonorum operum, Oportet ut sint iis virtutibus ornati, quas in suis officiis ex officio procurare tenentur, & D. Chrysostomus Homil. 10. dicit: *Eum, qui regendos alios cupit, tanta decet gloria virtutis excellere, ut in seipso ceteros veluti stellarum igniculos in suo lumine obscuret, & debet vitam habere immaculatam, & in a compositam, ut omnes in illum, & in ejus vitam velut in exemplar aliquod excellens intuerentur.*

VII. Debent esse magna præditi charitate, patientes in tolerandis subditorum defectibus, benigni in remittendis injuriis sibi illatis, abstinentes ab æmulatione, humiles, recti in operando alieni à propriis commodis, mites, benè sentientes de omnibus, congaudentes veritati, non invidiosi, omnia sperantes, sed omnia sustinentes. Hac enim omnia charitas operatur, 1. Corinth. 13.

VIII. Requiritur in illis justitia, estque illis simpliciter necessaria, nam, ut ait Sanctus Pater Augustinus lib. 2. de civit. cap. 21. *Respublica non potest stare sine justitia, tum, quia iustitia debent esse regula agendorum, at non debent esse regula recta, nisi debitam servant justitiam, præsertim distributivam, quæ dividitur in remunerativam distributione præmiorum, & punitivam in punitione delictorum, sine performationem acceptione, quæ maximè cavenda est in*

communitatibus religiosis propter infinita mala, quæ ex illa procedunt.

IX. Sunt & aliæ virtutes maximè necessariae iis, qui præsumunt cæteris, temperantia scilicet; intemperantia enim est vitium continens maximam turpitudinem, ideò summè dedecet Prælatum regularem, qui debet subditis præluce in exemplum: Fortitudo item necessaria, ut fortiter sustineant labores, & incommoda, quæ gubernium sequuntur, aggrediantur plura ardua, & difficilia occurrentia in ipsa gubernatione, non solum erga subditos minus morigeratos, sed & erga externos, & interdum Principes, in quibus summa animi fortitudo, singularis magnanimitas, & invicta patientia est necessaria, ut jura religionis tueantur, sint fortes, & constantes in denegandis iis, quæ irrationabiliter petuntur non sine magno disciplinæ regularis detrimento, memores: Eum nescire regnare, qui nescit negare: Deniq; requiruntur hæc tria, scilicet, majestas, gravitas, & beneficentia; nam majestas reverentiam parit, gravitas metum, & beneficentia amorem, quæ, quoties in unum conveniunt, egregiè subditos continent in officio.

XXIX. Excluduntur ab electionibus illegitimi ad Prælaturas, nisi post dispensationem, quod si contingat illegitimum, quantumvis occultum, eligi in Prælatum, nullo modo potest acceptare Prælaturam, sed debet procurare dispensationem, vel declarare defectum, si sine
præ-

periculo suæ, vel alterius famæ id facere potest: quia ipsius electio est ipso jure nulla, *cap. de elec. Rodericus tom. 1. q. 3. art. 5.* Si enim cogatur accipere, & ipse restiterit quantum potuerit, nec possit sine infamia, aut suo iure, aut sua, dispensationem petere, poterit accipere, quia tunc jus naturale prævalet juri positivo, *cap. 1. & finali, de filiis Presbyt.* itaq; non possunt eligi ad quodcunq; officium habens aut curam animarum; possunt tamen esse sacristæ, capellani novitiorum, & procuratores, *ita Lexa de nov. 2. c. 13. n. 50. & alij.*

Excluduntur pariter ab Electionibus omnes heretici, homicidæ voluntarij, pœnitentiarij à sacro Officio, transeuntes ab ordine mendicantis ad non mendicantem, etiamsi transeant auctoritate Apostolica, ut patet ex *Clement. 1. de heretico* quæ expressè inhabilitat ad supradicta mendicantem transeuntem ad non mendicantes, respectu ordinis non mendicantis, & quamdiu hoc perseverat.

Excluduntur etiam, ita ut non possint eligi communicati, suspensi, & interdicti, vel aliter inhabiles, nisi essent occulti, & illi non possint eligi, nisi periculo infamiæ Prælaturam oblatam recipere, tunc enim possent illam acceptare, adhibitis tamen prius opportunis mediis ad illam effugendam, se subtrahendo alio titulo, aut detestando impedimentum, si sine nota aut scandalo fieri possit, & quamprimum obtinendo dispensationem,

sationem, *Suarez disput. 13. de Censuris sect. 1. num. 31. Portellus de dub. regul. verb. Officium Ordinis, num. 7.*

Excluduntur denique notoriè mali, hæretici, licet occulti, & emendati, maculati circa fidem, Neophiti, bigami, omnes irregulares; procurantes suffragia eligentium, subsunt enim tales procurantes pœnis simoniacorum; Cæci, item muti & surdi: cæci quidem ex *cap. huic etenim, §. Cecus, dist. 49. Surdi ex cap. Constitutionem de verbor. significat. in 6. muti deniq; eo, quod non possint monere, corrigere, ac docere suos subditos, & ita docet Peyrinus de Pralat. regul. quasi. 2. cap. 4. 41. ex S. Thoma, quem sequuntur alij plures relati apud Dianam part. 8. tract. 6, resol. 20.*

CAPUT XXXIX.

De Presidentibus, & Commissariis delegatis.

SUMMARIUM.

- I. *Possunt constitui Praesidentes & Commissarii.*
- II. *Officium & potestas Praesidentis in Capitulo.*
- III. *Quantum duret potestas Commissarii.*
- IV. *Utrum possint eligi in Capitulo, in quo praesunt, ad aliquam Prae-laturam.*
- V. *Utrum possint dispensare cum illegitimis.*
- VI. *An possint facere contra libertatem electorum, aut contra secretum electionis.*
- VII. *An dici possint Praelati.*
- VIII. *An possint vices suas aliis delegare.*

I. ertum est, omnes Præla-
tos religionum ex Pontificum
privilegiis, & unumquemque
secundum suas constitutio-
nes, posse Commissarios &
Præsidentes in Capitulis con-

stituere, quia, cum habeat potestatem domina-
tivam, & spirituales jurisdictionem ordinariam
in subditos, potest aliis delegare, & vices suas a-
liis committere. *Suarez 4. tom. de relig. tract. 1.
lib. 2. cap. 16. num. 4. & cap. 22. n. 8.* quovis
tempore, & loco, quando necessitas exigit. Re-
quitur tamen, quòd hæc jurisdictione ordinaria
non sit impedita, vel suspensa: Unde Prælatus
excommunicatus, quantumvis toleratus, & oc-
cultus, non potest Commissarium constituere,
seu delegare suam jurisdictionem, quia privatur
omni usu jurisdictionis *cap. audivimus 24. quasi.*
I. & omnis Ecclesiastica communicatio est illi
prohibita. Delegatio vero jurisdictionis est u-
sus illius, *l. Imperium ff. de jurisdic. omn. judic.*

II. Præsidentes in Capitulis regularium de-
bent juxta instituta suarum religionum in omni-
bus procedere, non enim possunt privare religi-
osos capitulares voce activa, vel passiva, nisi prius
citentur, ipsisque detur copia eorum, quæ contra
ipsum sunt fulminata, ut possint se defendere,
quia nemo condemnatur inauditus, & defensio
fit de jure naturali. *Rodericus tom. 2. qq. regular.
q. 51.*

11. art. 11. Etiam si in eorum commissione
 canatur, quod possunt privare voce, quia hoc
 intelligitur, nisi servato juris ordine *Peyrinis*
de subdito, q. 1. de obed. cap. 31. §. 10.
 de Præsidentibus non procedentibus, juris or-
 dine servato, non tenentur Patres capitulares o-
 bedire, & si major pars Capituli noluit præsi-
 denti obedire propter ejus injustitiam, in proce-
 dendo, potest ad electionem procedi sine ipso.
Barbaricus sup. & Lezana tom. 1. 1. part. cap. 15.

Ad Præsidem tanquam caput & Superiorem
 Capitulo spectat, dirigere gremiales ad electi-
 ones legitime faciendas, juxta Decreta *Clement.*
III. & Urbani VIII. Illius est etiam Electo-
 rum instruere, monere, & hortari modeste, chari-
 tate & religiosè, suaviter suadendo, & in du-
 bido ad eligendos digniores, illorum qualita-
 tem regimini necessarias ostendendo, hoc enim
 videtur rem Deo gratam, & valde utilem religio-
 si præstat; formam verò à summis Pontifici-
 bus, Concilio Trid. & constitutionibus præ-
 scriptam servet inviolabiliter, & observari curet
 in omnibus. *Lezan cap. 12. tom. 1. 2. part. n. 31.*

Præsidentis, videns electum fuisse indignum,
 non potest electionem suppressere tacendo il-
 lum, sed debet eam publicare, & electum indi-
 gnum non confirmare, sed per testes inquirere de
 sufficientia, & probata indignitate, & illo au-
 tem, ipsum ejicere ab electione, si autem con-
 firmat, ipsum ejicere ab electione, si autem con-

firmatio electi ad alium spectet, ad illum mittet
processum de electione talis indigni ne confir-
metur, quia ex *cap. quia propter*, tenetur publica-
re electionem facto scrutinio. Ratio secunda
partis est, quia ex *cap. Indemnitatibus, in 6. & cap.
Venerabilem, & cap. Nihil est de electionibus*, si
electus non est cognitus, debet inquirere sum-
mariè de sufficientia, & si indignum invenerit,
repellere post ipsum auditum.

Præsides peccaret graviter, qui post vota re-
cepta credens esse electum aliquem, qui sibi non
placet, juberet ad aliam electionem procedi; est
enim contra decisionem *cap. quia propter*, simi-
liter peccaret, si diceret ante electionem, ne
darentur suffragia tali, quia non esset illum confir-
maturus, hoc enim esset omninò contra liberta-
tem electionis; similiter, si precibus importunis,
promissionibus, aut verbis asperis uteretur ad
hoc, ut aliquis eligeretur, hæc electio esset nulla.
Item, si paciscatur cum electoribus, quod si eli-
gitur, v. g. Petrus, delicta condonabit, & non pu-
niet eos, qui puniri debebant. Certum est, quod
committit simoniæ peccatum, quia est promissio
rei temporalis, scilicet remissionis pœnæ pro re
spirituali, scilicet voto vel suffragio, *Suarez
tom. 1. de relig. lib. 4. cap. 37. Lessius de Justit.
lib. 2. cap. 35. dub. 21. num. 19. Portellus in re-
spons. moralibus, parte 2. casu 16. Lexana sup.
num. 35. Quod item accidit, si dicat, Da tu huic
suffra-*

mittet regium, & ego illud tibi dabo, fit enim tunc
 ra, & evidens pactio simoniaca.

III. Commissariorum potestas expirare po-
 terit, vel ex parte ipsorum delegatorum, vel ex
 parte delegantis, vel ex parte ipsius commissio-
 nis, & quidem ex parte delegatorum per illorum
 mortem, eo, quod commissio inhærebat personæ
 ipsorum, & non subjecto, persona igitur extincta, cessat
 commissio, sicut, etiam peracta commissione li-
 quida ad aliquam causam, ipsa commissio ces-
 sat, & non potest ulterius extendi, v. g. datur commissio præsentia in
 capitulo, finito huiusmodi Capitulo cessat, &
 non potest ulterius extendi, & ultra non protrahitur,
 de legibus lib. 8. cap. 28. num. 3. Roderi-
 cus. 1. qq. regular. q. 9. art. 1. Cessat verò ex
 parte delegantis auctoritas Commissarij morte
 ipsius, cap. relatum, & cap. Gratan. & cap. licet
 de off. delegat. & cap. Si delegatus, eod.
 tit. 6. Item cessatione ab officio seu remotio-
 ne, veluti mors; suspenditur verò com-
 missio, quando delegans incidit in excommuni-
 cationem, quia, cum per illam suspendatur ju-
 risdictio delegantis, sic etiam delegati, cum ab
 eo dependeat, hoc tamen intelligendum est,
 Commissarius non incœpit exercere suam
 commissionem.

IV. Præsidentes in Capitulis, in quibus præ-
 sentes eligi non decet ad aliquod officium, quia
 timorem, & reverentiam ipsius, electio non
 erit

erit omninò libera, & præsumeretur fraus, & dolus, ita *Miranda in manuali, tom. 2. q. 12. art. 7.*

V. Præsidentis Capituli Generalis, vel Provincialis, potest cum illegitimis dispensare ad officia religionis simul cum ipsis Capitulis, quia dicti Præsidentes sunt Vicarij & Commissarij ipsorum Generalium, & proinde habent eorum vires, & potestatem. *Bordonus resolut. 12. n. 61. Lexana verbo Præsides Capitulorum, n. 9.*

VI. Quia de munere Præsidentis est, ut electiones omninò liberæ fiant, ideò nullatenus potest præcipere scrutatoribus, ut non recipiant hæc vel illa vota, & constat ex declaratione Sacræ Congregationis, his verbis: *Si scrutatores præcepto Superioris obtemperantes singulorum eligentium vota non receperint, electionem pro Canonico non haberi*, utpotè, quæ libertati electionis naturali consensu adversatur, Præsidentisque in hoc contra proprium ipsius officium peccatum committeret: Igitur nihil omninò agere potest aut præcipere, quod sit contra eligentium libertatem; de officio etiam ipsius est curare, ut electio sit omninò secreta; tamen, si quis ex Electoribus fraude, vel mala intentione aliquam faceret malignitatem, posset Præsides legitime præcipere scrutatoribus, ut aperirent votum illius, de quo esset suspicio, & illum manifestare ad puniendum;

hinc enim & scrutatores sunt Judices electi, & hoc est conformè menti Concilij Tridentini sess. 25. cap. 16. ibi: *Præcipiat, ut electiones vota secreta fiant, ita ut eligentium nomina publicentur*, & hoc ideo præcipit, (ut scilicet) *quo omnia recte, & sine ulla fraude fiant*. Imo, si contingeret, quod Præsides Capituli publicare electionem legitimè factam, & scrutatores declarare electionem legitimè factam, & si necessitas postularet, nominum eligentium revelare.

VII. Commissarij delegati, quicumque sint, non possunt dici Prælati (sumendo hoc nomen stricto modo pro eo solo, qui habet jurisdictionem ordinariam) possunt tamen dici Prælato modo, prout omnis habens curam animarum, sive ordinariam, sive delegatam, Prælatus potest. *Peyrinis de subdito, tom. 2. qu. 1. de elec. §. 2. Lexana verbo Commissio, n. 8.*

VIII. Delegatus non potest delegare alteri, & officia suas aliis committere, quia non tam jurisdictione, quam nudum ministerium illi est committendum, juxta *cap. ultimum, §. ultimo, de off. delegati.*

In his verò omnibus supradictis, ad jura particularia religionum attendendum est, si fortè in quibus talis autoritas Commissarios institui non limitetur. Quia in congregatione nostra modo limitatur, sed Vicarius noster Generalis,

ralis, quoties opus fuerit, & quocunque tempore potest Commissarios constituere.

Nota, quod Capitulum Præsidentes tenentur querere religiosos fugitivos, imò etiam ejectos de jure naturali, secluso positivo quocunque: quia debent puniri, & corrigi secundum propria statuta; & ejecti revocari, si sit spes emendationis, aut si jam fuerint emendati. Ita sentit

*Sanchez lib. 6. in Decalogum capite
primo, numero decimo
octavo.*

CAPUT XL.

De Renunciatione.

SUMMARIUM.

- I. Quid sit renunciatio, & quomodo dicitur legitima.
- II. An possit religiosus per se, vel per procuratorem renunciare.
- III. Quibus modis fieri debet, ut sit valida.
- IV. Propter quam causam debet fieri.
- V. An acceptatio à Superioribus sit necessaria.
- VI. Qui sint effectus Renunciationis, & an possit retractari.

Renunciatio est juris proprii, vel rei alicujus legitima refutatio, vel dimissio, cap. quam periculosum 7. q. 1. Dicitur juris proprii, quia, quod non habetur, renunciari non potest. Dicitur legitima, quia facta contra legem, vel constitutionem, erit irrita, vel illicita juxta

juxtà talis legis præscriptum. Undè renunciatio redditur illegitima. *I.* Ratione personæ renunciantis, v. g. quia est minor, *cap. Si annum, de judic. lib. 6.* vel alias non potens renunciare. *II.* Ratione personæ, in cujus manibus fit renunciatio, si non fit cui debet, *eo tit. cap. cum dilecti, cap. admonet, & cap. quod in dubiis.* *III.* Ratione rei, quæ renunciari non potest, ut juris naturalis, & agnationis, & sanguinis *l. jus sanguinis ff. de pactis.*

II. Religiosus quilibet renunciare potest quodcumque officium, beneficium, munus, vel jus religionis: quod possidet, quia quilibet potest cedere juri suo, tum maxime, si dignitas Papalis renunciari potest *cap. de Renunciatione in 6.* cur non aliæ dignitates? *Peyrinis in formulario litterarum R, cap. 8. num. 8.* Quæcumque vero renunciatio fieri potest, etiam per procuratorem, neque est aliqua ratio, quæ suadeat oppositum. *Sylvester verbo renunciatio, quest. 2.* posito speciali mandato, *Sanchez lib. 1. Consil. Moral. lib. 2. cap. 3. dub. 36. an. 31.*

III. Ad hoc, ut sit valida, & licita, debet fieri *I.* scienter, quia id quod ignoratur renunciari non potest, *l. Mater. ff. de inofficioso testam.* *II.* debet fieri spontè, & propria voluntate, *cap. quamvis 7. q. 1.* *III.* purè, & absolutè, *cap. ex parte de off. delegati 1. de simonia;* dolus enim, fraus, & metus reddunt irritam renunciationem. *IV. Re-*

Renunciatio officij, seu cujuslibet beneficij
 regionis fieri debet in manibus illius Prælati,
 quem spectat institutio illorum officiorum,
 & beneficiorum: *cap. admonet de renunciatio-*
ne: quia Superioris interest, ne dimittatur
beneficium, quod ad ipsum pertinet, sine ipsius li-
centia, aliàs ei præjudicaretur, cap. significasti
pro competenti, cap. Clericum 11. quest. 1. cap.
debeat 3. quest. 6. Sylvester quest. 3. Peyrinis
num. 3. V. renunciatio vocis activæ, vel
passivæ, vel utriusque, fieri potest coram adver-
sario, vel notario publico, vel iudice nomine
seculari, l. 2. ff. Remp. sal. Sylvester sup.
 Renunciatio qualibet debet fieri in scriptis,
quævis 7. q. cap. Gonsalvus 17. q. 2. Le-
git. v. VI. renunciatio.

IV. Ad renunciationem requiritur causa ra-
 tionabilis pro illa facienda, ita ut sine illa saltem
 prudenter, & illicitè fiat, *cap. super hoc de*
renunciatione. Peyrinis sup. num. 4. & 7. Et
notandum, quod renunciatio officiorum seu jurium
regionis, videlicet vocis activæ, & passivæ, sæ-
pe est peccaminosa, quia est contra bonum
commune religionis, quod præponderare debet
particulari, quieti v. g. religiosorum.
de contractibus, disp. 1. quest. 2. puncto 8.
num. 8.

Sunt & aliquæ causæ, propter quas nonso-
 regulares possunt renunciare, sed ad id
 Pars II. q tenen-

tenentur; cuiusmodi sunt censura, irregularitas, infirmitas corporis, senectus, vel aliud impedimentum impediens officij executionem, idem dicendum de his, qui per simoniam, vel intrusionem ea sunt adepti *cap. nisi cum pridem, de renunciacione.*

V. Requiritur autem ad validam renunciacionem quod à Superiori acceptetur, ita ut ante acceptationem non sortiatur suum effectum, *cap. admonet de Renunciacione, Layman. lib. 4. tract. 2. cap. 17. num. 4.*

VI. Effectus renunciacionis hic præcipuus est, ut is, qui renunciavit, non habeat regressum, *cap. cum inter, cap. ex transmissa, cap. cum in presentia de renunciacione.* Potest tamen, qui renunciavit, sive per se, sive per nuntium, se retractare, & poenitere, si res sit integra *cap. electa, de renunciacione;* secus, si res non sit integra, seu si est acceptata, *cap. in causis, de elect. §. finali,* Et nota, quod, qui semel renunciavit voci activæ, vel passivæ, & talis renunciatio est acceptata à Superiore legitime acceptante, non potest eam reassumere, quia jam est spoliatus tali jure, & quod semel placuit amplius displicere non potest *regula juris in 6.* si verò non est acceptata, potest ad rem regredi; res enim de facili ad sui primævam naturam redit. *Sarchez lib. 8. de matrimon. disp. 32.*

Qui verò licentiam renunciandi petit, & impetravit, cogendus est renunciare, *cap. quidam de*

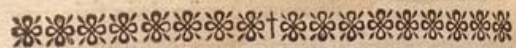
renunciatio, quia, quod à principio fuit vo-
luntarium, postea fit necessarium, & quod semel
dicitur amplius displicere nequit *Lezana verbo*
renunciatio per totum.

Nota, quod si quis renunciat alicui officio
in pacto, quod Superior illum remuneratu-
m est de alio, simoniam committit, secùs ta-
men erit, si Superior solum dicat, Depone hoc
officium amore mei, & tibi providebitur de
alia re. *Lezana verbo resignatio.*

n. 6. in fine.

CAPUT XLI.

De Visitationibus.

SUMMARIUM.

- I. *Quis dicatur Visitator, & quibus competat visitare.*
- II. *Tenentur Pralati regulares visitare.*
- III. *Modus procedendi in Visitationibus.*
- IV. *Propter quae crimina possit fieri processus.*
- V. *Quomodo denunciantur defectus in visitationibus.*
- VI. *An possit fieri bis in anno.*
- VII. *An possint Visitatores recusari, vel impediri.*
- VIII. *Qui sint effectus visitationum.*
- IX. *Ad quem pertinet regimen conventus tempore visitationis.*
- X. *Visitatores debent abstinere à muneribus.*
- XI. *An possit eligi in Pralatos locorum, quos visitant.*
- XII. *De*

CAP. 244
 III. De ab
 vij
 XIII. In qu
 sita
 Regularium in
 que, habe
 quos, visita
 perpetuo, d
 ardinav. cap
 mandamus, de
 id compet
 generalibus,
 ultimo de st.
 Visit. Regula
 II. Possun
 dres, Gene
 per se, vel
 tiam, & M
 Concil. Trio
 re divino
 a. & Pro

III. De absolutionibus, qua dari solent in visitatione.

XIII. In quibus casibus possunt Episcopi visitare regulares.

Visitare propriè est de regimine, & vita aliquorum indagacionem facere. Unde dicitur Visitator regularis ille, qui de regimine monasteriorum, & vita personarum regularium indagacionem facit: competit cuiusque, habenti jurisdictionem ordinariam in quos, visitacionem facere, *cap. Romana, & cap. perpetuo, de censibus in 6. cap. conquerente de regularibus. cap. cum Apostolus, de censibus, & cap. mandamus, de off. Archidiaconi.* Et ideo certum est competere Prælati regularibus, scilicet generalibus, vel Provincialibus, *cap. penultimo ultimo de statu Monachorum, Thomas de Jesu in 4. Reg. Regular. tract. 1. cap. 1. d.*

II. Possunt igitur, imò tenentur Prælati regulares, Generales scilicet, & Provinciales, visitare per se, vel per alios suam religionem, & Provinciam, & Monasteria sibi subiecta, & probatur *Concil. Trident. sess. 25. cap. 1. & 18. & hoc iure divino & naturali; D. Thom. 22. quest. 83. art. 1. & Proverb. 7. Agnosce vultum pecoris tui, inosque*

rnosque greges considera. Per se ipsos quidem, si legitime impediti non fuerint, alioquin per alios: *cap. Episcoporum 10. q. 1. & cap. Pastor alius & cap. inter cetera, de off. ordin. & cap. Cum Episcopus, eodem tit. in 6. & maxime ex illa regula juris in 6. potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum.* Omittere autem personalem visitationem ex otiositate, aut negligentia, videtur peccatum mortale, quia est gravis transgressio præcepti *Concil. Trident. sess. 24. cap. 3. & dist. sess. 25. cap. 1. Peyrinis in formular. litera p. cap. 8. num. 15.* Non tamen possunt mittere ad visitandum religiosum aliquem extraneum, vel Clericum secularem, quia oportet Visitatorem bene esse instructum in regula, & institutis visitandorum, *Peyrinis de subdit. quasi. 1. de obed. cap. 11. Rodericus tom. 3. qq. regular. q. 77. art. 9. & tom. 2. q. 4. art. 2. & q. 52. art. 7.* Illud autem possunt facere summus Pontifex, & Legatus à latere, propter ampliorem facultatem, quam ipsi habent. *Rodericus tom. 2. q. 52. art. 7. & 9. & Peyrinis sup.* Tenentur etiam visitare Conventus, in quibus resident, quia, quantumvis vigilent super eorum observantia, nihilominus plura absconduntur ipsis, quæ solum præcepto, quod in visitationibus ponitur, illis manifestantur. *Peyrinis sup. num. 11.* hoc solum notandum adverte, visitationem præscribi non posse, secundum quod probat *Barbosa de off. & potest. Episcopi, allegat. 129. num. 11.*

III. Modus procedendi est triplex; scilicet, accusationis, denunciationis, & inquisitionis, ut dicitur *cap. qualiter, & quando 2. de accusat.* Primo modo procedit, quando aliquis defert crimen alicujus ad vindictam justam capeffentiam. Secundo modo, quando alterius crimen dicitur non ad vindictam, sed ad ipsius emendationem, correctionem & poenitentiam: Tertio modo, quando ex officio, & non ad instantiam alicujus, procedit, inquirendo de delicto commisso, & iste tertius modus vocatur ex officio, & duo priores ad instantiam partis. De istis tribus modis tractabimus in sequentibus capitulis separatim; & ideo prosequimur

IV. Crimina, propter quæ Visitatores regulares debent formare processus, sunt omnia quædam; peccata mortalia nota, & cognita, *cap. illi 6. quest. 1.* præcipuè, quæ sunt contra bonum commune, & vergunt in præjudicium religionis: inter quæ debent etiam numerari delicta pridem commissa, præsertim, si, qui illa commiserunt, non se emendarunt; delicta enim hujusmodi non debent præscribere. *Rodericus 2. qq. regul. quest. 5. art. 11. Peyrinis tom. 1. de subdit. quest. 1. cap. 16. §. 4.* subjungens tamen, cavendum esse Visitatoribus, ne propterea delicta jam mortua, vel correctæ, & confopita aliquorum, sine urgenti causa reviviscere faciant. *Lex ana verbo Visitator, num. 8.*

V. Tenentur subditi paternè denunciare Prælato inquirenti (correctione fraterna, si fieri debet, præmissa) omnes defectus religiosorum quia salutem proximi omnes procurare tenentur omni meliori modo, quo possumus. *Sanctus Thomas 2. 2. quest. 33. art. 8.* Imò, si fraterna correctione, vel paterna denunciazione religioſi non est correctus, nec speretur corrigi, tenentur alij ipsum juridicè ad Prælatum (ut iudicem) denunciare, si per testes idoneos probari potest delictum, quia nemo tenetur denunciare juridicè quod probare non potest, *ex cap. plerumque 9. 7.* Quod si quis non denunciavit intra terminum præfixum, & postea manifestat, debet ab accusatione, denunciazione, & testimonio ferendo uti suspectus repelli, eo, quòd tempore debito id non fecerit, nisi constet rationabili causa, aut impedimento urgente, id tunc non fecisse, *per raris sup.*

VI. Prælatus Generalis seu Provincialis, aut Visitator Generalis, unusquisq; secundum Statuta, & constitutiones sui Ordinis, semel in anno, vel tantùm in biennio, vel triennio, possunt visitare subditos; quia tamen scopus, & finis visitationum cujusvis monasterij est, ut rectè omnia illi observentur, ad quæ de jure divino, Pontificio, & Statutis religiosi tenentur, & omnia rectè agantur, & maximè conferant ad religionis disciplinam conservandam, & in illis transgredientes pœnam debitam exolvant, & e converso

ctiores laude, & præmio decorentur: Vifi-
 citur enim in Sacris Scripturis sæpè sumitur pro
 ligere, *Exodi cap. 20. Ego sum Deus tuus, for-*
mittans iniquitatem patrum in filios, in tertiam
quartam generationem eorum, qui oderunt me.
 non rarò, sed sæpiùs, & frequentiùs debe-
 tæri, finis enim illarum est optimus; & præ-
 cum Provinciales sint iudices ordinarij,
 iurisdicchio impediri non potest sine legi-
 causa, nec est in hoc sublata Prælatis mayo-
 res, scilicet Generalibus, nisi expressè tollatur
de off. præf. urbis, Hoc ergo possunt, si
lat, & Constitutio non contradicat, Lex ana
visitator n. 12. Peyrinis tom. 3. privileg. cap.
9. in additam. ad constitutionem Leonis X.
 VII. Visitator regularis procedere volens
 modo per inquisitionem generalem, non
 particularem, recusari non potest, quia per
 inquisitionem generalem præcisè non inquiritur
 defectus alicujus particularis, nec
 remanent processus, sed solum procedit Præla-
 illa ex officio, inquirendo in generali de
 virtutibus religiosorum ad ipsorum cor-
 tionem, ac per consequens cessat omne peri-
 evidentis gravaminis, propter quod so-
 potest recusari Prælatus, *Lex ana verbo visi-*
num. 13. & verbo recusatio, num. 7. Idem
 debet de appellatione, ita ut ab ipso, sic pro-
 tenti, appellari non possit; quia finis genera-
 inquisitionis est solum morum correctio, &

impositio pœnitentiarum salutarium, non verò
 punitio, propter quam, quando exceditur in ea,
 aut fit cum evidenti gravamine, admitti potest
 appellatio inter regulares. Rebellantes in Visi-
 tatores, aut illis contradicentes seu impediētes
 ipso jure sunt excommunicati excommunica-
 tione Papæ reservata, & privati officiis, quæ actu
 habent, voce activa, & passiva, & inhabiles ad
 officia, prout ordinavit *Greg. XIII. Rodericus*
tom. 1. qq. regul. quest. 54. art. 4. Non tamen in-
 cident in pœnas prædictas, qui Visitatores con-
 tradixerint in iis, in quibus excedunt suam au-
 thoritatem, *Rodericus sup. Lezan. in mari magno*
Augustinianorum, §. 52. & probatur Bulla aurea
Sixti V. 1479. §. 9. apud Lezan.

VIII. Effectus visitationum est, primò re-
 formatio, & correctio omnium, quæ Prælati no-
 verint reformanda, & corrigenda, tam in capitulis,
 quam in membris *cap. qualiter, & quando*, quia,
 licet quis culpabilis existat apud Deum, qui solus
 est scrutator cordium & cognitor secretorum,
cap. tua, in fine de simonia. Ecclesia tamen non
 judicat de occultis; debet igitur Prælati corrigere,
 ut possit dicere cum Paulo *Actorum 28.*
vers. 26. munda sunt manus meæ à sanguine omni-
um vestrum, & ne sanguis subditorum requiratur
 de manibus ejus, *cap. irrefragabili, de off. ordin.*
 Incumbit igitur illis ex officio, non solum argue-
 re, sed & increpare, & interdum suspendere, &
 nonnunquam ligare, unde frequenter odium
 mul-

non verò
 litur in ea,
 itti potest
 ces in Vifi-
 pedientes
 mmunic-
 quæ actu
 habiles ad
 Rodericu
 tamen in-
 ores con-
 suam au-
 avi magno
 ulla auri
 orimò re-
 alati no-
 in capit,
 do, qui,
 qui solus
 retorum,
 men non
 tus corri-
 orum 28.
 ine omni-
 equiratur
 f. ordina-
 n argue-
 dere, &
 odium
 mul-

torum incurrunt, & insidias patiuntur. Ni-
 minus cum omnimoda sollicitudine, & di-
 cter subditos corrigant, hoc est, quærant non
 suant sua, sed quæ Jesu Christi; tantò diligen-
 debet Prælatus assurgere ad subditorum ex-
 corrigendos, quantò damnabilius eorum
 scilicet delereret incorrectas, *Geneseos 18. vers.*
Descendam & videbo utrum clamorem, qui
est ad me, opere compleverint, & Luc. 17. Quid
scindio de te, redderationem villicationis tue.
 Deus optimus maximus tradidit nobis legiti-
 mæ visitationis normam, modumq; in punien-
 criminosis; legimus enim Deum visitasse
 Adam post transgressionem præcepti divini, *Ge-*
nes. cap. 3. vers. 9. Adam, ubi es, &c. Qui ait, Vo-
cem tuam audivi, &c. Unde colligimus Visita-
 tores debere vocare ad se subditos, ut eos inter-
 rogent, & ideò dixit, Ubi es, ut Prælatus similiter
 dicat subdito, In quem statum miserum te impu-
 nit transgressio præceptorum? & det subditus
 rationem, aut criminis excusationem, si quam
 habet, ita, ut nullus inauditus puniatur; sicut
 Deus justissimus judex contra Adam post ejus
 confessionem, & sibi indultam defensionem
 pronalem protulit sententiam, *Quia audisti vo-*
cem uxoris tuæ & deligno comedisti, &c. maledicta
eris, &c. Genes. 3. & hoc idem egit ipse Deus
 contra Cain. Meminerint igitur Prælati visita-
 tores subditos vocare, & de delictis monere &
 interrogare.

IX. Tem-

IX. Tempore actualis visitationis, stando in jure communi, & præscindendo à particularibus statutis religionum, totum regimen externum contentiosum Conventus, vel Provinciae pertinet ad Visitatorem, & non ad Prælatum Conventus, neque ad Provincialem; Ratio est, quia, ut Visitatori illi committuntur omnes causæ, & lites Provinciae, vel Conventus, ergo pro illo tempore non pertinent ad Superiorem Provinciae, vel Conventus, alioquin esset inordinata confusio inter religiosos, dum unus uni, Provinciali videlicet, vel Priori, obedire vellet, & alius Visitatori, *Lezan. cap. 13. tom. 1. 2. part. num. 28. & 29.* Non quod sint illo tempore suspensi ab officiis, sed quia sunt impediti, ne illa exercent; possunt nihilominus exercere circa subditos omnem jurisdictionem, quam vocant voluntariam, & non contentiosam, imò possunt facere ea omnia, quæ prohibita sunt Visitatori secundum ordinis Statuta *Lez. verbo visitator, num. 4.*

X. Visitatores, sive quicumque iudices, abstinere debent omninò à munerum receptione, etiam liberaliter concessorum, ita ut ad restituendum teneantur. *Innocent. IV. in cap. Romana, §. procuraciones de casibus, in 6. legem & modum visitationis præscribens, monet Archiepiscopum visitatorem. ut caveat, ne ipse, vel quispiam suorum aliquod munus, quodcumque sit, & qualitercumque offeratur, præsumat recipere, quæ admonitione, & præcepto prætermisso, tandem contra*

illius transgressorem pœnam imponens
 Quod si fecerit, contra præsumptum recipiens,
 maledictionem incurrat, à qua numquam, nisi du-
 pto restituat, liberetur. Gregor. IX. in Concil.
 Lateranensi, ut habetur in cap. exigit. de censibus,
 ubi hæc restitutio dupli intra mensem fieri
 debet, & hoc fuit confirmatum à Concil.
 Lateranensi, sess. 24. de reformat. cap. 3. In quo habe-
 tur illius transgressorem peccare mortaliter, hoc
 in inducit, & significat illa dicitio; *Maledictio*
is, nullus enim incurrit maledictionem hu-
 mani, nisi per peccatum mortale, & præterea
 ipso, quod à tali maledictione absolvi non
 potest nisi duplum intra mensem restituat, evi-
 denter probatur, legem hanc esse pœnam, & la-
 sententiam continere, quæ in foro conscien-
 tiæ obliget reum ad pœnam in illa expressam au-
 thentice iudicis sententiam. Possunt tamen
 abbas, à constitutionibus particularibus religio-
 sis designatas recipere, & à Conventibus de-
 fructibus, & aliis necessariis provideri. Vi-
 sitationes tamen, ne subditi in expensis graventur in
 cibis, & cibis delicatioribus, & exquisitis,
 in clavi regia, lib. 3. cap. 9. num. 31. & Pey-
 ræ tom. 1. privileg. in constitut. 10. Leonis X. n.
 1. 9. & 10.

XI. Non convenit, Visitatores, aut eorum
 secretarios, & socios eligi in Superiores conven-
 tum, quos visitant; nam propter eorum autho-
 rita-
 contra

ritatem timeri posset, tales electiones non esse liberas, sed potius coactas: *Miranda in manuali, tom. 2. quest. 22. art. 7.* Hic enim est eadem ratio, ac de Præsidentibus in Capitulis propter timorem reverentialem, *Lexana cap. 12. tom. 1. 2. part. n. 37. & verbo visitator, n. 14.*

XII. Absolutiones, quæ communiter solent dari à Prælati regularium, tam in prædictis visitationibus, quam in aliquibus festis, profunt religiosi in foro interno animæ, saltem pro censuris, & irregularitatibus dubiis, & occultis, vel ignoranter incurfis, aut oblitis, aliàs vanæ essent, & inutiles, *Peyrinis tom. 1. privileg. in consuetud. 1. Julij 11. §. 16. num. 42.* An verò profint pro censuris & irregularitatibus certis, & manifestis, occultis tamen, & in foro conscientia, non video aliquem de hoc disputantem, sed credo, quod valent ad omnia, ad quæ se extendit auctoritas ordinaria, & privilegium Prælati, verba enim illa, *Absolvo vos, & dispense vobiscum*, piè sânt sunt favorabiliter amplianda.

XIII. Restat notandum, Episcopos, non obstante privilegio exemptionis regularium ab Episcopis, posse visitare Parochiales Ecclesias ad eosdem fratres, ratione locorum suorum legitime spectantes, quoad ea, quæ ad Parochorum curam, & sacramentorum conservationem, & administrationem pertinent, sine gravamine tamen,

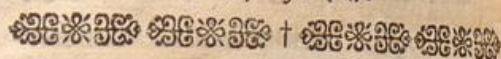

vel impensa, & illarum parochiarum cu-
gerentes, & cum scandalo delinquentes, eti-
religiosi fuerint, juxta ipsius Ordinis regu-
instituta, imo & juxta sacros Canones,
vel extra septa loci Regularis seu monaste-
re, ita Concil. Lateranense, in Bulla Leonis
Bullar. fol. 309. qualiter tamen hoc sit
tendum, explicat Concil. Trident. sess. 7. de re-
mat. cap. 7. dicens, beneficia curata, quæ mo-
nasteriis unita & annexa reperiuntur, ab or-
dinariis locorum singulis
annis visiten-
tur.

CA-

CAPUT XLII.

De Correctione.

S U M M A R I U M.

- I. *Quomodo debet fieri correctio.*
- II. *Omittentes corrigere, quomodo peccant.*

I. **D**iximus in capite præcedenti, (cum quo istud maximum habet connexionem) quod Prælati tenentur ex officio subditos corrigere, & punire, eo, quod sint veri pastores & rectores suorum subditorum; nunc videndum, quomodo id facere debeant, & qualiter peccent hoc omittentes. Dico igitur, Prælatos seu Superiores religionum debere in omnibus diligentem cautelam adhibere, ut comedat eos zelus Domus Dei, & non zelus malus in corrigendo, hoc est, odium, vel invidia, *cap. finali, de offic. custod.* nemini parentes: agant tamen mitius cum spontè confesso, quam cum convicto, *cap. ex litteris de furto*, & sub spe emendationis non confidant nimis: Tales sint erga subditos, quales vellent esse erga seipfos Præpositi, si essent subditi,

I. Iudici, observent præcipuè ea omnia, quæ illis
 proponuntur à *Concil. Trid. sess. 23. de reformat.*
 scilicet ut se pastores, non percussores esse
 meminerint, atque ita præesse sibi subditis oportet,
 ut non eis dominantur, sed illos tanquam
 filios, & fratres diligant, elaborentque, ut hor-
 tando, & modò monendo ab illicitis deterreant,
 ubi deliquerint, debitis eos pœnis coërcere
 cogantur: quos tamen, si quid per humanam
 fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est
 servanda præceptio, ut illos arguant, ob-
 crepent, increpent in omni bonitate, & patien-
 tia. *Timothei 4.* quia sæpè plus erga corrigendos
 agit benevolentia, quàm austeritas, plus ex-
 hortatio, quàm comminatio, plus charitas, quàm
 austeritas; quod si ob delicti gravitatem virga
 opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum
 misericordia iudicium, cum lenitate severitas
 adhibenda est, ut sine asperitate disciplina po-
 sit salutaris ac necessaria conservetur, & qui
 correcti fuerint, emendentur, aut si resipiscere
 voluerint, ceteri salubri in eos animadversionis
 exemplo à vitiis deterreantur; cum sit diligen-
 tis, & pii simul Pastoris officium, morbis ovium
 vitia primùm adhibere fomenta; post, ubi mor-
 bus gravitas ita postulet, ad acriora, & graviora
 descendere: sin autem, ne ea quidem proficiant,
 illis submovendis, ceteras saltem oves à conta-
 gioso periculo liberare: *Hæc sunt propria verba
 Concilij supra citati.*
 Pars II.

r

II. Omit-

II. Omittentes corrigere suos subditos ex negligentia, vel ex timore, facile peccant mortaliter, quia tenentur illos ad viam perfectionis inducere, & instruere: Addunt aliqui etiam peccare mortaliter omittentes corrigere subditos in aliquibus peccatis venialibus, quibus introducuntur consuetudines religioni contrariae, quia hoc cedit in magnum illius detrimentum. *Thomas de Jesu, de Visit. regular. tract. 1. cap. 6.* Præterea Prælati, non corrigens subditum, peccat contra iustitiam, quia peccat contra obligationem sui officij, quæ est ex iustitia: Unde in confessione non satis erit illi, dicere se omisisse correctionem proximi, sed debere addere, ad quam ex officio tenebatur. Meminerint etiam Prælati, quod non increpantes sibi subditos errantes, illos occidunt, & scientes subditos peccare, & non punientes, dicuntur illorum depravatis moribus consentire, *cap. consentire, dist. 83. & Sanctus P. Augustinus vocat tales Prælatos Canes impudicos in cap. Nemo, dist. 83.* Denique, qui peccantibus consentit, & defendit delinquentes, maledictus erit apud Deum, & homines, & corripitur increpatione severissima, *cap.*

qui peccantibus

9. 3.

CAPUT XLIII.

De Accusatione.

SUMMARIUM.

*Quid sit accusatio, & quas requirat
solemnitates.*

An aliquis obligetur ad accusandum.

*An religiosus possit accusare Laicum,
vel Clericum.*

*An proprium Superiorem, vel alium,
ejusdem aut alterius ordinis.*

*An Laicus, vel Clericus possit religio-
sum accusare.*

*An possit religiosus accusare in causa
sanguinis.*

*Ad quem spectet accusatio quando in-
terfectus, vel laesus fuit religiosus.*

*An possit iudex procedere sine accu-
satore.*

*An accusator, deficiens in probatione,
sit calumniator, & pœna talionis
plectendus.*

- X. *An regulares teneantur servare apices juris in accusatione.*
 XI. *Quinam ab accusatione repellantur.*
 XII. *An accusator possit desistere in capta accusatione.*
 XIII. *Quot testes requirantur, & an iuramentum sit necessarium.*
 XIV. *An secretum monitio debeat precedere.*

I. Accusatio est delatio alicujus delicti, coram iudice competente facta, ut ab eo vindicta sumatur ad exemplum, ut ceteri ab eodem crimine libi caveant, ita *Rodericus tom. 2. quest. 7. num. 1. Lessius lib. 2. de justit. & jure, cap. 30. de accusat. dubit. 1. n. 1.* Et licet iste modus procedendi per accusationem videatur repellendus à iudicibus regularibus, utpote quod religiosorum paci, & tranquillitati ita repugnare videatur, ut etiam in multis religionibus non permittatur, eo, quod per denunciationem suppleri possit, tamen casibus quo admittatur, quia etiam fieri potest sine iniuria, ut, qui injuriam passus est contra injuriantem, agat ad justam vindictam, & sine peccato contra charitatem, ut si non ex odio, vel ex affectu religionis, ne similes injuriæ introducantur, vel ex affectu resarciendi justum honorem, vel

bonum nomen fiat, loco & tempore oportu-
 ne; mala enim non est ex sua natura accusatio,
 sed aliquando justa & necessaria; nisi is, qui
 accusat vindictam, præ oculis habeat, tunc enim
 mala est sine dubio, quia limites excedit chari-
 tatis, & ideo non confuitur, *Lexana tom. 1. cap.*
17. num. 22. Rodericus sup. art. 1. Thomas de
visu, de Visit. regul. tract. 1. cap. 4. n. 6.

Sex ad accusationem requiruntur solemnita-
 tes. *I.* Ut fiat in scriptis, quia, quæ verbis so-
 lum proferuntur, facile evanescunt, & oblivioni
 traduntur, ut docet *D. Thomas 2. 2. quest. 68.*
art. 2. In delictis tamen levioribus non est ne-
 cessarium, ut accusatio in scriptis ponatur, prout
 determinatur in *l. Levia, ff. de accusat. Rodericus*
sup. II. Ut exprimat dies & annus, quo inten-
 ditur, quamvis multi DD. testentur non esse ne-
 cessarium, & parùm ad rem facere. *III.* Ut no-
 men accusatoris, & accusati exprimat, estque
 omninò necessaria, quia debet constare, quis sit
 accusator, & accusatus. *IV.* Debet exprimi spe-
 cies delicti, in hoc enim fundatur intentio accu-
 santis. *V.* Locus & tempus, scilicet annus, &
 mensis, quo delictum fuit commissum, quod si
 omittatur in accusatione criminali, nulla fit ac-
 cusatio, quia accusatio redderetur incerta, & lu-
 berica, & reo eriperetur facultas se defendendi,
 probando negativam, & testes convincendo
 falsè. *VI.* est inscriptio accusantis, qua accusator
 obligat ad probandum sub pœna talionis,
 r 3 quam-

quamvis in foro seculari hoc non sit in usu, in foro tamen Ecclesiastico, ubi servatur jus Canonicum, necessaria est: Verum, etsi in foro seculari non additur, tamen tacite intelligitur ex legis dispositione, præsertim si deprehensus fuerit accusator per calumniam accusasse: & hoc totum colligitur ex l. *Libellorum ff. de accusat. & ex Aretino in practica criminali, de accusat. cap. 6. Aldretus lib. 6. de religios. disciplina cap. 4. Lessius de just. & jure sup. Lexana sup.*

II. Quamvis in privata causa vel propria, non teneatur quis accusare, vel denunciare delinquentem, tamen, ubi crimen in commune damnus corporale vel spirituale redundat, & aliter perfecte remedium adhiberi non potest, quia necesse est, ut non tantum damno obvietur, sed etiam, ut reus puniatur ad arcendum alios; tunc tenetur ille, qui tale crimen probare potest, accusare vel denunciare, *D. Thom. 2. 2. quest. 61. art. 1.* In criminibus verò, non perniciosis, in futurum nemo accusare tenetur ex l. *unica C. ut nemo inuitus. Layman. lib. 3. tract. 6. cap. 3. n. 6.* modò tamen denunciator existimet se effecturum, ut fides ipsi & testibus habeatur, quia alioquin frustra laboraret, & suspitioni calumnie se objiceret *Lexana verbo judex, n. 8. & Rodericum sup. art. 4.*

III. Religioso non licet absq; sui Superioris licentia esse actorem aut accusatorem, ita, ut iudicium cum illo actum, sit nullius momenti, quia, ut

fu, in
 Cano-
 o secu-
 r ex le-
 fuerit
 octo-
 & ex
 cap. 6.
 4. Les-
 oppria,
 re de-
 ne da-
 & ali-
 t, quia
 ur, sed
 tunc
 t, ac-
 st. 61.
 in fu-
 C. ut
 n. 6.
 lectu-
 alio-
 nia se-
 ericium

sit legitimus, debet constare iudice, accusa-
 re, & reo legitimis, ex *cap. forum, de verbor. si-
 gnificat. & communiter ex DD.* illud autem iudi-
 cium careret accusatore legitimo. *Sanchez lib. 6.
 Decalog. cap. 12. num. 12. & notat ibi num. 13.*
 esse Superiorem, si voluerit, habere ratum ju-
 dicitium, in quo religiosus fuit actor, vel accusator
 sine eius licentia. Unde non potest religiosus
 accusare Clericum vel Laicum, nisi agatur de bo-
 nis publico etiam intendendo prosequi injuriam
 sibi factam, sine tali licentia, sine qua nihil agit
 in iudicio, neq; potest injuriam sibi illatam re-
 mittere; si vero Superior sit absens, & periculum
 timor mora, tunc potest agere, & se defendere ab
 injuria illata, non enim est sui juris, & nihil agere
 potest in iudicio per se ipsum, ergo eget licentia
Rayman. lib. 4. tract. 5. cap. 11. num. 1. quia reli-
 giosus, cum omne jus suum in monasterium
 transfulerit, ac sit veluti mortuus, comparatur
 servo; servus autem in iudicio neq; agere, neq;
 conveniri potest, *l. his nulla, l. vix de judiciis,
 Rayman. C. eodem,* & sicut non potest agere, ita
 non potest injuriam sibi illatam remittere, quia injuria
 confertur facta toti monasterio; igitur actio inju-
 riarum Superiori, & monasterio competit, *Bor-
 man. tom. 5. praxis criminalis, cap. 16. à n. 18.*

I V. Religiosus suum Superiorem volens ac-
 cusare, & contra illum agere, non tenetur expe-
 ctare aliquem consensum; utitur enim jure suo,
 necesseq; illum accusare & denunciare illius cri-
 men,

men, maxime, si hoc cedit in utilitatem monasterij *cap. ex parte 1. 1. de accusat. & gloss. ibi, verbo alia. Bordonus sup. num. 24.* tuncq; debent illi administrari expensæ necessariæ de bonis monasterij, quod intellige, si nullum habeat ad suos usus peculium destinatum, *Castro Palao part. 3. disp. 4. puncto 12. §. 2. num. 6. & Bord. sup. n. 24.* Quod etiam locum habet, quando de licentia Superioris causam agit cum alio religioso ejusdem ordinis, vel alterius; & pari ratione expensæ debent administrari superiori accusato. Licentia enim & facultas se defendendi esset inutilis, si media non suppeditarentur ad se defendendum; multi tamen existimant, quod, si quis propriam tantum causam agit, non teneri monasterium ad expensas, & alij multi contrarium tenent, ne offensus religiosus maneat indefensus.

Hic est notandum, quod, si quis contra suam Superiorem agit pendente lite, tenetur ei obedire sicut antea, adhuc enim Superior officio suo fungi debet, cum illo non sit privatus; non tenetur tamen illi obedire in desistendo à lite, vel accusatione; cum in hoc non subdatur illi, sicut subditur in omnibus aliis, *Lexana verbo Accusator, num. 4. & 5.* Nota etiam, quod quotiescunq; licet religioso in iudicio agere, licet etiam illi procuratorem constituere, quia, cum possit id per se, poterit etiam & hoc per alium.

V. Laici Clericum accusare non possunt, nisi suam, vel suorum injuriam prosequantur *Alvarez lib.*

de relig. disciplina, cap. 4. num. 7. imò pro-
 ventur contra illum ferre testimonium cap. te-
 monium Laici adversum Clericum nemo recipiat
 q. 1. est Sylvestri Papa, & Alexand. III. nisi
 de bono publico, & incertis casibus, de
 in cap. de testibus dicemus. Clerici vero
 prohibentur accusare religiosos, vel te-
 stificari contra illos, vel pro illis; & ideo simpli-
 ter admittuntur, quia communiter ratione sta-
 tue professionis præsumuntur bonæ, & inte-
 ritamæ, nisi clarè constet de opposito. Bordon⁹
 num. 31. Accusare verò suum correligio-
 um de injuria sibi illata coram Superiore unus-
 quisq; potest, & Superior tenetur vindicare in-
 iurias; & delinquentes punire, & querelam acce-
 dere, etenim & inter regulares justitia locum
 habere debet, & inter illos exerceri, cum justitia
 virtus communis, unicuiq; tribuens, quod suum
 est. Castro Palao supra, num. 6. Bordon. sup. n. 23.
 VI. Religiosi omnes, sicut & alij Ecclesiastici,
 prohibentur accusare aliquem apud iudices se-
 culares in causa sanguinis ordinaria; colligitur
 ex cap. sententiam sanguinis, titul. ne Clerici, vel
 Monachi; ibi. Gloss. Clericis prohibentur omnia
 ex quibus sequitur, vel sequi potest vite amissio,
 vel sanguinis effusio, & cap. postulasti de homicidio,
 & cap. Pralatis de homicid. in 6. in utroq; enim
 capite excipiuntur casus, in quibus id fieri per-
 mittitur, scilicet in cap. postulasti, quando non
 accusatur aliquis criminaliter, sed tantum civili-

ter, tamen iudex exercuit sanguinis vindictam; & in cap. *Prelatis*, quando petitur emenda delinquentis, cum protestatione se non intendere dictam pœnam sanguinis, & tamen iudex illam intulit. Unde infertur, in aliis casibus id esse illis prohibitum, ac proinde accusantes in causa sanguinis, sequuta morte, vel mutilatione, esse irregulares, cap. *penultimo de homicidio*, hæcquæ irregularitas vocatur ex delicto, eo, quod illis sit prohibitum accusare. *Bonacin. disput. 7. de irregularit. punct. 1. num. 35.*

Licet tamen regularibus accusare etiam apud iudices seculares sine aliqua irregularitate suos malefactores in sui defensionem, & rerum suarum, etiam super criminibus, quibus mortis pœna debetur, dummodo protestentur, se non intendere pœnam prædictam, ut colligitur ex *Prefatis, cap. postulasti, & Prelatis*, & in his ratio additur in textu, quia daretur plerisque materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè deprædandi, *Lezana verbo accusare, num. 18.*

VII. Quando religiosus fuit interfectus, seu læsus sine morte, spectat ad monasterium accusare, pacem facere, & pecuniam recipere ob factam remissionem, quia ipsum tantum censetur læsum in honore, persona, & damnis illatis, ex quacumque causa percussus fuerit religiosus. Itaque Superioris est, ut capitis, accusare, injuriam remittere, & pecuniam compactam recipere *Sanchez lib. 6. cap. 12. à num. 33. ad 40.* Quod si inter-

dictam; defectus aut læsus fuerit novitius, id munus
 a delin- etat directè ad novitium læsum, vel, ipso in-
 dere di- delicto, ad ejus parentes, & consanguineos, non
 illam in- nem ad monasterium; cum enim ille sit adhuc
 esse illis- pais, habet actionem injuriarum, non enim
 ufa san- pars, & membrum inseparabile à corpore mo-
 esse irre- nasterij, cujus sit sola professione, & ideò nihil ad
 eiq; irre- monasterium pertinet, Sanchez supra num. 34.
 s sit pro- In hoc nemo contradicit, in nihilo igitur mo-
 irregula- nasterium se intromittit, ita Bordonus supra, n. 28.
 m apud VIII. Jus Canonicum, & civile, rationi &
 ate suos- in naturali innixum, decreverunt, ne quis judex
 um sua- procedat in causis criminalibus ad effectum pu-
 rtis pec- nendi delinquentes sine pravâ accusatione,
 non in- n. si legitimus, de accusat. l. illicitas ff. de offic.
 ex Prae- iud. Unde dicit Paulus ad Colossenses 5. Non
 ratio ad- Romanis consuetudo damnare aliquem homi-
 ia truci- num, priusquam is, qui accusatur, habeat presentes
 edandi- ter, vel accusatores, & licet Prælati regulares
 us, seu- possunt punire delicta levia suorum subditorum,
 n accu- tamen eos accusante, cum procedant sine stre-
 e ob fa- tu, & figura judicij; tamen gravia crimina,
 nsetur- ta sine infamia delinquentis non possunt ca-
 atis, ex- rigari, sine accusatore puniri non possunt, ut est
 giosus- doctrina D. Thom. 2. 2. quest. 67. art. 1. & ita
 juriam- Aragonesis 2. 2. quest. 67. art. 7. Quod nul-
 cipere- Prælatus doctus & timoratus condemnat fra-
 uod si- tes suos, his criminibus convictos, absq; eo, quod
 inter- tra eos sit aliquis accusator, & ait insuper,
 od si aliquis Prælatus condemnat eos sine ac-
 eufatore

cusatore aliquo, de numero eorum reputari de-
 bet, qui in sua potestate, ignorantia concomi-
 tante, confidentes, timorem Dei postponentes,
 non bono communi, sed iniquis suis passionibus
 satisfaciunt, & hæc facientes, non solum morta-
 liter peccant, sed ad restitutionem famæ subdi-
 torum remanent obligati, quia contra justitiam
 egerunt. Præterea nulla est constitutio religio-
 nis, quæ jubeat absq; accusatore, & substantiali
 ordine judiciali regulares punire; si enim cri-
 men sit dignum gravi pœnâ, tenetur Prælatus
 fervare jus commune, cui juri non renunciant
 Monachi, & constitutiones, concedentes Præla-
 tis, ut sine accusatore secretè aut publicè puniant,
 intelliguntur de levibus, non de gravibus, & ita
 expedit fieri, ut religioni decor, & honor con-
 servetur, & hoc ita intelligitur in *Concil. Trident.
 sess. 22. de reformat. cap. 6. & 14. & sess. 22. cap. 1.
 de reformat. & sess. 24. cap. 3. & 10.* dum jubet Epi-
 scopo procedere sine strepitu & figura judicij
 non tamen in gravioribus; sunt tamen aliqui
 casus, in quibus judices possunt sine accusatore
 procedere contra delinquentem, & *I.* quando
 coram judice commissum fuit delictum in præ-
 sentia aliquorum. *II.* Quando contra reum
 sunt indicia, & infamia laborat; in hoc enim
 casu possunt per viam inquisitionis contra ipsum
 procedere. *III.* Quando procedit iudex denun-
 ciatione juridica contra reum, & hæc differt ab
 accusatione, quia in ea denunciatio non tenetur
 pro-

utari de-
 oncomi-
 onentes,
 sionibus,
 n mortu-
 æ subdi-
 iustitiam
 religio-
 stantiali
 enim cri-
 Prælati
 nunciant
 es Præla-
 punians,
 us, & ita
 mor con-
 Trident.
 2. cap. 1.
 ubet Ep-
 a iudici-
 en aliqui
 eufatore
 quando
 in præ-
 tra reum
 ce enim
 ra ipsum
 denun-
 iffert ab
 tenetur
 pro-

obare, quod declarat, ut fit in sancto Officio.
 Quando non procedit, ut iudex, sed ut pater
 correctionem, & non ad vindictam. Inter
 regulares fiscus tenet locum accusatoris; in reli-
 quos nullus fiscus est in usu, nec permittitur. *Ro-*
dericus tom. 2. q. 9. 6. art. 3.
 IX. Accusator, qui falso accusavit, nec pro-
 bavit, quod contra accusatum proposuit, talio-
 nis poenam subire debet, prout dicitur in iure,
cap. calumniator 2. quest. 3. & cap. qui non proba-
vit, l. mulier, & l. questum ff. de abolit. Sed quia
 hæc poena jam vix est in usu extra Congregatio-
 nem nostram, relinquatur arbitrio iudicis poena
 æquivalens, & proportionata, juxta qualitates
 delicti & accusantis: Verum, ut dicatur deli-
 ctum probasse, & calumniatorem non esse, satis
 erit, si delictum probavit semiplenè, per famam
 scilicet, vel per unum testem integrum, vel per
 indicia æquivalentia, aliter ab hoc actu accusan-
 ti ferè omnes omninò deterrentur; quin imò
 excusatur à minori poena, si probat objecisse cri-
 men, eo, quod haberet justam causam, per quam
 crederet commissum fuisse delictum, vel non
 malitiosè accusationem fecisse. Calumniator
 enim verus ille solùm dicitur, qui falsa crimina
 scitenter, & malitiosè intendit. *Lezana tom. 1.*
cap. 27. num. 24. Rodericus sup. art. 8.
 X. Apices juris iudices regularium observare
 non tenentur aliquando; quod ut intelligatur,
 bene aliqua sunt præmittenda. Sciendum igitur,
 quid

quid sit apex juris, & qui nam sint illi apices, qui nam debeant observari, & qui nam possint omitti in judiciis regularium: ex istis quatuor tota quaestio hujus difficultas resolvitur. I. igitur Apex juris hic sumitur pro quadam solemnitate induta à jure Civili, vel Canonico de quibusdam circumstantiis requisitis, & servandis in judicando, quæ dicuntur juris subtilitates, ornatus, & ceremoniæ ad protrahendas lites in longum ad favorem reorum, vel eos defendentium: cum verò sine illis circumstantiis indagari possit veritas ex parte judicis, & actoris; & reus defendi ex parte sua, ideo judices Regulares ab illorum observatione eximuntur. Unde *Ulpianus in l. si fidei-jussor 29. ff. mandati*, ait, *de bona enim fide agitur, cui non congruit de apicibus juris*. Ubi *gloss. 11. de apicibus juris* notat, non esse curandum, sufficit enim bona fides & inspectio veritatis, quod de apice juris accidentali intelligendum est.

Nam apices juris sunt in duplici differentia, alij enim sunt essentielles, quæ judex servare debet, ut, citatio, juramentum de calumnia & de dicenda veritate, probatio per testes super delicto, & accusatio, seu querela judicialis, aut denunciatoria: Et hæc spectant ad ordinem juris essentialis, ita, ut ex eorum omissione corruat omnis processus, quia nihil potest existere sine sua essentia seu substantia: item omnia media, sine quibus veritas indagari non potest, vel reus gravatus defendi, sunt de essentia. Alij sunt

Apices

accidentales, qui nec veritatem probant, nec reum defendunt, sed sunt formalitates in iudicio litem trahentes, ut reus (licet delin-
 xerit) non puniatur, vel tardius castigetur, vel
 sententiam, quàm par sit, illi indulgeatur, inter quos
 sunt sequentes, qui dicuntur omnino acciden-
 tales.

Primus est exactio libelli continentis nomen
 delicti, & rei delictum expressum, tempus, lo-
 cus, inscriptionem pœnæ talionis, & alias cir-
 cūstantias; solemnitas enim libelli nihil facit
 ad probationem delicti neque ad defensionem
 reus. *Clement. 2. saepe de verborum significatione, &*
de iudicio. ff. de iur. iudic. l. 1. §. 1. & ff. de iur. iudic. l. 1. §. 1.

Secundus, litis contestatio, quæ est, cum actor
 in iudicio suam intentionem proponit, & reus
 respondet, & hæc non est necessaria in simul-
 acris utriusque, sed praxis est, ut querela recipia-
 tur, & testes examinentur, hæc ignorante reo,
 postea, delicto semiplenè probato, citatur ad
 respondendum, & sic ab eo solùm contestatur
 ex parte sua, & hoc pertinet ad apices, *ead.*

Tertius, feriarum dies dicuntur apices: Unde
 in eisdem diebus, qui sunt festivi, omnes actus iudi-
 ciales accipi possunt, & redigi in scriptis *ead.*

Quartus, dilationes longæ spectant ad hos
 apices, & ideo non concedi possunt reo interro-
 gatus, qui statim respondere debet, & non petere
 dilationem.

dilationem ad respondendum, dantur tamen ad se defendendum, si sit in carcere: dilationes ergo superfluae, & frustratoriae non conceduntur, eadem *Clement. sup.*

Quintus, exceptiones dilatoriae, & appellatioes frustratoriae spectant etiam ad apices, & ideo non conceduntur, quia non sunt de substantia juris, ex ead. *Clement.*

Sextus, contentiones, & jurgia Advocatorum, & Procuratorum sunt apices, qui repelluntur, quia veritatem potius confundunt, & obsecrant quam manifestent, & ideo impertinentes ad veritatem cognoscendam ead. *Clement.*

Septimus, testium multitudo ultra duos de jure divino necessarios pertinet ad hos apices, & ideo non admittuntur: *Clement. de sancto Juliano cap. 4. & ead. Clement. sup. & Peyrinis litera P. cap. 16.*

Octavus, infamia, praecedens inquisitionem specialem, est etiam apex accidentalis, & consequenter iudex, nulla praecedente, poterit procedere per inquisitionem non solum generalem, sed etiam specialem, *cap. qualiter 24. de accusationibus.*

In quo capite *qualiter*, notandum, quod Papa non obligat iudices ad illud observandum in totum illum ordinem in illo expressum, sub quo loco numeratur infamia; sed tantum in *IV. & VI.* Iste autem est ordo, qui praescribitur in *cap. Praefato qualiter.* Primus, quod iudex non procedat contra

contra aliquem, nisi præcesserit infamia à pro-
 cedens, & honestis viris non semel, sed sæpè orta;
 secundus, quod veritas perscrutari debet coram
 maioribus Ecclesiæ; Tertius, quod non admitta-
 tur accusatio sine inscriptione pœnæ talionis;
 Quartus, quod copia sit danda reo totius pro-
 cessus, ut possit se defendere. Quintus, quod
 scriptio debeat præcedere accusationem, mo-
 do charitativa denunciationem, & clamorosa
 inuasio inquisitionem; Sextus, quod senten-
 tia formanda sit juxta formam, & tenorem judi-
 cii. Quibus præmissis Papa declarat his verbis:
*Hæc tamen ordinem circa regulares personas non
 præsumimus usquequaque seruandum.* Unde colligi-
 tur, quod iudex regularis non tenetur seruire
 ordinem ibi expressum in illis sex capitibus (*Us-
 quequaque*) hoc est, in omnibus, & per omnia,
 sed in aliquibus teneri seruire, scilicet in *IV.* & *VI.*
 quæ sunt de essentia, & ideo non debent omitti.
 Ceteri vero (ut accidentales, de quibus supra)
 possunt legitimè omitti uti non essentielles; suf-
 ficit enim pro primo accidentali, ut querela ab
 actoris accepta redigatur in scriptis, ut pra-
 ticatur.

Quod autem dicitur in *cap. ea quest. 8. de stat.
 Monach.* quod possint de plano procedere,
 summarie, sine strepitu, simpliciter, & sola veri-
 tate facti inspecta, sic explicatur, ut scilicet, ri-
 tualis, & apicibus juris postpositis, ea solùm, quæ
 ad iudicii vim, & essentiam pertinent, adhibe-
 antur,
 Pars II.

antur, & hoc dicitur summarie, & sine strepitu, & de plano, ut exclusis dilationibus, & ceteris superfluis, sedendi solemnitate, feriatis diebus, & vanis exceptionibus, appellationibus, & tergiversationibus procedatur, sola veritate inspecta. Totum, & idem dicit de omnibus accidentalibus rejectis, & substantialibus servatis *Advocate lib. 1. de Discipl. relig. cap. 8. Bordon. cap. 2. praxis criminalis, tom. 5. a num. 3. Thomas a Jesu de Visit. Regul. tract. 3. cap. 1. Lezana cap. 27. tom. 1. n. 20.*

Nota, quod aliàs accusatio non admittebatur sine inscriptione poenæ talionis, quæ in defuetudinem abiit, cum sit juris apex (ut supra diximus) non attingens veritatem causæ, & ideo non servandus à iudicibus Regularibus. Per hanc enim inscriptionem multi retrahebantur ab accusatione, & delicta remanebant impunita; ideo ab omnibus iudicibus regularibus relicta fuit; si tamen in aliqua Religione pro illa esset aliquod Statutum, ut in nostra Congregatione, servandum erit omninò, & licet ab omnibus rejiciantur dicti apices, potest tamen unusquisq; eos admittere, eo, quod nemo teneatur invitus uti suo privilegio, modò non præjudicent reo, sed sint illi favorabiles. Præterea præsentia rei non est necessaria dum formatur processus; sed informatio testium ita fieri debet occultè, ut, ne querelatus notitiam negotii habens, vel fugiat, vel perturbet iudicium, dum contra illum fit inquisitio, sed

officit, ut finito processu citetur, ut se defendat
in impactis.

XI. Accusare prohibentur foemina propter
ingenii mutabilitatem, & sexus fragilitatem in
criminalibus causis jure Canonico, l. qui accusare,
de accusat. & cap. prohibentur 2. quest. 1. pupil-
li infames, & inimici capitales, nisi agatur de
proprio interesse, & si arbitrio judicis taliter ju-
dicabitur l. quia accusatorem, ff. de accusat. l. in
testimonium 20. ff. de testibus. Inimici etiam recen-
sentur reconciliati cap. accusatores, cap. qui crimen
4. quest. 1. imò etiam suspecti, eod. cap. de domo
inimici prodeuntes, cap. accusatoribus 3. quest. 5.
qui cum inimicis commorantur familiariter eod.
cap. consanguinei inimicorum cap. cum oporteat,
de communicati cap. in sancta 2. quest. 7. crimi-
nosi cap. cum dilectus, de accusat. infames cap. alieni
1. quest. 7. Apostata, vel de fide suspecti cap. non
testis 2. quest. 7. & cap. suspectos 3. quest. 5. hære-
tici cap. pagani 2. quest. 7. (hæreticus autem dici-
tur, etiam in contumacia condemnatus) infide-
les pagani, Judæi, calumniatores, & qui falsum
testimonium dixerunt cap. Similiter 3. & seq. quest.
1. cap. constituimus 3. quest. 5. conspiratores cap.
omnes 3. quest. 5. qui odio quemlibet prosequun-
tur cap. eod. Dominus adversarii cap. eod. alieni-
geni, quia accusatorem, & accusatum ejusdem
judici oportet esse subjectos, ut puniri justè pos-
sit. Inopes, servi, liberti, facillè namque propter
inopiam subornantur: illi deniq; omnes, qui
f 2 testes

testes esse prohibentur *cap. super prudentia 12. q. 2. cap. ipsi Apostoli, & cap. testes 2. quest. 7.*

XII. Certum est, posse accusatorem, imò debere, desistere, si deprehendit se errasse, quia putavit hunc fuisse auctorem criminis, vel si res incipit esse dubia perseverante dubio post diligentem inquisitionem, vel si videt se probare non posse, tunc enim pergere in accusatione esset calumniari. Certum est etiam posse desistere, si iudex accusationem nolit admittere, vel admissam rescindat. Quando autem possit accusationem rescindere, videtur, scilicet, cum videt libellum habere aliquem defectum substantialem, vel, si accusatur aliqua persona, quæ non potest sine magna perturbatione reipublicæ puniri, tunc enim iudex supremus seu Princeps potest inchoatam accusationem abolere, etiamsi accusator privatâ causâ accuset, ut suas injurias persequatur. Iudex verò inferior potest ab initio non admittere, & repellere, sed admissam non potest ex auctoritate abolere, sed suspendere, & dissimulare, & interim totum negotium principi exponere.

In causa civili potest accusator à lite recedere, sive per gratiam, sive per transactionem, si tamen agitur de famoso delicto, quale est v. g. furtum, non potest transigere post contestationem litis sine iudicis auctoritate, alioquin notatur infamia, ut patet *l. furti 6. §. pactus, ff. de Collusione detegenda.* In causa verò criminali ante litem in-

choatam licitum est desistere per gratiam, post
 inchoatam non est licitum sine iudicis au-
 thoritate, neq; sine consensu rei, si fuit ex accusa-
 tione infamatus, quod si aliter desisterit, pœna
 extraordinaria punitur infamix, si crimen est
 publicum, quod accusaverat, si est privatum, pu-
 nitur arbitrio iudicis *Lessius de just. & jure, lib. 3.*
cap. 30. dubit. 3. n. 14.

XIII. Nemo condemnatur per publicam
 sententiam, nisi per publicam scientiam constet
 iudici de crimine, & criminis auctore. Tribus
 modis crimen constare potest: *I.* si ipse
 reus cum tribus, vel quatuor aliis deprehendit
 aliquem in flagranti delicto. *II.* si reus in judi-
 cio confitetur crimen. *III.* si testibus convin-
 ctur. Dico igitur, quod, quando per testes in-
 quitur, in criminalibus requiri & sufficere duos
 testes legitimos, fide dignos, & omni exceptione
 carentes; est communis omnium DD. sententia,
 colligitur ex *l. ubi numerus 12. ff. de testibus,*
cap. cum esse 10. de testam. ita, ut unus non suf-
 ficiat, facile enim perverti posset; duos autem
 pervertere, & efficere, ut conformiter loquantur,
 nunquam se falsitas prodat, est valdè difficilè:
 Hinc non obstat quo minùs jus Civile vel Cano-
 nicum in aliqua causa possit plures requirere;
 nam ad condemnandum Cardinalem Episcopum
 testes 72. requiruntur, ad Presbyterum Cardina-
 lem 64. ad Diaconum Cardinalem 27. ad reliquos
 Clericos 7. ut patet *cap. Prasul. 3. 2. quest. 5. ex*

Sylvestro Papa, In praxi tamen non servatur hic numerus testium.

Præterea hic numerus in lege veteri ita fuit definitus, ut patet *Deuteronom. 17.* In ore duorum, aut trium testium peribit, qui interficietur. Et nemo occidatur uno contra se dicente testimonium, & *cap. 19.* Non stabit unus testis contra aliquem, quidquid illud peccati, & facinoris faciat, sed in ore duorum aut trium stabit omne verbum. *Matth. 18.*

Duo autem testes requiruntur præter accusatorem jure Civili & Canonico, quia iudex non procedit sine accusatore, vel ejus vicem supplente, nisi crimen sit manifestum; tunc enim fiscalis agit ex scientia duorum testium. Ut autem duo testes plene probent, requiritur, & debent esse jurati, ut de eodem facto probent, & externo sensu pereceperint, & sint omni exceptione majores. De his quatuor qualitatibus agitur in *cap. de testib.*

An autem juramentum sit exigendum? Dico de jure communi non exigi, ut expressè dicitur in *cap. Romana*, §. *sanè de censibus*, & in fine capituli ait, servandam esse hanc formam ab omnibus Prælatiis, præsertim in visitationibus, salvis tamen consuetudinibus, & statutis religionum approbatis. Unde in aliquibus præcipitur sub juramento, in aliis præcipitur in virtute sanctæ Obedientiæ, & apud alios sub poena excommunicationis, multi tamen exigunt juramentum: pro

accusationibus verò non est difficultas, quin
debeat exigi iuramentum, & de hoc omnes ferè
conveniunt, sicut & in inquisitione speciali, ut
dicitur infra.

XIV. Quotiescunq; crimen est probabile in
iudicio, non tenetur accusator ex iustitia præmit-
tere secretam monitionem, sed potest sine injuria
accusationem instituere, quia tunc propter bo-
num publicum concessa est accusatio, vel denun-
tatio, ut crimina in aliorum exemplum punian-
tur, & sic omnes à malo absterreantur, neq; reus
possit conqueri de injuria sibi facta, quod antè
non fuerit monitus. Objiciunt aliqui, denuncia-
torem teneri priùs monere peccatorem, si credit
eum emendandum; Sed respondeo, quando de-
nunciat, denunciatione Evangelica, si putet,
quod sit privatim emendandus, debet monitio-
nem præmittere, qui verò juridicè denunciat,
non tenetur, quia prior non instituitur ad puni-
tionem, ex ea enim nemo puniri potest, sed solum
ad fratris emendationem: posterior verò, seu qui
juridicè denunciat, aut accusat, spectat ad puni-
tionem propter bonum publicum, & etiamsi es-
set privatim emendandus, subest tamen justa ra-
tio illum deferendi, nempè, ut puniatur & ejus
punitioe alii terreantur: si tamen persona esset
bonesta, & delictum occultum, lege charitatis te-
neris ipsum monere ut à crimine desistat; quod si
crimen est contra bonum publicum, non

teneris, *Less. sup. dubit. 2.*

f 4

CA-

II. Quomodo se gerere debet iudex facta denuntiatione.

Denunciatio est delatio, seu manifestatio criminis, facta Prælato, seu Superiori. *Sylvester in summa verbo denuntiatione, n. 1. Lezana Bordon.* Est duplex, scilicet Evangelica, & iudicialis seu juridica; Prima fit Prælato, non ut iudex, sed ut patri, non ad processum formandum, sed ad correctionem & emendationem. Secunda fit Prælato, non ut patri, sed ut iudici ad formandum processum, & puniendum delinquentem, *Suarez tom. 4. de relig. lib. 10. de regim. societ. cap. 11. & 12.* Item correctio fraterna est duplex, una facta sine testibus, & altera cum testibus. Prima colligitur ex verbis *Matthai 18. 15. corripue cum inter te & ipsum solum.* Secunda defuitur ex eod. *si te non audierit, adhibe tecum duos vel tres.* Quod si nihilominus non emendatur, tunc dicitur *Ecclesie*, hoc est, denuncia Superiori, tunc procedit, vel ut pater, hortando & suadendo, vel ut iudex puniendo, ut tunc confusus emendetur, & poena illius sit in exemplum & utilitatem aliorum.

II. Denunciatio igitur juridica est delatio criminis apud competentem iudicem ad poenam inferendam delinquenti. *Thomas de Jesu, de*

de Visit. regul. tract. 3. c. 2. §. 3. Debet autem prius denunciator fraternaliter correxisse, vel monuisse delinquentem juxta modum à Christo Domino traditum *Matth. 18.* & hoc est conforme legi charitatis, ne fama proximi lædatur, ejus delictum prius publicando, quam ipse sit monitus corrigi, *Suarez 4. tom. de relig. lib. 10. cap. 12. num. 36.* modò sit spes emendationis; imò si post fraternam correctionem emendatio secuta est, non debet denunciari, quia jam cessat finis denunciationis: negant enim multi DD. posse peccatum proximi ad Prælatum, etiam ut patrem, deferri, si ex admonitione sufficienter speratur utilitas, etiamsi Prælatus videatur aptior ad correctionem; quia, manifestatione criminis Prælato facta, læditur fama proximi. Cum ergo hæc læsio non sit necessaria ad correctionem, non est cur adhiberi debeat. Alij tamen dicunt posse omitti fraternam correctionem, & delictum Prælato, ut patri, referri, si talis delatio judicatur utilior & efficacior secreta monitione; quia Prælatus melius delinquentem corripit, & occasiones peccati citius tollit & removet, quod non posset facere subditus, & certè difficilius simulare potest subditus Prælato emendationem, quàm faciliter alteri fratri potest simulare. Prælatus tamen ex tali denunciatione non potest delinquentem punire, & ita omnes DD. quia delictum non fuit illi manifestatum, ut judici, ad puniendum, sed ut patri amore paterno corrigendum;

t autem; quare *D. Thomas 2. 2. quest. 33. art. 8. ad 4.*
 se, vel in aliis multis, & *Suarez sup. cap. 10. num. 2.*
 Christo dicunt, denunciationem Prælato factam, ut
 confortari, pertinere ad illam fraternam correctio-
 nem, qua mandatur à Christo Domino adhiberi
 tioni, si peccans secretò corripientem non audi-
 t, & dicendum Ecclesiæ, quod idem est ac si
 tioni, imò si dicitur, dic Prælato ut judici, tuncq; Prælatus ju-
 o secuta dicitur, quod tamen non facit absq;
 cessat finis iudicio, & causæ cognitione, *Ita D. Thomas quest.*
33. art. 7. & 8. Quando verò delictum est noto-
 rum, non est necesse, ut prius delinquens frater-
 ne moneatur juxtà illud *Apostoli 1. Timoth. 5.*
arguente coram omnibus argue. S. Thom. 2. 2.
quest. 33. art. 7. neq; unquam peccatum est de-
 tendum ad Superiorem ut judicem, si ut pater
 eratur remedium adhibere posse; omnia enim
 tentanda cum charitate, ut cum minori de-
 mimento fratri subveniatur. Nihilominùs ex
 la denunciatione paterna potest Prælatus mo-
 nita pœnitentia suaviter delinquentem corri-
 pte; modo, neq; infamiam irroget, neq; deli-
 tum (si grave est) manifestet; esset enim con-
 jus, delicto non probato, illud punire, ac si
 probatum esset, & secretò manifestatum ad cor-
 ritionem solam, per pœnitentiam divulgare:
 ratio accedit, quia, aliqua punitio, quæ pro de-
 lictis nullam irrogat infamiam, & quæ solet
 communiter inferri religiosis, correctionis fra-
 ternæ limites non excedit. Potest item Prælatus
 sub-

subdito delinquenti, vel, de quo suspicio habetur, socium assignare fidelem, qui ejus actiones exploret, & Superiori referat, quia ratione sui officii obligatur vitam subditorum inquirere, quia ejus curæ sunt commissi, imò potest dicere socio, quod illum observet (si tamen alter est jam apud illum diffamatus, & se emendare neglexerit.)

Insuper peccata notoria, quæ in presentia multorum sunt commissa, vel alio modo à pluribus cognoscuntur, possunt statim, nulla præmissa correctione fraterna, judicialiter denunciari, de hoc omnes conveniunt cum *D. Thom. quasi. 38. art. 7. in principio*, juxta illud *Pauli sup.* qui enim peccat in publico, eo ipso juri secreti renunciat, neq; potest sperare, ut sit corrigendus per secretam monitionem, cum non sit ipse veritus hominum presentiam, neq; ipsas leges monentes, & in tali denunciatione non solum intenditur illius emendatio, sed scandali reparatio, quæ mediante punitione alios deterret à peccato. Unde licet colligere, quod in delictis, quæ partim sunt secreta, & partim publica, qualia sunt, quæ non solum ab uno, sed etiam ab alio sciuntur, & quæ in jure vocantur probabilia, denuncianda sunt statim, præsertim si in damnum tertii vergunt, nec est opus secreta monitione, nisi casu, quo firmiter credatur esse profuturam; ita *Suarez de relig. tom. 4. lib. 10. cap. 12. num. 35. & 42.* Et ratio est, quia per denunciationem, & defenditur innocens,

nocens, & corrigitur delinquens, qui nec corri-
 piendus intelligitur, neq; innocens sufficienter
 defendendus, nisi denunciatur; quod si firmiter
 consideretur profutura correctio, & innocens de-
 beret per monitionem, non deberet fieri denun-
 ciatio juridica. Quod si delicta sint tantum in
 tantum delinquentis, præmittenda est corre-
 ctio secreta ex præcepto divino, & inductio tes-
 tium, antequam judicialiter denunciatur, si cor-
 rectorio & testimonio inductio existimatur profutura,
 supra Suarez num. 36.
 III. Denunciator, quamvis non teneatur de-
 nunciare delictum, quod probare non potest, ta-
 men, si vult, potest denunciare, nec tenetur pro-
 bare delictum quod denunciat, & rationi est
 consentaneum, tum, ne plura crimina gravia in-
 dignis maneant impunita; ex eo, quod nullus
 audeat denunciare, quia probari non possunt,
 & in hoc differunt accusator & denunciator,
 quod ille tenetur probare delictum, sed non iste.
 supra de justit. & jure, quest. 4. art. 3. & quest. 5.
 art. 4. Unde, si denunciator non probat, non est
 propterea mulctandus, non enim supra se suscipit
 onus probandi, sed tantum præparat viam judi-
 cii, ut ipse inquirat & probet, Thomas de Jesu de
 vita regular. tract. 1. cap. 16. num. 13. dicunt
 etiam Bordonus in sua praxi criminali, cap. 3.
 num. 5. de Visit. regular. num. 71. & Lessius lib. 2.
 cap. 29. num. 111. non posse subditum tuta con-
 scientia denunciare delictum, quod probare non
 potest,

potest, aperiendo enim illud contra iustitiam facit, quia nullum jus habet illud manifestandi, & inutiliter aperitur ad consequendum effectum denunciationis, quæ ordinatur ad castigationem & punitioem: puniri autem non potest, quod probari non potest; ideo talis denuntiatio est præjudicialis famæ proximi, & nihil potest sequi ex illa nisi infamia: Lezana tamen, & alii plures oppositum tenent.

IV. Denunciator potest esse testis, si aliunde non habeat aliud impedimentum, eo, quod non procurat vindictam delinquentis, sed correctionem; secus est de accusatore, neque enim ipse aut ejus cognati & domestici possunt esse testes. *Lezana tom. 1. cap. 27. 1. part. num. 20. Sotus 5. de iustitia, quest. 6. art. 2. conf. 4.* Hoc intelligitur sic, scilicet, qui fuit denunciator coram Superiore, ut patre, potest esse testis in eadem causâ judicialiter tractata coram eod. *Bordonus tom. 1. cap. 3. de Vist. num. 73.* Et hoc probatur ex Evangelio, ubi denunciaturus jubetur præhabuisse unum aut duos testes, ut cum uno ipse faciens alium habeantur duo, aut cum duobus tres, nec enim videtur cur denunciator à testificando repellatur, præcipuè si ipse prius fraternaliter reum correxit; judicat enim hoc modo, non malevolò animo denunciationem intimasse, quia vidit correctionem non profecisse, ideo via denunciationis processit, ut hac via spiritualiter proficeret, *Rodericus tom. 2. q. 13. art. 6. qq. regul.*

V. Po-

V. Potest denunciator non solum quæ ipse
 ac audit, sed etiam, quæ ab aliis audit, &
 denunciare, præsertim si aliquid audit à perso-
 nis dignis, & id Prælatus præcipiat, ut meli-
 delictum probetur; non tenetur verò denun-
 are, quæ audit à personis parvi nominis, &
 estimationis, malevolis, aut passionatis, quibus
 ut plurimum, non adhibetur *Lezana num.*
Rodericus sup. quest. 6. art. 7.

VI. An emendatus de delicto possit Prælato
 denunciari? multi affirmant posse, ut sic sit secu-
 rior à recidivo, & præsertim, quando Prælatus
 denunciare jubet: Et rationem afferunt, quia ta-
 manifestatio potest prodesse, & non obesse;
 obesse, si Prælatus occasiones & pericula ite-
 labendi removeat; & non obesse quia ex il-
 delicti scientia ad punitionem procedere
 potest: Multi negant, & probant ex verbis
 illius dicentis: *Si te audierit lucratus eris fra-*
trum, quasi dicat, ibi esse sistendum, quia
 ordinatur ad aliud correctio, quam ad lu-
 rum fratris, unde cessat finis denunciacionis.
 At terea fama apud Prælatum plura aestimatur à
 illius, & ægrius ferunt apud illum infamari
 propter ejus dependentiam, quàm apud plures
 alios; & ideo ob solam securitatem à recidivo
 potest esse licita denunciatio & infamatio:
 tamen enim licet bona temporalia à proximo
 accipere, ut securior vivat in virtute, aliter liceret
 illius accipere, & pauperibus erogare,
 ut

ut pro illo deprecarentur: Ita Castro Palaus tract. 6. disput. 3. de charitate, puncto 12. num. 1, & 2. & ibi citat auctores primæ opinionis, qui sunt: Ricard. Gabriel, Angelus, Grassis, Gerson; & auctores secundæ opinionis, qui sunt Adrianus, Sotus, Navar. Aragonen. Valentia, D. Thomas, Antonin. Sylvester, & Sanchez lib. 6. in Decalogum, cap. 18. num. 49. & n. 60.

VII. Ut aliquis denunciaret alium judicialiter, non est necessarium, ut præcedat infamia, cap. inquisit. & cap. qualiter, & quando, quia in via inquisitionis idèd requiritur infamia, ut suppleat vicem accusatoris; denunciator verò vicem sustinet accusatoris. Si tamen præcedit infamia, multò magis debent denunciari delicta, Thomas de Jesu de Visitat. tract. 1. cap. 15. nisi denunciator excusetur ab illis denunciandis, ut, si sub secreto delictum accepit ratione petendi consilium, vel remedium; tunc enim, etsi præcedat infamia, vel semiplena probatio, non tenetur, nec potest delictum manifestare, & non solum peccaret contra charitatem & contra justitiam, sed ad restitutionem damnorum teneretur: & ita docet D. Thomas 1. 2. quest. 10. art. 1. ad 2. Lezana cap. 27. tom. 1. 1. part. num. 19.

VIII. Juramentum est necessarium in actore querelante, illudq; præstandum, licet iudex procedat de plano, postpositis apicibus juris, & est de substantialibus iudicii, etiam respectu denunciatoris, ut manifestum est ex Clement. sape de verbo

australi. verborum significatione, ibi prestationem juramen-
 de calumnia, vel malitia, sive de veritate di-
 cenda, ne veritas occultetur, per commissionem hu-
 morum; & modo intelligimus non excludi. In iudicii ergo
 etiam summaris, qualia sunt ea iudicum, regu-
 larium praesertim, locum habet iuramentum a-
 thoris & testium, & hoc iuramentum respectu
 querelantis dicitur calumnia, quo jurat se depo-
 nente querelam non animo calumniandi, sed di-
 cendi veritatem favore iustitiae. Jurat ergo quod
 querela seu denunciatio est vera, & non facta
 animo calumniandi: quin imò est petendum tale
 iuramentum, quia denunciator, cum se habeat
 ut testis, sine iuramento non probat. Hinc fit,
 quod, quando iudex procedit contra particula-
 rem, cujus delictum est revelatum, petit iura-
 mentum ab omnibus examinandis, sicut exigit
 inquisitio specialis, ita Bordonus cap. 4. de iura-
 mento judiciali tom. 5. n. 4. & cap. 3. sect. n. 7.
 Est autem sciendum, iuramentum esse invoca-
 tionem divini Numinis in testimonium, D. Tho-
 mas 2. 2. quaest. 89. art. 1. Dicitur invocatio divi-
 ni Numinis, quia jurans, in quantum est in se,
 vult, & cupit Deum, ut testem manifestare id,
 quod ipse iuramento confirmat, Sanchez lib. 3.
 in Decalog. cap. 1. n. 1. Unde differt ab oratione,
 quia, etsi per illam Deus invocetur, sed non ut
 testis: De diversitate vero iuramentorum vide
 Lexaniam verbo iuramentum, num. 2. Licitum
 esse iuramentum constat Deuteronomij 6. ibi: per
 Pars II. t nomen

nomen ejus jurabis, & Deuteronom. 10. jurabis⁹
 in nomine illius, aliisque Sacrae Scripturae locis, &
 Sanctorum testimoniis, est enim actus bonus
 à virtute religionis elicitus, pertinet ad Dei
 cultum, eo, quod homo jurando agnoscit, &
 profitetur infallibilem veritatem, & auctori-
 tatem ipsius, *D. Thom. 2. 2. quest. 89. art. 4.* Ver-
 rumtamen quia non est sicut bonum quoddam
 per se appetendum, sed instar medicinae, tan-
 quam quoddam imbecillitatis humanae reme-
 dium ad confirmandam aliquam veritatem, ut
 ait *Sanctus Pater Augustinus, de Sermone in Mon-
 te, & lib. 1. cap. 30. D. Thomas sup. art. 5.* ideo
 tres sunt conditiones requisitae ad juramentum,
 ut licite fiat; scilicet, veritas, justitia & judicium,
*Hieremia 4. ibi: jurabis, vivat Dominus in justitia,
 & judicio & veritate:* veritas consistit in hoc,
 quod jurans arbitretur esse verum id, quod dicit,
D. Thomas sup. art. 7. ad primum; justitia, ut
 non fiat de re illicita; materia enim illius debet
 esse licita & honesta, *D. Thom. sup. art. 3. ad 2.*
 judicium vero, quod fiat cum necessitate, & re-
 verentia. Solemnitas autem juramenti in eo
 consistit, quod jurari debeat antè examen tan-
 gendo sacra Dei Evangelia, vel rem sacram; vel
 aliquo alio modo secundum loci consuetudi-
 nem, alioquin deponentes nihil probant, etiam-
 si sint Religiosi, & Sacerdotes, imò & Cardina-
 les *cap. nuper. & cap. tuis de testibus, & l. i. iusju-
 randi 8. C. de testibus, cap. fraternitatis 17. de te-
 stibus,*

quia juramentum dat fidem depositioni-
us testium: ergo debet præcedere illas, quæ
constant in examine *Bordon. sup. n. 12. & seq.*

IX. Nullus tenetur denunciare se ipsum, hoc
est, proprium delictum, quantumvis grave com-
miserit crimen, (intellige extra confessionem
sacramentalem) nemo enim tenetur se ipsum
prodere in iudicio externo, prout habetur in *cap.*
opus aliquando de pœnitent. dist. 1. nisi sit semi-
plene probatum delictum, & interrogetur ut
reus; nam in casu visitationis, aut inquisitionis
generalis cum interrogetur circa aliena delicta,
ut testis, non interrogatur ut prodatur propria,
neque interrogari potest de illis, quia interro-
gationem debet præcedere processus informa-
tus, qui componitur ex testibus. Interroga-
tus igitur nunquam tenetur respondere contra
se, nisi delictum contra ipsum sit ad minus semi-
plene probatum, juxta axioma *D. Joan. Chrysof.*
quo dico ut te prodas, relato cap. quis 82. dist. 1. de
penit. §. his auctoritatibus, ex l. nimis grave 6. C.
de testibus, quia nemo tenetur suam turpitudinem
revelare; reus autem legitime interrogatus con-
fessio delictum non dicitur suam turpitudi-
nem revelare, sed jam ab aliis revelatum confite-
ri. Lexana verbo accusatio, n. 10. Bordonus tom. 5.
cap. 3. sect. 2. n. 10.

X. Denunciator non tenetur manifestare de-
lictum, quod probare non potest, *Lexana tom. 1.*

1. part. cap. 27. num. 20. Tenentur verò regulares in visitationibus, seu etiam extra illas, denunciare crimina, quæ graviter, & directè sunt contraria bono communi reipublicæ, & communitati religiosæ, etiam si ex tali denunciatione nocumentum aliquod grave oriatur denunciato, quia bonum commune anteponi debet bono privato cujuscunque. Similiter, si viderint aliquem insidiantem vitæ, vel famæ alterius injustè, tenentur illum denunciare. Unicuique enim Deus mandavit de proximo, *Naldus in summa verbo accusare, num. 3. Lezana item verbo accusare, n. 9.*

Si prælatus præciperet, ut denunciaretur aliquod delictum, quod est notum uni soli, & scit ille solus, quod delinquens scit illum solum novisse, tunc ille unus solus non tenetur denunciare illud, quod sibi soli est notum, nisi sit contra bonum commune, vel in grave damnum tertii, quia in tali casu exponeret se denuncians periculo magnæ inimicitæ & iræ inter ipsum, & delinquentem, cui damno solum cedere debet pro bono communi, vel gravi damno tertii, *Sayrus in clavi regia, lib. 12. cap. 14. num. 26. Portellus in dub. regular. verbo denunciatio.* Non debet denunciari crimen, quomodocunque sciatur, si à fide dignis non fuit acceptum, vel si non recordetur à quo acceptum sit; alioquin denunciatus notaretur levitatis, & proximo damnum inferret sine utilitate, & fortè sine fundamento,

Castro

Castro Palao tract. 6. disp. 3. puncto 14. casu 6. art. 8.

In casu hæresis, vel suspicionis ejusdem tenentur religiosi denunciare, & accusare omnes, & quascumque personas, tam sui, quam alterius ordinis, & etiam seculares, Dominis Inquisitoribus, nulla expectata licentia, aut consensu suorum Superiorum, ut colligitur ex *constit. Pauli V. que incipit Romanus Pontifex, Lexana verbo accusator n. 7.*

Excommunicati excommunicatione majori non possunt, nec accusare, nec denunciare: illi enim actus in proponente auctoritatem requirunt, à qua excommunicati sunt juridicè privati *Rodericus tom. 2. qq. regul. quæst. 6. art. 3.* Non prohibentur tamen, quominus per viam simplicis monitionis possint certiore facere judicem inquirentem talia delicta fuisse commissa, & à talibus fuisse patrata: & ad horum comprobationem debent accerferi Petrus & Joannes, ut ex officio judex procedat: hæc enim facientes excommunicati non exercent opus auctoritatis, sed compassione boni publici agentes per dictam monitionem bonum publicum prosequuntur; & ad infames hæc extenduntur.

XI. Facta denunciatione, judex prudens diligenter expendat tam personam denunciantis, quam denunciati, & an delictum fuerit prius fraternaliter, & charitativè correctum, & an fuerit occultum vel publicum; si enim denuncia-

tor esset aliàs malignus, & pacis perturbator, & denunciatus esset eximius vir, & probatos vitæ factæ annos plurimos expleisset, non esset admit- tenda denunciatio, ne malignis daretur occasio calumniandi viros probos & honestos, *Thomas de Jesu de Visit. regular. tract. 1. cap. 17. num. 1. & Lexana cap. 27. tom. 1. 1. part. num. 21.* Nisi fortè tunc denunciatus vellet subire munus accu- satoris, & pœnam talionis, *Rodericus tom. 2. q. 6. art. 8.* Item, si videat iudex, denunciatum non fuisse correctum fraternaliter, aut si fuerit, quod facile sit emendandus per correctionem paternalem, illum paternè corrigat, secretam pœnitentiam illi imponendo, quia regulariter denunciatio juridica inter regulares admitti non debet, si per aliquod speratur fratris emen- datis, *Thomas de Jesu sup. num. 5. & 6.* Similiter, quando delictum non est publicum, nec delin- quens laborat infamiâ, non est juridicè contra eum procedendum, sed vel occultè puniendus, si emendationem promittit, vel est dimittendus, si culpam non fatetur *Suarez 4. tom. de relig. lib. 10. cap. 12. num. 37. & 38.* Videre item debet iudex, an reus verè se defenderit, & an testes ad- ducti certò probaverint crimen commissum fu- isse, ita ut possit credere illum innocentem, & tunc illum absolvere debet; vel evidenter co- gnoscere crimen plenè probatum fuisse, & de- fensiones pro reo adductas parum aut nihil ju- vare, & tunc debet eum condemnare pro crimi- nis

qualitate. Tunc vero intelligitur delictum plene probatum, quando per duos testes oculares & testes, & omni exceptione majores testimonificatum est, juxta illud Christi: *In ore duorum aut trium stet omne verbum.*

Si vero delictum non sit plene probatum, & reus illud noluerit confiteri, sintque aliqua indicia, quae judici suadeant reum commisisse crimen, quod negat, (cum apud regulares tortura non sit in usu) puniendus erit reus poena minori, quam si tale delictum plene probatum fuisset, & condemnandus est ad illam poenam mitiorem: hoc enim requirit aequitas justitiae, & rigor observantiae regularis illud expostulat, ne sub spe infirmae probationis reddantur faciles religiosi ad crimina perpetranda, *Suarez tom. 4. de religione lib. 10. de regimine societ. cap. 12. 33. &*

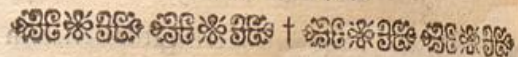
Lexana tom. 1. part. 1. cap. 27. num. 15, & 16.

4

CA-

CAPUT XLV.

De Inquisitione.

S U M M A R I U M.

- I. *Quid sit Inquisitio, & quotuplex.*
- II. *Inquisitione generali quando utendum.*
- III. *Ad quos pertineat inquirere.*
- IV. *An in Inquisitione generali possit de aliquo particulari inquire.*
- V. *An infamatus de uno possit inquire de alio, de quo non est infamatus.*
- VI. *An possit inquire de crimine, de quo dubium est, an fuerit perpetratum.*
- VII. *An debeant Praelati statim, facta visitatione, vel inquisitione, mutare fratres de familia.*
- VIII. *Quanto tempore crimina prescribi possunt.*
- IX. *Quandonam debeat procedere Praelatus per specialem inquisitionem.*
- X. *Quan-*

Quandonam sufficiunt indicia ad Inquisitionem.

- I. Praxis inquisitionis specialis.
- II. An reus teneatur confiteri delictum juridicè interrogatus.
- III. Quid facere tenetur iudex.

Inquisitio est investigatio criminum facta à iudice per informationem subditorum deponentium crimina, de quibus notitiam habent, *Borrom. tom. 5. cap. 3. sect. 1. num. 2.* Diciturq; *Juridica & Canonica*, si fiat secundum *Jura & Canones*; estq; triplex secundum *Panormitan. in q. qualiter & quando, 2. de accusat.* scilicet generalis simpliciter, id est, quantum ad personas, delicta, ut cum Prælatus inquit, an sint homines facinorosi, de qua in *l. congruit, ff. de off. Præf.* Secunda specialis simpliciter est, quantum ad personas & delicta, ut cum de certo, & limitato crimine contra certam & limitatam personam Prælatus inquit, de qua in *l. ea qui, C. de accusat.* Tertia est Generalis simul, & specialis secundum quid, sive sit generalis quoad personas, & quoad delicta specialis, v. g. cum Prælatus inquit contra eos, qui tale crimen commiserunt, & de hac in *l. mandatis, de*

condit. ob turp. caus. sive è contrariò sit generalis quoad delicta, & specialis quoad personas, ut cum Prælatus inquirit contra specialem personam, an aliqua crimina perpetravit, ita *Rodriguez tom. 2. q. 5. art. 1.*

II. Generali inquisitione utuntur Prælati regulares in visitationibus Provinciarum & Monasteriorum: finis enim visitationum est, inquirere in genere de vitiis & virtutibus subditorum; unde ad hanc inquisitionem generalem non est necessarium, ut præcedat aliqua infamia, vel clamorosa insinuatio de aliquo crimine; vel denunciatio, aut accusatio aliqua; quia in hac procedunt Prælati ex officio propter bonum commune Religionis, nec sic procedendo alicui fertur injuria, *Aldrete de relig. discipl. lic. 1. cap. 1. num. 3.* Nam hæc generalis inquisitio non est perfectum judicium, sed præparatio ad inquisitionem specialem, quæ est perfectum judicium, *Aldrete supr. num. 4. Thomas à Jesu, tract. de Visitat. regular. cap. 4.*

Deinde in hac inquisitione generali non debent Prælati inquirere de peccatis occultis, neque sunt patefacienda à subditis, nisi de illis præcedat aliqua infamia, aut suspicio probabilis, quia, si talis infamia, aut suspicio non est, Prælatus non potest interrogare juridicè, cum non habeat plenam, aut saltem semiplenam probationem, ac per consequens, nec ipse interrogare, nec subdi-

generalis
onas, ut
m perso
ta Roderi-
Prelatire-
& Me-
st, inquisi-
ditorum;
m non est
nia, vel
es; vel de
n hac pro-
um com-
alicui in-
lic. 1. cap.
io non est
d inquisi-
judicium
et. de Pse-
i non de-
tis, neque
is praece-
ilis, quia,
latus non
abeat pie-
onem, ac
ec subdi-
tus

occultum peccatorem manifestare, etiam si
iuramento interrogetur, nisi velit illud, ut
Praelato, indicare, quia ut sic potest id fa-
re; semper tamen praemittenda correctio fra-
terna, si sit spes emendationis, quia illa est de jure
iuramento. *Matthaei 18. Rodericus tom. 2. qu. 8. art.*
*Gregorius tom. 1. de subdito, quest. 1. de obedi-
entia cap. 16. post 3. conclus.*

III. Potest quilibet Praelatus inquirere con-
tra subditos, imò ad hoc tenetur, ne subditorum
delictis de manibus ejus exquiratur in die iudicii,
sicut dicitur in *cap. irrefragabili de off. ord.* Sed
tamen caveat & advertat, quod non debet com-
movere alios non bene instructis & doctis fratri-
bus inquisitionem alicujus delicti, quae debeat fi-
ri per testes seculares; cum in causis Clerico-
rum & Religiosorum criminalibus, à testimonio
laicorum denunciatione laici repellantur, juxta sacros
canonicas *cap. de cetero, de testibus.* Sicque con-
tra religiosos cautè sunt inquirentes & iudices
constituendi, cum non minima difficultas con-
stituitur in examine culpae ad capiendum,
sicut dicitur in *cap. de cetero, de testibus.* Unde
in causis huiusmodi, praecipuè ex incontinentia proce-
dentes, sub debito sigillo secreti agi debent;
in bonae famae viri Ecclesiastici, & Religiosi,
potius humana fragilitate quàm malitia in-
continentiam labuntur, mallent graviori pœ-
nae censurâ corripi, quàm publicè levissimâ
pœnâ

pœnâ plecti, vel protinus absolvi, & ratio deducitur ex eo, quod laici, qui sunt vitiis dediti, suorum criminum pares habere latantur, & occasionem læto animo suscipiunt, in eisdem criminibus indurata conscientia permanentes, quod si peccata regularium sunt publica, publicè sunt puniendi, ut, quos pravo exemplo ad peccatum provocarunt, sua emendatione ad penitentiam revocent: quamvis Prælati possint penitentiam publicè faciendam in secretam commutare, si ita judicaverint expedire, juxta decisionem *Concil. Trident. sess. 24 cap. 8.*

IV. Prælati in inquisitione generali non potest de aliquo fratre particulari interrogare; solum enim ipsis licet inquirere, quis tale peccatum commiserit, nisi persona sit notata infamia, & sit præsumptio, quod tale peccatum perpetraverit; neque quis obligatur delictum à se etiam publicè commissum detegere; non enim tenetur se prodere, nisi sit legitime interrogatus, *Bordon. tom. 5. cap. 3. sect. 1. n. 10. Rodericus tom. 2. quest. 5. art. 4.*

V. Infamatus de uno delicto, de hoc tantum, & non de alio, de quo non est infamatus, potest à Prælati inquireri, nisi crimina sint ad eò connexa, ut de uno non possit cognosci, quin etiam cognoscatur de alio, etiamsi de isto alio non præcedat infamia; neq; potest inquirere Prælati de complicib⁹, nisi contra eos præcedat infamia, aut crimen

non sit maxime nocivum communitati, aut
publicæ, *Rodericus sup. art. 7.*

VI. Prælati non debent procedere per viam
inquisitionis, & punitionis, seu pro crimine, de
quo dubitatur, an fuerit ab aliquo fratre commis-
sum; imò debent bonam concipere opinionem
de omnibus nihil omninò in publico de ipsis dif-
ferentes, habentes se circa ipsos simplices ut co-
mites, & prudentes sicut serpentes; utentes
medis, & justis simulationibus, omnia remedia
apponentes, quibus peccata ab ipsis com-
mittenda possint impediri, sunt enim iudices, &
Prælati super speculam constituti, ut sic provide-
ant; neque per viam inquisitionis possunt in ali-
quorum famam, & bonum odorem deturpa-
re, quousque de delicto constet, & ipsi sint infa-
mæ notati.

VII. Imprudenter agunt Prælati, qui post in-
quisitionem, vel Visitationem statim ad alias do-
mos fratres de aliquo delicto, vel mala conver-
sione indicatos transmittunt, licet de illis non
infamia resperfa; ex illa enim subita & non
opportuna mutatione, maxima infamia circa
monachos, & Monasteria sæpius insurgit, & ea, quæ
populo leviter suspicabantur, pro veris à popu-
lo maligno, & malè contra fratres suspicari præ-
sumuntur: Habeant ergo Prælati semper præ o-
culis Deum, qui odit Prælatos præcipitatos, &
ira & iracundia anhelantes, & fratres secretò
indi-

indicatos statim non transmittant; neque sine peccato hæc possunt ab ipsis fieri.

Imprudenter etiam maximè agunt, qui inquisitionem facientes statim humeris subditorum imponunt præcepta; ipsis in virtute Spiritus sancti præcipientes, ne domos aliquas ingrediantur, ad quas publicè confluere solent; in his enim repentinis obedientiis & excommunicationibus latae sententiæ appositis suspicio populi malevoli confirmatur: mulieres nobiles & devotæ in suæ devotionis mercedem infamia quadam à Prælati hujusmodi notantur, & exurgunt quasi à somno clamorosa insinuationes, quibus, quod jam quasi sepultum erat, resurgit quasi à mortuis, & malevoli populi acuunt suas linguas sicut serpentes, & sepulchrum patens est guttur illorum, linguis suis contra religiosos sanctæ & honestæ vitæ agentes. Non tamen perperam agent Prælati, qui post aliquod temporis spatium fratres indicatos ad alias domos transmittent, famam subditorum præ oculis semper habentes. *Hæc Rodericus sup. citatus art. 9.*

VIII. Cum delicta attento Jure Canonico minimè præscribantur, ut probat *Gloss. in cap. admonere 339. Verbo pœnitentia, & Decius in l. licet causam, de præscript. art. 4. column. 4. dist. 1. in cap. Venerabilis de except. dico, quod si quis religiosus fuerit de aliquo crimine convictus commisso à quindecim annis, & non fuerit punitus, potest à Prælato propter tale delictum puniri.*
Verum

que sine
 , qui in
 subdito
 te Spiritu
 quas in
 ; in his
 municati
 cio populi
 s & devo
 a quadam
 gunt quasi
 bus, quod
 à mortuis,
 sicut ser
 r illorum,
 & honeste
 gent Prae
 m fratres
 t, famam
 es. *Heo*
 Canonico
 in cap. ad
 in l. licet
 di l. in
 quis reli
 ctus com
 punitus,
 n puniri.
 Verum

rum tamen est, quod accusatio criminalis de
 Civili praescribitur per spatium viginti an
 num, & post hoc tempus agere volens exclu
 ditur. *l. querela, C. de falsis, Actio verò injuriarum*
 in re communi praescribitur post annum, sicut
 in re propria ad accusandum vel denunciandum,
 non verò sic posset quis excludi ab accusatione,
 vel denunciatione, hæc regula non habet locum,
 quando procedit Prælatus ad correctionem, quia
 tunc, elapso hoc termino, potest corrigere de
 liquentem, & est opinio *Innocent. I. in cap. ad*
firmat, de appellat. & Concil. Trident. sess. 44. de
firmat, cap. 10. in quo commendatur ordina
 tio correctio subditorum, & additur, quod
 in his, ubi de visitatione, aut morum
 correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibiti
 o, appellatio, seu querela ad sedem Apostoli
 cam interposita, executionem eorum, quæ ab
 illis mandata, decreta, aut judicata fuerint, quo
 modo impediat aut suspendat. Reipublicæ
 seu communitatis interest, ne delicta reman
 eant impunita, ita *Baldus in l. 1. Cod. si à non*
impet. judic.

XX. Procedit Prælatus per Inquisitionem
 ordinalem, & debet primò, quando ex visita
 tione seu inquisitione generali constat illi, ali
 quod crimen fuisse ab aliquo fratre commissum;
 hoc enim specialis fit inquisitio, & prævio ju
 ramento testes sunt interrogandi, cum enim de
 delicto sit notorium, non potest prætermittere
 contra

contra delinquentem sic infamatum procedere, *Aldrete lib. 1. de relig. discipl. cap. 7. num. 6.* Etiam si injustè tale delictum sit Pralato manifestatum; nam eo ipso, quod peccatum est in iudicis notitia, sive benè, sive malè, eo ipso tenetur contra illud procedere, *Lessius 2. de justit. cap. 29. dub. 15. num. 125. & Thomas à Jesu de Visitat. regular. tract. 2. cap. 4. n. 7.* Non potest tamen Pralatus sic procedere ex sola notitia per epistolas, seu libellos sine authore, etiam si in illis testes notificentur, quia hujusmodi littere nullam inducunt infamiam, *cap. Inquisitionis, extra de accusat. Lessius sup. num. 136. Thomas à Jesu, sup. cap. 3. n. 9.*

Potest *II.* per inquisitionem specialem procedere, quando delictum est notorium, etiam si malefactor sit occultus, & hoc propter bonum publicum. Nota tamen, quod non debet fieri inquisitio de persona aliqua singulari, sed solum in communi, *Thomas à Jesu de Visit. reg. tom. 2. cap. 5. à num. 6.* Neque potest juridicè (loquendo regulariter,) procedere contra aliquem per specialem inquisitionem, nisi præcesserit infamia, seu clamorosa insinuatio, vel indicia manifesta, aut semiplena probatio, quia sine aliquo istorum delicta reputantur occulta iudicio humano, *Sanctus Thom. 2. 2. quest. 6. art. 2. & 3. Thomas à Jesu de Visit. regular. tom. 2. cap. 2. & 3. cap. qualiter & quando, & cap. Inquisitionis, de accusat.*

Est Pars I

procedere, Est autem infamia, ut diximus, rumor ortus,
 7. num. 6. non à malevolis, sed à probis, & honestis viris,
 ato mani- parvus inter multos. Clamorosa insinuatio est
 n est in ju- si idem, quod infamia, vel vox totius populi,
 ipso tene- publicus rumor sparsus inter multos: Indicia
 . de justit. tant quædam circumstantiæ, ex quibus potest ali-
 à Jesu de- quo modo colligi, quisnam sit author criminis.
 non potest Semiprobatio est unius testis oculati, & jurati,
 motitia per & omni exceptione majoris testimonium, Tho-
 iamsi in il- mas à Jesu sup. Si ergo aliquod horum non pro-
 odi littere dit, non potest Prælatus procedere per specia-
 inquisitionis, lem inquisitionem.

6. Thomas X. Indicia, ut sufficiant, non debent esse le-
 vialem pro- via, sed gravia, quia levia non æquivalent infam-
 m, etiam si- iæ: imò ut indicia gravia sufficiant, debent esse
 ter bonum publica multis, & in delicto publico, Suarez tom.
 debet fieri de relig. lib. 10. cap. 12. num. 12. Tenent tamen
 sed solum aliqui, quod, etiamsi delictum non esset publi-
 reg. tom. 2. cum, si esset contra commune bonum, vel ex eo
 e (loquen- immineret damnum tertiæ personæ, posset ju-
 liquem per- dex ex solis prædictis indicis procedere ad in-
 sserit infam- quisitionem authoris criminis, Thomas à Jesu de
 dia mani- Vis. regular. cap. 7. n. 2.

sine aliquo Ut semiprobatio sufficiat, requiritur, ut cri-
 iudicio hu- men sit notorium, & malefactor occultus, aliter
 art. 2. & 3. non æqualebit infamæ, & ita insufficientis ad
 2. cap. 1. & procedendum, Lessius lib. 2. de justit. cap. 29.
 2. n. 146. Nisi immineret grave damnum
 2. n. 6. tertiæ personæ, vel esset contra bonum com-
 2. n. 6. mune
 Est Pars I I. v XI. Pra-

XI. Praxisverò inquisitionis specialis est talis: scilicet constituendus secretarius à Prælato, qui omnes actus fideliter scribat, illisq; cum Prælato subscribat. Interrogandi testes clarè, & distinctè sub juramento, (jure communi loquendo.) Juxtà *cap. cum dilecti, de accusat.* & interrogari debent de nomine, cognomine & ætate, *cap. olim de accusat. Thomas à Jesu, 17 a. 3. cap. 7.*

Testes autem sic interrogati tenentur sub mortali veritatem fateri, quia astringuntur juxto Prælati præcepto, *Lessius de justit. cap. 39. n. 43.* quia non tenentur testificari, quando non interrogantur legitimè, & juridicè, *Lessius sup. cap. 31. dub. 6. num. 47.* Sed nec tunc debent mentiri, cum mendacium numquam sit licitum, sed possunt dicere se nescire, aut non vidisse, mente intelligendo ad manifestandum in judicio, *Navarro in Manual. cap. 18. num. 61.* Ea vero, quæ per sacramentalem confessionem noverunt, nullatenus debent, aut possunt revelare, quia obligatio sigilli sacramentalis multo major est, quam cujuscunq; præcepti. Idem dico de notitia, quam quis habuit de delicto sub sigillo secreti, consilii, vel auxilii petendi gratia; hæc enim obligatio etiam est major quam obediendi Prælato: secus esset, si delictum cederet in damnum corporale, vel spirituale communitatis, vel grave damnum alicujus personæ particularis.

Testes

Testes non sunt cogendi à iudice ullo modo, ut dicant quod nesciunt, sed liberrimè sinendi sunt dicere veritatem, & si fuerint ignorantes, debent moneri à Pralato, quomodo testificari debeant, vel dandum est illis tempus ad consilium petendum à doctis, *Thomas à Jesu tract. 3. cap. 8. de Visit.*

Debent etiam interrogari super formatis articulis & capitibus scriptis, quomodo sciant quod dicunt *cap. causam de testibus*. Quod si nullus sit testis, qui reum condemnet de delicto, potest absolvi, modò processum vel informationem non præcesserit infamia, vel semiprobatio, vel indicia sufficientia respectivè ad delictum, quia tunc nulla esset causa, cùr ulterius contra illum procederetur: imò numquam citandus est aliquis, ut reus interrogetur, nisi delictum sit saltem semiplenè probatum, vel ex testibus, vel ex indicis, vel ex probata infamia, aliquo tamen ex prædictis præmisso; & multò magis, si per testes, vel unum solum omni exceptione majorem, constet de reo criminoso, ante omnia citandus est: si enim Prælatus reum condemnaret, non priùs vocatum vel citatum, non solum condemnatio esset nulla, sed etiam peccaret mortaliter. *Aretinus in practic. criminali de 3. substant. iudicii, cap. 1. Navarrus in Mannale cap. 25. num. 13.*

Non est tamen detrudendus in carcerem, nisi fuga timeatur, vel gravitas delicti hoc postulet, aliter

aliter graviter judex peccaret, *Lexana tom. 1. 1. part. cap. 27. num. 11, & 12.* Incarcerato vero, sive extra carcerem reo, debet judex omnia testimonia, & probationes simul cum delicto, quod contra illum objicitur, patefacere, tacitis testium nominibus cum aliquo temporis spatio, etiam sub juramento, ut respondeat, *Thomas de Jesu, de Visit. regul. tract. 3. cap. 9.*

XII. Reus juridicè interrogatus, tenetur veritatem confiteri sub mortali, manifestando delicta de quibus interrogatur, tenetur enim obedire Pralato iusta præcipienti. *Sanctus Thomas 2. 2. quest. 69. art. 1, & 2. Navarrus de Pœnitent. distinct. 1. §. Non dico tibi, num. 19. & in summa, cap. 18. num. 57.* etiamsi illi immineret periculum vitæ propter eandem rationem, *Corduba lib. 5. quest. 43. dub. 3.* Et propterea absolutio à confessario est illi deneganda, *Thomas à Jesu, de Visitat. regul. tract. 3. cap. 8.* Addens, in hoc casu non esse licitum reo dicere mendacium, quia hoc est intrinsecè malum, & consequenter numquam licitum; posse tamen celare veritatem verbis æquivocis, aut amphibologicis, dicendo scilicet, nihil scio, nihil feci, (mente retinendo,) ut illud debeam manifestare. Unde numquam reus tenetur delictum purè occultum, quod non est manifestum aliquo modo ex supradictis, manifestare, quia de purè occultis numquam legitime interrogatur. *Rodericus tom. 2. qq. regul. q. 5. art. 4.*

Si

Si reus confitetur delictum, potest in rigore contra illum proferri sententia; licet mitius cum illo procedi debeat, terminum illi concedendo, si quam habet excusationem de delicto, quae alterum illud minuat, eam afferat. Si vero negaverit delictum, ulterius procedi debet ad convincendum illum, *I. ratificatione testium*, licet hoc non sit necessarium inter regulares, quando de fide testium moraliter constat, *II. alios de novo accipiendo*, si sit necessarium ad moralem certitudinem veritatis.

Quod si reus defendere se voluerit, poterit aliquem religiosum, in procuratorem designare, suo nomine, maximè si incarceratus fuerit, eam defensionem suscipiat, *Clementin. religiosus de procurcat. Aldrete de discipl. rel. lib. 1. cap. 11. num. 15.* & si voluerit producere testes aliquos in sui defensionem, terminus ad hoc necessarius est illi concedendus, ut ordine præscripto audiantur. Similiter, si reus propriæ defensionis causa petierit copiam probationum contra ipsum, debeat ipsi dari, imò si nomina testium postulaverit, licet regulariter loquendo id negari debeat, ut supra diximus, in causa tamen culpæ gravissimæ, ex qua gravissimum damnum ipsi imminet, poterit hoc ipsi concedi, *Rodericus tom. 2. qq. reg. quest. 16. art. 1.* nisi timeat iudex, quod rei amici, vel partiales, grave damnum, testibus, re-
relatis, illaturi sint.

XIII. His peractis, debet Judex examinare, an verè se defenderit, & testes per ipsum adducti certò probent illum non commississe crimen, ita ut possit credi innocens, & tunc debet illum dimittere. Si verò videat è contra crimen plenè probatum esse, ac defensiones pro reo adductas parum, aut nihil juvare, eum debet condemnare pro criminis qualitate. Intelligitur verò delictum plenè probatum, quando ad minimum per duos testes omni exceptione majores testificatum est, juxta illud Christi: In ore duorum, aut trium stet omne verbum.

Sententia demum profertur à judice, vel viva voce, vel in scriptis, modò ad illam audiendam citetur reus. Monentur interim Prælati, quod contra Superiores major debet fieri probatio, & consideratio, quàm contra ceteros, eo, quod illi multorum calumniis sunt expositi, & qualitates testium maximè examinari debent, ac deniq; in omnibus, & pro omnibus antè omnia Deum exorare, ut illorum mentem illuminet ad benè justèque judicandum, *Aldrete de relig. discipl. cap. 18. & lib. 2. cap. 1. Thomas à Jesu de visit. regul. tract. 3. cap. 14. Lezana tom. 1. parte 1. cap. 27. n. 18.*

CAPUT XLVI.

De Testibus.

SUMMARIUM.

- I. *Quid sit testis in genere, & quis testis idoneus, & omni exceptione major.*
- II. *Quid sit testis ocularis, auricularis, & contestis, & singularis.*
- III. *Testes inhabiles qui sint.*
- IV. *Quinam testes repellantur omnino.*
- V. *An regulares possint esse testes, & ad id cogi.*
- VI. *Quinam sint falsi testes & eorum pena.*
- VII. *Quandonam dicatur iudex legitime interrogare, ita ut testis teneatur verum dicere.*
- VIII. *An dubitans se legitime interrogari teneatur respondere.*
- IX. *An quis debeat se offerre ad testificandum pro reo liberando ab iniqua querela mortis, vel gravis damni.*
- X. *Fal-*

minare,
adducti
men, ita
illum di
en plene
eductas
lemnare
ro deli
num per
estifica
um, aut
vel viva
liendam
ti, quod
atio, &
quod illi
alitates
eniq; in
um exo
pene ju
ipl. cap.
t. regul.
t. 1.

CA-

- X. *Falsi testes ad quid teneantur.*
- XI. *An testis citatus, & non comparens, teneatur de aliquo damno recoillato, cui non fuisset illatum, si pro illo deposuisset.*
- XII. *Ad quid teneatur testis pecuniam accipiens pro dicenda veritate, vel falsitate.*
- XIII. *An socius criminis possit esse testis.*
- XIV. *Quomodo testes debeant interrogari.*
- XV. *Testi non citato, & non jurato non creditur.*
- XVI. *Quis sit testis varius, obscurus, & de credulitate.*

I. Estis est homo usum rationis habens, non prohibitus testificari super facto, vel dicto aliquo, in iudicio vocatus, ut juramento probet veritatem rei, de qua quæritur. Ratio hujus definitionis est, quia testificatio est usus rationis seu actus, quo caret amens, stultus, & fatuus, cujus testimonium nihil omninò valet, cum testis debeat reddere ratio-

tionem dicti sui, ut valeat; quod non potest
 esse carens usu rationis: Is autem defectus à
 illo suppleri potest, cum sit naturalis. Dixi
 non prohibitus, quia multi lege prohibentur te-
 stificari, l. 1. ff. de testibus. Dixi super facto vel
 iudicio; omne enim, quod est objectum testifica-
 tionis, ad hæc duo reducitur: Dixi vocatus in ju-
 dicio, quia nemo debet se spontè offerre, aliter
 respectus habetur. • Dixi, ut juramento probet,
 quia testi sine juramento fides nulla habetur in
 iudicio. *Bordonus tom. 5. praxis criminalis, cap. 7.*
num. 2.

Testis idoneus seu omni exceptione major il-
 le est, cui nulla exceptio opponi potest, per quam
 eius fides minui possit: Unde v. g. testes de audi-
 tu, nisi illi, à quibus audierunt, idem deponant,
 non faciunt plenam probationem. Unusquisq;
 autem præsumitur idoneus, & omni exceptione
 major, nisi contrarium oppositum probetur, ut
 in gless. 5. *Idonei, cap. 1. de testibus, Farinac. q.*
12. n. 15.

II. Testis ocularis ille est, qui delictum ocu-
 liter percepit, idem dicitur de auditu; Unde testis
 de visu, aut auditu proprio omni exceptione
 major facit semiplenam probationem, duo verò
 eisdem conditionis testes in omnibus faci-
 unt plenam probationem: Semiplena autem
 sufficit ad carcerandum & torquendum: plena
 verò ad convincendum reum, & condemnan-
 dum pœna ordinaria *Bordon. cit. n. 12.*

Contestes dicuntur, qui de eodem facto, loco, tempore, personis, aliisque circumstantiis, ad facti substantiam pertinentibus, deponunt: Singulares verò, qui de diversis numero factis, aut distinctis temporibus, & locis deponunt, & non faciunt plenam probationem, *Suarez tom. 4. de religione, lib. 10. cap. 12. n. 33. Thomas de Jesu, tract. 3. de Visit. regul. cap. 7. n. 5.* licet faciant plus quam semiplenam probationem, quamvis varient in circumstantiis loci, & temporis, quando de eadem delicti specie deponunt: quod si de diversa delicti specie, vel substantia actus, vel aliis circumstantiis necessariis dicunt, nihil probant, *cap. Licet, de probat. Panormitanus in cap. bona 1. de electionib. Farinac. quest. 64. num. 37. & seq.* Testes namque, praesertim in criminalibus, ubi de maximo agitur praesudicio, de specie delicti, loco, tempore aliisque circumstantiis necessariis convenire debent, aliter minimè probant; factum enim, de quo tales in hisce non concordantes deponunt, diversum esse judicatur, & praesumitur. Si tamen unus eorum super delicti specie, aliisque circumstantiis deponens, si omni exceptione sit major, facit indicium. Alter vero in illo iudicio nihil penitus operatur, *Rodericus tom. 4. tit. 11. num. 47. & sequentib. cap. 11.*

III. & IV. Inhabiles dupliciter considerari possunt, scilicet, quidam qui non sunt semper inhabiles, & possunt esse testes in certis casibus. Ceteri verò omnino à testimonio ferendo repellun-

Aluntur: & I. Inimici numquam admittuntur
 tam in casibus exceptis, cap. *Accusatores 1.* &
 cap. *per tuas de simonia. II.* Inimici præsumpti,
 nec inimicitia non sit publica, imò, etiamsi sint
 reconciliati, aut ex causa minus probabili hæc
 inimicitia proveniat, *Bartol. in l. 1. in fine, ff. de*
his quibus, & cap. Accusatores 1. III. Ab inimicis
 descendentes, & inimicorum consanguinei, & de
 domo inimici prædeutes, de domo iudicis, aut
 accusatoris, & collaterales accusatoris usq; ad 4.
 gradum, & horum supradictorum familiares,
 cap. *Accusatores 3. l. Athleta, §. dat remissionem,*
de excus. tutor. Criminoli cap. Testes 2. quest. 7.
cap. Suspectos, & cap. Constituimus. IV. Conspi-
 ratores, cap. *Omnes 3. quest. 5. V.* Dominus ad-
 versarii, cap. *Accusatores 3. VI.* Qui falsum aliàs
 præterunt testimonium, & qui non sunt bonæ
 conversationis cap. *Suspectos, & cap. constituimus,*
quest. 5. VII. Infames cap. *Testes 2. quest. 7.*
cap. Constituimus 3. quest. 5. VIII. Impuberes
 ante 10. annos, cap. *Suspectos 4. quest. 2, & 3. §. in*
testimonium. IV. Accusator contra accusatum,
 iudex, Advocatus, Procurator, sollicitator, ad-
 ministrator seu negotiorum gestor. X. Tutores
 in causa pupilli, mente capti, cæci, surdi, compli-
 ces, & socii criminis; omnesq; illi, qui ad accu-
 sandum non admittuntur, nec ad ferendum te-
 stimonium admitti debent, ut sunt excommuni-
 cati, apostata, & de fide suspecti, hæretici, ca-
 tumniatores, quia infames; facile litigantes,
 adula-

adulatores, alienigenæ: Inopes, servi, liberti, falsi testes, uti declarantur in *cap. de Accusatione, 43. num. 11*. Multi tamen ex supradictis possunt in materia inquisitionis admitti, quando veritas aliter haberi nequit, *Farinacius quest. 62. num. 71*. & licet ad condemnationem non sufficiant, ut reus pœna ordinaria puniatur, tamen ad inquirendum, vel ad pœnam extraordinariam infligendam sufficiunt: ita omnes communiter cum *Farinacio & Roderico citat. sup.*

In criminibus etiam exceptis, qualia sunt; hæresis, simoniæ, perduellionis, læsa majestatis, sacrilegii, dilapidationis bonorum Ecclesiæ, vel Reipublicæ, admittuntur universi, præter inimicos suspectos & conspiratores, *Farinacius quest. 62. n. 85*.

Omnes etiam admittuntur ad rei defensionem; verum tamen est, quod non omnino probant. Quanta autem fides sit illis adhibenda relinquatur arbitrio judicis judicandum.

Admitti etiam debent, quando in loco fuit commissum delictum, in quo habiles testes inveniri non possunt, v. g. in lupanari, sylva, nemore, campis, cubiculo, vel etiam de nocte, præsertim si de ipsius delicti corpore constet.

Testis omni exceptione major, quando adest, licet unus, cum alio minus idoneo plenam potest facere probationem. *Baldus in l. si quis ex argentariis, §. finali, de eden. Rodericus sup. cap. 11. de testibus, num. 46.*

V. Diximus in capite 13. hujus Speculi, num. 3. num. 7. Regulares non posse stare in judicio actores, nec ut rei ad se defendendum, possent esse testes, posita Superiorum licentia, licet in causis ordinariis. Hic autem dico de aliquos casus, in quibus religiosi tenentur esse testes in causis regularibus, & I. quando precipitur ipsis à suis Prælatis, seu quando interrogantur ab illis in judicio, quia tale præceptum est justum, & per consequens subditi tenentur obedire. *Sanctus Thomas 2. 2. quest. 1. art. 1. II.* quando illorum testimonium est necessarium ad liberandum proximum ab aliqua læsione: & tunc etiam, si à Superiore non interrogentur, tenentur se ad id offerre, quia ex lege charitatis quisque tenetur proximum ab injusto damno liberare. *D. Thomas sup. III.* quando accusator, non sponte, sed ex obligatione aliquam accusavit, tunc tenentur testes se offerre ad testificandum, si videant illum deficere in probatione propter eandem rationem; in quibus casibus tamen obligatio est sub mortali: in primo quidem, propter præceptum obedientiæ, & materiæ gratæ: in secundo autem & tertio, quia sub mortali tenemur liberare proximum à periculo vitæ, aut honoris, aut bonorum, aut salutis, aut aliorum, quando id facere possumus sine damno proprio, aut alterius: Vocatis vero (à Prælatis) inferioribus ad testificandum, si non

berti, falsi
tione, 43.
ollunt in
do veritas
e. num. 71.
ciant, ut
ad iniqui-
iam infli-
iter cum.
sunt; ha-
estatis, fa-
lesia, vel
ter inimi-
cius quæ-
defensio-
nino pro-
benda re-
loco fuit
stes inve-
nemore,
oræsertim
do adest,
enam po-
si quis ex
sup. cap.
V. Di-

non testificantur, & exinde sequatur damnari alicui, tenentur eidem damnum restituere, quia sic facientes peccant contra iustitiam, eo, quod teneantur obedire Superiori; ad quæ tamen non tenentur, nisi sint vocati à iudice, *Portellus in d. regul. verbo testes, num. 7.*

Tenentur religiosi vocati, ut testes sint, manifestare, quæ pro adversario profunt, & si illa taceant, tenentur ad damnum sequutum ex taciturnitate, quia sunt causa talis damni, & ex iustitia tenebantur illud evitare. *Lexana verbo testes, num. 2.*

Casu autem, quo regulares à suis Superioribus jubeantur, aut cogantur jurare, animadvertunt scrupulosi teneri ad jurandum, non fictè, sed cum intentione jurandi, aliàs poterunt peccare, vel mortaliter, si id fit in grave damnum tertii, vel saltem venialiter propter fictionem, & quia alios decipiunt, *Lexana verb: juramentum, n. 9.*

Cogi possunt à suis Superioribus Ecclesiastici & Regulares ad jurandum, etiam coram iudice laico *I.* quando veritas aliter haberi non potest *II.* generaliter in causis gravibus *cap. ego. n. de jurejurando, cap. quoties de purgat.*

A iudicibus autem laicis, vel Principibus secularibus cogi non possunt regulares ad jurandum, sive in civilibus, sive in criminalibus, nisi agatur de bono publico. Possunt tamen gabellarum emptores exigere juramentum à regularibus, quod res, quas pet dohanam transeunt, sunt ipsorum

damnum
cre, quia
eo, quod
amen non
llus in doct.

orum, & ad illorum usum, tenenturque tunc
sine aliqua æquivocatione. Idem dicen-
in casu, quo coguntur ab urbis custodibus
are, an veniant ex aliquo loco peste infecto,
propter bonum publicum. *Lezana verbo jura-*
mentum, n. 8. & 10.

int, mani-
& si illa te-
m ex raci-
& ex justi-
verbo testes,

VI. Falsus testis ille dicitur, qui veritatem,
quam fateri tenetur, aut negat, aut occultat, vel
interrogatus dicit, se nescire, cum certo sciat;
vel qui juravit puram dicere veritatem, & multa
obicit essentialia, *cap. 1. de crimine falsi. Panor-*
minus ibid. Farinacius q. 67. n. 220. & 228. vel
de alicujus dicto testimonium ferens, illud
alio sensu, quam fuit prolatum, malitiosè de-
ponit, aut non integrum refert, vel assertivè pro-
tatum affirmat, quod dubitativè, vel recitativè
dictum fuit.

um tertii,
m, & quia
ntum, n. 9.
ecclesiastici
ram judice
non potest
ego. n. de

Ut quis falsus dicatur testis, & pœnam falsi in-
curat, est necessarium, ut fuerit juridicè inter-
rogatus, ac de veritate dicenda præstiterit jura-
mentum, & veritatem occultaverit, aut negave-
rit; tunc testi, qui in sua depositione falsum dix-
isse convincitur, nulla fides est adhibenda, &
in uno falsum dixisse convincitur circa fa-
ctum principale, vel qualitates essentielles, tota
depositio suspecta redditur atq; vitiata, & nul-
lam in judicio fidem facit: Juramentum enim est
indivisibile, & qui semel illud violavit, aliàs quo-
vis de illius violatione iterata suspectus habentur
est juxta regulam: *Semel malus, de regul. Juris*

in 6. quod si circa extrinseca, & factum principale qualitatesque substantiales non concernentia, falsum dixisse convictus fuerit, non propterea dicitur falsus, nec viciata reddetur illius depositio: *Imola in l. 1. §. Si quis simpliciter, num. 3. verbo item inducitur*, estque communis omnium opinio. Testis item vincitur de falso, quando ipse falsum se dixisse fatetur, & quando in eodem iudicio, sive in diverso contraria dixit, & per alios testes numero plures, qui contrarium deponunt; quod si unus tantum contrarium dixerit, neutri est credendum, *Clarus lib. 5. §. falsum, verbo testis qui falsum, & seqq.* Ex dictis colligitur. *I.* falsum testem in iudicio nihil probare, quia in iudicii queritur veritas, quam omnino destruit falsitas. *II.* Mendacem in uno articulo, licet veracem in alio, in eodem iudicio & causa, nihil probare pro tota causa, quia in nullo est ei credendum, cum sit reus infidelitatis, neque etiam probat in aliis causis, neque contra alium falsarium, neque in causa pia, neque etiam admittitur in casibus exceptis; imò periurus etiam emendatus adhuc repellitur expressè, *cap. quicumque l. 8. c. 6. quest. 1. ibi: Numquam sit sine penitentia, & numquam in testimonium recipiatur*: Admittitur tamen in causis sancti Officii, modo deponat favore fidei, non ex levitate animi, nec ex fomite odij, *cap. accusatus, §. licet verò per jurus, de heretic. in 6. Farinac. quest. 56. num. 203. & 204.*

Poena

Pœnæ contra falsos testes Clericos in sacris constitutos, sunt depositio ab honore officii, & detrusio in monasterium in perpetuum, cum sola communione laicali; *cap. Episcopus, dist. 50.* pro aliis est pœna talionis, ita quod falsus testis eadem pœna sit plectendus, qua punitus fuit reus in effectum, *Farinac. quest. 67. num. 9. ad 14.* Quod reus detecta falsitate liberatur, eo casu testis falsus mitius punitur pœna extraordinaria, sicut quando deposuit falsum ad defensionem rei. Hodie pœnæ contra falsos sunt arbitrariæ; *Farinacius quest. 67. num. 20. & 21.* ait, testem, qui falso falso testimonio fuit causa mortis alicujus, eadem morte esse puniendum. Pœnæ autem arbitrariæ sunt, pecuniæ, exilium, fustigatio, trimeres, &c.

Necessarium verò est, ut testis falsus puniatur, quod falsitas fuerit commissa scienter, malitiosè, & cum dolo, quia, dolo non extante, cessat, & locum non habet falsitas: debet etiam esse probata clarè & concludenter, & non præsumpta, quia, quæ sunt facti, ut falsitas, non præsumuntur, sed probantur, *Farinac. quest. 67. num. 103.* et, quando agitur de pœna pecuniaria & extraordinaria, sufficiunt præsumptiones.

Rustici & simplices personæ & idiotæ facillè excusantur à pœna falsi, modò revera probentur simplices; non sunt autem tales censendi, qui animosè respondent, uti sagaces, & plus volentes scire quàm debeant; isti enim sunt puniendi

Pars II.

x

pro

pro modo suæ culpæ. Oblivio item potest excusare testem falsum à pœna, memoria enim hominis labilis est; etiam, qui putat se verum dicere, sed revera falsum deponit, à pœna excusatur, quia malitiosus non fuit in sua depositione, & in hoc casu creditur juramento testis, quod motus fuerit ex causa credulitatis, hoc tamen remittendum arbitrio judicis, aliter omnes se hoc modo excusarent ad pœnam evitandam, *Farinac. quest. 67. à n. 78. ad 89.*

Insuper, præter dolum, est necessarium nocu-
mentum proximi, ut testis falsus puniri possit, & constat ex definitione falsitatis, quæ est dolosa mutatio veritatis cum nocumento proximi, vel in effectu, vel in potentia; si in actu punitur pœna ordinaria & graviore, seu tali, qualem sustinuit reus; quod si non nocuit, poterat tamen nocere, & tunc punitur pœna mitiore, attenda qualitate personæ, gravitate delicti, falsitatis, & futura offensa proximi: Ita *Bordonus (Farinacium sequens) tom. 5. cap. 34. de pœnis contra falsos testes.*

Clericus seu regularis, deponens falsum coram judice laico ab illo puniri non potest, eo, quod sit immunis à judice laico; è contra laicus falsum deponens coram judice Ecclesiastico punitur ab ipso, quia ratione peccati judex acquisivit jurisdictionem contra illum, illius enim est punire delicta in ratione peccati.

VII. Legitimè judex dicitur interrogare, quando procedit uno ex tribus modis; per visitationem,

ationem, ut Episcopi & Pralati regulares; per denunciationem, & monitoria super rebus deperditis; & per accusationem: & in his tenetur testis dicere veritatem, quia iudex legitime interrogat, visitationes enim à jure præscribuntur Superioribus, sicut & denunciations recipere, & accusationes, ut delinquentes puniantur; ergo testes vocati à iudice dicuntur legitime interrogari, sicut & quando generaliter citantur per monitoria ad revelandum, pro inveniendis rebus deperditis, ita DD. communiter, Bordon, sup. cap. 5. num. 3.

VIII. Dubitans autem, se legitime interrogari, tenetur respondere, quia in dubio præsumitur iudicem fungi suo officio, quare cum hoc dubium sit temerarium, nullum jus testis acquirit tacendi veritatem, aut æquivocandi, contra Dianam: certum enim est, quod subditus in dubio tenetur obedire; quia Superior est in possessione suæ potestatis, ut obediatur à subditis: esset enim valde incongruum, si per motivum dubium privaretur jure certo, quod habet Bordonus sup. num. 9.

IX. Nullus debet se immediate offerre ad testificandum pro liberando reo ab iniqua querela mortis, honoris, seu gravis damni, quia similes testes pro suspectis habentur, & nihil probant, sive pro reo, sive contra reum; charitas autem, de qua diximus num. 5. hujus capituli, solum cogit eum, ut faciat admonere reum, pro cujus defensione præsto erit, & ita intelligitur D. Thom. in hoc n. 5. sitatus.

X. Falsus testis tenetur ad restitutionem damnorum, quæ innocens fuit passus, quia ex sua falsa depositione directè damnum intulit innocenti: ergo illud reficere tenetur, & de hoc omnes conveniunt, *Bonacina disput. 10. quest. 3. part. 3. num. 14.*

XI. Testis juridicè citatus, & non comparens, non tenetur de damno illato reo, cui tamen non fuisset illatum, si deposuisset pro illo, quia non obligatur ex iustitia commutativa, sed tantum ex obedientia legali, & ex charitate subvenire proximo, *Bonac. disp. 10. de legibus, q. 3. part. 3. n. 11.*

XII. Testis pecuniam accipiens pro dicenda veritate, vel falsitate favore rei, vel alterius, non tenetur restituere acceptum, non solum pro dicenda veritate, sed neque pro dicenda falsitate; sed solum tenetur ad resarciendum damnum illatum ex illa falsitate, ratio duorum priorum est, quia testis ex sola charitate tenetur citatus testificari, ergo aliquid recipiens non violat iustitiam, sed charitatem; ratione verò falsæ depositionis tenetur resarcire damna, quæ ex ea depositione intulit proximo, ita plerique citati à *Bonacina supra, num. 17.*

XIII. Socius criminis ille est, qui simul cum alio idem delictum commisit, & idè non potest esse testis, neque de se potest aliquid probare, quia fatendo delictum ipso jure se facit infamem, *cap. Imprimis 7. 2. q. 1.* Ac proinde hanc patiens exceptionem, dicitur inhabilis ad probandum,

bandum, ita omnes; licet sit bonæ famæ, & sive
examinetur ut reus, sive ut testis.

XIV. Testes ut legitime probent in iudicio,
necesse est, ut jam diximus, illos vocare, & citare,
testis enim non vocatus aut citatus suspectus
redditur, nec probat *l. Presbyter. Cod. de Episco-*
pis, & Clericis.

XV. Præterea illis deferendum est juramen-
tum, quia testi non jurato non creditur, *cap. tuus,*
& cap. Nuper de testibus. Neque talis facit indi-
cium, *Gloss. in cap. sicut de sentent. excom.* Jurare
verò debet veritatem, quam novit sincere depo-
nere, tactis scripturis, vel tacto pectore, & testes,
iuris ordine servatò, à iudice competenti inter-
rogati respondere tenentur, *Matth. 23. qua-*
cunque dixerint vobis servate & facite, D. Thom.
2. 2. quest. 70. art. 1. Interrogandi sunt de facto,
personis, tempore, loco, contestibus, causa sci-
entiæ vel credulitatis, aliisque circumstantiis. Il-
los Prælatus moneat quam grave scelus sit veri-
tatem negare, & falsum jurare, & contra inno-
centem, odio, ira, aliave passione aut causa, de-
ponere: Eorum dicta eodem sermone & modo,
quo ab illis fuerint prolata & deposita, scribere
faciat, & eos subscribere curet, quod, si scribere
nesciant, propria manu crucis signum apponant
lectione prius illis depositorum facta: si quis ve-
rò deponere noluerit, cogi potest per iudicem
competentem, *cap. quanquam 4. quest. 2.* imò &
compelli pœnis & censuris, *cap. cum contra de*

testibus cogend. Secretè ac sigillatim interrogari debent, & advertat Prælatus, num satis promptè, an perplexè, & tardiùs interrogationibus respondeant, an inconstanter; aut variè testimonium reddant, utrum signa capitis: vultus, faciei, oculorum, cæterorumq; membrorum appareant, ex quibus inconstantia, aut falsitas deprehendi possit, fingitur namq; vultus ab ipso animo, *Paulinus Berti, in addit. ad Roderic. tom. 4. de formando processu, cap. 1. n. 6.*

XVI. Per testes singulares, licèt plures numero, condemnari nemo potest, faciunt tamen indicium ad torturam, & semiplenam probationem, si de eadem delicti specie deponant: ita *Paulinus supra cit.* Quod si testis in diversis iudiciis diversa dixerit & contraria, cum utrumq; dictum adhibito juramento deposuerit; veluti perjurus & falsus puniri potest, & de hoc omnes conveniunt, nemine contradicente, eique fides non est adhibenda. Si tamen in secundo examine primum dictum per seipsum revocaverit, dicto secundo standum erit, si ante triduum revocaverit; si verò solùm post triduum, postremo dicto non creditur, quia præsumitur subornatus; quod si primo dicto se nihil scire dixerit, & postea de facti veritate deponat, nihil profectò probat, & in hoc casu locus non est correctioni: testi etenim vario fides minimè adhibetur, & punitur de falso, *cap. cum Ecclesia de causa possess.*

et propriè, *Farinac. quest. 66. num. 50.* Quod si testes pro reo, à testib⁹ pro actore productis differerint. Si pares numero & dignitate fuerint, in rei favorem judicandum est, *D. Thom. 2. 2. quest. 70. art. 2. ad 2. Sot. de just. & jure, quest. 7. art. 2.* Quod si pro eorum aliquo plures numero & dignitate fuerint, pro illo erit judicandum.

Testis confusè, obscurè, & ambiguè deponens, qui per hæc verba, mihi videtur, forsitan, non bene, & similibus verbis, deponit, ex quibus clara scientia, & aperta veritas haberi non potest, nihil probat, *Farinacius quest. 68. num. 1.* quia similia verba pro dictis non habentur, *concordat text. in l. de etate, §. Si interrogatus, ff. de interrogat. act.* Quod si iudex necessarium duxerit hujusmodi testes iterùm interrogare atq; iterùm, poterit, illosque ad clarè, distinctè, & simpliciter deponendum poterit cogere, si sint præsentès; si verò sint absentes, & proprium dictum interpretari nequeant, in eo casu ab ipso iudice sensus ille accipiendus est, qui delictum excludit, *Innocent. in cap. dudum, de elect. delictum enim in dubiis præsumi non debet.*

Testis de credulitate dicitur ille, qui certi nihil affirmat, sed tantum per credo, & non credo deponit; testis autem hujusmodi non valet, *cap. relatum 5. quest. 2. testium, Cod. de testibus*, si tamen credulitas sensui proxima est, quo veritas ipsa percipitur, vel rationabilem suæ credulitatis causam affert ac proximam, probat: v. g. si dicat,

dicat, credo Titium cum tali muliere adulterium perpetrasse, quia vidi nudum cum nuda, solum cum sola, se invicem osculantes, & impudicè tractantes, *l. si vicinis, C. de nuptiis*. Si verò credulitas est ab ipso sensu remota, vel actibus, quibus veritas ipsa percipitur, ipse testis de credulitate deponens nihil probat, v. g. si dicat, Vidi Titium & mulierem invicem loquentes in via, ideo credo illum commisisse cum illa adulterium, quæ tunc credendi ratio non elicitur ex actibus, ex quibus veritas præsumitur. Similiter, si dicat, se certò credere, nec dicat quare certò credat, nihil probat, etiam præsumptivè, *Baldus in l. si ve possidetis, verb. sed quero. C. de propar.*

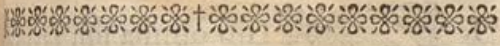
Testis vacillans nihil omninò probat, *cap. si testes 4. quest. 2. & 3. & cap. Cum Ecclesia de causa possess. & propriet. & propter huiusmodi vacillationem potest & debet torqueri, Farinac. quest. 66. num. 98.*

Nota, quod præsertim in criminalibus testes absque infamiæ suspitione, & manifesta macula esse debent, & sola veræ fidei plenitudine instructi, *cap. Testes 2. quest. D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 3. 1. Joan. 4. Nolite omni spiritui credere.*

Probationesq; esse luce meridiana clariores necessarium est, *l. Sciant cuncti, C. de probationibus.*

CAPUT XLVII.

De rerum defensione.

SUMMARIUM.

- Quid sit defensio, & an impediri possit à iudice, vel principe lege, vel statuto.*
- An aliquibus reis possint denegari defensiones.*
- An aliquis possit renunciare suis defensionibus sibi à jure debitibus.*
- Quomodo & an possit se defendere contra iudicem.*
- Quomodo possit se defendere contra delictum.*
- Quomodo possit se defendere contra testes.*
- An possit defendere se contra propriam confessionem.*
- Utrum iudex teneatur reum defendere, ipso non se defendente, vel nesciente se defendere.*

alterium
 i, solum
 pudicè
 erò cre-
 bus, qui-
 ere dulli-
 at, Vidi
 in via,
 adulte-
 citur ex
 militer,
 re certò
 Baldm
 ropat.
 cap. 3
 de can-
 Hi vacil-
 ic. quass.
 as testes
 macula
 line in-
 r. q. 70.
 e dere.
 iores
 CA-

I. Um omnia sint favorabilia Reo, jus habet se defendendi, ideo, quid sit defensio sciendum est. Dicitur autem, quod defensio est propul-

titio injusti gravaminis imminentis reo querelato, quod ab eo tollitur, excipiendo, ist est, allegando ea, quæ faciunt ad infirmandum, & annullandum illa, quæ contra ipsum producuntur in processu ex parte querelantis, judicis, & testium, estque hæc defensio de jure naturæ, in *Clementina pastoralis 2. de sentent. & re judic. Farinac. quest. 39. num. 1. 18.* & alii omnes nullo discrepant. Unde neque à judice, neque à principe (quamvis supremo) tolli aut impediri potest, quacumque lege, vel statuto, quia ordinatur ad innocentiam tuendam iniquè querelati, vel malè gravati in modo procedendi in causa; ubi enim est iusta offensio, ibi reprobata est defensio, cum non sit legitima, *Barthol. in l. ut vim, ff. de justit.*

Hoc tamen intelligi debet dupliciter, scilicet, quoad substantiam, in quantum quilibet innocens uti potest remediis ordinatis ad tuendam propriam innocentiam, & in hoc sensu à nullo tolli potest, nec impediri, cum sit de jure naturæ; & quoad modum se defendendi introductum à legibus, seu Statutis; & hunc modum princeps tollere, aut variare potest, quia, quod homo ponit, homo tollere & variare potest; Legislator enim

im sicut legem ponere potest, ita & tollere; & hoc nulla etiam difficultas est: ita *Farinacius* *quest. 39. num. 23. de principe, & num. 26. de iuramento, & num. 26. de consuetudine*, quæ non potest tollere defensionem, quoad substantiam.

II. Defensiones non possunt denegari sub pretextu procedenti de plano, & postpositis articulis juris, nec in delictis atrocissimis, nec præterita mala fama, neque excommunicato, nec convicto simul & confesso, neque blasphemus, neque sodomita, &c. Probantur istæ septem artes: Prima, quia tenetur iudex admittere defensiones legitimas, & substantiales, non autem exceptiones dilatorias, & frustratorias, ut ex-
Clement. sepe, de verbor. significatione, quia defensio est unum de substantialibus, quod nullo iudice omitti potest, sicut nec ab ipso *principe*. Secunda probatur, quia atrocitas delicti tollere non potest, quod natura concedit, etiam in crimine hæresis, *Farinacius quest. 39. num. 44. & 44.* Tertia probatur, quia mala fama potest fallere, cum sit indicium extrinsecum & remotum, non tollens, quod natura concedit. Quarta, quia nec Diabolo denegatur *ex cap. in-ter de except.* Quinta, quia potest se retractare, & poenitere. Sexta, quia possunt testes pati exceptionem. Septima, quia, si sodomita est solum indicium, potest indicia eliminare, si est convictus, possunt testes pati exceptionem, & si est confessus, potest se tueri à pœna ordinaria.

Negari

Negari tamen possunt insigni latroni & simili-
libus facinoribus, & delictis notoriis ex flagranti, & pro-
delicto; quia ex notorietate eorum manifestum est. Sec-
est, non indigere defensionibus, quia nullo sunt
gravati, & ita omnes: non obstante, quod in ali-
quibus etiam notoriis ex flagranti delicto locum
habeat defensio; quia notorietas facti ex se non
tollit, quod est à natura concessum, nam etsi fra-
ctum sit notorium, non tamen omnino patet cri-
men; potest enim fieri, quod v. g. occiderit ad
sui defensionem, vel quod rem suam acceperit, &
non fuerit furatus alienam, *Farinacius quasi. 21.*
num. 72. & 78. & num. 103. ad 110.

III. Reus potest renunciare apicibus juris à
jure inductis ad sui defensionem spectantibus
non autem defensionem quoad substantiam, eti-
amsi dicat se certò scire, eas sibi non competere
& si eis renunciaret, potest revocare renunciatum
in notoriis verò, & repertis in flagranti delicto,
admittitur, & valet renunciatio.

IV. Multis modis reus se defendere potest,
sed quatuor potissimum, & primario contra judi-
cem, opponendo illi multa. Primò, quod sit
jus inimicus capitalis, ob aliquam injuriam gra-
vem receptam, *text. in cap. veniens de jurejurando;*
Felinus in cap. repellantur de accusat. n. 6. Et
hoc est, quia crudelis dicitur, qui famam suam
negligit, ideò necessario reputatur inimicus; &
licet judex se inimicum non ostendat, sufficit ta-
men,

ni & simi- si reus justam causam inimicitiae allegave-
 ex flagrantia & probaverit, *cap. cum oporteat 19. de ac-*
 manifestum. Secundo, si est affinis, vel consanguineus
 nullo sunt relantis, aut alterius interessati in causa, *cap.*
 quod in ali- *l. 4. q. 8.* Tertio, si sit excommunicatus, vel si
 ictu locum de ipsum antea accusaverit de aliquo crimine
 i ex se non capitali, ex quo oritur capitalis inimicitia, *Gloss.*
 nam et si fa- *cap. licet de arbitr.* Quod etiam procedit, et si
 o patet cri- accusatio non sit criminis capitalis, scilicet, pro-
 ceciderit ad cecidendo suam, vel suorum injuriam *l. 1. §. 1.*
 ceperit, & *ff. de jurejurando.* Unde in omni casu
 s *quasi. 21.* accusatorem appellat inimicum, & ubi est a-
 bus juris a- mus offendendi, licet sine effectu, talis prae-
 e & antibus- sumitur inimicus, accusatione nulla resultante, ex
 tiam, eti- proci injuria paratur inimicitia gravissima, *Bar-*
 ompetere; *l. in l. 3. finali, §. de adimend. legat.* Item ca-
 nciatum; talis inimicitia dicitur contracta, quotiescum-
 ti delicto, que offensus directe, vel indirecte se vendicaret.
 ere potest, tum detinens, & detentus in vinculis ad invi-
 ontra judi- tum praeferuntur inimici. Dicens etiam se ini-
 quod sit e- cum esse, & censetur inimicus *cap. inquisitio-*
 riam gra- *§. ad hac, verbo, aut etiam adversus eas, de ac-*
 jurejur an- *l. 1. §. 1.* Item ex minis praeferuntur inimicitia, *Gloss.*
 ut. n. 6. Et *licet, ff. de arbitr.* Item ex verbis & litteris;
 nam suam- uria item uni facta intelligitur facta omnibus
 imicus; & cognatione usque ad 4. gradum, *cap. cum o-*
 sufficit ta- *portat de accusat.* Item inimicus praeferuntur, qui
 men, salutem, quem salutare solitus erat, *cap. si ini-*
 tur inimicus, *Gloss. in cap. Si quis Diaconus,*
 in

in verbo, & inimicos, dist. 50. Judex de recenti re concilatus, tanquam suspectus repellitur.

V. Contra delictum reus defenditur I. prescriptione temporis annorum viginti à die commissi delicti, eo enim temporis spatio praescribitur omnis accusatio criminalis, *l. quadam, Cod. de falso*, quoad poenam corporalem; quod si agitur ad restitutionem interesse alicujus, usque ad 30. annum protrahitur. Sed hæc actio est extincta ratione voti paupertatis regularium in crimine verò adulterii, ad quinque annos actio praescribitur, *l. mariti §. hoc quinquennium ff. ad l. Juliam, de adult. & stupro.* In simplici fornicatione spatio trium annorum actio praescribitur.

Secundò, exceptione rei judicatae, si aliàs super eisdem fuerit absolutus, vel condemnatus, denuò super eisdem judicari non debet.

Tertiò, ex evidentia facti, ut si constat delictum, de quo inquiritur, minus fuisse commissum, puta, quia talis, qui dicitur vulneratus, & ipse vulnera non habet.

Quartò, probando contrarium, loco, & tempore, &c. scilicet, tali die eram alibi, & in tali loco, talis exceptio probata concludenter operatur absolutionem, *Gloss. in cap. bona 1. in verbo, per rerum naturam, de elect.*

VI. Contra testes opponitur ab accusato, & se defendit, probando inimicitiam, &c. dicta contra judicem, & dicta de testibus, *capite praecedenti*, praesertim, si falsus, si singularis, si impossibilia

recenti re-
ur.

ur I. prae-
a die com-
prescribi-
dam, Cod.
quod si agi-
s, usque ad
est extin-
in in crimi-
actio prae-
um ff. ad l.
ci fornica-
scribitur.
alias super
tus, denuo

VII. Contra denique propriam confessio-
nem potest opponere reus, & se defendere, si ip-
sae confessio facta fuerit, ipso aegrotante, aut
in errorem; si ex sola confessione, & aliunde
non constet de delicto, nec adsint indicia, pro-
terea ex tali confessione, non potest accusatus
condemnari.

VIII. Reo non se defendere tenetur iudex
defensiones suas invenire, l. si non defendantur ff.
de poenis, debet enim ex officio supplere
ignorantiam accusati, se de-
fendere nesci-
entis.

instat deli-
e commif-
eratus, &

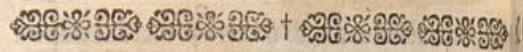
o, & tem-
, & in tali
nter ope-
in verbo,

cusato, &
& c. dicta
pate prae-
si impossi-
bilia

CA-

CAPUT XLVIII.

De Appellationibus.

SUMMARIUM.

- I. *Quid sit appellatio, & quotuplex.*
- II. *An, & quando regulares possint appellare.*
- III. *An gradatim sit procedendum in appellationibus, & coram quibus sit appellandum.*
- IV. *An à quacunque sententia possit appellari.*
- V. *Casus in quibus non licet appellare.*
- VI. *Quis modus in appellatione servandus.*
- VII. *Quinam sint effectus appellationis.*
- VIII. *An iudex teneatur admittere appellationem.*
- IX. *An bis aut ter possit appellari super eodem facto.*
- X. *Explicatur clausula (Appellatione remota.)*

XI. *Quid*

- II. *Quid sit gravamen irreparabile.*
 III. *An petitio Apostolorum sit necessaria in appellatione.*
 XII. *An pendente appellatione possit iudex procedere.*
 XIV. *Religiosus non potest Romam petere prae-textu appellationis, nisi causa appellationis sit legitima, aliàs incurrit pœnas à Pontificibus, & statutis taxatas, nec eum juvare potest titulus recusationis.*

Appellatio est à Minori iudice, sive ab inferiori, ad Superiorem provocatio; seu recursus inventus ad declinandum aliquod gravamen ab injusto iudice prolatum, vel proferendum. Est de jure naturali quoad illius substantiam, quia est defensio quaedam, seu præstitium Innocentis gravati. Quoad formalitatem verò spectat, sive modum, aut tempus, seu quod fiat tali modo, aut cum talibus circumstantiis, est de jure positivo, *l. una, C. de sentent. prætor. Sylvest. in summa, verbo appellatio, cap. i. & cap. Si quis, & cap. placuit, & cap. de iuris oppressis.* Unde colligitur, quod non est Pars II. y ad

ad defensionem iniquitatis, *cap. cum speciali*,
S. porro de appellat. Layman. lib. 3. de justit. tract.
6. cap. 6. num. 2. colligitur item, quod nec ab
 æquali ad æqualem, nec à Superiori ad inferior-
 rem dari potest appellatio, & consequenter,
 quod à Papa nullus Regularis appellare potest,
l. 1. ff. à quibus appellare non licet, Layman. sup.
 Formalitatem seu modum appellationis, aut
 tempus tollere quidem Princeps, ac mutare po-
 test: illius vero substantiam, quæ juris naturalis
 aut gentium esse constat, tollere aut mutare non
 potest, *Clement. Pastoralis, de sentent. & re judicat.*

Est autem appellatio duplex: Judicialis, &
 extrajudicialis. Judicialis est ab inferiori ad su-
 periolem judicem, ratione iniquæ sententiæ
 provocatio; & propriissimè dicitur appellatio,
 & ideo judicialis, quia fit in ipso iudicio.

Extrajudicialis verò est ab inferiori iudice ad
 superiolem ratione præsentis, vel futuri grava-
 minis provocatio, quæ extrajudicialis appella-
 tur, quia fit extra iudicium, & in odiosis non
 comprehenditur sub nomine appellationis.

Judicialis fit à iudice gravamen inferente;
 extrajudicialis non solum à iudice extrajudicia-
 liter procedente, sed etiam à parte contraria, &
 in causis beneficalibus habet vim citationis, &
 tenetur pars contraria, à qua appellatur coram
 iudice ad quem, comparere. Judicialis est de
 præsentis gravamine, & iudice illud inferente:
 extrajudicialis vero potest esse generalis respectu
 per-

personarum, & à futuro gravamine, *cap. bona, de appellat. cap. ut debitus, & cap. cum causam, in fine, eodem titulo.* Judicialis (maximè inter religiosos) requirit causam veram, *cap. ut debitus & cap. interposita, de appellat.* Extrajudicialis non requirit necessario causam veram, sed verisimilem, aut probabilem, *cap. bona, de appellat. & Clement. sicut. eod. titul.* In judiciali semper sunt petendi Apostoli; in alia non semper saltem ex necessitate. Excommunicatus non potest appellare extrajudicialiter, quia non potest esse actor; & appellare hoc modo est agere: bene tamen judicialiter, quia hoc est se defendere. In judiciali annus incipit currere à die appellationis interpositæ; in aliis à die illari gravaminis, *Clement. sicut de appellat.* Judicialis suspendit jurisdictionem iudicis in totum; alia non suspendit actum de præterito, nec actum futurum consecutivum ad actum de præterito, *cap. constitutus de appellat.* Unde in judiciali revocantur omnia acta, in alia verò ea solùm, quæ sunt post ipsam.

II. Appellare cuique licet absque peccato, quotiescunque se à iudice injustè fore gravatum cognoscit. *D. Thom. 2. 2. quest. 69. art. 3. & Sayrus in clavi regia, lib. 12. cap. 17. num. 31.* atque etiam, qui ratione valde probabili, sive conjectura opprimi aut gravari videtur, modò sit vera, & non fictitia oppressio, etiam ante sententiam, *cap. ut debitus honor, de appell. & cap. non ita 2. q. 6. Gloss. cap. 2. ea quest. nec appellans*

lans iudici facit injuriam, cum jure suo utatur, *l. non videtur ff. de regulis juris.* etiam in casu visitationis & correctionis, si detur excessus, expressâ justâ causâ: sed hoc sibi imputet iudex, quem proximum gravare minimè pudet, & etiam ante sententiam, *cap. ut debitus, de appellat.* Appellare unus pro alio potest, licet illius procurator non sit, si communi jure graventur, aut juventur, v. g. si plures de uno eodemq; delicto damnantur, unius illorum appellatio ceteris prodest, *cap. una sententia, de appellatione, juncta Glossa, & l. 1. C. si unus ex pluribus appellat.* Naturalis enim ratio cuique suadet, ut se, quo meliori modo potest, tueatur: quare se gravatum, aut gravandum sentiens, ad superiorem iudicem potest provocare, ut hoc pacto se suaque servare queat.

Non licet tamen Regularibus ullo modo appellare à correctione regulari suorum Superiorum, hoc est à correctione, quæ est facta secundum regulam & statuta, ita ut, si regula aut statuta imponant aliquam pœnam pro aliquo delicto, & ea imponatur delinquenti à Prælato, non possit ab hac correctione appellare, *cap. ad nostram, de appellat. & cap. reprehensibilis, eod. titul.* Et ratio convincit, quia appellatio nunquam admittitur, nisi propter gravamen: at non infertur gravamen, quando religiosus corrigitur, & punitur secundum regulam & statuta, quia

quia ex vi voti obedientiae, & professionis ad ea se sponte obligavit, *Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 8. n. 101, & 102. Peyrinis de subdito, quæst. 1. cap. 20.* Unde sic appellantes ut plurimum peccant mortaliter propter inobedientiam, quam committunt, non acceptando poenam impositam in religione, & propter alia inconvenientia, quæ ex tali appellatione sequuntur.

Possunt tamen, sine peccato aliquo, recursum habere ad Superiores, sive per literas, sive personaliter cum licentia debita, ut poena eis relaxetur, vel mitigetur, vel ut consolationem aliquam accipiant: hoc enim nullo jure prohibetur, & est satis conforme charitati, qua procedi debet in religione.

In casu autem evidenti injuriæ illatæ religioso in fama, aut honore, & propter excessum correctionis, vel punitionis etiam regularis in ipsius substantia, aut modo, vel circumstantiis licita est appellatio ad Prælatos superiores, *Sanchez & Peyrinis supra.* Dixi, Evidenti, ad distinguendum inter religiosum & secularem, quia in religioso, licet non possit appellare, nisi certa sit læsio, in seculari sufficit dubia, *Thom. à Jesu de Visit. regul. tract. 3. cap. 17. num. 6.* Posita igitur appellandi libertate,

III. Procedendum est hoc ordine in appellationibus Regularium, ut à Priore ad Provinciale, à Provinciali ad Generalem, à Generali ad Protectorem, à Protectore ad Sacr. Congreg.

vel summum Pontificem, quem Sacra Congreg. representat, & quidem gradatim procedendum fore mandatur, *cap. omnis oppressus 2. quest. 6. juncta Gloss. cap. licet eadem quest.* Quamvis ad Romanam curiam, seu sedem Apostolicam, omisso medio, liceat cuique appellare, *cap. quoties, & cap. ad Romanam 2. quest. 6. & cap. si duobus, de appellat.*

Non licet tamen unquam Regularibus ad tribunalia secularia appellare, aut coram illis querelam facere contra suos Praelatos, quocumque etiam casu dato; est enim id nequissimum & inventum diabolicum, honorem religionis inhonestans, pacem & tranquillitatem Religiosorum perturbans, signum maximæ relaxationis, & solùm apud ambitiosos, superbos, & deformatos talis appellatio locum habet, quia per hanc viam maximè læditur apud seculares Religiosorum fama, & bonum regimen ipsorum impeditur; & multominus id libet, si titulo vis illatae aut violentiæ ad illa secularia tribunalia recurratur aut appelleretur; hoc enim est iniquissimum, & omni poena & supplicio dignum. *Sotus de iustit. & jure, lib. 5. quest. 69. art. 3. Aragonen. 2. 2. q. 69. art. 3.* Unde illos ita facientes vocat *Peyrinis sup.* latrones & fures, fratricidas, & matricidas, ingratas bestias, maculas convivantes, nubes sine aqua, arbores infructuosas, bis mortuas; fluctus feri maris suas confusiones despumantes, & illos incidere in excommunicationem latæ sen-

sententia dicit *Portellus* verbo, appellare, in addi-
tionibus. num. 4.

Similiter neque licet Regularibus appellare ad
tribunalia Ecclesiastica, quibus non subduntur;
appellatio enim non est nisi ad Superiorem, *Le-*
can. verbo appellare.

IV. A quacunq; sententia, sive sit definitiva, sive
si interlocutoria, potest appellari. Definitiva di-
citur, qua iudicium ipsum terminatur, quia in hac
vel absolvitur, vel condemnatur: Interlocutoria
vero est illa, quæ causæ ipsi interponitur, v.g. quã-
do iudex pronunciat non debere admitti rei ex-
ceptiones, vel legitimas defensiones non esse illi
concedendas, vel declarat testes aliquos non
esse audiendos, & cætera hujusmodi. A defini-
tiva potest appellari, si aliquam injustitiam in se
ipsa contineat, aut præ se ferat: & hoc est in
confesso omnibus DD. Excipitur hîc causa vio-
lata religionis, à quo non admittitur appellatio
propter fidei favorem, ac odium hæreticorum,
ne iudicium protrahatur. Ab Interlocutoria
verò si ratio causaq; justa, vel probabilis adfit,
appellari potest de jure Canonico, *cap. ut debi-*
tur, cap. cum speciali, & cap. cum cessante, de ap-
pellat. & cap. 1. eod. titul. in 6. De jure vero Civili
non item, quia gravamen, quod per interlocu-
toriam infertur, per appellationem à definitiva
reparari potest. Quod si per appellationem à defi-
nitiva reparari nequit; potest etiam de jure Ci-
vili, tam in civilibus, quam in criminalibus, ab

eadem interlocutoria appellari, *l. ante sententiam ff. de appellat. recip. Gloss. in l. ante sententia tempus C. quorum appellatio non recipitur.* Quando enim præjudicium est irreparabile semper conceditur appellatio; quid sit autem gravamen irreparabile dicitur infra *num. 11.* Contra verum contumacem appellatio non recipitur à sententiâ definitiva, neque alia quævis provisio, quando appellans in huiusmodi vera contumaciâ persistit, conceditur: ita determinavit Sacra Congr. apud *Barbosam in collect. Bullar. verbo, appellantes.*

V. Sunt & aliqui casus, in quibus non licet appellare, etiam ad propria tribunalia seu ad legitimos Superiores. Primus, quando quis non gravatur injustè, tunc enim non est causa legitima appellationis, sed dicitur frivola, cum non adsit gravamen. Secundus casus est, quando appellatio non fit tempore legitimo, scilicet in spatio seu termino decem dierum, *cap. concertationi, cap. non solum, de appellat. in 6. cap. cum dilectus, finali, de electionib. cap. significaverunt de testibus & multis aliis.* Et hic terminus currit à die scientiæ latæ sententiæ, nec potest tempus hoc iudex minuere, vel augere *Sanchez lib. 6. in Decalog. cap. 8. à num. 53.* Et hoc tempus ideò datur condemnato, ad deliberandum, an velit stare sententiæ latæ, an ab illa appellare. Tertius, est quando appellatio non interponitur coram iudice à quo, nisi fortè ejus violentia timeator,

tur, vel sit absens, l. 1. ff. quis & à quo, l. appellat.
 § l. 2. §. dies, ff. quando appellat. Vel si timetur
 violentia, vel sit absens, debet fieri coram iudice
 ad quem, vel saltem coram honestis personis,
Sanchez sup. num. 134, & 135. Et pro tunc fa-
 cienda est protestatio, quod non appelletur co-
 ram iudice à quo, propter metum, vel absentiam
 ipsius, *Sylvester in summa verbo appellatio, quest. 3.*
 Quartus casus est, si appellatio fiat ab excommu-
 nicatione, vel alia censura purè & absolutè lata:
 ea enim est invalida, v. g. si sit imposita aliqua
 excommunicatio, vel alia censura contra arma
 gestantes, si constet aliquem gestasse, ille non
 potest appellare à dicta censura, *cap. Pastoralis, §.*
verum, de appellat. cap. ad hæc quoniam §. de ap-
pellat. cap. is cui, §. ultim. de sent. excomm. quia
 huiusmodi censuræ latæ secum afferunt execu-
 tionem, nec possunt esse suspensæ. A sententia
 enim executioni mandata, non datur appellatio.
 Appellari tamen potest à censura, ita ut senten-
 tia illius sit nulla, & invalida. I. quando appel-
 latio præcedit sententiam illius, *cap. dilectis de*
appellat. & cap. licet, de sentent. excomm. & cap. ad
hæc quoniam: Quia ad ferendam censuram re-
 quiritur iurisdictio, quæ per legitimam appella-
 tionem est suspensa *Sylvester sup. num. 4.* Secun-
 do, quando censura fuit sub conditione lata, v. g.
 si Prælatus dicat, Excommunico te nisi hoc fe-
 ceris, & tunc ob legitimam causam subditus ap-
 pellet, etenim etiam tunc suspenditur iurisdictio
 iudi-

judicis, *Bonacin. de censuris disp. 1. quest. 2. punct. 2.* addit *Corneio*, hoc esse intelligendum, de censura lata ab homine, non de lata à jure, quæ semper præsumitur justa, juxta *l. Si qua poena, ff. de verbor. signif. cap. erit. autem lex disp. 4.* & ita ab illa non datur appellatio. Tertio, licitum est appellare à sententia declaratoria censuræ incursum; potest enim in ea judex errare, & idè jus defendendi competit reo, *Bonacinus sup.* quando autem dicitur, quod à censura lata non appellatur, intelligitur quoad effectum suspensivum, non quoad devolutivum, quia talis appellatio transfert causam ad Superiorem, *Peyrinis de subdito, q. 1. de obedientia, c. 20.*

Quintus, casus est, quando non servatur debita forma appellationis, scilicet, quod fiat in scriptis & cum expressione causæ, si non fit illico, & incontinenti post sententiam coram judice in eadem figura judicii existente, quia tunc sufficit viva voce appellare, sed si fit intra limites decem dierum debet fieri in scriptis per porrectionem libelli, ut §. *sequenti*, dicitur *l. 2. ff. de appellat. & l. litigatoribus C. eod. tit. & l. à sententia in fine C. eod. tit. & l. 1. §. libelli ff. de appellat.* Sextus, casus est, in quo non admittitur appellatio, neque est concedenda, scilicet in notorio, manifesto ex ipsa facti evidentia: ut si quis confessus, & convictus fuerit, nec confessio fuerit excusata, *cap. cum speciali, §. porro, de appellat.* aut si à multis fide dignis repertus, & visus fuerit in flagranti delicto:

delicto: Neque ultimo admittitur in rebus parvi
momenti appellatio, *Rodericus tit. 27. de appella-
tionib. cap. 4. n. 5.*

VI. Modus, in appellatione servandus, est,
ut appellatio fiat aut viva voce, si incontinenti,
gravamine illato, eodemque iudice in eadem fi-
gura iudicii existente, appelletur; vel in scriptis,
si incontinenti minimè fiat, & tunc intrà spatium
decem dierum debet dari libellus continens no-
mina iudicum à quo, & ad quem, cum nomine
reversarii, & appellantis; & debet porrigi iudi-
ci à quo, & hoc de jure Civili. De jure autem Ca-
nonico in scriptis facienda est provocatio, seu
appellatio, libellusque non solum prædicta con-
tinere debet, sed & gravaminis expressionem e-
iusdemque causas, propter quas ipsum gravamen
impugnatur, *cap. ut debitus, & cap. causam, eod.
tit. & cap. 1. eod. tit. in 6.*

Quod si reus sit absens à loco, ubi sententia
pronunciatur, decem dierum terminus à die no-
ntiæ sententiæ latae computari debet, intra quod
decem dierum tempus, quocumque die fieri po-
test appellatio, etiam die feriata, imò etiam de
nocte, si necessitas exigit, *Baldus in l. 1. C. de fe-
ris.* Tempus verò à jure designatum ad prose-
quendam appellationem, ita ut aliter sententia
transcat in rem judicatam, est unus annus, aut ex
causa necessaria biennium, nisi iudex, à quo fuit
appellatum, hujusmodi tempus abbreviet, vel se-
cun-

cundum loci distantiam, vel personarum, & negotii qualitatem velit hoc moderari, *cap. sicut Romana, & Clement. sicut de appellat. cap. personas, & cap. ex parte de rescript. nisi de impotentia prosequendi constiterit, cap. ex ratione, de appellat.*

VII. Appellationis duo sunt effectus; alter devolutivus, & alter suspensivus. Primus devolvit cognitionem causæ ad Superiorem, ad quem provocatur, *cap. dilectis, cap. ut debuit de appellat. l. eos, l. à proconsulibus, Cod. de appellat.* Unde eximit litigantem à jurisdictione judicis à quo, quoad illam causam, & transfert ad jurisdictionem judicis ad quem *cap. cum ad audientiam, de appellat.* Secundus effectus est suspendere sententiam, etiamsi illam non extinguat, *cap. venientes de jurejurando, cap. Pastoralis, §. præterea, de officio delegat. cap. sepe de appellat. l. præcipimus, l. eo casu, C. de appellat. Layman. lib. 3. tract. 6. cap. num. 5.* Unde appellatio statim ligat manus judicis à quo, ejusque jurisdictionem suspendit sine alia inhibitione, adeò quod nihil potest facere in illa causa, appellatione pendente: non tamen propterea suspendit ejus jurisdictionem quoad alias causas, etiam respectu ejusdem subditi: & sic religiosus, qui in una causa appellavit à suo Superiore, remanet subditus illi quoad omnes alias causas, *Portellus in dubiis regulari-ribus,*

us, & ne
cap. sicut
cap. persi-
potentia
e, de ap-
tus; alter
imus de-
rem, ad
ut debitis
od. de ap-
sdictione
transfert
cum ad
fectus est
non ex-
cap. Pe-
cap. sape-
de ap-
s. Unde
quo, ejuf-
inhibi-
e in illa
tamen
m quoad
subditi:
ppellavit
li quoad
regula-
ribus,

us, verbo appellare, num. 7. Layman. supra
ana verbo appellare num. 16. Potest tamen
recusare, quia est illis suspectus, nisi conveni-
tur de crimine manifesto, in quo non cadit
recusatio vel suspicio, nec potest eum com-
pellere, nisi in hoc casu: In omnibus aliis re-
manet subditus, sed non debet compelli, cap.
proposuit 24. de appellat. titul. 28. Quod si nolit
cum recusare debet coram eo respondere.

VIII. Appellationem, si justa vel rationabi-
causa, & ratione fulciatur, admittere debet
iudex, & non admittens punitur, cap. Decreto
quest. 6. cap. de priore de appellat. & cap. 1.
titulo, in fine. Etiam si de minimis fiat, &
de levioribus causis, cap. de appellat. eod. titul.
cumque à iudice appellatio justa non admitti-
tur, vel à reo timetur ejus violentia, tunc pro
appellante reputatur, modo publicè proteste-
tur vel coram honesta persona appellet, l. cum
quidam, ff. de appellat. cap. final. eodem. titul. à
honesto persona tribui debet testimonium
appellanti, Sylvester, verbo appellatio, num.
in fine. Si autem appellantis ratio sit du-
bia, ita ut anceps sit iudex, an illam admittere
debeat, utique illam admittere debet; quia,
existente opinionum varietate, modò sint pro-
babiles, in rei favorem judicari debet, Joannes
Andreas in cap. ut debitis de appellationib. argum.
cap. cum sunt. de reg. jur. in 6. & in l. favorabiliores
eod. tit. Valentia tom. 3. disp. 8. quest. 3. punct. 3.
Si

Si vero iudici fuerit commissa causa (Appellatione remota) si sit verum gravamen , iudex appellationi deferre debet : nam tunc non appellatur contra rescriptum , sed contra iudicis malitiam , *cap. dubium 2. quest. 6.* tuncque frivola solum interdicitur appellatio , *cap. super eo 2. de appellat.* Quod si reus non auditur a iudice , supplicari potest , quia (Appellatione remota) non removetur supplicatio , sive recursus .

Si vero appellatio sit frivola , rationabili causa minimè inhærens , aut ipso jure nulla , iudex illi deferre nequaquam tenetur , ut (v. g.) si appellaretur quartò , super eodem articulo , quia plusquam ter (ut dicitur infra) non potest appellari . Item si iudex gravamen , super quo appellatum est , revocavit , *cap. cum cessante , de appellat.* Item si delictum est notorium , aut confessum , ut supra diximus , *l. 2. c. quorum appellat. non recip. cap. cum speciali , §. porro , eod. tit.* Item si arbitri judicaverunt , *cap. a iudicibus , 2. quest. 6.* nisi tres fuerint ipsi arbitri , & duo sententiam tulerint absente tertio , vel ipso renuente , *cap. sane ead. quest.* iudicis enim adjuncti omissio nullitatem parit . In aliis casibus etiam non tenetur appellationi deferre , quando nullum apparet gravamen : quod si sit legitima appellatio tenetur illi iudex deferre sub poena depositionis , (ut diximus initio hujus , §. 1.) Tandem in multis casibus minimi gravaminis non est

est tolleranda appellatio religiosorum; etiam si illis fiat aliqua injuria, quia recta & bona aestimatio religionis anteponi debet, etiam secundum jus naturale, bono privato alicujus, sicut, eodem jure naturali dictante, manus recipit ictum & vulnus ad conservandam capitis incolumitatem, *Rodericus tom. 1. qq. regular. quest. 29. art. 3.* Appellationi autem à privatione beneficii, cum habeat effectum suspensivum, tenetur illi iudex deferre, juxta Decretum *Sacr. Congreg. apud Barboisam in collect. Bullar. verbo appellantes.*

IX. Certum est, numquam licere appellare, quando de sententiæ justitia constat; quin imò appellans punitur, *cap. omnino 2. quest. 6.* ita etiam, quando de sententiæ injustitia constabit, appellare toties licebit, quoties injusta profertur. Jus namque positivum, bis tantum ab eadem appellari sententia statuens, & non ultra, læsæ parti facultatem non intendit adimere, quam jure possidet naturali appellandi ad Superiorem judicem quoties manifestè gravatur: itaque, cum sententiæ injustitia est dubia, probabili existente utrimque ratione, usus obtinuit, ut ter appellari possit, & hanc consuetudinem multi probant; & ferè omnes, licet de jure tertio appellare quis non possit, *cap. directe, & cap. una nobis, de appellat.* Conceditur autem in dubio ter appellare, ut si reus novam juris, aut facti rationem pro se invenerit, quam coram iudicibus proponere non novit, aut non potuit, illa se

se tueri, & defendere possit: Verumtamen, regulariter loquendo, ultra tres vices non conceditur (de jure) appellatio, ut lites possint citius terminari, quarum exitus aliter numquam videretur, aut diutissime protraheretur, neque enim praesumi debet, tot iudices à recto iudicio defecisse; Ita *Rodericus titul. 27. de appellat. tom. 3. cap. 3. art. 25.*

X. Clausula, quae saepe apponitur in rescriptis, & commissionibus, (Appellatione remota) sic intelligitur, ut primò tollat omnes frivolas appellationes; & hoc est certum apud omnes, cum illas abominetur totum jus commune. Secundò, etiam aliquando tollit legitimas, quia, si solum frivolas tolleret, nihil operaretur supra jus commune, cum illud illas abominetur, *Peririnis tom. 1. privilegiorum in constitut. 7. Julij i. §. 4. num. 3.* Sed tertio tollit legitimas, quae jure non sunt expressae, *Naldus in summa, verbo clausula, & verbo appellare.* Sed melius videtur dicendum, tollere omnes, etiam legitimas, & jure expressè concessas, quando solum adest causa probabilis appellandi, ita ut tantummodo propter gravem, justam, & certam causam appellari possit; sic enim salvatur, tam jus naturale, quam jus positivum, quae appellare permittunt. Per dictam etiam clausulam non impeditur, quo minus iudex ex legitima causa recusari possit, quia alia ratione se habet appellatio, alia

lia recusatio; *Peyrinis sup.* Nota tamen, quod
 hac clausula, in medio litterarum posita, respi-
 cit præmissa, quibus annectitur, sed non sequen-
 tia, nisi reperiatur in fine litterarum, & hoc si
 negotia sint separata; *cap. inquisitioni tua, de ap-
 pellat. Naldus in summ. verbo appellare, num. 1.
 Laxona verbo clausula, num. 10.*

XI. Gravamen irreparabile est omnis actus
 retractabilis, quo mandato executioni, pars
 gravata non potest sublevari, appellatione à de-
 mitiva, vel sine maxima difficultate, & præju-
 dicio non sublevatur; ut v. g. tortura, excom-
 municatio, suspensio, interdictum; sicut etiam
 carceratio. & quoad carcerationem, quando pe-
 titum fuit à Sac. Congregatione, An; quod dicitur
 in Decreto sacri Concil. Tridentini *sess. 13.
 cap. 1. de reformat. & sess. 24. cap. 20. de reformat.*
 de gravamine, quod per appellationem à defini-
 tiva reparari non potest; intelligi possit & de-
 bet de gravamine indebitæ carcerationis. S.
 D. N. audita relatione Congreg. Concilij decla-
 ravit, ita esse intelligendum; & ideo ab illo gra-
 mine posse appellari, & judicem teneri huic
 appellationi deferre, & teneri processum trans-
 mittere ad judicem appellationis, interim reo
 manente in carceribus, donec iudex appellatio-
 nis aliter ordinaverit causâ cognitâ. Unde vide-
 tur, quod non suspenditur executio sententiæ per
 appellationem, sicut & in causis Visitationis, &
 minorum correctionis patiter nunquam suspen-
 ditur.

Par. II.

z

ditur.

ditur. *Concil. Trid. sup. Rodericus sup. num. 3. cap. 4.*

Judex, ad quem provocatum est, appellan-
tem audire non debet, ad citationem, aut inhibiti-
onem, neque ad actum aliquem devenire, nisi per
litteras judicis, à quo illi constet de appellatione
justa, vel rationabili, vel licita, vel admittenda;
sed appellan-tem debet repellere, nisi de partium
consensu procedat: Er si litteræ exhibitæ fue-
rint, nisi in illis gravamen, & causa appellationis
posita fuerit, similiter rejiciat; Idem faciat in ca-
sibus à jure non concessis, aut prohibitis appel-
lare, *l. finali ff. de appellat. recip.* & si causa est du-
bia partes citare debet, ut rem perfectè cogno-
scat; quod si justam, & rationabilem appella-
tionem esse judicaverit, & ideo causam esse ipsi
devolutam, tunc citare, inhibere, & alia, pro
causæ cognitione, prosecutione ac termina-
tione necessaria poterit agere, sicut primæ in-
stantiæ judex, *Rodericus sup. cap. 3. num. 54.*

XII. Multi dicunt, invalidam esse appella-
tionem, nisi in ea petantur Apostoli; & maxime
eorum opinionem video confirmandam, quia
omnes conveniunt, quod si intra tringinta dies
à lata sententia non petantur, appellatio manet
deserta, *cap. ab eo, de appellat. & Clement. quam-
vis eod. tit. l. iudicibus, C. eod. tit. D. Antoninus
3. part. tit. 9. cap. 14. §. 1. Sylvester verbo appel-
latio, quest. 6. Lezana verbo appellare. num. 14.
Rodericus sup. cap. 3. n. 38.* Currunt autem hi
dies

b. num. 3.
bellantem
inhibitio-
re, nisi per
pellatione
mittenda;
le partium
ibita fue-
pellationis
ciat in ca-
iris appel-
usa est da-
Et cognos-
m appella-
m esse ipfi
e alia, pro
termina-
prime in-
m. 54.
de appella-
& maxime
am, quia
nginta dies
atio manet
nt, quam
Antoninus
erbo appel-
e. num. 14.
autem hi
dies

es à die scientiæ sententiæ latæ; peti quoque
ebent in appellatione extrajudicali; quando
pellatur à judicè extra judicialiter proceden-
; sed non saltem ex necessitate, quando appel-
atur à parte: his tamen non obstantibus, judex,
quo appellatur, terminum ad petendos Apo-
stolos appellanti potest assignare; intra quem,
nisi petierit, appellationi renunciaffe censetur;
cap. *quamvis cit. de appellat. in Clement.*

Quid sit autem Apostolos petere? nihil aliud
est, quam litteras dimissorias postulare, seu litte-
ras testimoniales, fidem appellationis facièntes;
quibus dimittitur appellans à judicè à quò ad
judicem ad quem appellavit: appellans vero po-
test, quoties voluerit, ab appellatione desistere;
l. 8. Cod. de appellat.

XIII. Appellatione interposita probabili rã-
one fulta; judex à quo amplius procedere non
potest, nec aliquid innovare, *l. i. ff. nil innovari
appellat. interposita.* Sive appellationi detulerit
judex sive non; quia, si detulit, non potest pro-
cedere; si non detulit, neque potest procedere;
ne appellanti præjudicet, quousque decernatur,
quid sit agendum: Pendente verò appellatione,
integer & illæsus status condemnati servari de-
bet, adeò, ut infamis non sit, possitque omnibus
actibus, quibus poterat ante accusationem, aut de-
nuntiationem, aut inquisitionem, & omnes ex-
ceptiones adducere, *Rodericus supra cap. 3. n.
1. & 2.*

XIV. Religiosus, Romam accedens sub pretextu appellationis, absque causa legitima iniqui gravaminis peccat contra Decretum Concilii Tridentini. sess. 25. cap. 4. non liceat regularibus à suis conventibus recedere, etiam pretextu ad suos Superiores accedendi, &c. debetque remitti ad suos Superiores severiori poena plectendus, quia temerè, levi ex causa, & non injuste vexatus aut gravatus contra dictum Concilium, egit, poenisque vocis activæ & passivæ ad biennium, aliisque ab ipso Concilio designatis, irremissibiliter multari debet ex Decreto Clementis VIII. Nec juvare potest in hoc religiosum titulus recusationis; jure etenim Canonico recusatio non admittitur à judice legitimo, nisi justa causa assignata, & probata coram ipso, vel saltem arbitris eligendis, cap. legitima, de appellat. in 6. cap. 2. requiritur, & cap. 2. cum speciali, de appell. Lexana verò appellare, à n. 26. Peyrinis tom. 1. de subdit. quest. 1. de obed. cap. 19. §. 1.

& 2.

CA.

CAPUT XLIX.

De Recusatione.

SUMMARIUM.

- I. Quid sit recusatio.
- II. An & quando sit licita.
- III. Qui possint recusari.
- IV. Cause recusationis que sint.
- V. Praxis seu modus recusationis faciende.
- VI. Quando fieri potest.
- VII. Effectus recusationis.

R

Ecusatio est iudicis, vel audientia causa, suspitionis proposita declaratio, l. apertissimis C. de iudiciis, cap. quia suspecti 3. quest. 5. cap. suspitionis, de offic.

deleg. sic eam definit Speculator 1. part. titulo de recusat. initio, Lezana verbo recusatio, num. 2.

II. Quamvis aliqui dicant, facultatem recusandi Prælatos Regulares esse omninò illicitam, & abominabilem religiosis, tamen in casibus, in quibus licita est illis appellatio; in illis etiam licita est recusatio, in quocumque iudice regulari, sive Provinciali, sive Generali, quia generaliter

CA.

conceditur de omnibus, *cap. si quis contra Clericum de foro competenti, & cap. 2. requiris, & cap. cum speciali, de appellat.* quando scilicet constat certo & evidenter, iudicem inique se gerere, aut velle se gerere, contra bonam famam, & opinionem alicujus subditi, ab ejus namque iniquo iudicio declinare, jus & natura docent, *cap. quod suspecti, 3. q. 5. cap. requiris, & aliis, cit. sup. & naturale profecto est, suspecti iudicis insidias declinare, ejusque iudicium semper fugere, cap. cum inter de except. §. 1. & ad legitimas defensiones spectat iudicis recusatio; quæ legitima defensiones unicuique competunt jure naturali; & ideo facilius est recusari posse iudicem, quam testem, ut docet *Gloss. in cap. quicumque 3. 11. q. 3. cap. accusatores 3. 3. quest. 5. cap. insinuante, de officio delegati, verbo familiarem.**

III. Possunt recusari non solum Prælati regulares, ut supra, & iudex quicumque delegatus, sed & ordinarius, *cap. placuit 2. quest. 6. cap. si quis 2. de foro competenti. l. nemo, Cod. de iurisd. omn. iudic.* etiam ipse Inquisitor in casu violata religionis; Legatus quoque de latere, si iusta sit causa recusandi, Concilium etiam Provinciale, modestè tamen & reverenter, quando caput Concilii solummodo est suspectum, Senatus quoque, & Collegium Doctorum: & hæc verissima sunt, quando constat de iusta recusationis causa. Nihilque impediunt crimina, etiam si sint notoria, quando suspectus est iudex, ne recusari
pos-

ollit, cap. quod suspecti cit. juncta Gloss. quæ ju-
dicem in notorius quoque recusari posse tenet Ro-
mericus tom. 3. de recusat. cap. unico a num. 11.

IV. Causa recusationis sunt plurimæ, quæ
continentur in sola suspitione, quod iudex se
gerat, aut gerere velit iniquè contra subditum:
suspitionis vero causa præcipua est inimicitia
gravis inter iudicem, & iudicandum, vel magna
iudicis conjunctio cum parte contraria, vel ini-
mico iudicandi, ut, si est ejus Consanguineus,
Commenfalis, Compatriota, præcipuè apud re-
gulares, cap. quod suspecti 3. qu. 5. cap. suspicio-
nis, de off. deleg. cap. sciscitatus de rescript. l. aper-
tissimi, C. de judiciis, cap. cum speciali, de accusat.
Lites autem sine suspitione procedere debent, &
modica causa iudicem repellit, cap. Accedens 1.
ut lit. non contest. §. cum igitur, cap. causam, de
off. delegati, etiam propter inimicitiam non ca-
pitalem, vel non ita gravem recusari potest ju-
dex, Gloss. cap. quicumque 3. 11. quest. 3. cap. cum
oporteat, & cap. accedens 2. citato. Neque enim
quis tenetur se ei committere iudicandum, quem
scit inimicum, & lædere cupientem.

Illi verò omnes censentur inimici, qui con-
sanguineum vel occidit, vel conatus est, aut mi-
natus occidere, qui alicui paravit insidias, qui
aliquem accusavit de gravi delicto, vel deposuit,
vel deponere voluit; qui detinuit in vinculis,
vel injurias graves protulit, qui aliquem in per-
sona vel rebus offendit vel percussit, aut in facie
vul-

vulneravit; descendentes ab inimico capitali, Qui commoratur vel maxime familiariter conversatur cum inimicis, aut cum illis contraxit amicitiam. Hæ inimicitia non solum à judicando, sed & ab accusando, & testimonium ferendo omnes repellunt, etiam sint reconciliati, vel affirmant se fuisse reconciliatos, *Rodericus tom. 3. de recusationibus titul. 3. cap. unico à num. 11.* judex itaque recusat inimicus, item infamis, criminofus, perpetuò furiosus, impubes, servus, excommunicatus, dominus adversarii consanguineus, vel affinis. Item recusat, qui juris ordinem non servat, vel juris defensiones, aut exceptiones non vult admittere, nec necessaria concedit; alteri parti nimium favens: qui juris peritiam non habet, maxime in causis Ecclesiasticis; qui modum excedit in exequendo; vel à quò in alia causa jam fuit appellatum, vel alias jam recusatus, vel similem causam habens; qui propalavit votum suum in favorem partis; vel minatus fuerit recusantem; *Rodericus supra à num. 27. ubi multa ad intentum.* Unde inferitur, quod is, qui judex esse non potest, ab omnibus potest recusari.

V. Praxis recusationis seu modus recusandi ita se habet. Primo, qui judicem intendit recusare, debet coram illo suspitionis causam probabilem & rationabilem in scriptis proponere, *cap. inter monasterium, de re judicat. cap. cum speciali, & cap. 2. requiris, de appellat.* Quod de jure
Cano-

canonicum est intelligendum : De jure namque
 non sufficit dicere, se judicem habere suspen-
 sum, *Gloss. in l. apertissimi, & l. quia poterat, ff. de
 Trebellianum, & in l. Item, si suspectus, ff. de
 procurat.* modò se calumnie causa illum non re-
 culari juret. Quod si evidenter sit frustratoria,
 ad fugiendum judicium inducta appareat; ju-
 dex eam potius spernere, quam acceptare tenea-
 tur; si autem sit rationalis, vel ita appareat, à
 iudicis munere se subtrahat: quod si sit dubia
 causa recusationis, judex de ea non cognoscat.
 Sed eligantur à partibus arbitri duo vel tres, qui
 de causa suspicionis cognoscant, an, vel non sit
 admittenda: Arbitri electi assignare debent illis,
 qui illos elegerunt, terminum ad probationem
 suspicionis, ut possint testes producere, & facere,
 quæ ad hoc pertinent, *cap. suspicionis, juncta
 Gloss. de offic. Judic. deleg. & cap. cum speciali,
 de appellat.* Judex autem hujusmodi arbitros
 ad suspicionis causam decidendam compellere
 potest, ne sub hoc pretextu nimis protrahatur;
 causa verò intra terminum non probata, judex
 potest uti sua jurisdictione, si verò legitima pro-
 bata sit, debet recusatus, si est delegatus, omnino
 abstinere à cognitione litis; & si est ordinarius,
 alteri personæ potest illam remittere, vel ad Su-
 periores transmittere, *cap. legitima, de appellat.*
*in 6. Lexana verbo judex num. 13. Rodericus ci-
 vit. a num. 45. Panormit. Portellus, Peyrinis, &
 alii.* Ab illis tamen arbitris potest appellari ad
 sedem

sedem Apostolicam, ut expressè habetur *cap. ab arbitris, de off. & potest. Judic. deleg. in 6.* Et notandum, quod in omnibus casibus, in quibus appellatio denegatur, etiam denegari debet recusatio, utraq; namque est quædam defensio concessa propter innocentiam defensionem. Quando autem iudex recusatur, in causa procedere non potest, nisi sit frivola recusatio; quod si aliter fuerit ausus procedere, acta omnia post recusatorem de jure Canonico sunt ipso jure nulla, *Gloss. 2. quest. 6. cap. quoties, & cap. quod suspecti 3. q. 5.*

VI. Licitum est illi, qui iudicem suspectum habet, illum recusare, antequam lis inchoetur, *cap. quod suspecti, §. & revera,* Quod verum est, si causa suspicionis & recusatorem præcessit iudicium, ac nota sit recusanti: ac vero, si post causam initium [attamen ante illius conclusionem orta fuerit, poterit quoque iudicem recusare, *cap. insinuante, de offic. delegat. Glossa, in cap. sciscitatus de rescript. verbo infamem: vel etiam, si ante initium causam orta quidem fuerit, sed postea ad recusantis notitiam pervenerit, in quacumque litis parte poterit proponi recusatio. Etenim, quæ de novo emergunt, novo indigent auxilio, & non solum iudex delegatus, sed & ordinarius recusari potest, cap. postremo de appellat. cap. placuit. 2. quest. 6. cap. si quis 2. de foro competent. & cap. ad hæc de appellat. l. nemo, C. de jurisdic. omn. judic.*

VII.

VII. Effectus recusationis est, quod penden-
 te illa, non potest iudex ad aliquem actum pro-
 cedere in illa causa, & si procedit [ut supra dixi-
 mus] processus est nullus; suspenditur enim per
 illam illius iurisdictionis; non tamen privatur iu-
 dex sua iurisdictione fundamentaliter, quia
 etiam post recusationem, & approbationem
 cause suspensionis posset iudex de communi par-
 tium consensu in illa causa procedere, vel alteri
 delegare, *cap. Iudex de offic. delegat in 6.* Verum-
 tamen eo ipso, quod quis post propositam recu-
 sationem litigat coram iudice recusato, per hoc
 videtur recusationi renunciaisse.

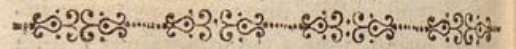
Notandum, quod, licet dixerimus causas sus-
 pensionis debere assignari in scriptis, tamen pro-
 babile est non esse necesse, nisi ad melius esse,
 cum ius illud non exprimat, sed hoc intelligi
 debet de iure Civili, non de Canonico, ut supra
 dictum est.

Notandum, quod arbitri, qui accipiuntur in
 causa dubia, possunt esse alterius Religionis,
 cum nullo iure sit oppositum aliquid, quin imo
 sit stilus Religionum, ut colligitur *ex cap. Pasto-
 ralis, de offic. iudic. ordin.* imo, possunt sumi se-
 culares prohi, & bonæ famæ [cessante tamen
 scandalo] & si constitutiones ordinis non con-
 tradicunt.

Notandum insuper, quod in causis, ubi agitur
 de iudicandis appellationibus, seu recusationi-
 bus, iudex non potest retinere principale, *cap. 1. de*

de foro competenti, nec de illo cognoscere, etiam de partium consensu, nisi prius pronuntiaverit, bene vel malè appellatum, aut recusatum; eadem enim est ratio utriusque,

CAPUT L.

De casibus reservatis.

SUMMARIUM.

- I. *Quid sit casus reservatus.*
- II. *An possint aliqui casus reservari, & a quibus, vel*
- III. *Qui possint sibi casus aliquos reservare,*
- IV. *An casuum nomine veniant omnia peccata.*
- V. *Quis modus observandus in casuum reservatione.*
- VI. *Qui, & quando ligentur casibus reservatis.*
- VII. *An sine legitima causa valeat reservatio.*
- VIII. *An Episcopi plures casus possint reservare respectu regularium quam sacerdotum secularium.*
- IX.

- X. An casus in Decreto Clementis VIII. contenti sint actualiter reservati.
- XI. An aliquando cesset casuum reservatio.
- XII. An possit Superior casus reservatos interpretari, restringere, vel ampliare.
- XIII. Quid agere debeat confessarius audiens casum reservatum non habens facultatem absolvendi.
- XIV. An teneatur ex charitate licentiam petere.
- XV. An in quibusdam casibus possit ei denegari facultas.
- XVI. Quomodo se gerere debet confessarius, si ei denegetur petita facultas.
- XVII. An sit valida absolutio à reservatis extra mortis articulum.
- XVIII. Utrum Superior major possit aliquem subditum dispensare, ita ut non sit subditus casuum reservationi.
- XIX. An recusatus subdatur casuum reservationi.

XIX. *An regulares possint absolvere à reservatis Papæ & Episcopis.*

XX. *An regularis, qui ad annum habet potestatem ab Episcopo absolvendi, à reservatis possit eo finito ab illis absolvere.*

XXI. *An virtute indulgentiæ ad instar Jubilæi concessæ possint regulares absolvere à reservatis.*

I.

Asus reservatus rectè definitur peccatum mortale, exterius consummatum, sub ea integratione specialis malitiæ, sub qua expressè, & in terminis ejus, absolutio reservata est à Superiore, eo fine, ut subditi à culpis gravioribus se absteineant. Dixi mortale, veniale enim reservari non potest, quia nullus tenetur illud confiteri, *Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. & 11.* Dixi exterius, quia Ecclesia non solet sibi reservare peccata interna, quia de occultis non judicat, *cap. erubescunt 11. dist. 32. cap. consulisti 18. 2. quest. 5. cap. fin. 32. quest. 5. cap. Sicut in his litteris 33. de sim. in fine.* Et ratio est, quia reservatio non solet fieri, nisi de mortalibus gravioribus, quæ possunt perturbare Ecclesiasticam disciplinam ex *sess. 14. cap. 7.* Peccata autem interna, cum nulli sint nota, nisi perpetranti, illa Christianam disciplinam perturbare

ire nequeunt, & ideo non reservantur, occulta enim, & incognita illi sunt relinquenda, qui solus novit corda fidelium, & infidelium hominum, & quorum castigatio & iudicium soli Deo reservatur, tum quia *D. Thom. 2.2. quest. 104. art. 5.* dicit, quod in iis, quæ ad internum motum voluntatis pertinent, homo non tenetur obedire alteri sed soli Deo cordium scrutatori.

Dixi consummatum, quia, si peccatum non perficiatur, etiam ea intentione excludendi reservationem, dicitur non reservatum, leges enim penales, inter quas est reservatio casuum, regulariter non puniunt crimen attentatum, nisi fiat expressa mentio de attentatione, sed solum crimen perfectum in sua integra malitia. Dixi expresse & in terminis, quia, cum reservatio sit penalis & odiosa, strictè est explicanda secundum quod verba sonant, servata illorum proprietate, quæ extendi non potest, neque ampliari, aut argumento à majori à simili, etiamsi possit dici, hanc fuisse Superioris voluntatem extensius non explicatam, quia propositum, in mente actentum, nihil operatur, *l. Si repetendi Cod. de vendit. ob turpem causam*: imò, quamvis Superior exteriùs voluntatem suam manifestaret, ut Doctor, & privata persona, non verò ut Legislator, solemniter declarando talem casum sic esse intelligendum & non aliter, *Bonacina quest. 4. de matrimonio, punct. 11. num. 5.*

Dixi [ejus absolutio reservatur] quia effectus

etus reservationis est ferre potestatem confessariis absolvendi ab illis peccatis, quæ in reservatione continentur; sub qua ratione reservatio dicitur odiosa, quia præjudicat confessarii potestati, & pœnitentis commoditati, qui cogitur accedere ad Superiorem, vel alium habentem facultatem: Dixi, eo fini &c. quia reservationis finis est præcisè fuga seu abstinentiâ à peccato, & iste finis optime colligitur ex *Sacro Concil. Trident. sess. 14. cap. 7.* Hæc autem reservatio dicitur propriè restrictio potestatis jurisdictionis facta inferiori Sacerdoti confessario à suo Superiore ad id potestatem habente. Dicitur restrictio, quia, ut dicitur in *Trident. Consil. sess. 23. cap. 15.* quamvis presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem Ordinis accipiant, non tamen jurisdictionis, quam accipiunt postea à suis Superioribus, illam ampliare volentibus, aut restringere, prout in Domino judicaverint expedire, ut *sess. 14. c. 7.*

II. Esse autem potestatem in Ecclesia reservandi casus, tam pro foro exteriori, seu pro externa politia, quam pro interiori, & coram Deo, ita quòd pœnitens non possit obtinere validam absolutionem ab inferiori confessario, non habente facultatem pro reservatis, omnes conveniunt; & probatur, tum ex antiquissimo usu Ecclesie, quæ sibi reservare consuevit quædam peccata: ut in *Concil. Carthaginensi III. an. 397.* in quo prohibetur, ne presbyter reconciliet pœnitentem

onfessio-
 teferva-
 servatio
 rii pote-
 gitur ac-
 tem fi-
 vationis
 peccati,
 Concil.
 vatio di-
 ctionis
 o Super-
 ritri-
 7. 2. 49.
 ne à pec-
 cipiant,
 oiunt po-
 volenti-
 udicave-
 fia refer-
 u pro ex-
 am Deo,
 validam
 non ha-
 es conve-
 o usu Ec-
 dam pec-
 3. 97. in
 et peni-
 ren-

ntem inconfulto Episcopo, nisi ultima necessi-
 as cogat: & matricida absolvendus mittitur ad
 Papam, tum, quia ita dicitur in *Trid. sess. 14. cap.*
 7. Hac verò potestas immediate à Christo tri-
 buta fuit Papæ, & ab eo reliquis. De Papa pro-
 batur *Matth. 16. ibi: Tibi dabo claves regni ca-*
lorum? Joannis ultim. Pasce oves meas: Sic lo-
 quutus fuit Christus Petro, & consequenter om-
 nibus ejus successoribus. De reliquis Prælati-
 probatur, quia Papa potest illorum potestatem
 impliare, vel restringere, imò auferre, ut omnes
 docent in *cap. inter corporalia, de translatione*
Episcop. quod est signum, eam potestatem omnes
 inferiores à Papa recipere. De Episcopis patet,
 quando creantur à Papa, qui profert hæc verba:
committentes ei administrationem in temporalibus
& spiritualibus. De Prælati regularibus
 constat ex eo, quod ad solum Papam spectat ap-
 probare religiones, & eorum Superiores *cap.*
siul. de religiosis domibus in 6. & negantes hanc
 potestatem reservandi casus in Ecclesia, hæretici
 dicuntur, & sic definitum fuit *Canon. 11. sess. 14.*
 Unde colligo, casus, in ordine ad Superiores
 reservantes, esse alios Papales, alios Episcopales,
 & alios Regulares. Casus Papæ reservati regula-
 liter sunt censuræ, & respectu Papæ casus &
 censuræ pro eodem accipiuntur. Casus Episco-
 pales sunt illi, quos sibi reservant, vel via juris
 specialis, quos inserunt in suis Consiliis, vel Sy-
 nodis perpetuò duraturis, sicut durant alia Sta-
 tutâ,

22

tutâ,

tuta, & leges speciales; vel, ut ab homine, quos in suis tabellis registrant, extra synodalia statuta, & cum vita eorum extinguuntur. Casus verò Regulares sunt illi, quos Superiores Regulares sibi reservant, vel jure constitutionis perpetuam duraturam, vel, ut ab homine, cum quo mortuus, vel ab officio amoto, extinguuntur.

An verò, quando Superior aliquos casus exprimit in tabula, ceteri censeantur exclusi, ita, ut ab omnibus confessariis possint absolvi, eo, quod reservatio seu inclusio unius sit exclusio alterius, *cap. nonne, de presumpt.* Dico alios esse casus à jure, alios ab homine. Casus à jure semper durant, quia per modum legis sunt editi, ac proinde non tolluntur per novam reservationis declarationem, nisi illis expressè derogetur; Casus verò ab homine per novam reservationem tolluntur, licet de illis non fiat mentio, aut expressa derogatio, quia inclusio aliquorum est aliorum exclusio, ut supra notatum est.

Etenim casus Regulares de jure registrari in regulis & constitutionibus Regularium cessarunt, & penitus extincti sunt per novum Decretum *Clementis VIII.* quia ipse, visis regulis & constitutionibus cujusque Ordinis, declaravit esse solum reservandos illos, qui in Decreto continentur: ergo omnes alii ante decretum sunt exclusi, nisi juxta formam Decreti, in Capitulis scilicet generalibus aut Provincialibus, de novo reserventur, quia in fine Decreti habetur

clausula derogatoria quibuscumque reguli
constitutionibus, & præcipue, quia in dicto
creto casus apposti nullo modo reservaban-
in regulis: Unde rectè concluditur, quod cæ-
ri censentur exclusi. Inde etiam colligitur, ca-
is in quavis regula relatos, non esse reservados,
cvi regula post Decretum, nisi expressè eos
egistraverint Superiores in suis reservationi-
bus.

III. Casuum reservatio spectat, generaliter
loquendo ad, omnes illos, qui habent jurisdictionem
Episcopalem, vel quasi Episcopalem, vo-
lentes approbare sacerdotes suos ad audiendas
confessiones suorum subditorum: illi autem
sunt, Papa, Episcopi, Patriarcha, Archi-Episco-
pus, Primas seu Metropolitanus, Capitulum Se-
de vacante, Concilium Provinciale, & ab his de-
legati, & Prælati regulares.

Papa igitur in toto orbe Christiano fideles
sibi sibi casibus, & censuris sibi reservatis,
quales sunt illi, qui in Bulla Cæna Domini con-
firmantur. Episcopus non solum consecratus, sed
& non consecratus, & solum confirmatus, licet
non sit Sacerdos, modo habeat sub se populum,
potest sibi, casus reservare, & illis afficere omnes
sibi subditos. Quod solum confirmatus possit
probatum, quia habet potestatem jurisdictionis
pro utroque sufficientem ad hoc, *Suarez disput.*
1.1. sect. 2. Sanchez lib. 8. disp. 2. num. 11. licet
non sit Sacerdos, quia potestas sacerdotalis non

est necessaria, sed solum potestas jurisdictionis, quæ sacerdotium non supponit, licet sacramentaliter absolvere non possit: debet verò habere populum sub se, quia reservatio fit ad continentium populum in Christiana disciplina: Itaque, qui renunciavit Episcopatu, vel solum titularis est, non potest sibi casus reservare defectu jurisdictionis, vel quia caret subditis. Capitulum se de vacante habet hanc facultatem, quia succedit in potestatem jurisdictionis, & etiam Concilium Provinciale ex *Bonacina quest. 7. de poenit. punct. 5. proposit. 1. ad finem.*

Quinam verò Superiores regulares possunt sibi casus reservare. Sunt Prælati majores, Generalis scilicet & Provinciales, aliique Prælati immediati, ut Piores, Guardiani alii, qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem supra subditos, modo constitutiones Religionum non adversentur pro Prælatis immediatis, scilicet Prioribus aut Superioribus localibus, quia tunc standum dictis constitutionibus. Qui autem possunt sibi reservare casus, possunt etiam reservare tam peccata, quam censuras, nisi istorum aliquod sit illis prohibitum; eadem enim est ratio utriusque, & licet, regulariter loquendo, nullum peccatum reservetur à Papa, quod non habeat annexam censuram, Episcopi tamen aliique inferiores Prælati & Regulares solent peccata sola sine censuris reservare.

De potestate probatur, quia in hoc eandem habent potestatem, quam habent Episcopi, *Gloss. verbo*

verbo proprii *Clement. I. de rebus Ecclesiast. non alienand.* & Episcopis comparantur Praelati maiores quoad jurisdictionem, *Glossa verbo Regularis, cap. ne pro defectu 41. de elect. per cap. si quis deinceps 16. q. fin.* Sed possunt Episcopi sibi reservare casus, ergo & Praelati regulares, tum quia, qui potest solvere, potest etiam ligare, *cap. Verbum distinct. 1. de poenit.* at possunt Praelati Regulares absolvere subditos à reservatis, ergo & reservare; Tum quia, aliquibus negantibus huiusmodi reservationem, *Alexander Papa VI. constituit. Intelleximus, apud Confectum pag. 3.* decrevit, Generales & Provinciales, imò & Priores seu Superiores locales posse sibi casus reservare. Denique hoc supponit Decretum *Clement. VIII.* neque hac de re est dubitandum.

Deinde Generalis & Provincialis de jure sibi casus & censuras reservant, quia habent potestatem quasi Episcopalem in utroque foro, & possunt Capitula Generalia & Provincialia congregare, ergo & casus sibi reservare, stante Decreto *Clementis VIII. Bordonus de casibus reservatis, resol. 37.*

IV. Nomine casuum reservatorum non veniunt peccata merè interna, quia nullum est de facto reservatum, nec possunt hoc Praelati regulares, neque expedit illis hoc facere, nec fieret prudenter, quia est contra usum Ecclesiae; & cum difficile actus interni dignoscantur, durum esset, & scrupulis obnoxium illos reservare, *Lexana verbo casus reservati, num. 8.* Nec etiam

peccata venialia; nec est expediens, ut reserventur à quocumque Superiore; eo, quod facile committantur, neque sunt materia propria confessionis: & durissimum esset obligare subditos ad confitendum illa, imò etiam peccata, de quibus dubitatur, an sint mortalia vel venialia, reservari non possunt; materia enim reservationis est de peccatis mortalibus, quae sunt vera materia confessionis. Reservantur autem atrociora & graviora, ut *Trid. sess. 14. cap. 7.* Venialia verò nec gravia dici solent, cum non privent gratia DEI, neque sint gravis transgressio, & illorum reservatio esset vana & inutilis, quia nullatenetur illa confiteri, & aliis modis tolli possunt, *idem Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. ubi Barbosa, num. 4.* citat multos DD. asserentes eum, qui habet solum venialia, non teneri ex precepto Ecclesiae confiteri.

Neque cadunt sub reservatione peccata mortalia, aliàs ritè confessa, quia durissimum quoque esset ad hoc obligare subditos, eo, quod non sint amplius materia confessionis. Superior enim debet esse contentus unica satisfactione pro eodem delicto, non enim bis punitur ab homine, cum DEUS non iudicet bis id ipsum, *cap. sunt 42. dist. 3. de poenit.* Imò, etsi confessio praecedens esset nulla, si facta fuerit coram habente facultatem absolvendi à reservatis, nihilominus cum illa sublata fuerit reservatio & finitum iudicium [quoad reservationem] non debet iterum revocari, & hoc docet *Cajetanus veri o casus*

reservat.
Bonacini
num. 9.
Simil
intelligi
pleta, &
in consu
& verba
verba, ff
odiosa,
de Sacra
num. 4.
Quando
servatur
comple
ibid. Pa
num. 9.
quis in
vatio, c
ab eo p
vato. M
lus enim
ea cont
liam ex
VIII. a
bium e
vis; tu
zava v
Nu
omniur
modo

reservatus, Rodericus tom. 1. quest. 21. art. 8. Bonacina quest. 7. de penitent. punct. 5. §. 5. num. 9.

Similiter peccata, quantumvis mortalia, non intelliguntur reservata, nisi quando sunt completa, & consummata, quia non intelligitur, nisi sit consummatum cap. hac autem dist. 1 de penit. & verba debent intelligi cum effectu, l. 1. §. hac verba, ff. quod quisque juris, maxime in materia odiosa, qualis est praelens reservatio, Bonacina de Sacramentis. disput. 4. quest. 7. punct. 5. §. 1. num. 4. Layman. lib. 5. tract. 6. cap. 12. num. 3. Quando tamen attentatio criminis expressè reservatur, non requiritur opus consummatum, & completum; sed sufficit inchoatum, Layman, ibid. Peyrinis tom. 2. de Prælato, quest. 3. cap. 2. num. 9. Hinc in dubiis non est censendus aliquis incidisse in casum reservatum, quia reservatio, cum sit materia odiosa, restringi debet, & ab eo potest quis absolvi tanquam à non reservato. Excipe casus Bullæ Cœnæ Domini, nullus enim ab ullo ex his casibus, clarè vel dubiè in ea contentis, absolvi potest per universam Italianam extra Urbem in terminis Decreti Clement. VIII. de anno 1602. Excipe etiam, quando dubium esset, an percussio clerici esset levis vel gravis; tunc enim credendum est, esse gravem Lezana verbo casus, reservat. num. 14.

Nunc vero concludendum est, reservationem omnium mortalium, etiam externorum, nullo modo posse fieri, etiam ab ipso Papa, sed tantum

aliquorum : quia Papa tantam potestatem habet, quanta fuit sibi data à Christo, cujus est Vicarius in terris, sed rationabiliter creditur, quod Christus non contulit Ecclesiæ tantam facultatem, ut omnia peccata mortalia reservare possit : ergo illa reservare non potest ; quia potestas à Christo communicata valde rationabilis est, cujusmodi hæc non esset, & quia est in ædificationem, & non in destructionem, ut hæc esset ; Igitur Papa habet facultatem reservandi sibi peccata, non ad libitum proprium & commodum, sed ad utilitatem animarum, ut eas retrahat à peccatis. Facultas ergo est regulanda à commo-
 dolo fide-
 lium. Dicit autem *Concil. Trident. sess. 14. cap. 7.* quod summi Pontifices causas aliquas graviores criminum possunt sibi reservare, his verbis : *Pontifices Maximi, &c. causas aliquas criminum graviores suo poterunt peculiari iudicio reservare.* Dicit, *aliquas*, & non omnes, ut insinuat talem potestatem non posse extendi ad omnia mortalia, & talis certè reservatio esset inutilis, & præjudicaret multum omnibus fidelibus ; contrariam tamen opinionem docet *Megalius lib. 1. de pœnit. cap. 11. num. 5. Faber etiam disput. 27. de pœnit. n. 15. in fine.*

V. Prælati omnes, in condendis casibus reservatis, multa debent attendere, & observare. Et primò, debent adhibere viros præstantes doctrinæ, prudentiæ, & pietatæ, & examinare diligenter, & excutere casus, quos reservandos proponunt, consideratis cujuscumque diœcesis populo-
 rum

moribus,
 tumque
 criminum
 gem mor-
 pari mo-
 vare aliq-
 rum juris-
 mini, &
 dem talis
 tur siqui-
 fervent e-
 communi-
 verint p-
 illam ca-
 merum,
 que nec
 Christia-
 nitentia
 te, sanc-
 subsequi
 resolut.
 fervant
 vant,
 non aut-
 Idem
 bus pra-
 notand
 expres-
 quorum
 riores,
 omnes

moribus, statu, & qualitate. Secundo, non quofcumque casus, sed atrociorum, & graviorum criminum peccata sibi reservare debent, non autem mortalia quædam, quæ versantur circa res parvi momenti. Tertio, non debent sibi reservare aliqua peccata habentia conjunctam censuram juris communis, ut casus Bullæ Cœnæ Domini, & alios sedis Apostolicæ reservatos. Siquidem talis reservatio videtur superflua. Monentur siquidem à Decretis Apostolicis, ne sibi reservent eos casus, quibus à jure est annexa excommunicatio nulli reservata, nisi aliter judicaverint propter frequentiam, scandalum, aut aliam causam necessariam. Quarto, quoad numerum, paucos casus sibi reservare debent eosque necessarios, sufficientes ad retinendam Christianam disciplinam, ne sacramenti pœnitentiæ ministrorum nimis coarctata potestate, sanctæ matris Ecclesiæ piæ menti contrarius subsequatur effectus, *Bordonus de reservat. cas. resolut. 37. n. 38.* Tales tamen Prælati, hæc non servant, nihilominus validè casus sibi reservant, cum hæc præscribantur sub monitione, non autem sub præcepto.

Idem non est dicendum de forma, regularibus præscripta, in reservandis casibus, circa quod notanda sunt multa. Primò, esse undecim casus expressè nominatos in Decreto Clementis VIII, quorum nullus ibidem est reservatus, sed Superiores, si volunt, possunt illos reservare, non omnes, si volunt, sed tantum aliquos ex illis, &

quales ipsi in Domino iudicaverint expedire, pro continendis religiosis in regulari disciplina. Secundò, præter illos undecim posse Superiores alios etiam sibi reservare, ut constat ex tenore Decreti, his verbis. *Si quod aliud peccatum grave pro religionis conservatione aut conscientia puritate servandum videbitur. &c.* Ergo ultra undecim enumeratos possunt aliquos Superiores reservare. Tertio, quod in illo Decreto non solum disponitur de peccatis reservandis, sed de censuris, etiam reservandis, ita quod, sicut in servatione peccatorum, non solum non expressorum, sed & ibi enumeratorum, Superiores tenentur servare formam ibi expressam, ita eadem uti debeant in servatione censurarum; quod verò decretum disponat etiam de censuris, probatur ex Decreto *Sacr. Congregat. 7. Jul. 1617. Peyrinis tom. 3. privileg. cap. 12. n. 5.* Quarto, non posse Superiores propria auctoritate, & ad suum placitum sibi reservare aliquos casus, sive ex enumeratis & expressis, sive ex non expressis, aut aliquos excommunicationem annexam uni ex illis habentes.

Quibus positis, dico, quod, si Superiores volunt sibi aliquos casus reservare, sive ex expressis in Decreto, vel non expressis, debent illos formaliter & expressè declarare, cum matura discussione, & de consensu Capituli generalis pro toto Ordine, vel Capituli provincialis pro Provincia, ita, quod extra Capitulum seu sine consensu dicti Capituli reservatio sit nulla, & nullius

ius valoris & effectus, quia actus, sine sua forma
substantiali gestus, est nullus & invalidus, *l. cum*
hi, §. si prator. ff. de transactionibus, & quæ con-
tra jus fiunt pro infectis haberi debent, *de regul.*
juris in 6. & paria sunt, aliquid fieri contra le-
gem, vel non servata forma legis, *Auth. qui res*
Cod. de sacrosanct. Eccles. etiamsi omittatur in
minimo, sed quæcunque reservatio sine consen-
su Capituli, seu propria autoritate facta, caret
prescripta forma in Decreto, ergo est omnino
nulla: quod autem hæc forma sit substantialis
& essentialis in actibus reservationis, probatur
ipsis verbis Decreti [*id non aliter fiat, quam Ge-*
neralis Capituli in toto ordine, aut Provincialis
in Provincia matura discussione & consensu. Il-
la igitur clausula, *non aliter fiat*, non servata, in-
ducit nullitatem actus, & negativa dictio, præ-
posita verbo, tollit potentiam; ergo signum est,
hanc formam esse essentialem. Præterea illa for-
ma est essentialis, quæ præscribitur servanda
cum alterius consensu: ita quod gestum sine
aliorum consensu requisito sit nullum & irritum,
cap. cum consuetudinis de consuetudine, cap. 1.
cap. ea noscitur ibi quod fiant de collegiorum suo-
rum assensu sine quo non obtinent firmitatem,
cap. tua nuper 8. de iis qua fiunt a Prelatis, sed
forma reservationis continet consensum præter
consilium, ut notum est; ergo & substantialis. De-
niq; illa forma est essentialis, quæ habet clausulam
irritatoriam, sed quæ ponitur in Decreto habet
talem, ergo est essentialis, *Bordous supran. 46.*

Quid

Quid intelligatur nomine Capituli; est quavis congregatio facta à Generali cum suis assistentibus Generalibus, vel à Provinciali cum suis Diffinitoribus, quia ex illis componuntur Capitula ad agenda quaecunque negotia; & ideo in quocunque Capitulo, sive Generali sive Provinciali; sive intermedio, aut diffinitorio Generali, quod pluries in anno congregatur, possunt fieri declarationes casuum reservatorum, & extra illas Congregationes non possunt Superiores sibi reservare aliquem casum. Sufficiet autem pro quacunque reservatione, ut major pars consentiat, sicut in electionibus, quia factum à majori parte censetur ab omnibus de Capitulo factum, *Bordonus sup. n. 50. & 51.*

Ut verò reservatio obliget, debet in singulis conventibus publicari, quæ lex Pontificia ubique non obligat, nisi in singulis Provinciis, aut dioccesibus publicetur, *Sorus de justitia lib. 1. quest. art. 4. Angelus verbo lex. n. 13.*

Huic autem formæ reservandi casus non possunt religiose renunciare, etiam de consensu Capituli Generalis, ita ut Superiori liceat propria auctoritate, & quoties voluerit, sibi reservare casus, & censuras; quia axioma, quo unusquisque dicitur posse juri suo renunciare, intelligitur & procedit de jure privato, non autem quando lex illud introduxit in favorem boni publici, ut est Decretum Clementis VIII, cui nullus renunciare potest, *cap. diligenti, de foro competentis, l. jus publicum s. de pactis.*

VI. Regula generalis est, quod illi ligantur cas-

casibus reservatis, qui sunt vel subditi Superioris, qui reservavit, vel se subditiunt confessariis Prælati reservantis, quamvis aliàs non sint subditi, sed forenses & extranei; itaque omnes fideles in quibuscunque mundi partibus existant, subduntur casibus Papalibus, & censuris ab eo latis, & sibi reservatis, *cap. cuncta per mundum* 17. & 18. *quæst. 3.* ubi scilicet lex Papalis est acceptata, nam ubi non est acceptata, reservatio nullius roboris est, & consequenter omnes absolvere possunt, nisi aliud obstet, *Bonacina quæst. 1. de censuris de punct. 11. num. 16. Suarez de censuris disp. 5. sect. 4. num. 3.* Ligantur casibus ab Episcopis reservatis omnes, qui ipsis sunt subditi, sive per contractionem domicilii, & habitationem majori parte anni, sive per voluntariam subjectionem in actu confessionis; quia Episcopus habet jurisdictionem ordinariam, in tota sua diœcesi [exceptis locis exemptis] *ex cap. cum Episcopus, de offic. ordin.* ergo ratione subjectionis omnes ligare potest.

Ligantur, casibus reservatis Superiorum regularium, non solum omnes professi, sed & novitii collegialiter cum illis viventes, & familiares, & intra clausuram ad vitam degentes; eadem ratione qua supra de Episcopis.

Nota, quod regulares possunt absolvere advenas, & extraneos à casibus reservatis, à propriis Episcopis, quia, dum pœnitens confitetur, sit subditus Episcopi confessarii quoad Sacramentum, nam aliàs confessarius non esset iudex compe-

tena

tens illius, si non esset pœnitens subditus, quia iudex non potest ligare aut solvere non subditum, *c. quod autem 4. & cap. omnis 2. de pœnit. & cap. ad audientiam, de consued.* Hoc tamen intellige, modò casus idem non sit reservatus ab Episcopo loci, ubi fit confessio, & non possit remitti commodè ad suum ordinarium, imò multi tenent, quod non est necessaria illa remissio, cum verè possit tunc absolvi.

Reservatio, statim facta promulgatione, incipit ligare subditos reservantis, non solum quoad peccata ante commissã, & nondum remissa per absolutionem, verùm & quoad comittenda deinceps, quia ad modum aliarum legum incipit tunc obligare, cum publicatur, & est communis Canonistarum opinio in *cap. in istis leges dist. 4. & l. leges sacratissima, Cod. de legibus, & D. Thom. 2. 2. quest. 90. art. 40.* Si quis verò provideat promulgationem, potest anticipare confessionem, etiam hoc prætextu, ut evitet reservationem futuram, quia sic agendo utitur jure suo, & non tenetur expectare reservationem, quia id nullo jure prohibetur, quòd si in illa confessione omiserit peccatum aliquod reservatum inculpabiliter, etiam post promulgationem poterit absolvi ab illo.

VII. Reservatiò casuum non fit licitè sine legitima causa, quia est onerosa subditis, & reddit difficilem peccatorum confessionem, tum, quia per eam tollitur jus, quod alii habebant ad absolvendum à peccatis, quæ reservantur: Valida tamen est sine causa legitima facta, quia utitur suo

suo jure, licet videatur facta in damnum subdi-
 erum. Opposita tamen sententia est probabilis,
 quia potestas Prælatorum datur in ædificatio-
 nem, & non in destructionem; ac per se conse-
 quens invalidè fieri videtur, si non est causa ra-
 tionabilis, *Peyrinis tom. 2. de Prælat. quest. 3. cap.*
1. num. 7. Illud autem certum, quod in dubio, an
 Superior ex causa rationabili casus reservaverit,
 illam habuisse credendum est: sicut etiam in du-
 biis, an casus sit reservatus, an non, interpretatio
 spectat ad legislatorem illius, quia illius est in-
 terpretari, cujus est illam condere, *l. cum de novo*
Ord. de legibus, cap. sicut enim 27. ex his omnibus
11. quest. 1. cap. inter alias 21. de sentent. excom.
 VIII. Episcopi non debent sibi reservare
 plures casus respectu confessariorum regulari-
 um, quam secularium, quia illis facerent maxi-
 mam injuriam, judicando illos imprudentiores
 aut minus doctos confessariis secularibus; con-
 traria autem, apud regulares esse personas æquè,
 prudentes, & doctas: Tum quia diversitas circa
 eandem rem non est inducenda *l. cum qui ades*
ff. de usu cap. Ergo neque circa numerum reser-
 vatorum respectu diversorum confessariorum,
 aliter videretur acceptio personarum, que re-
 probatur, *regula 12. in 5. & cap. novit ille de ju-*
dicis. Justitia enim distributiva petit, ut æqua-
 liter utriusq; generis confessarii tractentur, cum
 sit multum difficile, imo odiosum, asserere u-
 num genus confessariorum esse doctius, aut pru-
 dentius alio: Unde justum est ut casus in numero
 pares

quia
 subdi-
 panit,
 en in-
 tus ab
 ltit re-
 muli
 missio,
 e, inci-
 quoad
 illa per
 a dein-
 it tunc
 his Ca-
 4. & l.
 m. 2. 2.
 remul-
 etiam
 turam,
 enetur
 re pro-
 it pec-
 etiam
 lo.
 sine le-
 reddit
 o, quia
 ad ab-
 Valida
 utitur
 suo

peres sint respectu quorumcunque; *Bordonus
resolut. 6. quest. 1. & resolut. 37. q. 27. n. 40.*

Dicendum tamen, quod Episcopi tempore Paschatis, Petecostes & Natalis Domini, gratiam facientes Curatis, concedendo illis facultatem absolvendi à sibi reservatis, non censentur eandem concedere confessariis regularibus, nisi exprimatür, quia hoc est jus speciale Episcopi; & aliud est, non posse reservare plures casus respectu illorum, & aliud gratiam concedere Curatis absolvendi; hæc enim sunt omninò diversa. Præterea causa limitata limitatum producit effectum; *l. in agris ff. de acquirendo rer. domini;* atqui hæc gratia est tantum pro Curatis; ergo ad eos limitatur, & non excedit ipsos Curatos, *cap. 1. de filiis presbyter in 6. & regula 8. in 6.* dicitur. quod exorbitantia à jure non sunt in consequentiam trahenda.

IX. Undecim casus in Decreto Clementis VIII. contenti non sunt ipso jure reservari, sed dictus Clemens proposuit illos, ut, si vellent Superiores, declararent illos reservatos; modo & forma præscriptis ab eodem Pontifice; hocque modo consuleret conscientis religiosorum penitentium, qui ex parum prudenti, & immoderata reservatione peccatorum à Superioribus illis temporibus facta, formidabant illis detegere conscientie maculas, & proinde in periculum æternæ damnationis inducebantur. Exinde dicti casus à multis congregationibus declarati sunt reservati, prout extant in nostra congregatione. X.

X. Casus reservati cessant & tolluntur, primò, per mortem reservantis, si fuerint per simplicem ordinationem reservati; nam qui sunt per Statuta, semper durant. Secundò, si reservans renuntiat officio, aut ipso privetur, aut suspendatur, aut excommunicatus declaratur. Tertiò, cessant autoritate Superioris majoris, v. g. si Prior reservavit, potest Provincialis tollere, &c. Quartò, mutatione domicilii; si enim aliquis commisit peccatum in aliqua Provincia, aut conventu, quod sit reservatum, & transeat in alium, in quo non sit reservatum, dum ibi moratur, cessat reservatio casus, & ibi potest absolvi à quocunque confessario, quia reus judicari solet juxta leges & consuetudines loci, in quo reperitur *Suarez 4. tom. in 3. part. dist. 30. sect. 1. num. 4.* Quod maximè procedit in religiosis, qui, regulariter loquendo, subditi sunt conventuum, in quibus hospites morantur, etiam si ex industria ad illum perrexisse. Quintò, tolluntur per ablationem censuræ, quæ est annexa casui reservato, sublatis enim censuris casuum reservatorum, peccata manent non reservata, & possunt à quocunque absolvi.

Notandum, quod si pœnitens confitens sua peccata Superiori velit confiteri omnia reservata, & tunc obliviscatur alicujus, tunc ille casus cessat esse reservatus & potest illum confessario

Pars II.

bb

ordi-

ordinario confiteri, modo sit validè confessus, quia, si de industria & malitiosè tacuerit, non fruitur hoc privilegio, ut jam diximus, *Lezana verbo casus reservatus n. 18. & n. 29.*

Præterea, quando Prælati sibi reservat aliquod peccatum, cui est annexa excommunication, censetur etiam sibi reservare excommunicationem, etiamsi de illa nullam faciat mentionem, & nulli sit de jure reservata, quia connexorum idem est iudicium, *c. si quis 7. 1. quasi. 3. juncta Gloss. verbo. Neutrum, & c. quanto 3. de iudic. & cap. transl. 3. de constit.* Prohibito enim uno eorum censetur prohibitum & alterum; unde prohibitis minoribus ad majora aspirare non licet, *l. regulatorem, §. final. de interd. & relegat.* Igitur prohibita absolutione peccati per reservationem, consequenter intelligitur prohibita absolutio censuræ illi annexæ. Item Superior, qui sibi reservat peccatum, cui annexa est excommunicatio Papæ, reservata ex his, quæ continentur in Decreto *Clement. VIII.* etiam reservat excommunicationem, tanquam si ad Papam non pertineret, quia Papa, quando casum reservatum concedit Superioribus, censetur illum concedere cum omnibus requisitis & annexis, aliter tribueret facultatem imperfectam, itaque uno cessante cessat & alius, & uno sublato tollitur alius.

XI. Su-

XI. Superiores propria autoritate possunt casus dubios interpretari, imò & restringere vel ampliare, nec tenentur illos reservare sub iisdem terminis, quibus in Decreto præpositi sunt, v. g. lapsum carnis voluntarium opere consummatum possunt restringere ad copulam carnalem, vel ampliare ad actus impudicos, quia hoc illis expressè non prohibetur in Decreto, quæ autem prohibita non reperiuntur permilla censentur, *cap. omnes dist. 3. cap. nuper 29. de sent. excomm. juncta Glossa, verbo retinuit.* ubi dicitur: quod concessum censetur, non est prohibitum, *l. nec non ff. ex quibus causis major, §. quod eis*, quod possint interpretari, suadet, quia declaratio nihil addit de novo: sed quod ex natura rei est, demonstrat, *l. Hæredes palam ff. de testam. Panormit. cap. ex parte de consuetud. num. 4. & cap. cum te de usur.* Cum ergo ex natura rei demonstrat, quod inest, non facit novam reservationem, sed jam implicite factam quoad speciale dubium expressè proponit, sed hoc non est propriè interpretari; ejus enim est interpretari, cujus est condere, ut supra diximus de restrictione. Probat, quia ea nulla ratione potest præjudicare conscientie religiosorum, & contrariorum eadem est disciplina, & quia, cui licet plus, licet etiam quod est minus, *Regula 36. in 6.* Sed licet prætermittere totum casum, ergo ejus partem: & quia quod

bb 2

juris

juris est de toto quoad totum, hoc juris est de parte quoad partem, sed Decretum reservationem totius alicujus casus prudenti Superioris arbitrio relinquit, ergo partis, *Bordon. sup. resolut. 37. n. 52. & seqq.* Credo tamen, hæc omnia non posse fieri sine consensu Capituli, vel in ipsomet Capitulo, non autem propria cujusque particularis autoritate.

XII. Pœnitens, habens casum reservatum, & Superiorem non adiens, Confessarius, auditus in confessione peccatis, tam reservatis, quam non reservatis, debet illum remittere ad Superiorem. Sic enim præcipit *Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. Sic sacerdotes cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ad Superiores & legitimos Judices pro beneficio absolutionis accedant*: quod enim aliqui dicunt, posse tunc illum absolvere à non reservatis, & mittere ad Superiorem pro absolutione reservatorum, id est omnino contra integritatem confessionis, & contra mentem Concilii, nisi adsit valdè rationabilis causa, utpotè necessitatis: Et à fortiori non potest illum absolvere, nec à non reservatis prætextu illum obligandi, ut se alia vice repræsentet, & iterum accuset, quando scilicet dies veniet, in qua confessarius licentiam habebit eum absolvendi. Ratio est, quia interim sic malè & invalidè absolutus remanet in peccato, & sacrilegia committit,

cui, vel quibus solum confiteatur, quia casuum reservatio ad hoc fit, ut graviora delicta gravius corripi, & melius emendari possint, ad quod requiritur, ut Prælatus designet doctiores & graviores personas; *Suarez. tom. 4. in 3. part. disp. 30. sect. 4.*

XV. Quando confessarius petit licentiam absolvendi aliquem à casu reservato, quamvis Superior non teneatur in rigore licentiam concedere etiam pro prima vice, poterit nihilominus confessarius pro prima illa vice absolvere pœnitentem, etiam non obtenta facultate. Si verò contingat, non una vice, sed pluribus, religiosum cadere in casum reservatum, & confessario facultatem petenti denegetur potestas à Superiore ipsum absolvendi, & religiosus cogatur celebrare vel communicare, dicendum est, quod si tunc solum timet religiosus confiteri suum peccatum Prælato propter ruborem, verecundiam, vel aliquod simile incommodum, tunc tenetur ipsi confiteri antequam celebret, vel communicet, quia huiusmodi difficultates non sunt sufficientes ad deobligandum religiosum à præcepto divino confessionis, cum sint hæ parvi momenti. Si verò timeat subditus Prælato suo confiteri, quia timet damnum aliquod multum grave; ut v. g. fractionem sigilli, vel infamiam apud alios, vel aliud huiusmodi, tunc potest habito actu contritionis com-

communicare, vel celebrare, non confitendo tale peccatum suo Superiori: quia gravia illa incommoda excusare possunt ab obligatione confitendi. Si tamen habuerit alia peccata non reservata, illa alteri confessario idoneo tenetur confiteri, à quo absolvetur à peccatis non reservatis directè, & à reservatis indirectè, quæ propter justam causam non fuit obligatus Superiori confiteri: cum onere tamen illa confitendi alio tempore, cuicumque habuerit auctoritatem illa directè absolvendi, *Suarez tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 19. num. 22. & 23. Lexana cap. 18. n. 29. & cap. 19. n. 37. tom. 1. 1. part.*

XVI. Absolvens à casibus reservatis extra mortis articulum, vel extra casum urgentis necessitatis, non solum gravissimè peccat contra præceptum Superioris reservantis, sed etiam nulla est absolutio ob defectum jurisdictionis; & in quibusdam casibus incurrit sententiam excommunicationis, v. g. qui absolveret à casibus in Bulla Cœnæ Domini contentis, sicut & qui absolveret excommunicatos à Canone, nisi in casibus à jure expressis, aut gratia Sedis Apostolicæ concessis; vel etiam excommunicatos à sententiis per Statuta Provincialia vel Synodalia; & hujus absolutio reservatur Papæ, ut habetur in *Clement. de privilegiis, cap. Religiosi, D. Antonin. 3. part. titul. 24. cap. 54.*

bb 4

Re-

Religiosi vero absolventes ab excommunicatione, lata ab homine, non incurrunt in excommunicationem, nisi sit etiam lata contra absolventes, peccant tamen mortaliter, & invalidè absolvent, *Lezana 1. part. tom. 1. cap. 19.*

num. 43.

XVII. Dispensatio, quæ est actus jurisdictionis, quo quis eximitur ab obligatione legis, sicut excusat à peccato, si justè & validè obtineatur, ita etiam à reservatione excusat immèdiatè & directè, quatenus conditor legis potest cum aliquo dispensare, ut non sit subditus reservationi, sed quæcunque peccata respectu aliorum reservata possit confiteri, & ab illis absolvi à quocunque simplici confessario. Hinc deducitur, Superiorem, v. g. Generalem, posse dispensare & eximere aliquem subditum, ut non sit subditus legi suæ, aut sui inferioris, in materia reservationis, quia unusquisque Legislator dispensare potest in lege propria, & etiam alterius sibi subjecti: ergo etiam in lege reservationis, quia subicere aliquem reservationi, est auferre seu restringere facultatem absolventi à confessariis sibi subditis, & cogere poenitentem, ut accedat ad Superiorem pro absoluti-
one, sed hanc facultatem potest utrique concedere non solum post incursionem, sed etiam ante, cum facilius impediatur faciendum quam destruaturn factum, *cap. si super gratia 9. de offic. dele-*

*delegat. in 6. & cap. quemadmodum 25. de iure-
jurand.* Non potest tamen Generalis eximere
aliquem religiosum ne subsit inferioribus aliis
Pralatis, quia exemptio subditorum ab ordina-
rio de jure communi est reservata Papæ: hic
autem non agitur de totali exemptione, sed
tantum ex parte, reservationis scilicet, *Bord.
resolut. 38. 93, & 94.*

XVIII. Resuscitatus subjicitur casibus &
censuris reservatis, in quibus incidit ante mor-
tem, quia resurrectio, sicut non tollit peccat-
um, ita neque reservationem, tum, quia in
mortuo remanet excommunicatio *ex cap. à no-
bis.* Ergo resurgendo eget absolutione danda
à Superiore, quia reservatio uti accessoria se-
quitur censuram & peccatum, & proinde, illis
non sublatis, adhuc remanet reservatio.

XIX. Confessarii regulares virtute suorum
privilegiorum non possunt modò absolvere à
reservatis Papæ & Episcopis, quia omnia illo-
rum privilegia circa talem absolutionem sunt
revocata irritata & cassata per *Gregorium XIII.
Clement. VIII. & Urban. VIII. Bordonus de
confessariis, resolut. 6. quest. 29. n. 37.* uti am-
ple diximus, in *cap. confessariis, n. 16.*

XX. Episcopus, qui approbavit aliquem ad
annum, & ei concessit facultatem absolvendi à
reservatis, annò elapso, cessante approbatio-
ne, cessat pariter facultas absolvendi à reserva-

tis, si in sequenti approbatione non fit mentio ejusdem facultatis, quia accessorium sequitur naturam principalis *regula 42. in 6.* Gratia igitur non durat, nisi quantum durat approbatio, à qua pendet in esse, & quia accessorium iudicatur secundum terminos rei, cui adjicitur, *l. grege ff. de legat. 1. l. peculium ff. de legatis 2.* & quia, fundamento non existente, superædificari non potest, *cap. cum Paulus 26. 1. quæst. 1. cap. veniens 1. de presbyter. non baptizat. at- qui fundamentum utendi dicta gratia est approbatio, ergo ea cessante cessat.* Quod etiam cesset, si in sequenti approbatione de ea non fiat mentio, probatur, quia semel extinctum non reviviscit, nisi de novo causa illi det esse, *cad. si illic 29. 23. qu. 4. cap. queris 127. dist. 4. de consecrat. cap. cum cessante 60. de appellat. l. si non sortem, §. libertus, ff. de condit. indebit.*

* Papa etiam, concedens facultatem alicui absolventi à suis casibus reservatis, numquam censetur facultatem concedere absolventi à reservatis ab Episcopis: quia, concedendo privilegium, non vult, nec intendit tertio præjudicare, nisi id exprimat, quamvis adde- ret hanc dictionem, *etiam*, quia alios sensus patitur, *Bordon. sup. n. 52.*

XXI. Indulgentia, ad instar Jubilæi concessa, non dat facultatem absolventi à refer-

à reservatis, nisi de illis fiat expressa mentio, à Jubilæo enim ad hanc indulgentiam, in forma Jubilæi, non valet consequentia: quia, si Papa in aliquo Jubilæo non exprimeret hanc facultatem, seu gratiam absolvendi à reservatis in Bulla Cœnæ, Confessarius non posset ab illis absolvere: ergo nec in Indulgentia; & quamvis Jubilæum & Indulgentia plenaria in rei substantia non differant, tamen, licet in Jubilæo semper addatur facultas absolvendi, ad arbitrium Papæ hoc pertinet; unde si nulla fiat mentio indulgentiæ, facultas absolvendi à reservatis non subsistet.

Qui verò in confessione Jubilæi inculpabiliter reliquit aliquod peccatum, vel censuram reservatam, potest finito Jubilæo facere se ab illis absolvere, quia peccata oblita censentur indirectè absoluta, quoad culpam, ergo etiam quoad reservationem, quæ stare non potest sine peccato. Idem dic de censuris, & hoc ex verbis absolutionis (*in quantum possum*)

✠

& indiges) ideo cum pœnitens indigeat,
& confessarius possit, dicendum est, verè
absolutum esse, non obstante oblivione,

ita Bonacina q. 7. de pœnitentia,

punct. 3. §. 5. n. 1.

Finis hujus Speculi
Monastici.

Ad Majorem Dei omnipotentis gloriam.

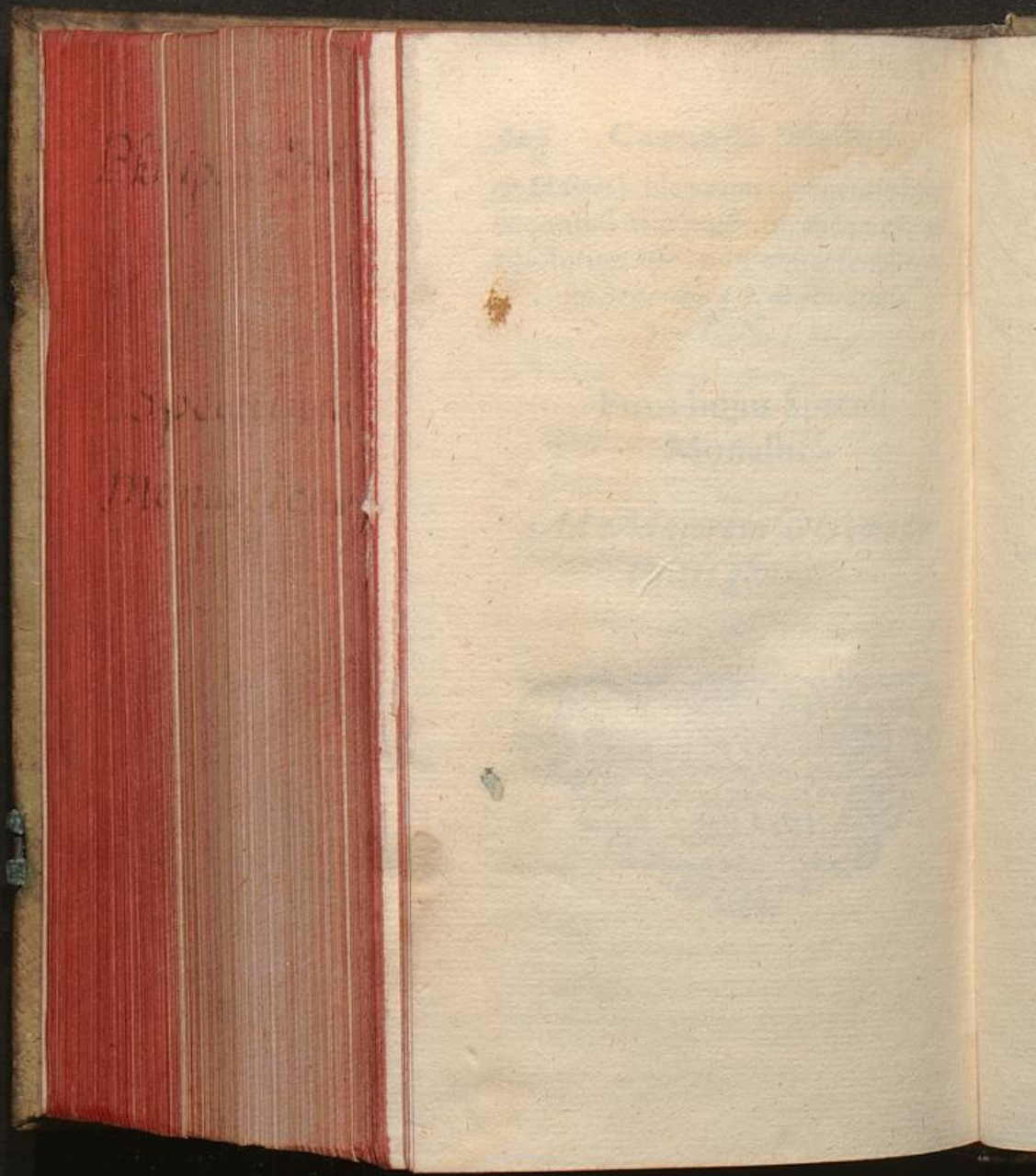

geat,
verè
ione,

70-

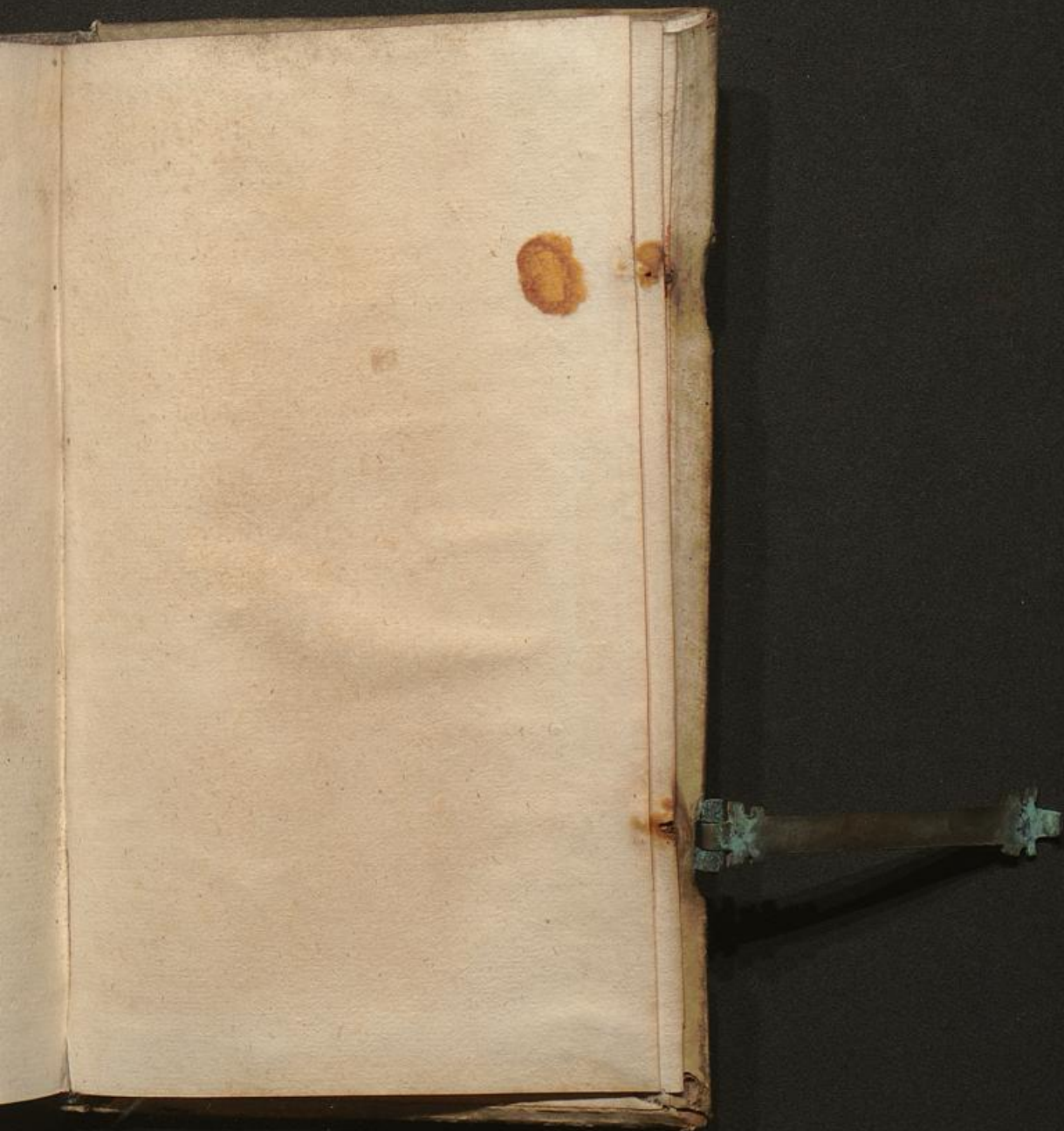

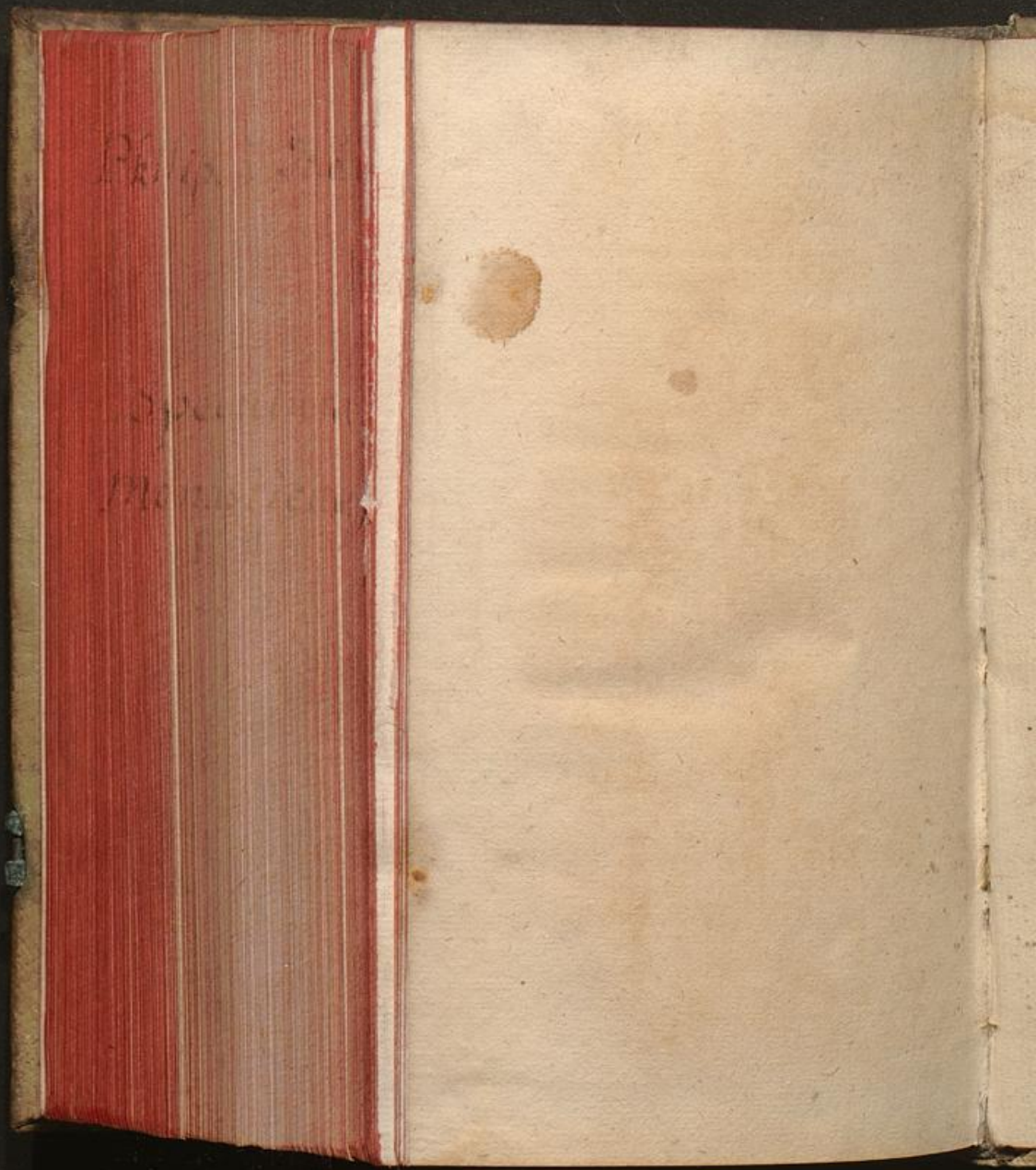

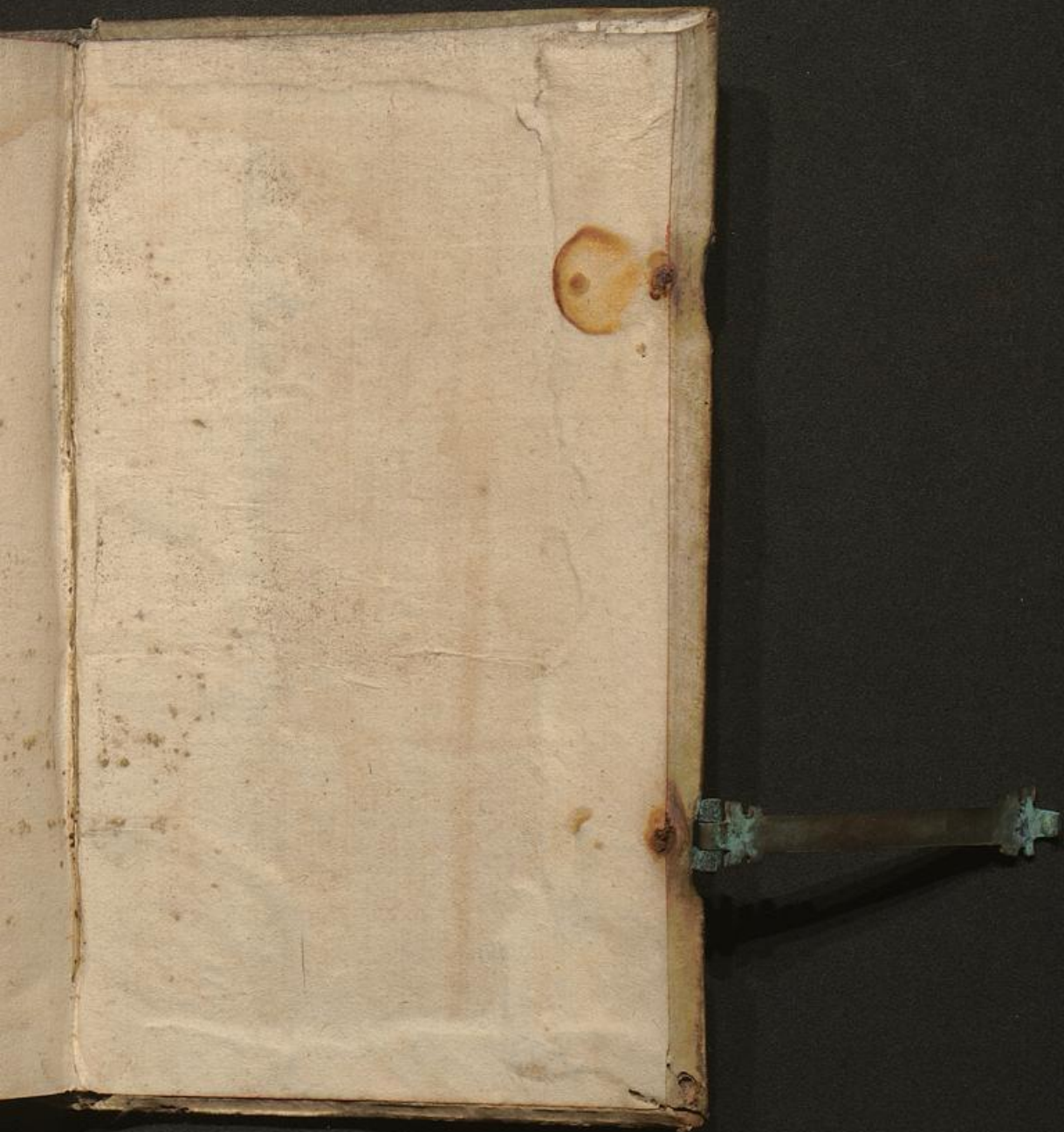

Th
2216

Philip. 2. 2nd. II

Speculum
Monasticum

1511